
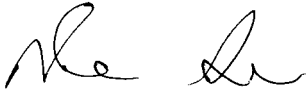

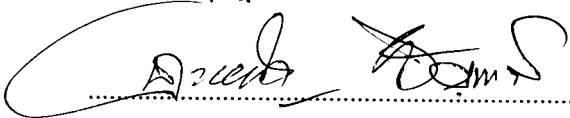
คณะกรรมการควบคุมคุณวุฒิบัณฑิตและคณะกรรมการสอบคุณวุฒิบัณฑิต ได้พิจารณา
คุณวุฒิบัณฑิตของ นิธิตา วิวัฒน์พาณิชย์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมคุณวุฒิบัณฑิต

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แยมกสิกร)

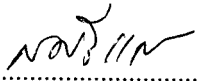

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมสิทธิ์ จิตรสถาพร)

คณะกรรมการสอบคุณวุฒิบัณฑิต

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประหัด จิระวรพงศ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แยมกสิกร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมสิทธิ์ จิตรสถาพร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สพลณภัทร์ ศรีแสนยงค์)

คณะศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับคุณวุฒิบัณฑิตฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิต สุรัตน์เรืองชัย)

วันที่ 18 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2559

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยกลไกแห่งความสำเร็จหลายประการ ซึ่งเป็นแรงผลักดันผู้วิจัยให้ดำเนินการวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ ซึ่งประกอบไปด้วย

แรงขับเคลื่อนหลัก: วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ได้ด้วยคำปรึกษาและการดูแลของรองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เข้มกลึงกร ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สมสิทธิ์ จิตรสถาพร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมผู้ช่วยปรับแนวคิด ชี้แนะแนวทางการวิจัย ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องโดยละเอียด ตลอดจน รศ.ดร.ประหยัด จิระวรพงษ์ ผู้ให้คำแนะนำที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง และให้กำลังใจผู้วิจัยด้วยความเมตตาเสมอมา

กลไกแห่งความสำเร็จ: ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณผู้มีส่วนในทางวิจัยฉบับนี้ดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่เปิดประตูต้อนรับสำหรับข้อซักถามและยินดีเสมอที่จะสละเวลา ในการตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตลอดจนช่วยให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์กับงานวิจัยแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ส่งผลให้เครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ใน งานวิจัยชิ้นนี้เต็มเปี่ยมไปด้วยคุณภาพและประสิทธิภาพ รวมถึงนักศึกษาที่ให้ความร่วมมือ ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนและเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยฉบับนี้

พลังขับเคลื่อนภายใน: ความสำเร็จทางการศึกษารั้งนี้ ไม่สามารถลุล่วงไปได้ อย่างสมบูรณ์ หากขาดแรงสนับสนุนจากครอบครัววิวัฒน์พาณิชย์ ที่ให้โอกาสทางการศึกษา ให้อิสระทางความคิดและการดำเนินชีวิต ตลอดจนให้ความรักและความหวังโยมาโดยตลอด นับเป็นกำลังใจและแรงผลักดันอันสำคัญให้ผู้วิจัยมีความมานะ อดทนในการทำงานวิจัยจนสามารถ ประสบความสำเร็จได้ในที่สุด รวมถึงกำลังใจจากครอบครัวปลั่ง ซึ่งนับเป็นอีกหนึ่งเบื้องหลัง ความสำเร็จที่สำคัญเช่นกัน

คุณค่า ความหมายและประโยชน์ของการวิจัยยังมีสิ่งให้ค้นหาอยู่ไม่น้อย จึงขอมอบกำลังใจให้นิสิตในรุ่นต่อไปที่จะสร้างสรรค์และหาคำตอบจากการศึกษาวิจัย เพื่อร่วมกัน จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการด้านเทคโนโลยีการศึกษาต่อไป

นิธิดา วิวัฒน์พาณิชย์

52810131: สาขาวิชา: เทคโนโลยีการศึกษา; ปร.ค. (เทคโนโลยีการศึกษา)

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ/รู้เท่าทันสื่อ/ สื่อสังคม

นริศดา วิวัฒน์พาณิชย์: การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี (A DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL MODEL TO DEVELOP SOCIAL MEDIA LITERACY SKILLS FOR UNDERGRADUATE STUDENTS) คณะกรรมการควบคุมคุรุณิพนธ์: มนตรี แยมกสิกร, กศ.ค., สมสิทธิ์ จิตรสถาพร, ค.ค. 199 หน้า ปี พ.ศ. 2559.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยการวัดการรู้เท่าทันสื่อสังคม เป็นการวัดแนวโน้มที่คาดว่าจะเกิดการรู้เท่าทันสื่อสังคม มีกระบวนการวิจัย 3 ขั้นตอนหลัก คือ

ขั้นสร้างรูปแบบการสอน (Construction) ประกอบด้วย การสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างข้อสรุปกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีในการร่างรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม จากนั้นตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการสอนฯ โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

ขั้นนำรูปแบบการสอนไปใช้ในสถานการณ์จริง (Implementation) ผู้วิจัยดำเนินการตามแผนการทดลองแบบ One-way repeated measured design ลักษณะการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยกลุ่มตัวอย่างที่นำรูปแบบการสอนไปใช้ป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ จำนวน 24 คน เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองเป็นเนื้อหาสาระในรายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศบูรณาการ (Integrated information technology) ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557

ขั้นประเมิน (Evaluation) เป็นการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการสอนฯ และประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาจากแบบสอบถาม การประเมินรูปแบบการสอนฯ พิจารณาจากแนวโน้มพัฒนาการของคะแนนการรู้เท่าทันสื่อ และการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.43

ผลการวิจัย พบว่า

1. รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีชื่อเรียกว่า “4ACA” (AAAACA) มาจากกระบวนการ 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสร้างความตระหนัก (Awareness) ขั้นวิเคราะห์เนื้อหา (Analyze) ขั้นพิจารณาทางเลือก (Alternative) ขั้นประเมินคุณค่า (Assessment) ขั้นสรุปความคิด (Conclude) ขั้นพินิจใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ (Apply)

2. ค่าเฉลี่ยคะแนนของคะแนนที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้รูปแบบการสอนมีแนวโน้มของพัฒนาการทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียนสูงขึ้น โดยพิจารณาจากผลคะแนนจากรูปแบบการสอน จำนวน 5 ครั้ง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนจากรูปแบบการสอนฯ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.53

52810131: MAJOR: EDUCATIONAL TECHNOLOGY; Ph.D. (EDUCATIONAL TECHNOLOGY)
KEYWORDS: AN INSTRUCTIONAL MODEL/ SOCIAL MEDIA LITERACY.

NITHIDA WIWATPANITCH: A DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL MODEL TO DEVELOP THE MEDIA LITERACY SKILLS FOR UNDERGRADUATE STUDENTS. DISSERTATION ADVISORS: MONTREE YAMKASIKORN, Ed.D., SOMSIT JITSATHAPORN, Ph.D. 199 P. 2016.

The purposed of the study was to develop an instructional model for developing Media Literacy Skills of undergraduate students. The research process comprised of three phases. The first phase was on constructing the instructional model; it began with content analysis of documents in order to create instructional model prototype, then validation the validity and reliability of model with 5 experts.

The second phase was implementing the developed instructional model with 24 undergraduate that perform One-way Repeated Measured Design. The implementation was done in the First semester of the 2014, academic years.

The third phase was about evaluating the efficiency of the model and evaluation students' satisfaction. The model's efficiency evaluation was done through focus group discussion of 7 experts with the average at 4.43. Student satisfaction evaluation was done through the use of questionnaires.

Results of the study, it was found that;

1. The developed model was called "AAAACA" featuring of 6 step activities Step 1; Awareness, Step 2; Analyze, Step 3; Alternative, Step 4; Assessment, Step 5; Conclude and Step 6; Apply.
2. There is a tendency of Media Literacy Skills development during teaching with the "4ACA" (AAAACA) model considered from the scores of 6 steps with a statistical significant difference at .05 level
3. Students had high satisfaction forwards the "4ACA" model with the average at 4.53

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ช
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฐ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
คำถามของการวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคม.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ.....	23
แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาารูปแบบการสอน.....	39
แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้และการสร้างความรู้.....	50
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	66
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	71
ขั้นตอนที่ 1 สร้างรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมสำหรับ นักศึกษาระดับปริญญาตรี.....	73
ขั้นตอนที่ 2 ทดลองใช้รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม.....	80
ขั้นตอนที่ 3 การประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการสอนที่สร้างขึ้น และประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอน.....	83

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
ชั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อยกร่างรูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี.....	85
ชั้นตอนที่ 2 ผลการประเมินการใช้รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะ การรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี.....	104
ชั้นตอนที่ 3 ผลการประเมินรับรองรูปแบบการสอน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ.....	129
5 ดัชนีแบบชิ้นงาน.....	131
ส่วนที่ 1 รูปแบบการสอนฯ.....	133
ส่วนที่ 2 การนำรูปแบบฯ ไปใช้.....	138
ส่วนที่ 3 การวัดผล.....	140
6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	141
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	141
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	141
สรุปผลการวิจัย.....	142
อภิปรายผล.....	143
ข้อเสนอแนะ.....	151
บรรณานุกรม.....	153
ภาคผนวก.....	165
ภาคผนวก ก.....	166
ภาคผนวก ข.....	170
ภาคผนวก ค.....	175
ภาคผนวก ง.....	181
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	199

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การสรุปสังเคราะห์นิยามการรู้เท่าทันสื่อสังคม.....	30
2 การสรุปคุณลักษณะหรือองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อสังคม.....	32
3 การวัดระดับการรู้เท่าทันสื่อสังคม.....	38
4 การสรุปสังเคราะห์นิยามการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน.....	40
5 การสรุปองค์ประกอบของรูปแบบการสอน.....	49
6 ผลการสังเคราะห์แนวคิดการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม.....	86
7 การสังเคราะห์ขั้นตอนการรู้เท่าทันสื่อสังคม.....	88
8 ผลการสังเคราะห์แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดการสร้างความรู้ ด้วยตนเอง (Constructivism).....	89
9 สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเอง.....	93
10 ผลการสังเคราะห์แนวคิดการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา.....	94
11 การสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา.....	97
12 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม	98
13 ผลคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความตระหนัก.....	104
14 ค่าสถิติการทดสอบค่าความแปรปรวนร่วมของคะแนนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบ การสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความตระหนัก.....	105
15 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะ การรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความตระหนัก.....	106
16 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการเก็บคะแนนพัฒนาการด้านทักษะ การรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความตระหนัก ด้วยวิธีการของ Scheffe	106
17 ผลคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความเข้าใจ.....	108
18 ค่าสถิติการทดสอบค่าความแปรปรวนร่วมของคะแนนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบ การสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความเข้าใจ.....	109

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
19 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความเข้าใจ.....	109
20 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการเก็บคะแนนพัฒนาการทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความเข้าใจ ด้วยวิธีการของ Scheffe.....	110
21 ผลคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการวิเคราะห์.....	111
22 ค่าสถิติการทดสอบค่าความแปรปรวนร่วมของคะแนนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการวิเคราะห์.....	112
23 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการวิเคราะห์.....	113
24 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการเก็บคะแนนพัฒนาการด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการวิเคราะห์ ด้วยวิธีการของ Scheffe	113
25 ผลคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการประเมิน.....	115
26 ค่าสถิติการทดสอบค่าความแปรปรวนร่วมของคะแนนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการประเมิน.....	116
27 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการประเมิน.....	116
28 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการเก็บคะแนนพัฒนาการด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการประเมิน ด้วยวิธีการของ Scheffe	117
29 ผลคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการสร้างสรรค์สื่อสังคม.....	118
30 ค่าสถิติการทดสอบค่าความแปรปรวนร่วมของคะแนนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการใช้สื่อสังคมอย่างสร้างสรรค์....	119
31 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการสร้างสรรค์สื่อสังคม.....	120

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
32	เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการเก็บคะแนนพัฒนาการทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการสร้างสรรค์สื่อสังคม ด้วยวิธีการของ Scheffe 120
33	ผลคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม..... 122
34	ค่าสถิติการทดสอบค่าความแปรปรวนร่วมของคะแนนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม..... 123
35	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม..... 123
36	เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการเก็บคะแนนพัฒนาการด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมด้วยวิธีการของ Scheffe..... 124
37	คะแนนเฉลี่ยแสดงระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนจากรูปแบบการสอน๑จากระบบสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเรียนการสอน..... 125
38	คะแนนเฉลี่ยแสดงระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนจากรูปแบบการสอน๑จากแบบสอบถามความพึงพอใจ..... 128
39	คะแนนเฉลี่ยการประเมินรับรองรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยผู้ทรงคุณวุฒิ..... 129
40	ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ..... 175
41	ผลการตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือวัดการรู้เท่าทันสื่อสังคม (Inter-rater reliability)..... 179

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
2 แผนภูมิองค์ความรู้เท่าทันสื่อ.....	26
3 แสดงระบบการสอนของ Gerlach & Ely.....	45
4 แสดงระบบการสอนของ Glasser.....	46
5 แสดงระบบการสอนของ Tylor.....	47
6 แสดงระบบการสอนของ Brown.....	48
7 แสดงขั้นตอนการวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม.....	72
8 รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมก่อนทดลองใช้ในสถานการณ์จริง	74
9 (ร่าง) รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ก่อนวิพากษ์ โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	99
10 รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมภายหลังการวิพากษ์โดย ผู้เชี่ยวชาญ.....	101
11 รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ปรับปรุงครั้งที่ 1	102
12 รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ปรับปรุงครั้งที่ 2.....	103
13 กราฟแสดงพัฒนาการ ความสามารถด้านความตระหนัก.....	105
14 กราฟแสดงพัฒนาการ ความสามารถด้านความเข้าใจ.....	108
15 กราฟแสดงพัฒนาการ ความสามารถด้านการวิเคราะห์.....	112
16 กราฟแสดงพัฒนาการ ความสามารถด้านการประเมิน.....	115
17 กราฟแสดงพัฒนาการ ความสามารถด้านการสร้างสรรค์สื่อสังคม.....	119
18 กราฟแสดงคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม.....	122
19 ขั้นตอนของรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี.....	131
20 รายละเอียดของรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม.....	147

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สื่อสังคม (Social media) เป็นเครื่องมือในการสื่อสารและสร้างเครือข่ายสำหรับผู้ใช้งานในอินเทอร์เน็ต เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งผู้ใช้เป็นทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสาร โดยการบอกเล่าประสบการณ์ ผ่านข้อความตัวอักษร ภาพถ่าย และวิดีโอ ที่ผู้ใช้สร้างขึ้นเอง หรือแบ่งปันจากแหล่งข้อมูลอื่นไปยังผู้ใช้งานในเครือข่ายของตน หรือเชื่อมโยงกับความสนใจและกิจกรรมของผู้อื่น ผ่านทางเว็บไซต์เครือข่ายสังคมที่ให้บริการบนอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้คุณสมบัติของสื่อสังคมเป็นการสื่อสารสองทางที่ฉับไว สามารถเข้าถึงและใช้งานง่าย มีลักษณะเปิดเผยอยู่ในพื้นที่สาธารณะสนับสนุนให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ มากมาย ซึ่งคุณลักษณะพิเศษเหล่านี้ทำให้คนทุกเพศ ทุกวัย ทุกภูมิภาคทุกระดับการศึกษาสามารถเข้าถึงสื่อสังคมและนำไปใช้ในหลายรูปแบบ อาทิ การบอกความรู้สึกร่างกายต่าง ๆ การเชื่อมโยงเพื่อนเข้าด้วยกัน การค้นหาบุคคลเป็นช่องทางเผยแพร่ข่าวสารความรู้ แบ่งปันประสบการณ์และแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ เป็นช่องทางนัดแนะร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นพื้นที่ของกลุ่มหรือชุมชนแบบออนไลน์ ฯลฯ

ในปัจจุบันนี้สื่อสังคมมีอิทธิพลสูง สร้างแรงจูงใจ ประเด็นต่าง ๆ ในสังคมสามารถถูกขยายตัวอย่างรวดเร็ว ผู้ใช้ต้องระมัดระวัง ใในการใช้งานมิให้ละเมิดสิทธิของผู้อื่น จึงเป็นความท้าทายสำหรับคนรุ่นใหม่ที่ใช้พื้นที่สื่อออนไลน์ ผู้ใช้จะต้องรู้สิทธิและหน้าที่ของตนเองและต้องรู้เท่าทัน อาจารย์ต้องสอนและทำความเข้าใจให้รู้จักใช้ เพราะอิทธิพลของสื่อออนไลน์มีทั้งด้านบวกและด้านลบ สื่อออนไลน์ถูกใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง บางเรื่องสื่อกระแสหลักไม่สามารถเข้าถึงได้ แต่สื่อออนไลน์เข้าถึงได้ง่าย อย่างเช่น ใช้สื่อออนไลน์พูดถึงกฎหมายบางมาตราที่ไม่สามารถพูดในที่สาธารณะได้ และแม้ว่าเราจะใช้สื่อสังคมในมือถือซึ่งเป็นของส่วนตัว แต่เมื่อโพสต์ข้อความถูกบันทึกเก็บไว้กลายเป็นหลักฐานได้ เพราะข้อความนั้นได้กลายเป็นข้อความสาธารณะ สิ่งที่พลเมืองในสังคมสามารถทำได้ในการป้องกันภัยที่มาจากสื่อสังคม คือ การรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) โดยต้องเข้าใจสภาพของสังคมสื่อออนไลน์ว่าเป็นสังคมอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งมีทั้งพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ เรียนรู้ธรรมชาติของการสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์บนโลกออนไลน์กับชีวิตจริงว่ามีความแตกต่างกันและใช้ความระมัดระวัง รอบคอบในการแสดงความคิดเห็น การนำข้อมูลส่วนตัว หรือภาพถ่ายต่าง ๆ ลงสู่เครือข่ายออนไลน์และเช่นเดียวกับปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

ภายนอก หากสมาชิกในสังคมทั้งทางกายภาพและสังคมรู้หน้าที่ของตัวเอง มีความรับผิดชอบ ไม่ประมาทและคำนึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตน ปัญหาของสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมใดก็ตามก็คงจะลดลง บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาจะต้องพัฒนาเจตคติในการรับและใช้ประโยชน์จากสื่อแก่นักศึกษา สนับสนุนการตีความเนื้อความสื่อเพื่อความบันเทิงที่ทำให้เกิดการเลือกรับสื่อที่มีคุณค่าทั้งความคิดและความงามทางศิลปะด้วยความเข้าใจในตนเองและในสื่อที่รับอย่างแท้จริง สนับสนุนการมีส่วนร่วมในสื่อมากขึ้น อันนำไปสู่การพัฒนาพลังผู้บริโภค รวมทั้งควรมีการสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนที่ทำให้ นักศึกษามีความรู้เรื่องเกี่ยวกับสื่ออย่างถูกต้องและครบถ้วน ทุกด้าน (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2555; ประวิทย์ ลีสถาพรวงศา, 2555; เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์, 2540)

ประเด็นสำคัญของสื่อสังคม คือ ไม่มีการควบคุมการใช้สื่อ อำนาจการควบคุม ในสื่อสังคมอยู่ในมือปัจเจกบุคคล ทุกคนสามารถริเริ่มเนื้อหา รวมทั้งแบ่งปันและโต้ตอบ สื่อสังคม จึงส่งอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันและความสัมพันธ์ของคนในสังคมอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นประเด็นทางสังคม ที่ทั้งสื่อ บทกฎหมาย และประชาชนเองจะต้องให้ความสำคัญ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเหล่านี้ เช่น การคุกคามผ่านสื่อออนไลน์ (Cyber bullying) แม้ว่าจะไม่ใช่การทำร้ายร่างกาย แต่เป็นการทำร้ายทางอารมณ์และความรู้สึกซึ่งสามารถสร้างบาดแผลที่รุนแรงมากในทางจิตวิทยา และการคุกคามในรูปแบบนี้กลายเป็นปัญหาที่นับวัน จะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเครือข่ายสังคมกลายเป็นเครื่องมือในการแสดงข้อความ ต่อผู้อื่นอย่างที่ไม่สามารถทำได้ต่อหน้าจริง ๆ ในสภาวะนิรนามโดยมีสื่อออนไลน์เป็นดังกำแพง กั้นระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกระทำ ปัญหาการโจรกรรมเอกลักษณ์บุคคล (Identity theft) คืออีกหนึ่งปัญหาใหญ่ทั้งในสังคมไทยและหลายประเทศทั่วโลก และยังเป็นอีกสาเหตุ ของการเติบโตอันรวดเร็วของจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นบนเครือข่ายสังคม ส่งผลให้มีการโจรกรรม เอกลักษณ์บุคคลที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีทั้งในกรณีของการแอบอ้างเพื่อขูดรีดทรัพย์สิน ไปจนถึง การล่อลวง ฯลฯ โดยเฉพาะสื่อสังคมอย่าง Facebook และ Twitter เป็นเว็บเครือข่ายสังคม ที่เอื้ออำนวยให้เกิดการโจรกรรมเอกลักษณ์หรือข้อมูลส่วนบุคคลได้อย่างง่ายดาย นอกจากนี้ เครือข่ายสังคมยังสนับสนุนให้สมาชิกแบ่งปันข้อมูลส่วนตัวของตนมากจนเกินความปลอดภัย ทำให้ผู้ไม่หวังดีนำข้อมูลเหล่านั้นย้อนมาสร้างภัยให้กับเจ้าของข้อมูลได้ ตัวอย่างเช่น การ “เช็คอิน” (Check-in) ตามสถานที่ต่าง ๆ ที่เดินทางไป การเช็คอินนั้นได้ทำให้ผู้อื่นรู้ว่าเรากำลังทำอะไรที่ไหน อาจก่อให้เกิดอันตรายได้ ดังนั้น เราจึงไม่ควรใส่ข้อมูลส่วนตัวที่มากจนเกินไปของเราลงบนเครือข่าย สังคม ภัยแฝงอีกประเภทมักมาจากบริการต่าง ๆ บนเครือข่ายสังคม ซึ่งมีเกมหรือกิจกรรมให้เล่นได้ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย แต่มักจะมีโฆษณาหรือประกาศเกี่ยวกับการได้ของในเกมโดยแลกกับการซื้อ ด้วยเงินจริง บัตรเครดิต หรือการลงทะเบียนบางอย่าง โดยมักอยู่ในรูปแบบการเรียกร้องหาเงิน

หมายเลขเครดิตหรือ PayPal แลกกับการที่จะได้รับข้อได้เปรียบบางอย่างหรือ ของพิเศษในเกม นั้นเป็นเพราะจุดประสงค์หลักที่เกมบนเครือข่ายสังคมเหล่านี้ถูกสร้างมาเพื่อหาเงินจากผู้เล่น นอกจากนั้น เกมและบริการต่าง ๆ ของสังคมออนไลน์ มักจะมีการขอข้อมูลส่วนตัว ซึ่งโดยปกติแล้ว ที่มักจะนำข้อมูลส่วนตัวไปขาย หรืออาจแฝง Scam มาด้วยซึ่งจะดักจับข้อมูลต่าง ๆ ของผู้ใช้ และ Spyware ประเภทนี้ยังสามารถแยกตัวเองและแพร่ไปหาเพื่อนในเครือข่ายสังคมด้วย และรวมถึง กัยที่มาจากโฆษณาชวนเชื่อเพื่อหลอกขายสินค้าหรือบริการที่ไม่ได้มาตรฐานหรืออ้างสรรพคุณ เกินจริง เพราะผู้ซื้อหลงเชื่อตามภาพที่เห็น รวมถึงข้อความและคลิปวิดีโอผ่านการรีวิวสินค้า ประเภทต่าง ๆ ซึ่งหากเป็นสินค้าประเภทอาหารและยาอาจส่งผลถึงขั้นเสียชีวิตได้ นอกจากนี้ภัยคุกคามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังปรากฏการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ไม่เป็นความจริง อาทิ ข่าวเท็จ เกี่ยวกับการก่อการร้าย หรือภัยพิบัติต่าง ๆ เพื่อสร้างความตื่นตระหนก หรือภาพข่าวผู้เคราะห์ร้าย ผู้ป่วย ผู้พิการเพื่อขอความช่วยเหลือหรือเงินบริจาคซึ่งหลายกรณีเกิดขึ้นจากข้อมูลที่เป็นเท็จ หรือเปิดบัญชีรับบริจาคเพื่อหาผลประโยชน์จากผู้ซื้อสังคมที่หลงเชื่อ เป็นต้น ดังนั้น การใช้ Social media จึงต้องรู้เท่าทัน ไม่ใช่สื่ออย่างไรคุณธรรมหรือใช้สื่ออย่างขาดสติ (เมธาสิทธิ์ โลกุตระพล, 2555; สุภารัตน์ ดิษยวรรณนะ จันทราวินนากุล, 2554)

จากปัญหาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าอาชญากรบนเครือข่ายมักมีวิธีที่คาดไม่ถึง ในการหลอกลวง และปัจจุบันเยาวชนไทยใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมไม่ได้มากเท่าที่ควรจะเป็น แต่กลับตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อภัยคุกคามที่มากในรูปแบบต่าง ๆ หลากหลายกลวิธี ทั้งนี้เมื่อพิจารณา เว็บไซต์ที่คนไทยเข้าชมมากที่สุด อันดับหนึ่งเป็น Facebook ตามมาด้วย Google ที่คนไทยใช้ค้นหา สำหรับสถิติการใช้ Facebook คนไทยใช้มากเป็นอันดับที่ 16 ของโลก และกรุงเทพเป็นเมืองอันดับ 1 ที่มีผู้ใช้งานมากที่สุดในโลก (วิลาส น่านเลิศวัฒน์, 2555) โดยมีจำนวนผู้ใช้ Facebook ในประเทศไทย ในปี ค.ศ. 2013 มากถึง 18.20 ล้านราย ผู้ที่มีอายุ 18-24 ปีใช้มากที่สุด (5.96 ล้านราย) คิดเป็น 33% ของจำนวนผู้ใช้ในไทยทั้งหมด รองลงมาคืออายุ 25-34 ปี (Socialbakers, 2014) จากสถิติจะเห็นได้ว่า กลุ่มผู้ใช้งาน Facebook ส่วนใหญ่คือ กลุ่มวัยรุ่น ซึ่ง กานูวัฒน์ กองราช (2554) ได้ทำการศึกษา พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมของวัยรุ่น กรณีศึกษา Facebook พบว่า เมื่อวัยรุ่นใช้เครือข่ายสังคม แล้วเกิดความรู้สึกเฟลิดเฟลิน สนุกสนาน ชื่นชอบ รวมไปถึงอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนหรือกลุ่มคน ที่มีความสัมพันธ์ทำให้เกิดการคล้อยตามและพฤติกรรมที่ติดการใช้งานมากขึ้นด้วย

แนวคิดของการรู้เท่าทันสื่อเป็นความสำคัญที่หลาย ๆ ประเทศต่างให้ความสนใจ ที่จะศึกษา ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีการสื่อสาร การรู้เท่าทันสื่อ เป็นแนวคิดที่มองผู้รับสื่อเป็นผู้ที่มีพลังอำนาจและมีความกระตือรือร้น (Empower as active) เป็นผู้บริโภคสื่อที่ไม่ยอมรับอิทธิพลของสื่อโดยคุณฉันทิ ไม่ตัดสินว่าสื่อเป็นอันตรายแต่เป็นผู้รับ

และใช้สื่อที่มีจุดยืนทางสังคม เข้าใจตนเอง เข้าใจสังคม เข้าใจในสิ่งที่สื่อนำเสนอ บุปผา เมฆศรีทองคำ (2555) กล่าวถึง “การรู้เท่าทันสื่อ” ว่าเป็นแนวคิดที่สำคัญอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถเข้าใจ ประเมินและสร้างสรรค์เนื้อหาสื่อโดยไม่ถูกครอบงำจากสื่อใช้สื่อที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตทั้งต่อตนเองครอบครัวและสังคม โดย ภาพรวม เพราะหากบุคคลใดในสังคมขาดการรู้เท่าทันสื่อ บุคคลนั้นย่อมตกเป็นเหยื่อของข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้การรู้เท่าทันสื่อไม่ได้หมายความว่า การอ่านสื่อออก คู่มือเป็น เข้าใจสื่อได้ แต่หมายถึงการตั้งคำถาม การคิด การวิเคราะห์ วิพากษ์ และรู้เบื้องหน้า-เบื้องหลังของสื่อ เพื่อสร้างความรู้ในมิติของ “ความตระหนัก” (Awareness) Considine (1995) กล่าวถึงวิธีการของการรู้เท่าทันสื่อว่าเป็นการสนับสนุนทักษะของการพินิจพิเคราะห์ซึ่งทำการสอนได้โดยการถาม หรือให้ผู้เรียนตรวจสอบสื่อในด้านเนื้อความ (Text) เนื้อหา (Content) รูปแบบ (Form) จุดกำเนิด (Origin) ความเป็นเจ้าของ (Ownership) อุดมการณ์ (Ideology) และอำนาจชักจูง (Influence) การรู้เท่าทันสื่อจึงเสมือนวัชชีนคัมภีร์ เพื่อความเข้มแข็งด้านความรู้ ความคิด ทักษะคิด ค่านิยม และพฤติกรรมที่ได้รับจากสื่อ การรู้เท่าทันสื่อ นอกจากจะช่วยให้เราเพิ่มพูนภูมิคุ้มกันที่มีผลต่อการประมวลความคิดและความเข้าใจที่มีต่อผู้อื่นสิ่งอื่น รู้เท่าทันปัญหาบ้านเมืองและคนโกง ตลอดจนสามารถคิดเชื่อมโยงได้ การรู้เท่าทันสื่อ จึงเป็นการรู้เท่าทันบริโศคนิยม การรู้เท่าทันการเมืองและสังคมและรู้เท่าทันตนเอง ทั้งนี้คนไทยส่วนใหญ่มีภูมิคุ้มกันสื่อต่ำ จึงเป็นผู้บริโภคสื่อที่นับว่าเป็นอันตรายอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ใช้สื่อสังคม เนื่องจากเป็นวัยที่กำลังสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมมีจิตใจอ่อนไหวชักจูงได้ง่าย อยู่ในช่วงของการแสวงหาความเป็นตัวเอง สนใจในสิ่งต่าง ๆ รอบตัวสูง มักให้ความสนใจใน สิ่งที่ทันสมัยจึงมักตกเป็นเหยื่อของสื่อที่ไม่เหมาะสมโดยไม่รู้ตัว การรู้เท่าทันสื่อเป็นเรื่องที่ต้องฝึกฝนและลงมือสร้าง ปฏิบัติการด้วยตัวของผู้บริโภคสื่อทุกคน การรู้เท่าทันสื่อจากการลงมือทำเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยพลังจากภาคสังคม เช่น การจัดกิจกรรมรู้เท่าทันสื่อในเด็ก ค่ายเยาวชนรู้เท่าทันสื่อ หลักสูตรรู้เท่าทันสื่อในโรงเรียน และมหาวิทยาลัย การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อ ฯลฯ (จินตนา ดันสุวรรณนนท์, 2550; เอื้อจิต วิโรจน์ไศรรัตน์, 2540; สุชาดา จักรพิสูทธิ์, 2554)

จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ พบว่า ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการศึกษา การรู้เท่าทันสื่อ ในกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยจำแนกตามประเภทสื่อต่าง ๆ ประกอบด้วยการศึกษาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ สื่อนิตยสาร สื่ออินเทอร์เน็ตและวิกิพีเดีย (บุปผา เมฆศรีทองคำ, 2555) และงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ของจินตนา ดันสุวรรณนนท์ (2550) ศึกษาผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต พบว่า นักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อมีความรู้เท่าทันสื่อ

สูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึก ทั้งนี้ยังไม่มียงานวิจัยที่สร้างรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาให้บุคคลมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมในระดับอุดมศึกษาของไทย

ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง Constructivism เป็นปรัชญาการศึกษาที่ตั้งอยู่บนฐานความเชื่อว่าผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งความรู้นี้จะฝังติดอยู่กับคนสร้าง ดังนั้น ความรู้ของแต่ละคนเป็นความรู้เฉพาะตัวเป็นสิ่งที่คนสร้างขึ้นเองเท่านั้น โดยผู้เรียนจะเป็นผู้กำหนดหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดสิ่งที่จะเรียนและวิธีการเรียนของตนเอง สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในบริบทอื่นได้อย่างเหมาะสม เรียนรู้จากการปฏิบัติ มีอิสระในการคิดและทำสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องที่เรียนด้วยตนเองและเรียนรู้บรรยากาศการเรียนที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ภายใต้การอำนวยความสะดวกของครู ทั้งนี้ ลักษณะการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม การแลกเปลี่ยนและสะท้อนความคิดให้เห็นแก่กันและกัน การให้เหตุผลกับความคิดเห็นของตนเองหรือโต้แย้งความคิดเห็นของบุคคลอื่น ทำให้นักเรียนได้มีโอกาสพิจารณากระบวนการคิดของตนเองเปรียบเทียบกับกระบวนการคิดของผู้อื่น ทำให้มีการเจรจาต่อรองเกี่ยวกับการสร้างความหมายของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนได้

จากผลการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับสื่อสังคมและความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมให้กับกลุ่มเยาวชนเป้าหมาย โดยการสร้างรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามแนวทางทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ตระหนักถึงผลกระทบของสื่อสังคมวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมายในสังคมและสามารถเลือกรับ และใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่องานสังคมในบริบทของผู้ใช้และเผยแพร่สื่อต่อไปได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อสร้างรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม
3. เพื่อรับรองรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

คำถามของการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นช่วยส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมของผู้เรียนควรมีองค์ประกอบ และกระบวนการอย่างไร
2. การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นช่วยส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมได้หรือไม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ที่ได้จะเป็นแนวทางการสร้างความรู้และทักษะที่สำคัญในยุคที่สื่อมีบทบาทต่อสังคมอย่างมาก งานวิจัยนี้สนองตอบต่อแนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นเอง และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น

ทักษะที่เกิดขึ้นจะนำมาซึ่งการแก้ปัญหาที่เกิดจากการใช้สื่อสังคม ช่วยให้ผู้เรียนที่ใช้สื่อสังคม ซึ่งถือว่าเป็นทั้งผู้รับสาร ผู้ใช้ และผู้เผยแพร่สารรูปแบบต่าง ๆ ผ่านสื่อสังคม ทั้งนี้เมื่อเขาและบุคคลในสังคมมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สามารถก้าวเข้าสู่สังคมแห่งการรู้เท่าทันสื่อที่มีความหลากหลายในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

นักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนในวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศบูรณาการ
ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2557

เนื้อหาวิชา

เนื้อหาวิชา 400-13-01 เทคโนโลยีสารสนเทศบูรณาการ (Integrated information technology) โดยบูรณาการการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนา
ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมที่พัฒนาขึ้นในบทเรียนดังต่อไปนี้

- ระบบอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์
- เทคโนโลยีมัลติมีเดีย
- พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

- การสืบค้นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์
- กฎหมายและจริยธรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนา หมายถึง กระบวนการในการพิจารณา วิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างและปรับปรุงรูปแบบการสอนที่สามารถพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

รูปแบบการสอน หมายถึง ลำดับขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบต่าง ๆ ของการสอน วิธีการ กิจกรรม สื่อประกอบการสอน การจัดสภาพแวดล้อม ทรัพยากร ฯลฯ ตลอดจนคำอธิบายเกี่ยวกับรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

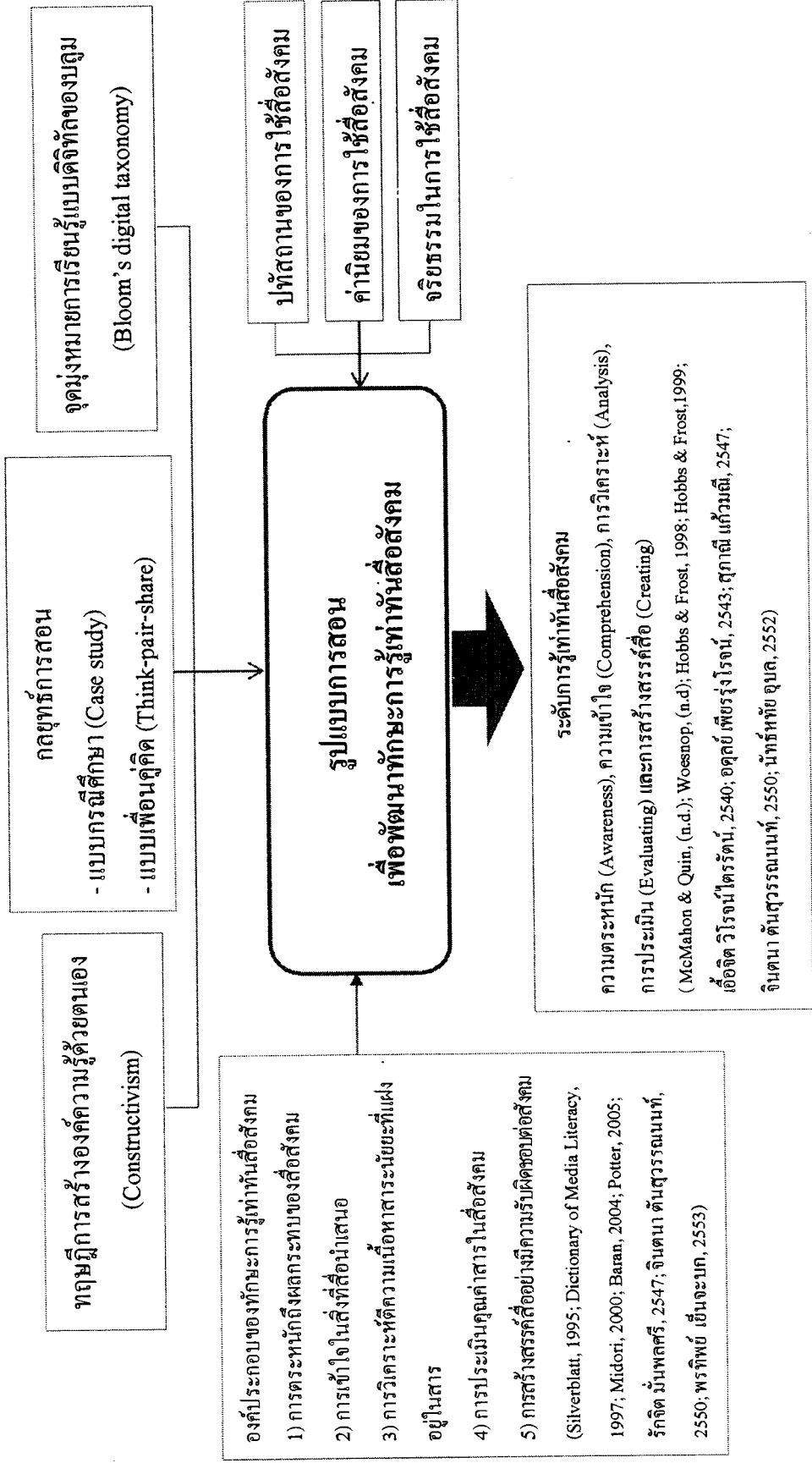
ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาจากการใช้รูปแบบการสอน โดยวัดจากคะแนนพัฒนาการการรู้เท่าทันสื่อสังคมในแต่ละด้าน ได้แก่ ความตระหนัก ความเข้าใจ การวิเคราะห์ การประเมิน และการสร้างสรรค์สื่อ

การรู้เท่าทันสื่อสังคม หมายถึง ความสามารถของนักศึกษาในด้าน ต่อไปนี้

1. ความตระหนัก หมายถึง การที่บุคคลมีความสามารถรับรู้ เกี่ยวกับผลกระทบของสื่อสังคม
2. ความเข้าใจ หมายถึง การที่บุคคลทราบธรรมชาติของสื่อสังคม กระบวนการ และเทคนิคการนำเสนอเนื้อหาในสื่อสังคม
3. การวิเคราะห์ หมายถึง การที่บุคคลสามารถแยกแยะองค์ประกอบของสื่อตามกรอบการรู้เท่าทันสื่อ และตีความนัยยะที่แฝงอยู่ในเนื้อหาได้
4. การประเมิน หมายถึง การที่บุคคลสามารถบอกระดับคุณค่าของเนื้อหาสารในสื่อสังคม
5. การสร้างสรรค์สื่อ หมายถึง การที่บุคคลสามารถใช้และ/ หรือเผยแพร่สื่อสังคมให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

สื่อสังคม หมายถึง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นสื่อกลางการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่บุคคลสามารถสร้างและแบ่งปันข้อมูลได้หลากหลายรูปแบบ เช่น ข้อความ รูปภาพ และวิดีโอ ทั้งในรูปแบบส่วนตัว แบบกลุ่มและสาธารณะ สื่อสังคมที่ใช้ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ Facebook

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎี แนวคิด เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบและแนวทางการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคม
2. แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนา รูปแบบการสอน
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้และการสร้างความรู้
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคม

สื่อสังคมเป็นเครื่องมือสื่อคอมพิวเตอร์ที่ช่วยให้คนที่สร้างส่วนแบ่งหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลความสนใจ ความคิดและภาพ วิดีโอในชุมชนและเครือข่ายเสมือน สื่อสังคมถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มของการใช้งานอินเทอร์เน็ตตามที่สร้างบนพื้นฐานอุดมการณ์และเทคโนโลยีของ Web 2.0 และที่ช่วยให้การสร้างและการแลกเปลี่ยนเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้างขึ้น ถูกนำมาใช้ทั้งในระดับบุคคล และเชิงธุรกิจ การสื่อสารด้วยสื่อสังคมแตกต่างจากสื่อแบบดั้งเดิมในหลาย ๆ ด้านรวมถึงคุณภาพของการสื่อสารด้วย มีผู้ให้ความหมายของสื่อสังคมไว้มากมายดังต่อไปนี้

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2556) อธิบายคำว่า “สื่อสังคม” หมายถึง โปรแกรมกลุ่มหนึ่งที่ทำงาานโดยใช้พื้นฐานและเทคโนโลยีของเว็บตั้งแต่รุ่น 2.0 เช่น มาสสเปซ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ วิกิพีเดีย ไฮไฟฟ์ และบล็อกต่าง ๆ ในทางธุรกิจเรียกสื่อสังคมว่า สื่อที่ผู้บริโภคสร้างขึ้น (Consumer-generated media หรือ CGM) สำหรับกลุ่มบุคคลผู้ติดต่อสื่อสารกัน โดยผ่านสื่อสังคม ซึ่งนอกจากจะส่งข่าวสารข้อมูลแลกเปลี่ยนกันแล้ว ยังอาจทำกิจกรรมที่สนใจร่วมกันด้วย

พิชิต วิจิตรบุญยรักษ์ (2554) กล่าวว่า มนุษย์เป็นสังคมที่ต้องมีการสื่อสารข้อมูลถึงกันและกันซึ่งในสมัยโบราณมนุษย์สื่อสารข้อมูลด้วยวิธีการที่ไม่ซับซ้อนมากนัก และได้มีการปรับเปลี่ยนการสื่อสารข้อมูลเป็นจดหมายโทรเลข โทรศัพท์วิทยุจากนั้นเมื่อเข้าสู่ยุค

ที่มีเครือข่ายคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเข้ามาเกี่ยวข้อง การสื่อสารข้อมูลของมนุษย์ มีการปรับเปลี่ยนเป็นสื่อที่เกี่ยวข้องกับอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น เช่น โปรแกรมพูดคุย จดหมาย อิเล็กทรอนิกส์ และเว็บบอร์ด จนจนถึงปัจจุบันมนุษย์เริ่มมีการสื่อสารข้อมูลในชีวิตประจำวัน ถึงกันและกันด้วยการใช้สื่อสังคม

สื่อสังคมคือสื่อที่ผู้ส่งสารแบ่งปันสารซึ่งอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ไปยังผู้รับสารผ่านเครือข่ายออนไลน์โดยสามารถโต้ตอบกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร หรือผู้รับสารด้วยตนเอง ซึ่งสามารถแบ่งสื่อสังคมออกเป็นประเภทต่าง ๆ ที่ใช้กันบ่อย ๆ คือ บล็อก (Blogging) ทวิตเตอร์ และไมโครบล็อก (Twitter and microblogging) เครือข่ายสังคม (Social networking) และการแบ่งปันสื่อทางออนไลน์ (Media sharing)

กล่าวโดยสรุป สื่อสังคม เป็นรูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคลโดยอาศัยเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถโต้ตอบและแบ่งปันข้อมูล เช่น ข้อความ รูปภาพ หรือสื่อผสมอื่น ๆ ผ่านเครือข่ายสังคม เช่น บล็อก ไมโครบล็อก ฯลฯ ให้กับผู้รับสารที่เป็นเพื่อนและคนรู้จักหรือบุคคลแปลกหน้าอย่างเป็นทางการได้

คุณลักษณะของสื่อสังคม

1. สื่อสังคมหรือ Social media เป็นสื่อที่ได้รับอิทธิพลจากวิวัฒนาการโลกออนไลน์ (Online) ผ่านทางเว็บไซต์ (Website) ที่ใช้ในการสื่อสารทางสังคมยุคสารสนเทศในปัจจุบัน โดยวิวัฒนาการ สื่อประเภทนี้เริ่มจากการพัฒนาอินเทอร์เน็ตยุค Web 2.0 ที่มีรูปแบบและประสิทธิภาพของการปรับใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ได้อย่างหลากหลายคุณประโยชน์ เป็นสมรรถนะระบบคอมพิวเตอร์แบบอเนกประสงค์ ซึ่ง Web 2.0 เป็นการสร้างสภาพการเรียนรู้ในมิติและรูปแบบใหม่ที่เรียกว่าการเรียนรู้ระบบเปิด (Open educational resources: OER) (Judy Breck, 2007 อ้างถึงใน พิชิต วิจิตรบุญยรักษ์, 2554) ทั้งนี้สื่อสังคมจะมีคุณลักษณะ และเรียกชื่อกันออกไปหลากหลายชื่ออาทิ เช่น Social network, Blogs, Micro-blogs, Forum หรือ Twitter เป็นต้น โดยเนื้อหาสาระจะถูกดำเนินการโดยผู้ใช้เองคล้ายกับบทบาทการเป็นบรรณาธิการด้วยตนเอง เพื่อการแบ่งปันเนื้อหาสาระระหว่างผู้ใช้หรือผู้สื่อสารด้วยตนเองในสังคม

สื่อสังคม (Social media) หรืออาจเรียกว่าสื่อออนไลน์จะมีความแตกต่างจากสื่อแบบเป็นทางการ (Conventional media) ตรงที่การ ได้มาซึ่งแหล่งข้อมูลข่าวสารหรือเนื้อหาสาระของสื่อแบบทางการต้องถูกตรวจสอบเพื่อความถูกต้องต่อการนำไปใช้ ในขณะที่สื่อออนไลน์จะเน้นในเนื้อหาสาระแบบสะดวกใช้ ประหยัด และเปิดกว้างสามารถเข้าถึงผู้ใช้ทุกคนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ก็ตาม

2. กลุ่มเครือข่ายสังคม (Social network) โดยทั่วไปแล้วเครือข่ายทางสังคมอาจจำแนกได้ในหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น Online service, Platform หรือรูปแบบของสื่อปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นมาใช้ในการสื่อสารและแบ่งปันประสบการณ์ข้อมูลสารสนเทศระหว่างบุคคล ซึ่งกลุ่มเครือข่ายทางสังคมเหล่านี้จะเป็นพื้นที่สำหรับการนำเสนอสิ่งที่เขาต้องการแบ่งปันหรือต้องการที่จะสื่อสารถึงกันในโลกยุคสังคมไม่ว่าจะเป็นทัศนคติความคิดเห็น ความรู้สึก กิจกรรม เหตุการณ์ และความสนใจเฉพาะเรื่อง เหล่านี้ เป็นต้น

3. กลุ่มเครือข่ายสังคมในสภาพแวดล้อมทางการศึกษา (Social network in educational environment) กล่าวได้ว่า กลุ่มเครือข่ายทางสังคมเป็นกลุ่มชนกลุ่มใหญ่ที่มีศักยภาพในการติดต่อสื่อสารของมนุษย์ในปัจจุบัน ซึ่งกลุ่มเครือข่ายทางสังคมนี้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในขอบข่ายด้านการศึกษาเรียนรู้ได้ นักการศึกษาควรนำเอาศักยภาพของสื่อเครือข่ายทางสังคมมาใช้เป็นเครื่องมือทางการศึกษา เช่น การใช้ประโยชน์ในการสร้างโปรแกรมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ การสร้าง และจัดหาทุนเพื่อการศึกษา การจัดระบบของการประชุมทางไกล ทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ หรือแม้แต่การนำมาใช้ประโยชน์ของโปรแกรมด้านวารสารศาสตร์และการพิมพ์ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์สำหรับผู้เรียนหรือผู้ใช้สื่อ เป็นต้น (Seguin and Seguin, 1995 อ้างถึงใน พิชิต วิจิตรบุญยรักษ์, 2554)

ลักษณะการใช้เครือข่ายสังคม

การใช้เครือข่ายสังคมในปัจจุบันมีลักษณะการแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น โดยส่วนใหญ่เน้นที่ปริมาณของความรู้แต่ไม่มีคุณภาพ (Chiu, Wang, Shin, & Fan, 2011) นอกจากนี้ Ross, Orr, Sasic, Arseneault and Simmering & Orr (2009) กล่าวว่า Facebook ถือเป็นเครื่องมือ ทางสังคมที่สำคัญและเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ที่ช่วยให้คนในสังคมมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เนื่องจากในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทกับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคม เช่น การงาน การศึกษา การใช้บริการต่าง ๆ ล้วนต้องอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้น การใช้เครือข่ายสังคมในปัจจุบันจึงไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่อีกต่อไป แต่กลายเป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูล การแลกเปลี่ยนความรู้ของคนในสังคมยุคปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะของสื่อสังคมมีลักษณะเป็นสื่อเชิงสังคมซึ่งผู้สร้างไม่จำเป็นต้องอาศัยทักษะและความรู้ในการสร้างตลอดจนสามารถปรับแต่งข้อมูลได้ตลอดเวลา สามารถใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลทั้งทัศนคติ ความรู้สึก กิจกรรม เหตุการณ์ ฯลฯ ตลอดจนการใช้เป็นเครื่องมือทางการศึกษา ซึ่งต่างจากสื่อแบบทางการที่ผู้สร้างสรรค์จำเป็นต้องอาศัยทักษะที่ผ่านการเรียนรู้ และผ่านกระบวนการผลิตอย่างเป็นระบบซึ่งไม่สามารถแก้ไขปรับแต่งข้อมูลภายหลังการเผยแพร่ได้

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคม

นักสกร กรวยสวัสดิ์ (2553) กล่าวว่า พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมของคนในปัจจุบันนิยมเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว อายุและสถานภาพมีผล ต่อการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวบนสังคมเครือข่ายออนไลน์ เป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้ใช้ที่มีอายุน้อยมักจะ ไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัว ซึ่งตรงข้ามกับบุคคลที่มีอายุน้อยก็ จะเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวมากกว่า และเพศไม่ได้มีผลต่อ การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว แต่อย่างไร ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคม ออนไลน์ของคนในปัจจุบันได้ดังนี้

1. ลักษณะทางสังคมและบรรทัดฐานของกลุ่ม ผู้ใช้งานเครือข่ายสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่มี ผลต่อพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมในการ สื่อสารและการติดต่อกับเพื่อน ซึ่งลักษณะสังคมในปัจจุบันส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนมีการรวมกลุ่มกัน ทำงานร่วมกันมากขึ้นทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จาก Facebook เนื่องจากสามารถโพสต์ข้อความหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลให้เพื่อนได้อย่างสะดวกรวดเร็ว นอกจากนั้น ยังสามารถพูดคุยกันได้แบบ Real time กับเพื่อนที่อยู่สถานะออนไลน์ได้ เช่น เคียวกับ MSN ลักษณะทางสังคม สามารถสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของเมื่อใช้เครือข่ายสังคมและเป็นสมาชิกของชุมชนออนไลน์นั้น ๆ นอกจากนั้นยังช่วยอธิบาย พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคม การสร้างตัวตนทางสังคม ทำให้มีจำนวนของผู้ใช้งานเครือข่ายในปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดบรรทัดฐานทางสังคมที่คนนิยมแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านเครือข่ายสังคมกันอย่างกว้างขวาง (Cheung & Lee, 2010; Chow & Chan, 2008; Lin & Lu, 2011)

2. ลักษณะส่วนบุคคล แรงจูงใจและความสามารถของบุคคล เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคม Amichai-Hamburger & Vinitzky (2010 อ้างถึงใน นักสกร กรวยสวัสดิ์, 2553) ศึกษาพบว่า ลักษณะส่วนบุคคลมีความสำคัญอย่างมากต่อการเลือกใช้เครือข่ายสังคม ซึ่งผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการตลาดเพื่อที่จะช่วยหาแนวทางใหม่ ๆ สำหรับการเรียนรู้ การเข้าใจคุณลักษณะและความแตกต่างของลูกค้าแต่ละกลุ่มได้

3. ทักษะคติเกี่ยวกับความไว้วางใจ ความปลอดภัย ของระบบและความเป็นส่วนตัวก็ส่งผลต่อความตั้งใจในการใช้เครือข่ายสังคมและการแลกเปลี่ยนความรู้ Shin (2010 อ้างถึงใน นักสกร กรวยสวัสดิ์, 2553) ศึกษาพบว่า ทักษะคติด้านความไว้วางใจ มีความสัมพันธ์กับการยอมรับความรู้ที่ปลอดภัยในการใช้งาน ซึ่งความไว้วางใจถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ และเปิดเผยข้อมูลผ่านเครือข่ายสังคมและทักษะคติ ความเป็นส่วนตัวก็ส่งผลต่อพฤติกรรม การเปิดเผยข้อมูลเช่นกัน จากผลการศึกษานี้สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อผู้ใช้บริการมีทัศนคติทางบวกในเรื่องต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้

และเปิดเผยข้อมูล แต่ถ้าหากผู้ใช้บริการมีทัศนคติทางลบการแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านเครือข่ายสังคม ก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ

4. คุณค่าทางด้านความบันเทิง หมายถึง เมื่อผู้ใช้บริการมีความรู้สึกเพลิดเพลินและสนุก ในการใช้เทคโนโลยีสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ผ่านเครือข่ายสังคมก็จะทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจ มีความตั้งใจในการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันมากขึ้น และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการใช้บริการเครือข่ายสังคมอย่างต่อเนื่อง

5. การได้รับประโยชน์จากการใช้เครือข่ายสังคม เป็นปัจจัยที่ช่วยทำให้คนนิยมใช้บริการมากขึ้น เนื่องจากผู้ใช้บริการเครือข่ายสามารถติดต่อกับเพื่อน คนรู้จัก ตลอดจน ได้รู้จักเพื่อนใหม่ ๆ ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้กับบุคคลอื่น อีกทั้งยังมีความเชื่อว่าระบบ จะมีการพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งช่วยให้คนใช้บริการเครือข่ายสังคมอย่างต่อเนื่อง (Lin & Lu, 2011)

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมประกอบด้วยลักษณะทางสังคมซึ่งเป็นผลมาจากการรวมกลุ่มในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งอาจมีแรงจูงใจมาจากเพื่อนหรือบุคคลอื่น ๆ รวมถึงทัศนคติที่มีต่อการใช้เครือข่ายสังคมของแต่ละบุคคล เช่น เมื่อมีทัศนคติทางบวกรู้สึกว่ามีประโยชน์หรือรู้สึกสนุกเพลิดเพลิน ก็จะมีผลต่อการใช้เครือข่ายสังคมรวมถึงการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวในเครือข่ายสังคมด้วย

ผลกระทบจากการใช้เครือข่ายสังคม

การใช้เครือข่ายสังคมในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ด้านทัศนคติ ผู้ที่ใช้บริการเครือข่ายสังคมสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ จะมีทัศนคติในด้านต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปและมีมุมมองที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการได้รับข้อมูล สารสนเทศที่ทันสมัยอยู่เสมอ ซึ่งตรงกันข้ามกับบุคคลที่ไม่ได้ใช้เครือข่ายสังคมมักจะปฏิเสธข้อมูลใหม่ ๆ หรือปฏิเสธมุมมองที่มีความแตกต่างไปจากเดิม (Levitan & Visser, 2008) จากผลการศึกษาที่พบดังกล่าว สามารถอธิบายได้ว่า การใช้เครือข่ายสังคมเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้บริการในด้านการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ถึงแม้จะไม่ได้ส่งผลโดยตรงกับผู้ใช้ในทันที แต่จะเป็นเครื่องมือที่จะช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติในด้านต่าง ๆ ของผู้ใช้ในอนาคตได้

2. ด้านความเป็นส่วนตัว ในการใช้เครือข่ายสังคมปัจจุบันมีความสะดวกรวดเร็ว ผู้ใช้สามารถใช้บริการผ่านโทรศัพท์มือถือเพื่อส่งข้อความ รูปภาพหรือแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกันได้ ข้อมูลที่ส่งนั้นจะเป็นข้อมูลสาธารณะที่ทุกคนสามารถเข้าไปดู หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ ไม่มีระยะเวลาที่กำหนด ดังนั้นความเป็นส่วนตัวอาจจะถูกคุกคามได้ ขึ้นอยู่กับมารยาทของผู้ใช้บริการเครือข่ายสังคมหรืออาจมีการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นด้านลบของผู้อื่น

ยกตัวอย่าง เช่น พนักงานที่ลาออกจากบริษัทมีการเผยแพร่ข้อมูลด้านลบของผู้จัดการหรือหัวหน้าให้คนอื่น ๆ รับรู้ผ่านเครือข่ายสังคม (Van & Truycens, 2010) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ดังนั้น ผู้ให้บริการ เครือข่ายสังคมอาจจะไม่ได้รับความเป็นส่วนตัวมากนัก เพราะข้อมูลที่โพสต์เข้าไปใน Profile จะมีลักษณะ เป็นข้อมูลสาธารณะที่เพื่อนในกลุ่มทั้งหมดสามารถดู และแสดงความคิดเห็นได้ หรือบางครั้งสมาชิกคนอื่นที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มก็สามารถเข้ามาดูได้ยกเว้นมีการตั้งค่า สิทธิการเข้าใช้งานระบบ หรือใช้การพูดคุยกันแบบ Real time เหมือน MSN เป็นต้น

3. ด้านความปลอดภัยของข้อมูล จากผลการศึกษาของ Shin (2010) ที่ศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลทำให้คนใช้บริการเครือข่ายสังคมเนื่องจากมีความเชื่อใจในระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล แต่ในความเป็นจริงการใช้งานผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทั้งหมดมีโอกาสที่จะถูกขโมยข้อมูลหรือทำลายข้อมูลได้ถึงแม้ระบบที่ใช้งานจะอนุญาตให้เราตั้งค่าความปลอดภัยของข้อมูลได้ ดังนั้น จึงขึ้นอยู่กับระบบที่ให้บริการจะมีความสามารถในการสร้างความปลอดภัยให้กับข้อมูลมากน้อยเพียงใด และตัวผู้ใช้งานเครือข่ายสังคมเองก็ต้องตระหนักว่าข้อมูลที่นำไปไว้ใน Profile ของตน หรือข้อความต่าง ๆ ที่โพสต์ในเครือข่ายสังคมจะต้องเป็นข้อมูลที่ที่สามารถเปิดเผยได้ หรือไม่สร้างความเสียหายให้กับผู้อื่น และที่สำคัญไม่ควรนำข้อมูลหรือสารสนเทศที่ไม่ถูกต้องไปเผยแพร่ในเครือข่ายสังคมเพื่อสร้างความเสื่อมเสียให้กับบุคคลอื่น หรือสร้างความแตกแยกในสังคม

กล่าวโดยสรุป ผลกระทบของเครือข่ายสังคมส่วนใหญ่เกิดจากความปลอดภัยของข้อมูลที่เผยแพร่ลงในสื่อสังคม ซึ่งผู้ใช้จำเป็นต้องรอบคอบเกี่ยวกับการตั้งค่าสิทธิการใช้งาน หรือความเป็นสาธารณะของข้อมูล การเผยแพร่ข้อมูลส่วนตัวอย่างระมัดระวังรวมถึงไม่เผยแพร่ข้อมูลที่ส่งผลเสียต่อบุคคลอื่นหรือสร้างความเสียหายให้แก่สังคม

ค่านิยม ปทัสถานและจริยธรรมในการใช้สื่อสังคม

ค่านิยมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่จะชี้ว่า เราจะประพฤติปฏิบัติอย่างไร พฤติกรรมของคนจึงอยู่ที่ค่านิยมที่เขายึดถือด้วยส่วนหนึ่ง การปลูกฝังค่านิยมเป็นสิ่งจำเป็นเพราะถ้าบุคคลได้ยึดถือค่านิยมที่ดีงาม การปฏิบัติค่านิยมนั้นก็เกิดขึ้นในทางที่ดี

ก่อ สวัสดิ์พานิช (2535) ได้กล่าวว่า ค่านิยม เป็นความคิด พฤติกรรมและสิ่งอื่นที่คนในสังคมหนึ่งเห็นว่า มีคุณค่า จึงยอมรับมาปฏิบัติและวางแผนไว้ระยะหนึ่ง ค่านิยมมักเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยและความคิดเห็นของคนในสังคม

พนัส หันนาคินทร์ (2537) กล่าวถึงความหมายของค่านิยมไว้ว่า เป็นการยอมรับนับถือ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามคุณค่าที่คนหรือกลุ่มคนในสังคม มีต่อสิ่งต่าง ๆ อาจเป็นวัตถุ ความคิด หรือการกระทำในด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม

Rokeach (1973 อ้างถึงใน ชญานิศวร์ กุรัตนมณีพรและคณะ, 2555) กล่าวว่า ค่านิยม (Value) เป็นความเชื่อที่มีลักษณะค่อนข้างถาวร รวมถึงการมีความเชื่อว่าวิถีปฏิบัติบางอย่าง หรือเป้าหมายบางอย่างนั้น เป็นสิ่งที่ตัวเองหรือสังคม เห็นสมควรที่จะยึดถือหรือปฏิบัติค่านิยม จึงเป็นสิ่งที่บุคคลนั้นได้ให้ความสำคัญกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และสิ่งนั้นมีคุณค่าพร้อมที่จะปฏิบัติตามความเชื่อนั้น

ประเภทของค่านิยม

อดุลย์ วิเชียรเจริญ (2519) ใช้หลักความเปลี่ยนแปลงแบ่งค่านิยมไว้เป็นสองประเภท ได้แก่ ประเภทแรก ค่านิยมหลักซึ่งเป็นค่านิยมที่มีลักษณะเฉพาะของสังคมใดสังคมหนึ่ง ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้ว มีการวางรากลึก ยากที่จะมีการเปลี่ยนแปลง ส่วนอีกประการหนึ่ง ได้แก่ ค่านิยมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมซึ่งเป็นของที่ไม่คงทน

ชญานิศวร์ กุรัตนมณีพรและคณะ (2555) แบ่งค่านิยมเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ค่านิยมจุลหมายปลายทาง ซึ่งอยู่ภายในตัวบุคคล (Intra-personal) และอยู่ในสังคม (Society-centered) หรือ อยู่ที่ภายนอกตัว บุคคล (Interpersonal) ซึ่งบุคคลแต่ละคนจัดลำดับ ความสำคัญของค่านิยมรวมถึงแสดงพฤติกรรมแตกต่างกัน ตัวอย่าง ค่านิยมจุลหมายปลายทาง ได้แก่ ชีวิตที่สะดวกสบาย ชีวิตที่ตื่นเต้น ความรู้สึกที่ว่าประสบความสำเร็จ ความต้องการให้โลก มีสันติภาพ ต้องการให้โลกมีความสวยงาม ความเสมอภาค ความมั่นคงของครอบครัว เสรีภาพ และความสุข

2. ค่านิยมวิถีปฏิบัติ คือ การประพฤติอย่างซื่อสัตย์ มีจริยธรรม เมื่อบุคคลใช้สมอง และปฏิบัติอย่างมีเหตุผล รวมทั้งมีความเป็นตัวของตัวเอง เขาจะรู้สึกภาคภูมิใจในความสามารถและ ประสิทธิภาพของตน บุคคลอาจจะมีค่านิยมที่ขัดกันระหว่างค่านิยมทางจริยธรรม 2 ค่านิยม (เช่น ประพฤติอย่าง “ซื่อสัตย์” กับ “เป็นที่รักใคร่เอ็นดู”) หรือค่านิยมจริยธรรมและค่านิยม ส่วนความสามารถ (เช่น ประพฤติอย่าง “สุภาพอ่อนน้อม” กับประพฤติอย่าง “กล้าวิจารณ์ด้วยความรู้และเหตุผล” ค่านิยมวิถีปฏิบัติ ได้แก่ ความทะเยอทะยาน ใจกว้าง ความสามารถ ร่ำรวย สะอาด ประณีต กล้าหาญ รู้จักการขอโทษผู้อื่น ช่วยเหลือ ซื่อสัตย์ เป็นต้น

Gordow W. Allport and Leo Postman (1965 อ้างถึงใน ชญานิศวร์ กุรัตนมณีพร และคณะ, 2555) ได้ศึกษาเกี่ยวกับระบบค่านิยมและจำแนกค่านิยมเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. ค่านิยมตามแนวทฤษฎี (Theoretical) ให้ความสำคัญกับการหาความจริง ที่สามารถพิสูจน์หรือตรวจสอบได้ตามหลักเหตุผลและการคิดอย่างเป็นระบบ
2. ค่านิยมตามแนวเศรษฐกิจ (Economic) ให้ความสำคัญกับการใช้งานและผลประโยชน์ ที่ได้รับ ซึ่งมักจะเป็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือการสร้างความมั่นคง

3. ค่านิยมตามแนวทางสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic) ให้ความสำคัญกับ ศิลปะ ความงาม รูปแบบ และการแสดงออกที่สอดคล้องกับสถานการณ์

4. ค่านิยมตามแนวสังคม (Social) ให้ความสำคัญต่อความผูกพัน มนุษยสัมพันธ์ และการอยู่ร่วมกันของส่วนรวม

5. ค่านิยมตามแนวการเมือง (Political) ให้ความสำคัญต่อการได้มา การธำรงรักษา และการใช้อำนาจเหนือบุคคลอื่น ยกย่องความมีอิทธิพล ไม่ว่าจะได้มาโดยชอบธรรมหรือก็ตาม

6. ค่านิยมตามแนวศาสนา (Religious) ให้ความสำคัญต่อคุณธรรม จริยธรรม ความเชื่อ และศรัทธาของบุคคล ตลอดจนการศึกษาและประสบการณ์ เพื่อทำความเข้าใจและเป็นเอกภาพ กับระบบธรรมชาติ

หน้าที่ของค่านิยม

สุนทรีย์ โคมิน และสนิท สัมครการ (2540) กล่าวถึง หน้าที่ของค่านิยม 7 อย่างไว้ดังนี้

1. ค่านิยมสูง เป็นค่านิยมที่ช่วยให้บุคคลได้แสดงจุดยืนของตนในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับ สังคมออกมาอย่างชัดเจน
2. ค่านิยมเป็นตัวช่วยกำหนดให้บุคคลนิยมอุดมการณ์ทางการเมืองบางอุดมการณ์ มากกว่าอุดมการณ์อื่น
3. ค่านิยมเป็นบรรทัดฐานที่ช่วยนำการกระทำให้ทำบุคคลประพฤติ และแสดงตัว ต่อผู้อื่นที่ประพฤติเป็นปกติอยู่ทุกวัน
4. ค่านิยมเป็นบรรทัดฐานที่ใช้ในการประเมิน คัดสินการชื่นชมยกย่อง การตำหนิติเตียน ตัวเองและการกระทำของผู้อื่น
5. ค่านิยมเป็นจุดกลางของการศึกษา กระบวนการเปรียบเทียบกับผู้อื่น ค่านิยม เป็นบรรทัดฐานที่ถูกใช้ในการชักชวน หรือสร้างประสิทธิผลต่อคนอื่น
6. ค่านิยมเป็นบรรทัดฐานที่ถูกใช้พื้นฐานสำหรับกระบวนการให้เหตุผลต่อความนึกคิด และการกระทำของตน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2542) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ ของค่านิยมว่า ค่านิยมเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เนื่องจากว่า ค่านิยมที่มนุษย์มีอยู่นั้นทำหน้าที่สำคัญ ดังนี้

1. ค่านิยมทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐาน หรือมาตรฐานของพฤติกรรมทั้งหลายของบุคคล กล่าวคือ ค่านิยมจะเป็นตัวกำหนดการแสดงออกพฤติกรรมของจะทำหรือไม่เราว่า ค่านิยม จะเป็นตัวกำหนดการแสดงออกของพฤติกรรมของเราว่า บุคคลควรจะทำหรือไม่ควรจะทำสิ่งใด ค่านิยมจะช่วยกำหนดจุดยืนในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและค่านิยม จะทำหน้าที่ประเมินการปฏิบัติการต่าง ๆ ทั้งของตัวบุคคลเอง และของคนอื่น

2. ค่านิยมทำหน้าที่เป็นแบบแผนในการตัดสินใจ และการแก้ไขข้อขัดแย้งต่าง ๆ ในบางกรณีบุคคลต้องเจอกับสถานการณ์บางอย่างที่ขัดแย้งกัน ทำให้เขาต้องเลือกทางใดทางหนึ่ง เช่น การปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด กับความเป็นตัวของตัวเอง หรือรักษาความเป็นอิสระของตัวเอง การปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตแต่ยากจน กับการปฏิบัติงานที่ไม่สุจริตแต่ทำให้ร่ำรวย บุคคลจะเลือกเดินทางไหนนั้นค่านิยมมีอยู่จะช่วยกำหนดทางเลือกให้เขา

3. ค่านิยมทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจ หรือผลักดันของบุคคล เช่น บุคคลที่มีความนิยมชมชอบในการมีอายุยาวนานหรือสุขภาพดี ก็จะมีแรงผลักดันให้ออกกำลังกายอยู่เสมอ ตลอดจนมีความรอบคอบในการบริโภคอาหาร บุคคลที่มีความนิยมเกี่ยวกับวัตถุนิยมสูง ก็จะมีความขยันขันแข็ง และเพียรพยายามในการทำงานเพื่อให้ได้มาทำงานเพื่อเงินทองและสิ่งของที่พึงปรารถนา ค่านิยมจะทำหน้าที่เป็นเกณฑ์หรือมาตรฐานในการแสดงออกของพฤติกรรม ช่วยตัดสินใจในกรณีที่บุคคลได้พบกับสถานการณ์บางอย่างที่ขัดแย้งกัน และต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่งและค่านิยมยังช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจความสนใจ และความตั้งใจที่จะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมที่ตัวเองยึดถือ

ธรรมชาติและกระบวนการเกิดค่านิยม Rokeach (2001 อ้างถึงใน แสงเดือน วันอุดมเมษาชัย, 2556) อธิบายไว้ว่า แนวคิดและค่านิยมของกรอบทฤษฎีนั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เกี่ยวกับธรรมชาติแห่งค่านิยมของมนุษย์ 5 ประการ ดังนี้

1. จำนวนของค่านิยมแต่ละคนมีไม่มากนัก และอยู่ในข่ายที่จะนับและศึกษาได้
2. ความแตกต่างของค่านิยมจะแสดงออกในทางระดับ
3. ค่านิยมต่าง ๆ จะสามารถจัดรวมกันได้ เป็นระบบค่านิยม
4. ค่านิยมของมนุษย์สามารถสืบไปจนถึงพฤติกรรมของมนุษย์ในเกือบทุกรูปแบบที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้

5. ค่านิยมของมนุษย์จะแสดงออกทางเจตคติและพฤติกรรมของมนุษย์เกือบทุกรูปแบบที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้

กระบวนการเกิดค่านิยม สายสุนีย์ อุคมนา (2541) ได้กล่าวถึงกระบวนการเกิดค่านิยมมี 5 ลำดับคือ

1. ความรู้สึก จากสิ่งที่ตนกระทำอยู่ หรือเคยมีประสบการณ์มาก่อน
2. ความคิดเห็น แบ่งได้หลายประเภท แบ่งเป็น 7 ระดับ คือ ระดับความจำ การแปลความ การประยุกต์ การตีความ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล แยกเป็นความคิดเห็นแบบวิพากษ์ วิจารณ์ ซึ่งแยกแยะข้อเท็จจริงจากความคิดเห็นส่วนตัวที่มีอคติ

ซึ่งเป็นความคิดเห็นตามหลักตรรกวิทยา ความคิดแบบสร้างสรรค์ ความคิดจากพระพุทธศาสนา อาทิเช่น การใช้ภาษา การคำนวณและการวิจัย

3. การติดต่อดสื่อสารและถ่ายทอด สามารถทำได้ทั้งคำพูดหรือทางอื่น อาทิเช่น การเขียน การฟัง การวาดรูป เป็นต้น

4. การเลือกเชื่อและเกิดศรัทธา เป็นการพิจารณาเพื่อหาข้อสรุปจากทางเลือกต่าง ๆ มีการพิจารณาสิ่งที่เกี่ยวข้องทั้งที่ชอบและไม่ชอบ ทำให้คุณเลือกเชื่อและเกิดศรัทธา ในการฟังพาดตนเองว่า เป็นสิ่งที่ดีและยึดมั่นไว้ในใจ

5. การปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่ทำตามซ้ำกับที่เคยทำมา หรือจากที่เลือกใหม่ ในขั้นนี้ จะเกิดความเชื่อและมีศรัทธาในพฤติกรรม พยายามที่จะปฏิบัติ เป็นพฤติกรรมที่สามารถเห็นได้ ปทัสถานเกี่ยวกับสื่อสังคม

ผู้วิจัยรวบรวมแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อสังคมมาสรุปเป็นปทัสถาน เกี่ยวกับสื่อสังคม เนื่องจากสื่อสังคม (Social network) เป็นเครื่องมือที่มีทั้งประโยชน์และโทษ ที่ควรระวัง โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารบางอย่างที่เผยแพร่ออกสู่สาธารณะไปแล้วอาจไม่สามารถ เรียกกลับคืนได้และอาจก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อองค์กร ดังนั้น เพื่อให้การใช้สื่อสังคมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด หลายหน่วยงาน และองค์กรจึงมีการกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ใช้สื่อสังคม (Social network) ดังเช่นในส่วนของศูนย์ความปลอดภัย Facebook ได้ให้คำแนะนำสำหรับผู้ที่ใช้เป็นผู้ปกครอง วัยรุ่น ครู และคำแนะนำทางกฎหมาย เพื่อให้ผู้ใช้งานได้เข้าใจและสามารถใช้สื่อสังคมได้อย่างปลอดภัย ซึ่งในส่วนของความปลอดภัยสำหรับวัยรุ่นได้กำหนดแนวปฏิบัติที่ดีและเข้าใจง่ายไว้ดังนี้คือ

1. ความสำคัญของการแสดงตัวตน โดย Facebook เป็นชุมชนที่ทุกคนใช้ชื่อจริง และตัวตนจริง การโกหกเกี่ยวกับชื่อหรืออายุถือเป็นการละเมิดเงื่อนไขในการรักษาความปลอดภัย ให้ชุมชนด้วยการแจ้ง Facebook เมื่อพบข้อมูลส่วนตัวที่เป็นเท็จ

2. คิดก่อนที่จะโพสต์ ซึ่งเป็นการง่ายที่ผู้ใช้ อาจจะมีอารมณ์ความรู้สึกและเขียน หรือทำอะไรสักอย่าง แต่คำพูดเหล่านั้นสามารถทำร้ายจิตใจของคนบางคนได้และมันอาจจะกลับมา สร้างความเสียหายแก่ผู้ใช้ได้ในภายหลัง ควรคิดก่อนที่จะโพสต์ ต้องแน่ใจว่าจะไม่เป็นไรหากเพื่อน ๆ เพื่อนร่วมห้องหรือครูได้เห็นสิ่งที่คุณโพสต์ในภายหลัง เนื่องจากข้อมูลที่โพสต์มานั้น ไม่ว่าจะอยู่ในความคิดเห็น บันทึกรหัส หรือการสนทนาผ่านวิดีโอ สามารถที่จะถูกคัดลอก วาง และแจกจ่ายโดยที่ผู้สร้างไม่ได้ตั้งใจให้เป็นเช่นนั้น

3. การปฏิเสธ ในกรณีได้รับข้อความหรือมีคนโพสต์ในเพจข้อมูลส่วนตัวในลักษณะ ที่กล่าวร้ายหรือหยาบคาย ผู้ใช้มีทางเลือกต่อไปนี้ เช่น เพิกเฉย ขอให้บุคคลนั้นหยุดการกระทำ

เลิกเป็นเพื่อนหรือ บล็อก บุคคลนั้น หรืออาจบอกผู้ปกครอง ครู ที่ปรึกษา หรือผู้ใหญ่คนอื่นที่เชื่อใจได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าสถานการณ์นั้นรุนแรงเพียงใด

4. การแจ้งเนื้อหาที่หยาบคาย โดยผู้ใช้ควร แจ้ง เนื้อหาที่ไม่เหมาะสมเสมอ ไม่ว่าเนื้อหา นั้นจะอยู่บนเพจข้อมูลส่วนตัวของตนหรือของคนอื่น สามารถแจ้งเพจ กลุ่ม กิจกรรม และข้อมูลส่วนตัวที่เป็นเท็จหรือหลอกลวงได้เช่นกัน เหล่านี้เป็นต้น

แนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคม

1. พึงตระหนักว่าพื้นที่บนสื่อสังคมเป็นพื้นที่สาธารณะ ไม่ใช่พื้นที่ส่วนบุคคล ซึ่งข้อมูลที่มีการรายงานจะถูกบันทึกไว้และอาจมีผลทางกฎหมาย ถึงแม้จะเป็นการแสดงความคิดเห็น ในนามชื่อบัญชีส่วนตัว พึงตระหนักถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับองค์กรได้ และพึงระมัดระวัง เรื่องผลประโยชน์ในเชิงพาณิชย์

2. การนำเสนอข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น ผ่านสื่อสังคม ต้องเป็นไปตามจริยธรรม

3. การใช้สื่อสังคม (Social media) พึงระมัดระวังการใช้ถ้อยคำและภาษา ที่อาจเป็นการดูหมิ่น ขูข่ม ทำร้าย หรือเป็นการละเมิดต่อบุคคลอื่น กรณีบุคคลอื่นมีความคิดเห็นที่แตกต่าง พึงควรวินการโต้ตอบด้วยถ้อยคำรุนแรง

4. พึงระมัดระวังกระบวนการหาข่าว หรือภาพจากสื่อสังคม โดยมีการตรวจสอบอย่างถี่ถ้วน รอบด้าน และควรอ้างอิงแหล่งที่มาเมื่อนำเสนอ เว้นแต่สามารถตรวจสอบและอ้างอิงจากแหล่งข่าว ได้โดยตรง

5. สามารถใช้สื่อสังคม (Social media) เป็นเครื่องมือในการรายงานข่าวในนามของบุคคลธรรมดาได้ แต่ควรแสดงให้เห็นชัดเจนว่า ข้อความใดเป็น “ข่าว” ข้อความใดเป็น “ความคิดเห็นส่วนตัว”

6. การใช้สื่อสังคม (Social media) เป็นเครื่องมือสื่อสารข้อมูลในกิจการขององค์กร หรือชื่อบุคคลที่ทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นบุคคลในสังกัด ควรแสดงภาพ และข้อมูล ให้ถูกต้องชัดเจนในข้อมูลโปรไฟล์ (Profile) และพึงใช้ด้วยความสุภาพ และมีวิจารณญาณ

7. ในการสื่อสารข้อมูลในกิจการขององค์กรทางสื่อสังคม (Social media) ห้ามแสดงสัญลักษณ์ พรรคการเมือง กลุ่มกดดันรณรงค์ทางสังคม กลุ่มลัทธิทางศาสนา และพึงระมัดระวังการใช้สัญลักษณ์ที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด และไม่ควรรนำรูปบุคคลอื่น มาแสดงว่าเป็นรูปของตนเอง

8. การส่งต่อข้อมูลในสื่อสังคม (Social media)

- พึงระวังการส่งต่อข้อมูลที่เป็นเท็จ ข่าวลือ ข่าวไม่ปรากฏที่มา เป็นเพียงการคาดเดา หรือส่งผลเสียหายกับบุคคลหรือสังคม
- พึงระมัดระวังการส่งต่อข้อมูลในสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติ, การก่อการร้าย, การจลาจลวินาศกรรม หรือภาวะสงคราม
- พึงระมัดระวังการส่งต่อข้อมูลเรื่อง บุคคลเสียชีวิต, เด็กและเยาวชน, ผู้สูญหาย, ผู้ต้องหา เว้นเสียแต่ตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วและเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ
- พึงระมัดระวังการส่งต่อข้อมูลที่กระทบต่อสิทธิ ความเป็นส่วนตัวและศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์

9. พึงตระหนักในการตั้งค่าความปลอดภัยของการใช้งานสื่อสังคม และระมัดระวังการถูกนำข้อมูลจากข้อบัญญัติไปใช้โดยไม่เหมาะสม ผิดวัตถุประสงค์ และลักษณะการแอบอ้างโดยบุคคลอื่น

10. หากการนำเสนอข้อมูลข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมเกิดความผิดพลาด จนก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลหรือองค์กรอื่น ไม่ว่าจะเป็นการส่งข้อความเองหรือรับส่งข้อมูลต่อ ควรดำเนินการแก้ไขข้อความที่มีปัญหาโดยทันที พร้อมทั้งแสดงถ้อยคำขอโทษต่อบุคคลหรือองค์กรที่ได้รับความเสียหาย ทั้งนี้ ต้องให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายมีโอกาสชี้แจงข้อมูลข่าวสารในด้านของตนด้วย

กล่าวโดยสรุป ปทัสถาน เป็นพฤติกรรมและบทบาทที่สังคมยอมรับหรือปฏิเสธ ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติของคนในสังคม ปทัสถานเกี่ยวกับสื่อสังคม จะช่วยให้การใช้งานสื่อสังคมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด สามารถสรุปแนวปฏิบัติการใช้สื่อสังคมได้ดังเช่น การแสดงตัวตนด้วยข้อมูลจริง พึงระลึกว่าสื่อสังคมเป็นพื้นที่สาธารณะ และข้อมูลต่าง ๆ ที่นำเสนอกำลังจะกลายเป็นข้อมูลสาธารณะ การพิจารณาข้อมูลที่จะนำเสนอในสื่อสังคมทั้งในมิติของตนเอง ผู้อื่นและสังคมโดยรวมก่อนจะโพสต์ภาพหรือข้อความใด ๆ เพื่อไม่ให้ดูหมิ่นหรือละเมิดผู้อื่น รวมทั้งยังต้องพิจารณาการส่งต่อข้อมูลที่เชื่อถือ มีการตรวจสอบและอ้างอิงแหล่งที่มา รู้จักแยกแยะข้อเท็จจริงและความคิดเห็น ยับยั้งจิตใจในการแสดงอารมณ์ความรู้สึกร่วมด้วยการแสดงถ้อยคำที่สุภาพ ต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารออนไลน์

สฤกษ์ ศรีสารคาม (2552) กล่าวถึงการเขียนเพื่อสื่อออนไลน์ว่า ผู้รับสารของสื่อออนไลน์มีลักษณะที่แตกต่างจากสื่ออื่น ๆ โดยมีลักษณะเฉพาะในการเป็นผู้รับสารที่มีความตื่นตัว และมีการกระทำในการค้นคว้าหาข้อมูลได้ด้วยตัวเอง อีกทั้งมีลักษณะของการเข้าเว็บไซต์

เพื่อจุดประสงค์ในการหาข้อมูลบางอย่าง หรืออย่างน้อยที่สุดก็ต้องการอ่านในสิ่งที่ตัวเองสนใจ เพราะเขาเลือกที่จะรับสารหรือไม่รับสารตรงหน้าก็ได้ตามใจชอบ ดังนั้น การเขียนเพื่อสื่อออนไลน์ ต้อง เขียนแล้วรู้ทันทีเพียงไม่กี่วินาทีแรกว่า “เกี่ยวกับอะไร” “จะทำอย่างไรต่อ” และ “น่าสนใจ” ซึ่งสามสิ่งนี้สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ โดยเทคนิคการเขียนเพื่อสื่อออนไลน์ก่อนจะเข้าสู่เรื่องของเทคนิคการเขียนเพื่อสื่อออนไลน์ เราจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับ ลักษณะการอ่านของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตและรับสื่อออนไลน์ก่อน เพราะมีลักษณะสำคัญที่เป็นปัจจัยกำหนดลักษณะของการเขียนและรูปแบบการนำเสนอที่ดี

พฤติกรรมส่วนใหญ่ของผู้อ่านบทความบนเว็บไซต์จะมีลักษณะของการเข้ามาหาสิ่งที่ตัวเองต้องการ และคาดหวังว่าจะตรงกับสิ่งที่ยากู้หรือสนใจ ดังนั้น เมื่อเข้ามาที่หน้าเว็บไซต์หลายคนน่าจะพบว่า ตัวเองจะไม่เริ่มต้นตั้งหน้าตั้งตาอ่านตั้งแต่คำแรกจนคำสุดท้าย ทันทีที่เข้ามาในเว็บไซต์ แต่มักมีการตั้งคำถามในใจว่า

- เว็บไซต์หรือบทความนี้เกี่ยวกับอะไร
- มีเขียนเรื่องอะไรไว้บ้าง

จากนั้นกวาดสายตาส่งที่อยู่บนเว็บไซต์หรือบทความหน้านั้นเพื่อให้รู้เสียก่อนว่าตรงกับความต้องการของเราหรือไม่ คนส่วนใหญ่จะมองหาบทความที่ให้ข้อมูล ดังนี้

1. ตอบคำถาม ไขข้อสงสัย ให้สิ่งที่ยากู้ และช่วยทำให้สิ่งที่เขาต้องการทำนั้นประสบความสำเร็จ
2. ข้อมูลนั้นต้องหาเองง่าย อ่านได้ง่าย และเข้าใจได้ทันที
3. ข้อมูลถูกต้อง ทันสมัย และน่าเชื่อถือ

ลักษณะหนึ่งของผู้อ่านออนไลน์คือ ผู้อ่านไม่ต้องการที่จะต้องมาใช้เวลาในการหาข้อมูลบางอย่างหรืออ่านบทความหนึ่งบนเว็บไซต์ แต่คาดหวังว่า เมื่อหาเจอแล้ว เข้ามาดูแล้ว จะได้สิ่งที่ต้องการอย่างรวดเร็ว ดังนั้น เขาจะอ่านโดยวิธี “กวาดสายตา” หาสิ่งที่ต้องการในต่างประเทศ มีการวิจัยลักษณะการอ่านของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตด้วยการจับคลื่นความร้อนบนจอคอมพิวเตอร์ตามระยะเวลาและความถี่ในการอ่านบริเวณต่าง ๆ ของบทความ หลาย ๆ ประเภท ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ข่าว เว็บไซต์ความรู้หรือเว็บไซต์ขายของ E-commerce พบว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีลักษณะการอ่านแบบกวาดสายตาหรือสแกน ไปทั่วหน้าเว็บไซต์ ในลักษณะ F-Shape

ลักษณะการเขียนเพื่อสื่อออนไลน์ที่ดี

สกลศรี ศรีสารคาม (2552) กล่าวถึง การเขียนสื่อออนไลน์เพื่อการสื่อสาร
 เิงการให้ข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นข่าวหรือบทความเชิงความรู้ ให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง การเขียนที่ดี
 ควรเป็นดังนี้

- ทำให้สั้น ให้เข้าใจได้เร็ว ด้วยภาษากึ่งทางการ โดยพูดและสนทนา รวมถึง
 บอกให้เข้าใจอย่างง่าย ๆ การจะทำให้เข้าใจได้ในเวลาสั้น ๆ จะเป็นต้องใช้ภาษาที่ง่าย
 เหมือนเรากำลังพูดหรืออธิบายสิ่งต่าง ๆ ให้ผู้อ่านได้ฟัง จะทำให้ไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการอ่าน
 และทำให้เข้าใจง่ายขึ้นด้วย นอกจากนี้ ในเว็บไซต์หรือบทความ ถ้าต้องการให้ผู้อ่านทำอะไร
 ไปที่ไหนต่อต้องมีการบอกไว้อย่างชัดเจนเพื่อง่ายต่อการติดตามบทความ

- เรื่องต้องมีคุณค่า ควรให้ข้อมูลที่สำคัญ และมีประโยชน์ต่อการค้นหา จะทำให้
 บทความมีคุณค่า ยิ่งเข้ามาอ่านแล้วได้อะไรกลับไป ยิ่งทำให้คนอยากติดตามและกลับเข้ามาอยู่เสมอ

- เข้ามาถึง หากเจอ ได้ข้อมูล และไปต่อได้มีลักษณะ “Grab & Go” คือ อยากได้
 อยากรู้อะไร เข้ามาแล้วเจอเลขอย่างรวดเร็ว จากนั้น ก็มี Function ที่จะบอกได้ว่า จะไปไหนต่อ
 จะทำอะไรต่อ หรือมีทางเลือกให้เขาว่าจะทำอะไรไปได้ หรือ ในอีกนัยคือ ทำเรื่องให้สั้น กระชับ
 เพื่อเข้ามาอ่านแล้วเจอเลข แบ่งเรื่องเป็นส่วน ๆ คนอ่านจะได้เลือกเรื่องที่จะอ่านได้โดยไม่ต้องดู
 ทั้งหมดและมีการทำลิงค์ (Link) ไปยังข้อมูลอื่นเพื่อเป็นตัวเลือกให้ผู้อ่าน เวลาจะเขียนต้องคำนึงถึง
 “เขียนอย่างไรให้อ่านง่าย” “เขียนอย่างไรให้หาเจอ” “เขียนอย่างไรให้หน้าเชื่อถือ”
 และ “เขียนอย่างไรให้มีคุณค่า”

ในการเขียนบทความออนไลน์ที่ดีนั้น ต้องเขียนให้สั้น กระชับ เข้าใจเนื้อหาได้เร็ว
 และง่าย เพื่อให้ผู้อ่านง่าย มีหลักการในการทำอยู่ ดังนี้

1. เขียนด้วยวิธี Inverted pyramid style: เริ่มต้นเรื่องด้วยสิ่งที่สำคัญที่สุด
2. เขียนให้กวาดสายตาได้

2.1 หนึ่งย่อหน้า หนึ่งความคิด ในการแบ่งเป็นย่อหน้านั้น ก็ต้องคำนึงด้วยว่า
 แต่ละย่อหน้าไม่ควรยาวจนเกินไป ที่สำคัญ คือ 1 ย่อหน้า 1 ความคิด มีประเด็นอะไร เขียนย่อหน้าละเรื่อง

2.2 เน้นคำสำคัญ (Keyword) มีการ Highlight keyword สำคัญเพื่อนำให้มองเห็นง่าย

2.3 มีหัวข้อย่อย (Sub-heading) เพื่อให้รู้ว่าพูดเรื่องอะไรบ้าง ในแต่ละเรื่องย่อมี
 หลายประเด็น ถ้าแต่ละประเด็นแบ่งออกเป็นหัวข้อย่อย นอกจากคนจะกวาดสายตาว่าเรื่อง
 เกี่ยวกับอะไรได้ง่ายแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ผู้อ่านเลือกอ่านในสิ่งที่ตัวเองสนใจได้สะดวก
 และรวดเร็วขึ้น ตรงกับหลักที่ว่า คนอ่านชอบใช้เวลาสั้น ๆ ในการหาและต้องเข้ามา Grab
 เอาสิ่งที่ต้องการได้เลย ถ้าบทความ/ เสียง/ video ยาวเกินไป จะทำให้คนตั้งใช้เวลาในการอ่านนาน

และไม่อยากติดตามไปจนจบ อีกทั้งถ้าเขาต้องการหาเรื่องเฉพาะเรื่อง ไม่ได้อยากอ่านทั้งหมด ก็ต้องใช้เวลาในการหามากขึ้น ดังนั้น ถ้าเราสามารถแบ่งบทความ/เสียง/วิดีโอ ออกเป็นส่วน ๆ ตามประเด็นที่แตกต่าง ไปก็จะทำให้ง่ายสำหรับผู้เข้ามาอ่านข้อมูลของเรา แล้วเราก็ link เรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ถึงกันทั้งหมด เมื่อเขามาอ่านเรื่องที่ต้องการแล้ว ก็ยังสามารถ link ต่อไปยังเรื่องอื่น ที่เกี่ยวข้อง เพื่ออ่านเพิ่มเติมได้

กล่าวโดยสรุปการสร้างสรรคสื่อสังคม ควรเกิดจากการระดมสมอง วางแผน และเรียบเรียงองค์ประกอบของสื่อสังคม โดยคำนึงถึงการใช้ใช้ภาพและภาษาที่มีประสิทธิภาพ ในการสื่อความหมายและที่มีความถูกต้องและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้รับสาร

แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ

ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ

การรู้เท่าทันสื่อ “Media literacy” มีนักวิชาการให้คำจำกัดความที่หลากหลาย และแตกต่างกัน ในยุคนี้การรู้เท่าทันยังหมายถึงรวมถึงความเข้าใจและความสามารถที่ถูกพัฒนา มาอย่างสัมพันธ์กับเทคโนโลยีของสื่อใหม่และเทคโนโลยีของสื่อเก่า (Buckingham, 1993 อ้างถึงใน เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์, 2538)

Dictionary of media literacy (1997, p. 48) นิยามความรู้เท่าทันสื่อว่า เป็นทักษะการคิด แบบวิพากษ์ที่ทำให้ผู้รับสื่อสามารถแปลความหมายของข้อมูลที่ได้รับผ่านสื่อมวลชน และช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะการวินิจฉัยเนื้อหาของสื่อ ได้อย่างเป็นอิสระ

Silverblatt (1995) ได้ให้นิยามของการรู้เท่าทันสื่อว่าต้องประกอบด้วย

1. การตระหนักถึงผลกระทบของสื่อ
2. การเข้าใจในกระบวนการของสื่อสารมวลชน
3. การมีความสามารถในการวิเคราะห์และอภิปรายเนื้อหาสื่อ
4. การเข้าใจในเนื้อหาสื่อในแต่ละวัฒนธรรม
5. ความสามารถในการเปิดรับสื่อด้วยความเปิดใจและยอมรับในคุณค่าของเนื้อหาในสื่อ

Baran (2004, p. 50) ได้ให้นิยามของการรู้เท่าทันสื่อว่า คือ ความสามารถในการทำความเข้าใจและใช้ประโยชน์จากสื่อและเนื้อหาจากสื่อ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพ เข้าใจในข้อบังคับทางจริยธรรมของผู้ผลิตสื่อและความสามารถในการใช้สื่อ ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

Potter (2005, p. 22) นิยามการรู้เท่าทันสื่อว่า การรู้เท่าทันสื่อเป็นมุมมองจากการที่บุคคลเปิดรับสื่อและตีความความหมายของเนื้อหาสื่อตามที่ได้เปิดรับด้วยความตระหนักถึงผลกระทบของสื่อและมีสติในการเปิดรับ โดยวัตถุประสงค์ของการรู้เท่าทันสื่อ คือการเสริมสร้างพลังอำนาจของบุคคลเพื่อให้บุคคลควบคุมสื่อ (Potter, 2005, p. 25) ไม่ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของสื่อ ทั้งนี้ หากผู้รับสื่อไม่ตระหนักถึงผลกระทบของสื่อ สื่อจะเข้ามามีอิทธิพลต่อบุคคลโดยไม่ทันรู้ตัว และผู้รับสื่อที่มีการรู้เท่าทันสื่อในระดับสูงจะสามารถควบคุมผลกระทบจากสื่อได้

Midori (2000 อ้างถึงใน พรทิพย์ เย็นจะบก. ม.ป.ป., หน้า 63) ให้ความหมายการรู้เท่าทันสื่อว่า คือ ความสามารถในการวิเคราะห์ วิจัย และประเมินค่าสื่อ ยิ่งไปกว่านั้น คือความสามารถในการเข้าถึงสื่อและนำเสนอสื่อในแบบฉบับของตนเอง สามารถผลิตสื่อเพื่อการสื่อสารได้หลากหลายรูปแบบ การรู้เท่าทันสื่อยังหมายรวมถึงกิจกรรมทางด้านการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะในการวิเคราะห์ วิจัย และ โอกาสในการเข้าถึงสื่อ

Thorman (1999 อ้างถึงใน อคูลย์ เพ็ชรรุ่งโรจน์ 2543, หน้า 18) จำแนกความรู้เท่าทันสื่อที่ทำให้พลเมืองทุกกลุ่มอายุมีพลังอำนาจทางสื่อ ออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. การเป็นผู้ตระหนักในความสำคัญของการเลือกและจัดสรรเวลาที่ใช้กับสื่อ
2. การเรียนรู้ทักษะการดูอย่างพินิจพิจารณา เรียนรู้ที่จะวิเคราะห์และตั้งคำถาม

สิ่งที่อยู่ภายในกรอบว่า สื่อถูกสร้างขึ้นอย่างไรและสิ่งไหนไม่ควรเชื่อ ทักษะการดูอย่างพินิจพิจารณานี้สามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากชั้นเรียนที่ใช้หลักการตั้งคำถาม การทำกิจกรรมกลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์ รวมถึงการสร้างข้อความสื่อของตนเอง

3. ขั้นการวิเคราะห์สื่อมวลชนในเชิงสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ เป็นการสำรวจประเด็นที่ลึกกว่า ว่าใครผลิตสื่อและผลิตด้วยวัตถุประสงค์ใด จนอาจนำไปสู่การสร้างเวทีทางสังคมเพื่อคัดค้านหรือเรียกร้องให้แก่ไขนโยบายสาธารณะหรือการดำเนินงานขององค์กรสำหรับในประเทศไทยมีผู้ให้คำนิยามการรู้เท่าทันสื่อไว้หลากหลายดังนี้

บุญรักษ์ บุญณะเขตมาลา (2539, หน้า 104) ให้ความหมายการรู้เท่าทันสื่อมวลชน ว่าคือความสามารถในการอนุมานต้นตอที่มาของข้อมูลที่ปรากฏในสื่อมวลชน ซึ่งความรู้ดังกล่าวจะทำหน้าที่เสมือนฉนวนของการไม่ตกเป็นเหยื่อให้สื่อมวลชน โดยไม่รู้สีกตัวแล้วยังอาจเป็นรากฐานที่จะช่วยประคองให้สื่อมวลชนอยู่ในร่องในรอยตามความปรารถนาของผู้บริโภคสื่อมวลชนมากยิ่งขึ้นตลอดจนทำให้สื่อมวลชนดำเนินรอยตามความต้องการของผู้บริโภคสื่อมวลชนด้วย

รักจิต มั่นพลศรี (2547, หน้า 82) กล่าวว่า การเป็นผู้รู้เท่าทันสื่อ มิใช่การตั้งตนเป็นศัตรูกับสื่อคอยจับผิดหรือมองสื่อแต่ในแง่ลบ แต่บุคคลที่เป็นผู้รู้เท่าทันสื่อ นั้นจะมีจุดยืนที่ชัดเจน เป็นของตนเองสามารถเข้าใจกระบวนการประกอบสร้างของสื่อหรือตระหนักถึงผลกระทบทางลบ

จากการนำเสนอของสื่อได้เท่า ๆ กับที่เขาจะสามารถชื่นชม เพลิดเพลิน เปิดรับสื่อได้
อย่างเต็มอรรถรสหรือแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับคนได้อย่างหลากหลาย
และครบถ้วน ดังนั้นแนวคิดเรื่องการรู้เท่าทันสื่อจึงมีเป้าประสงค์ให้ผู้รับสื่อเปิดรับสื่อ
อย่างมีสติปัญญาท่ามกลางปฏิสัมพันธ์ระหว่างโลกของสื่อและโลกความเป็นจริงได้อย่างสมดุล

จินตนา ดันสุวรรณนนท์ (2550, หน้า 24) ให้นิยามการรู้เท่าทันสื่อว่า หมายถึง
การที่ผู้รับสื่อมีทักษะการคิดวิจารณ์ โดยสามารถเข้าใจ วิเคราะห์ ตีความ ประเมินสื่อ
และสิ่งที่ได้รับจากสื่อ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสื่อ ตระหนักถึงผลกระทบของสื่อ
ที่มีต่อบุคคลและสังคม รู้จักเลือกรับและใช้สื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เป็นประโยชน์
ต่อตนเอง ชุมชนและสังคม

พรทิพย์ เข็นจะบก (ม.ป.ป.) ให้นิยามคำว่า “เท่าทันสื่อ” หรือ Media literacy
ว่า “เป็นการอ่านสื่อให้ออก เพื่อพัฒนาทักษะในการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์ การตีความในสื่อ
การประเมินค่า และเข้าใจผลกระทบของสื่อ จนสามารถผลิตสื่อในแบบฉบับของตนเองได้”
และกล่าวเพิ่มเติมว่า “รับรู้อย่างมีสติ สติมา ปัญญาเกิดก็สามารถวิเคราะห์สื่อได้ เมื่อวิเคราะห์ได้
ก็จะเข้าใจ เมื่อเข้าใจก็ประเมินค่าได้ สุดท้ายก็จะสามารถใช้สื่อให้เกิดประโยชน์”

พรทิพย์ เข็นจะบก (2553) กล่าวถึงองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อ ในบริบทของสังคมไทย
ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบด้วยกันคือ

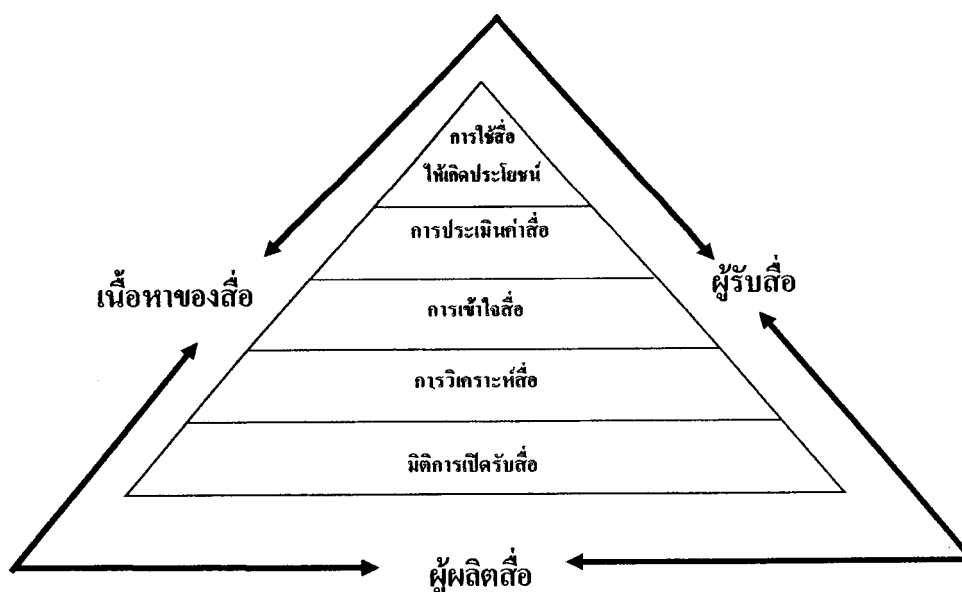
1. มิติการรับสื่อ ตามทฤษฎีการสื่อสารที่กล่าวถึงประสาทสัมผัสทั้ง 5 ที่เป็นสื่อกลาง
ในการส่งผ่านสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร
2. การวิเคราะห์สื่อ หมายถึง การแยกแยะองค์ประกอบในการนำเสนอของสื่อ
ในประเด็นของ วัตถุประสงค์ของสื่อ กลุ่มเป้าหมายของสื่อ สิ่งที่สื่อนำเสนอส่งผลกระทบต่อ
ต่อสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างไร รูปแบบการนำเสนอของสื่อ ข้อมูลที่นำมาเสนอ
เป็นข้อเท็จจริงหรือความเห็น และปัจจัยเกี่ยวกับบริบททางสังคม ศิลธรรม ประวัติศาสตร์ ประเพณี
ค่านิยม ที่สื่อนำเสนออยู่ในกรอบของจรรยาบรรณหรือไม่ ส่งเสริมคุณธรรมให้กับสังคมหรือไม่
3. การเข้าใจสื่อ หรือการตีความสื่อ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในตัวผู้รับสารหลังจากเปิดรับสื่อ
ไปแล้ว เพื่อที่จะทำความเข้าใจ ในสิ่งที่สื่อนำเสนอ เข้าใจภาษาเฉพาะของสื่อแต่ละประเภท
และรู้จักที่มาของข้อมูลประเภทต่าง ๆ ซึ่งผู้รับสารแต่ละคนจะมีความเข้าใจสื่อได้ไม่เหมือนกัน
ตีความไปคนละแบบ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิม พื้นฐานการศึกษาและคุณสมบัติต่าง ๆ
ในการเรียนรู้ ตลอดจนการรับรู้ข้อมูลของแต่ละบุคคลที่ไม่เท่ากันมาก่อน
4. การประเมินค่าสื่อ ควรเกิดหลังจากการที่ผู้รับสารผ่านการวิเคราะห์
และการทำความเข้าใจสื่อแล้วผู้รับสารควรที่จะทำการประเมินค่าสิ่งที่สื่อนำเสนอว่ามีคุณภาพ

และคุณค่ามากน้อยเพียงไร ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ หรือวิธีการนำเสนอในรูปแบบใดก็ตาม สื่อได้ใช้เทคนิคอะไรก่อให้เกิดความสนใจความพอใจขึ้น หรือทำให้หลงเชื่อไป

โดยขาดการวิเคราะห์อย่างถ่องแท้หรือไม่

5. การใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ เมื่อผู้รับสารได้ใช้การวิเคราะห์และทำความเข้าใจ ในองค์ประกอบขั้นต้นทั้ง 4 มาได้เป็นอย่างดีแล้ว เท่ากับว่าผู้รับได้ผ่านกระบวนการการรู้เท่าทันสื่อ ที่ครบถ้วน แต่ยังไม่เพียงพอเพราะเมื่อเราเข้าใจองค์ประกอบสื่อ อ่านสื่อได้ ประเมินค่าได้ โดยใช้องค์ปัญญาที่เกิดขึ้น แต่เราทุกคนไม่สามารถออกไปจากโลกของสื่อได้ ความจำเป็นที่จะต้องอยู่ในโลกของสื่อต่อไปเราควรที่จะนำสิ่งที่ตนวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ได้, เลือกรับสื่อ เป็น และสามารถส่งสารต่อได้, มีปฏิกิริยาตอบกลับสื่อได้และสุดท้ายอาจเป็นผู้ผลิตสื่อเอง ตามวัตถุประสงค์เฉพาะกิจต่าง ๆ อันก่อให้เกิดสื่อดี ๆ ขึ้นในสังคมได้โดย

- มีการวางแผนการจัดการจัดการเพื่อใช้สื่อให้เหมาะสม ใช้สื่อใช้ภาพและเสียง ให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้
- เลือกข้อมูลเพื่อการคิดเขียนและพูดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ
- ผลิตสื่ออย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม
- องค์ประกอบ 5 ด้าน คือ มิติในการเลือกรับสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การทำความเข้าใจ สื่อ การประเมินค่าสื่อ และการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ในที่สุดองค์ประกอบดังกล่าวเรียงตัวได้ ดังแผนภูมินี้

ภาพที่ 2 แผนภูมิมองค้ความรู้เท่าทันสื่อ (พรทิพย์ เขียนจะบก, 2553)

ในส่วนของผู้ผลิตสื่อหรือเจ้าของสื่อ นั้น นอกเหนือจากการมุ่งสร้างผลกำไรสูงสุดแล้วยังจะต้องให้ความสำคัญกับเทคนิคในการนำเสนอสื่อ กรอบทางกฎหมายเพื่อควบคุมการใช้สื่อ พื้นที่ในการกระจายของสื่อ ความถี่ในการส่งและรับสื่อ รวมถึงช่องทางในการกระจายของสื่อ อย่างไรก็ตาม คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าสิ่งที่ขาดไม่ได้เลยในสังคมไทยคือ ระบบนายทุน ระบบการอุปถัมภ์หรืออิทธิพลของผู้มีอำนาจในสังคม ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนหรือเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้ผลิตสื่อที่สำคัญอย่างยิ่งยวด ส่งผลให้ผู้ผลิตสื่อจะต้องแสดงบทบาทในฐานะของสื่อมวลชนภายใต้การชี้นำของนายทุนหรือผู้สนับสนุนคน ดังนั้น ผู้ผลิตสื่อควรจะต้องชี้แจงให้ผู้รับสื่อได้รับทราบอย่างชัดเจนถึงนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของผู้ผลิตสื่อ

องค์ประกอบในส่วนของเนื้อหาของสื่อในการสร้างความสมานฉันท์ในสังคมไทยนั้น จะมุ่งเน้นในเรื่องของการให้ความรู้ความเข้าใจทางด้านการเมืองและการปกครอง เช่น พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ไทย อำนาจหน้าที่ของรัฐบาล การยุบสภา การยื่นถอดถอนเจ้าหน้าที่ของรัฐ การแก้ไขรัฐธรรมนูญหรือการปฏิรูประบอบประเทศไทย เป็นต้น โดยเฉพาะการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนั้น รวมถึงเนื้อหาความรู้ทางด้านเศรษฐกิจอีกด้วย โดยมีการส่งเสริมการจัดทำเนื้อหาของสื่อในแนวทางที่มุ่งให้การศึกษาแก่สังคมไทยเป็นสำคัญ นอกจากนี้ เนื้อหาของสื่อควรชี้แจงถึงความเปลี่ยนแปลงค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติของสังคมไทยทั้งแบบเดิมและแบบใหม่ การให้ข่าวสารความจริงให้ครบทุกด้าน โดยชี้แจงให้สังคมไทยได้ทราบว่าข้อมูลส่วนใดเป็นความจริงและข้อมูลส่วนใดเป็นข้อคิดเห็นของสื่อมวลชนเองเพื่อการกระตุ้นเตือนสังคมไทยในผลกระทบทั้งด้านที่ดีและไม่ดี เนื้อหาในส่วนของบริบททางสังคม วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมเนื้อหาในการส่งเสริมสังคมความรู้ (Knowledge society) อีกด้วย

องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ได้แก่ ผู้รับสื่อ อาจจะแบ่งเป็นผู้รับสื่อเฉพาะหรือฝ่ายเดียวกัน และประชาชนทั่วไป หรือแบ่งประเภทตามลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุและเพศ การศึกษาและการฝึกอบรม อาชีพและระดับรายได้ ศาสนา แหล่งที่พักอาศัยนั้น จะต้องวิเคราะห์ถึงผู้รับสื่อผ่านทางด้านกระบวนการและพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อซึ่งเริ่มต้นจากความสนใจในการเลือกสื่อ การรับรู้สื่อและการจดจำสื่อ นั้น ๆ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง การสร้างแรงจูงใจและการเรียนรู้ของผู้รับสื่อ ผู้รับสื่ออาจจะเปิดรับสื่อ ตามความเชื่อ ความคิดเห็น ค่านิยม และความต้องการของตน ผู้รับสื่ออาจจะรับสื่อด้วยการได้รับการโน้มน้าวใจด้วยตัวเองหรืออาจเลือกรับสื่อตามรสนิยมและวิจารณญาณของตนเองก็ได้

อุษา บิ๊กกินส์ (2011) กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อประกอบด้วยบริบททั้งทางด้านกายภาพและสถาบัน ซึ่งทำให้คนมีปฏิสัมพันธ์กัน บริบทส่วนบุคคล (Personal context)

สัมพันธ์กับกิจกรรมของแต่ละคนในชีวิตประจำวัน บริบททางครอบครัว (Family context) เป็นความสัมพันธ์ของครอบครัว บริบททางการศึกษา (Educational context) เกี่ยวข้องกับสถาบัน โรงเรียน กิจกรรมการสอนอย่างเป็นทางการ บริบททางด้านสื่อมวลชน (Media context) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสื่อ ข้อความและวิธีการใช้ บริบททางด้านประชาคม (Civil context) คือกิจกรรมของพลเมืองในกิจกรรมสาธารณะตามสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ ในแต่ละบริบทยังแบ่งได้เป็น

1. ผู้ปฏิบัติ (Actors) ซึ่งมีสถานภาพต่างกัน มีบทบาทหน้าที่ต่างกันมีความต่างตามธรรมชาติของบุคคล บทบาท สถานการณ์ และ ลักษณะขององค์กร รวมทั้งหน้าที่ทางสังคม
2. การปฏิบัติ (Competences) เป็นเรื่องทักษะและความสามารถที่ผู้ปฏิบัติทำในหน้าที่เฉพาะ ซึ่งแต่ละคนมีทักษะที่แตกต่างกันตามสายงาน
3. กระบวนการ (Processes) กิจกรรมที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบข้างต้น
4. สถานที่ (Areas) ของกิจกรรมและกระบวนการซึ่งในบริบทที่แตกต่างกันทำให้เกิดผู้ปฏิบัติและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้เสนอว่า การพัฒนาทักษะการเรียนรู้เพื่อที่จะเท่าทันสื่อ ได้นั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญเรียงลำดับ ได้ดังนี้

1. การเข้าถึง (Access) คือ การได้รับสื่อประเภทต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่และรวดเร็ว สามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่าง ๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ พร้อมทั้งทำความเข้าใจความหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดย
 - อ่านเนื้อหาจากสื่ออื่น ๆ และทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้
 - จดจำและเข้าใจความหมายของคำศัพท์ สัญลักษณ์ และเทคนิคที่ใช้ในการสื่อสาร
 - พัฒนากลยุทธ์ เพื่อหาที่มาของข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่หลากหลาย
 - เลือกคัดกรองข้อมูล ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการ
2. การวิเคราะห์ (Analyze) คือ การตีความเนื้อหาสื่อตามองค์ประกอบและแบบฟอร์มของสื่อแต่ละประเภทว่าสิ่งที่สื่อนำเสนอ นั้นส่งผลกระทบต่ออะไรบ้างต่อสังคม การเมือง หรือเศรษฐกิจ โดยใช้พื้นฐานความรู้เดิมและประสบการณ์ในการคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้น โดยอาจใช้วิธีวิเคราะห์เปรียบเทียบ การแยกองค์ประกอบย่อยต่าง ๆ หรือการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุ และผลการทำความเข้าใจเนื้อหาบริบทที่ต้องการสื่อ เช่น ใช้ความรู้และประสบการณ์เดิม เพื่อทำนายผลที่จะเกิด, ตีความเนื้อหา โดยใช้หลักการวิเคราะห์พื้นฐาน, ใช้กลวิธีต่าง ๆ ได้แก่ การเปรียบเทียบ/ หาความแตกต่าง/ ข้อเท็จจริง/ ความคิดเห็น เหตุและผล การลำดับความสำคัญ

และใช้ความรู้เกี่ยวกับบริบททางประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจเป็นพื้นฐานของการสร้างสรรค์ และตีความหมาย

3. การประเมินค่าสื่อ (Evaluate) เป็นผลจากการวิเคราะห์สื่อที่ผ่านมาทำให้สามารถที่จะประเมินคุณภาพ ของเนื้อหาที่มี คุณค่าต่อผู้รับสารมากน้อยเพียงใด สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับสารในด้านใดได้บ้าง คุณค่าที่เกิดขึ้นเป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นทางใจ อารมณ์ ความรู้สึกหรือมีคุณค่าทางศีลธรรม จรรยาบรรณ สังคม วัฒนธรรมหรือประเพณี ความสามารถในการประเมินเนื้อหา โดยสร้างความเกี่ยวข้องของเนื้อหา กับประสบการณ์ พร้อมเสนอความเห็น ในแง่มุมที่หลากหลาย

4. การสร้างสรรค์ (Create) ซึ่งเป็นการเรียนรู้สื่อ รวมถึงการพัฒนาทักษะ การสร้างสื่อ ในแบบฉบับของตนเองขึ้นมาเมื่อผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจสามารถวิเคราะห์วิจารณ์ ประเมินค่าสื่อ ได้อย่างถ่องแท้แล้ว ทุกคนจะต้องวางแผน เขียนบท ค้นคว้าข้อมูลเนื้อหา มาประกอบความสามารถ ในการสร้างสรรค์ (หรือสื่อสาร) เนื้อหาโดยการเขียนบรรยายความคิด ใช้คำศัพท์ เสียง หรือการสร้างภาพให้มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย ซึ่งมีวิธีการสร้างสื่อ แบบสร้างสรรค์ ดังนี้

- ใช้ประโยชน์จากขั้นตอนการระดมสมอง วางแผน เรียบเรียง และแก้ไข
- ใช้ภาษาเขียนและภาษาพูดอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดตามหลักของภาษาศาสตร์
- สร้างสรรค์และเลือกภาพอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ที่กำหนดไว้
- ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในการวางโครงสร้างของเนื้อหา

เทคนิค 3 ขั้นตอนของการรู้เท่าทันสื่อ

ขั้นตอนที่ 1 คือ ความตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกและลดเวลา

ในการชมโทรทัศน์ วิทยุทัศน์ เล่นเกมส์ ชมภาพยนตร์และสื่อแบบต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 2 คือ เรียนรู้ทักษะเฉพาะในการวิเคราะห์สื่อ เรียนรู้ที่จะวิเคราะห์ และตั้งคำถามว่าอะไรอยู่ในกรอบ สร้างสรรค์สื่ออย่างไร และมีสารใดที่ไม่ได้นำเสนอ ทักษะในการวิเคราะห์เป็นการเรียนรู้ที่ดีที่สุดด้วยวิธีการตั้งคำถามในห้องเรียน ในกิจกรรม กลุ่มสัมพันธ์ พร้อม ๆ กับการสร้างสรรค์และผลิตสื่อด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 3 คือ การค้นหาประเด็นในระดับลึกขึ้น ใครผลิตสื่อและเพื่อวัตถุประสงค์อะไร ใครได้กำไร ใครเสีย และใครเป็นผู้ตัดสินใจในการผลิตสื่อ ขั้นตอนนี้เป็น การวิเคราะห์ เศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ดูว่าคนในสังคมสร้างความหมายจากประสบการณ์ที่ได้รับผ่านสื่อ อย่างไร และสื่อสร้างวัฒนธรรมบริโภคนิยมอย่างไร

ตารางที่ 1 การสรุปสังเคราะห์นิยามการรู้เท่าทันสื่อสังคม

ผู้แต่ง	ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ
Silverblatt (1995)	<p>การรู้เท่าทันสื่อว่าต้องประกอบด้วย</p> <p>1) การตระหนักถึงผลกระทบของสื่อ 2) การเข้าใจในกระบวนการของสื่อสารมวลชน 3) การมีความสามารถในการวิเคราะห์และอภิปรายเนื้อหาสื่อ 4) การเข้าใจในเนื้อหาสื่อในแต่ละวัฒนธรรม และ</p> <p>5) ความสามารถในการเปิดรับสื่อด้วยความเพลิดเพลิน เข้าใจและยอมรับในคุณค่าของเนื้อหาที่อยู่ในสื่อ</p>
Dictionary of Media Literacy (1997)	<p>ทักษะการคิดแบบวิพากษ์ที่ทำให้ผู้รับสื่อสามารถแปลความหมายของข้อมูลที่ได้รับผ่านสื่อมวลชน และช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะการวินิจฉัยเนื้อหาของสื่อได้อย่างเป็นอิสระ</p>
Midori (2000)	<p>ความสามารถในการวิเคราะห์ วิจัย และประเมินค่าสื่อ ยิ่งไปกว่านั้นคือความสามารถในการเข้าถึงสื่อและนำเสนอสื่อในแบบฉบับของตนเอง สามารถผลิตสื่อเพื่อการสื่อสารได้หลากหลายรูปแบบ การรู้เท่าทันสื่อยังหมายรวมถึงกิจกรรมทางด้านการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะในการวิเคราะห์ วิจัย และโอกาสในการเข้าถึงสื่อ</p>
Baran (2004)	<p>ความสามารถในการทำความเข้าใจและใช้ประโยชน์จากสื่อและเนื้อหาจากสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ เข้าใจในข้อบังคับทางจริยธรรมของผู้ผลิตสื่อและความสามารถในการใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ</p>
Potter (2005)	<p>การรู้เท่าทันสื่อเป็นมุมมองจากการที่บุคคลเปิดรับสื่อ และตีความความหมายของเนื้อหาสื่อตามที่ได้เปิดรับด้วยความตระหนักถึงผลกระทบของสื่อและมีสติในการเปิดรับ ไม่ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของสื่อ ทั้งนี้หากผู้รับสื่อไม่ตระหนักถึงผลกระทบของสื่อ สื่อจะเข้ามามีอิทธิพลต่อบุคคลโดยไม่ทันรู้ตัว</p>
บุญรักษ์ บุญชูะเขตมาลา (2539)	<p>ความสามารถในการอนุมานต้นตอที่มาบางของข้อมูลที่ปรากฏในสื่อมวลชน ซึ่งความรู้ดังกล่าวจะทำหน้าที่เสมือนฉนวนของการไม่ตกเป็นเหยื่อให้สื่อมวลชน</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ผู้แต่ง	ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ
รักจิต มั่นพลศรี (2547)	สามารถเข้าใจกระบวนการประกอบสร้างของสื่อหรือตระหนักถึงผลกระทบทางลบจากการนำเสนอของสื่อได้เท่า ๆ กับที่เขาจะสามารถชื่นชม เพลิดเพลิน เปิดรับสื่อได้อย่างเต็มอรรถรสหรือแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับคนได้อย่างหลากหลายและครบถ้วน
จินตนา ตันสุวรรณนนท์ (2550)	การที่ผู้รับสื่อมีทักษะการคิดวิจารณ์ญาณโดยสามารถเข้าใจ วิเคราะห์ ตีความ ประเมินสื่อและสิ่งที่ได้รับจากสื่อโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสื่อ ตระหนักถึงผลกระทบของสื่อที่มีต่อบุคคลและสังคม รู้จักเลือกรับและใช้สื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชนและสังคม
พรทิพย์ เย็นจะบก (ม.ป.ป.)	เป็นการอ่านสื่อให้ออก เพื่อพัฒนาทักษะในการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์ การตีความในสื่อ การประเมินค่า และเข้าใจผลกระทบของสื่อ จนสามารถผลิตสื่อในแบบฉบับของตนเองได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงอาจสรุปได้ว่า การรู้เท่าทันสื่อสังคมเป็นความสามารถที่สอดคล้องกับการรู้เท่าทันสื่อรูปแบบอื่น ๆ โดยผู้ที่มีความรู้เท่าทันสื่อสังคมจำเป็นต้องมีความตระหนักถึงผลกระทบของสื่อสังคม สามารถเข้าใจในสิ่งที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อสังคม สามารถวิเคราะห์ตีความเนื้อหาสาระที่แฝงอยู่ในสาร สามารถประเมินคุณค่าสารในสื่อสังคม สามารถใช้สื่อสังคมให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมตลอดจนสามารถนำเสนอหรือเผยแพร่ข้อมูลในมิติผู้สร้างสรรค์เนื้อหาให้ปรากฏในสื่อสังคมอย่างมีความรับผิดชอบต่องสังคมด้วย

สำหรับด้านองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อสังคม จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อสังคมที่สะท้อนผ่านคำนิยามดังกล่าวข้างต้นได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การสรุปคุณลักษณะหรือองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อสังคม

Silverblatt (1995)	Dictionary of Media Literacy (1997)	Midori (2000)	Baran (2004)	Potter (2005)	บุญรักษ์ บุญณะเขตมาลา (2539)	รักจิต มั่นพาศรี (2547)	จินตนา ต้นสุวรรณนท์ (2550)	พรทิพย์ เย็นจะบก (ม.ป.ป.)	คุณลักษณะหรือองค์ประกอบ ของการรู้เท่าทันสื่อสังคม
✓				✓		✓	✓	✓	ความตระหนักถึงผลกระทบของสื่อ
✓				✓		✓	✓		การเปิดรับสื่อ
		✓				✓		✓	การเข้าถึงสื่อและการเข้าถึงข้อมูล
✓						✓			เข้าใจกระบวนการผลิตสื่อ
✓	✓		✓	✓	✓		✓		เข้าใจเนื้อหาสื่อ
			✓						เข้าใจข้อบังคับทางจริยธรรม
✓		✓					✓	✓	การวิเคราะห์สื่อ
	✓								การวิพากษ์สื่อ
✓		✓					✓	✓	ประเมินค่าสื่อ
			✓				✓		ใช้ประโยชน์จากสื่อ
		✓						✓	การผลิตสื่อ

จากตารางที่ 2 อาจสรุปได้ว่าองค์ประกอบพื้นฐานของการรู้เท่าทันสื่อประกอบด้วย

1. ความตระหนักถึงผลกระทบของสื่อ
2. การเปิดรับสื่อ
3. การเข้าถึงสื่อและการเข้าถึงข้อมูล
4. ความเข้าใจในกระบวนการผลิตสื่อ
5. ความเข้าใจในเนื้อหาสารในสื่อ
6. ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อบังคับทางจริยธรรม
7. ความสามารถในการวิเคราะห์สื่อ
8. ความสามารถในการวิพากษ์สื่อ

9. ความสามารถในการประเมินค่าสื่อ
10. การใช้ประโยชน์จากสื่ออย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
11. ความสามารถในการผลิตสื่อและเผยแพร่สื่ออย่างเหมาะสมและมีความรับผิดชอบ

ต่อสังคม

จากองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำมากำหนดเป็นองค์ประกอบสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อสังคมในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ความตระหนัก หมายถึง การที่บุคคลมีความสามารถรับรู้ เกี่ยวกับผลกระทบของสื่อสังคม
 2. ความเข้าใจ หมายถึง การที่บุคคลสามารถเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการผลิตสื่อ เข้าใจเนื้อหาสารในสื่อ และเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมในการใช้สื่อสังคม
 3. การวิเคราะห์ หมายถึง การที่บุคคลสามารถแยกแยะองค์ประกอบของสื่อ ทัศนียภาพที่แฝงอยู่ในสารได้
 4. การประเมิน หมายถึง การที่บุคคลสามารถประเมินคุณภาพและคุณค่าของสื่อ และเทคนิคการนำเสนอ
 5. การสร้างสรรค์สื่อ หมายถึง การที่บุคคลสามารถผลิตและ/ หรือเผยแพร่สื่อสังคม ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
- การวัดการรู้เท่าทันสื่อ

จากงานวิจัยของอคุลย์ เพ็ชรรุ่งโรจน์ (2543, หน้า 89) ที่ได้ทำการศึกษาเอกสาร ตำรา วิชาการบทความวิชาการและบทความวิจัย พบว่า การวัดตัวแปรการรู้เท่าทันสื่อยังอยู่ในขั้นเริ่มต้น โดยส่วนใหญ่จะเน้นที่การวัดความรู้และทักษะในการวิเคราะห์สารจากสื่อ (อคุลย์ เพ็ชรรุ่งโรจน์, 2543, หน้า 89) แมคมาฮอนและควิน (McMahon & Quin (n.d.) อ้างถึงใน อคุลย์ เพ็ชรรุ่งโรจน์, 2543, หน้า 174) ได้ออกแบบโครงการประเมินผลมาตรฐานด้านทักษะการวิเคราะห์สื่อ ในการประเมินนี้ แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา (Content strand) ซึ่งประเมินความรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับการวิเคราะห์ภาษาและการบรรยายเล่าเรื่อง และด้านบริบท (Context strand) ซึ่งประเมินความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการผลิต/ การเผยแพร่ ผู้รับสารและค่านิยม ฮอบส์และฟรอสต์ (Hobbs & Frost, 1998 อ้างถึงใน อคุลย์ เพ็ชรรุ่งโรจน์, 2543, หน้า 93) ได้นำวิธีการวัดการรู้เท่าทันสื่อที่พัฒนาโดยแมคมาฮอนและควินมาใช้ในการวิจัย งานวิจัยของฮอบส์และฟรอสต์ได้ออกแบบการวิจัยวัดหลังการทดลอง (Posttest only design) เพื่อเปรียบเทียบวิธีการสอนการรู้เท่าทันสื่อกับผลการเรียนรู้ของนักเรียน โดยให้นักเรียนได้ควิทัศน์โอรายการข่าวโทรทัศน์ สำหรับวัยรุ่น จากนั้นให้ตอบคำถามที่วัดความสามารถของนักเรียนโดยมีการวัดตัวแปรดังนี้

1. ทักษะความเข้าใจ (Comprehension skill) วัด โดยให้นักเรียนตอบคำถาม แบบหลายตัวเลือก 5 ข้อ และคำถามปลายเปิด 2 ข้อเกี่ยวกับเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริงของข่าวที่ใช้ ในการทดสอบเพื่อวัดความสามารถในการจำข่าวสารที่เป็นคำพูด กราฟิกและภาพที่นำเสนอในข่าว

2. ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy skill) วัด โดยให้นักเรียนตอบคำถาม แบบหลายตัวเลือก 2 ข้อ และคำถามปลายเปิด 5 ข้อ เพื่อวัดความสามารถในการระบุผู้ชม กลุ่มเป้าหมายของข่าว การใช้แหล่งข่าวของการเสนอข่าว ความแตกต่างและความคล้ายกันระหว่าง ข่าวท้องถิ่นและข่าวเครือข่าย เทคนิคในการถ่ายทอดข่าวเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชม และความสามารถในการระบุข้อเท็จจริงที่ถูกกลบเกลื่อนในการรายงานข่าว

3. นิสัยและพฤติกรรมกรรมการบริโภคสื่อ วัด โดยถามเกี่ยวกับลักษณะนิสัยการรับชมสื่อ และการสมัครเป็นสมาชิกสิ่งตีพิมพ์และเคเบิลทีวี

ในปีต่อมา ฮอบส์และฟรอสต์ (Hobbs & Frost, 1999 อ้างถึงใน อุดุลย์ เพียรรุ่งโรจน์, 2543, หน้า 94-95) และการวิจัยเรื่อง The acquisition of media literacy skills among australia adolescents โดยดำเนินการวัดการรู้เท่าทันสื่อโดยใช้เทปวิดีโอที่บ้านที่กรายการข่าวและโฆษณา สินค้าเป็นเนื้อหาสื่อในการวัดทักษะการวิเคราะห์สื่อความเข้าใจเนื้อหาที่เป็นข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการผลิตและนิสัยการบริโภคสื่อ ดังนี้

1. การวิเคราะห์สื่อแบ่งเป็นการวิเคราะห์สื่อโฆษณากับการวิเคราะห์สื่อข่าว ในการวิเคราะห์สื่อโฆษณาผู้วิจัยใช้คำถาม 6 ข้อวัดความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ โดยเป็นคำถาม แบบหลายตัวเลือก 2 ข้อ ถามว่าใครคือกลุ่มเป้าหมาย ใครคือผู้ผลิตสื่อโฆษณา และเป็นคำถามเปิด 4 ข้อให้ระบุเทคนิคที่ใช้เพื่อดึงดูดความสนใจ ให้บอกความเหมือนและความแตกต่างระหว่าง โฆษณาสินค้าที่ห่อเดียวกัน 2 เรื่อง นอกจากนี้ยังให้ผู้ตอบเขียนเรียงความ 3 ย่อหน้าโดยผู้วิจัย จะนำมาถอดรหัสเจตคติของผู้ตอบว่า ผู้ตอบสนับสนุนหรือต่อต้านโฆษณาที่ซินดี้ ครอว์ฟอร์ด เป็นพรีเซนเตอร์ สำหรับการวิเคราะห์ข่าว ผู้วิจัยใช้คำถาม 6 ข้อเช่นเดียวกันโดยเป็นคำถาม แบบหลายตัวเลือก 2 ข้อ ถามว่าใครคือกลุ่มเป้าหมาย ใครคือผู้ผลิตข่าว และเป็นคำถามเปิด 4 ข้อ ให้ระบุเทคนิค บอกความเหมือนและความแตกต่าง และแหล่งข้อมูลที่ใช้ผลิตสื่อ ส่วนคำถาม วัดความเข้าใจมี 1 ข้อ เป็นคำถามหลายตัวเลือก 5 ข้อวัดความสามารถในการจดจำข้อเท็จจริง เกี่ยวกับข่าวและคำถามเปิด 2 ข้อให้ตอบสั้น ๆ เพื่อวัดความเข้าใจเนื้อหาข่าวเช่นกัน

2. การวัดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิต ทั้งก่อน ระหว่างและหลังการผลิต วัดเหมือนกันทั้งเนื้อหาที่เป็นข่าวและโฆษณาโดยถามว่า ผู้ตอบคิดว่าการขายที่เห็นนั้น สร้างขึ้นได้อย่างไร และให้ระบุขั้นตอนทั้งหมดของกระบวนการผลิต

3. การวัดนิสัยและพฤติกรรมการบริโภคสื่อ ระยะเวลาในการเปิดรับสื่อ จำนวนเครื่องรับโทรทัศน์ในบ้าน การยอมรับเป็นสมาชิกสิ่งตีพิมพ์และเคเบิลทีวี

สำหรับในประเทศไทย อคุลย์ เพ็ชรรุ่งโรจน์ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวคิดเพื่อกำหนดตัวแปรความรู้เท่าทันสื่อสำหรับการวิจัยสื่อสารมวลชน โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า การรู้เท่าทันสื่อวัดจาก

1. นิสัยการเปิดรับสื่อ ได้แก่ การวัดความถี่และเวลาที่ใช้บริโภคสื่อแต่ละประเภท แต่ละเนื้อหา และวัดปฏิกริยาตอบกลับของผู้รับสื่อต่อการนำเสนอของสื่อ

2. การวัดความสามารถวิเคราะห์หวัพาทษ์สื่อ ได้แก่ การวิเคราะห์สื่อในแง่ความหมายตรง และความหมายแฝง การวิเคราะห์ความลึก และความน่าเชื่อถือของข้อมูล การวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของผู้ผลิตสื่อ การแยกแยะข้อเท็จจริงและความคิดเห็น

3. การวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อ เช่น สภาพการเป็นเจ้าของสื่อ กฎหมาย และการควบคุมสื่อ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมืองที่มีผลต่อการดำเนินงานของสื่อ รัฐบาลทหน้าทีของสื่อและรัฐบาลทหน้าทีของตนเอง ในฐานะผู้เปิดรับสื่อ

เอื้อจิต วิโรจน์ไครรัตน์ (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ระดับการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามวัดการรู้เท่าทันสื่อ โดยเป็นการวัดในด้านความรู้ ความคิด โดยพัฒนาจากแนวคิดทฤษฎีลำดับขั้นการเรียนรู้และการคิด แนวคิดสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ แนวคิด โครงสร้างหน้าทีและแนวคิด เศรษฐศาสตร์การเมือง โดยได้กำหนดระดับการรู้เท่าทันสื่อออกเป็น 4 ระดับ ตามลำดับของความรู้คิด ได้แก่

ระดับที่ 1 ความตระหนัก (Awareness)

ระดับที่ 2 ความเข้าใจ (Comprehension)

ระดับที่ 3 การวิเคราะห์ (Analyze)

ระดับที่ 4 การประเมิน (Evaluate)

โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน ส่วนแรกเป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบและการรับสื่อของผู้ตอบ จำนวน 22 ข้อ ส่วนที่ 2 ส่วนที่ 3 และ ส่วนที่ 4 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ รวม 60 ข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือกในแต่ละตัวเลือก จะมีความสัมพันธ์กับระดับการรู้เท่าทันสื่อในแต่ละระดับ ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ความเชื่อมั่นชนิดทดสอบซ้ำ (Test and retest method) โดยทิ้งช่วงเวลา 15 วันขึ้นไป มีค่า .66

สุภาณี แก้วมณี (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อหนังสือพิมพ์: กรณีศึกษานักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัย

ได้สร้างแบบสอบถามวัดการรู้เท่าทันสื่อ โดยแบ่งเป็น 4 ระดับเช่นเดียวกับเอื้อจิต แต่มีรูปแบบการวัดที่เหมือนและแตกต่างกันในบางระดับโดย

ในระดับที่ 1 การตระหนัก งานวิจัยเรื่องนี้จะให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นต่อข้อความที่กำหนดจำนวน 8 ข้อความ ตามมาตราวัดแบบลิเคอร์ท 5 อันดับ (เห็นด้วยอย่างยิ่ง-ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) ในระดับที่ 2 การเข้าใจ และระดับที่ 3 การวิเคราะห์ คำถามจะเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือกตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน ในระดับที่ 4 การประเมิน จะให้ผู้ตอบแบบสอบถามอ่านบทความโฆษณาแล้วตอบคำถามปลายเปิดโดยในแต่ละข้อ จะมีแนวทางในการพิจารณาการให้คะแนนตามคำตอบว่าผู้ตอบสามารถประเมินสื่อได้ในระดับใด ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือความเชื่อมั่น โดยวิธีของครอนบาค สำหรับแบบสอบถามชนิดประมาณค่า ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาได้เท่ากับ .63

จินตนา ดันสุวรรณนทร์ (2550) ศึกษาผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนคูสิต ได้กำหนดระดับการรู้เท่าทันสื่อด้านการคิดวิจารณ์ญาติไว้ 4 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 การรู้ ระดับที่ 2 การเข้าใจ ระดับที่ 3 การวิเคราะห์ และระดับที่ 4 การประเมิน โดยสร้างแบบทดสอบปรนัย เป็นคำถามปลายเปิด 4 ตัวเลือก โดยแต่ละตัวเลือก จะมีเกณฑ์ในการให้คะแนนแตกต่างกัน ซึ่งทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าผู้ตอบมีระดับการรู้เท่าทันสื่อในระดับใด เช่น หากผู้ตอบเลือกตอบในข้อที่อยู่ในระดับการประเมิน จะได้ 4 คะแนน เลือกตอบข้อที่อยู่ในระดับการวิเคราะห์จะได้ 3 คะแนน เลือกตอบข้อที่อยู่ในระดับการเข้าใจจะได้ 2 คะแนน และเลือกตอบในข้อที่อยู่ในระดับการรู้จะได้ 1 คะแนน ผู้ที่ตอบได้คะแนนสูงแสดงว่ามี การรู้เท่าทันสื่อในระดับวิจารณ์ญาติสูงกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนต่ำกว่า

โดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่าการวัดการรู้เท่าทันสื่อส่วนใหญ่จะเป็นการวัดในด้านความรู้ ความคิด โดยในการวัดการรู้เท่าทันสื่อในด้านความรู้ ความคิด งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ การรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทยทั้ง 4 เรื่องได้มีการกำหนดระดับการรู้เท่าทันสื่อไว้แตกต่างกัน ในรายละเอียดดังนี้งานวิจัยของอคุลย์ เพ็ชรรุ่งโรจน์ (2543) ได้แบ่งการรู้เท่าทันสื่อออกเป็น 2 ระดับ

1. การรู้เท่าทันสื่อขั้นพื้นฐาน หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อในระดับที่สามารถแยกประเภทเนื้อหาของสื่อได้ การตระหนักถึงพฤติกรรมการใช้สื่อของตนเอง ซึ่งทักษะในการใช้สื่อของตนเองในขั้นนี้คือ ใช้สื่อประเภทต่าง ๆ เป็นและสามารถเข้าใจความหมายตรงตามที่สื่อนำเสนอ

2. การรู้เท่าทันสื่อขั้นสูง หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการทำงานของสื่อ บริบทด้านเศรษฐกิจและการเมืองของสื่อ มีความเข้าใจสื่อว่ามองผู้รับสื่ออย่างไร ใครคือ กลุ่มเป้าหมายเข้าใจผลกระทบสั้น ระยะยาวที่สื่อมีต่อปัจเจกบุคคลและสังคม ซึ่งทักษะการคิด

เชิงวิพากษ์ของขั้นนี้ ได้แก่ ความสามารถวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของผู้ผลิตสื่อ วิเคราะห์ความหมายแฝงได้ แยกแยะข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นในเนื้อหาสารได้ และประเมินความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือของเนื้อหาสาร ได้การวัดตัวแปรดังกล่าวเป็นการวัดในด้านความรู้ การคิด ซึ่งบลูมได้แบ่งลำดับขั้นการเรียนรู้แบบคิจิทัลออกเป็น 6 ระดับ ได้แก่ (Churches, 2008 อ้างถึงใน เทพยพงษ์ เศษคิมบง, 2555)

ระดับที่ 1 ความจำ (Remembering) ความรู้เป็นเรื่องของความจำ การระลึก คือการจำในสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว มีความสามารถในการดึงข้อมูลจากความจำออกมาได้ ระดับนี้นับเป็นการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับที่ง่ายที่สุด

ระดับที่ 2 ความเข้าใจ (Understanding) ความเข้าใจจะอยู่เหนือจากระดับความจำ ซึ่งเป็นการเข้าใจความหมายของข้อมูลที่มีอยู่อย่างแจ่มแจ้ง ซึ่งอาจเกิดจากการเปลี่ยนรูปแบบของข้อมูลจากข้อมูลแบบหนึ่งเป็นอีกแบบหนึ่ง โดยสามารถให้ความหมายที่ลึกซึ้ง สามารถแปลความและเปรียบเทียบกับความคิดเห็นอื่น ๆ

ระดับที่ 3 การนำไปใช้ (Applying) คือความสามารถในการนำเอาสิ่งที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

ระดับที่ 4 การวิเคราะห์ (Analysis) คือความสามารถในการแยกแยะเนื้อหาความรู้ใดความรู้หนึ่งออกเป็นส่วนประกอบย่อย ๆ และสามารถเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อย ๆ ทั้งหมดนั้น รวมถึงสามารถระบุว่าจะอะไรเป็นสาเหตุ เหตุผลและแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลัง

ระดับที่ 5 การประเมิน (Evaluating) คือความสามารถในการตัดสินประเมินค่าความคิด ผลงาน คำตอบหรือวิธีการต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการใช้ ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ผสมผสานกันเพื่อพัฒนาเกณฑ์ในการประเมิน

ระดับที่ 6 การสร้างสรรค์ (Creating) คือ สามารถออกแบบ วางแผนสร้างหรือผลิต โปรแกรม สื่อ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว วิดิทัศน์ และสามารถเผยแพร่สื่อได้

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า การวัดระดับการเรียนรู้เท่าทันสื่อสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ระดับการรู้เท่าทันสื่อสังคม

ผู้แต่ง	การวิเคราะห์ระดับการรู้เท่าทันสื่อ													
	ตระหนักถึงผลกระทบสื่อ	การวิเคราะห์การใช้ภาษา	แนวคิดและเนื้อหา	เข้าใจวัตถุประสงค์ผู้ผลิตสื่อ	เข้าใจกระบวนการผลิตสื่อ	สามารถระบุผู้ผลิต/ ผู้รับสาร	เข้าใจเทคนิคการนำเสนอ	ความสามารถในการจดจำ	การระบุข้อเท็จจริง	นิสัยและพฤติกรรมการบริโภคสื่อ	ประเมินความถูกต้อง	ความน่าเชื่อถือของเนื้อหา	เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาที่บริบทอื่น	การเลือกใช้ประโยชน์
McMahon & Quin (n.d.)				✓		✓	✓							
Worsnop (n.d.)		✓	✓		✓	✓	✓							
Hobbs & Frost (1998)						✓	✓	✓	✓	✓				
Hobbs & Frost (1999)			✓		✓	✓	✓	✓		✓				
เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ (2540)	✓	✓	✓			✓			✓			✓		
อดุลย์ เพียรรุ่งโรจน์ (2543)				✓		✓			✓	✓		✓	✓	
สุภาณี แก้วมณี (2547)	✓	✓	✓									✓		
จินตนา ดันสุวรรณนท์ (2550)			✓	✓		✓	✓		✓			✓	✓	
นัทธ์หทัย อุบล (2552)	✓	✓		✓					✓					✓

กล่าวโดยสรุปเมื่อพิจารณาแนวคิดและนิยามของการรู้เท่าทันสื่อในมิติด้านความรู้ ความคิดที่ได้สรุปไว้ในข้างต้น สามารถจัดระดับการรู้เท่าทันสื่อในระดับความตระหนัก (Awareness) ความเข้าใจ (Comprehension) การวิเคราะห์ (Analysis) การประเมิน (Evaluation) และการสร้างสรรค์ (Create) ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดระดับการรู้เท่าทันสื่อสังคมไว้ 5 ระดับ คือ

1. ระดับความตระหนัก ผู้ที่รู้เท่าทันสื่อสังคมสามารถรับรู้ในความมีอยู่ของสื่อสังคม ตระหนักถึงพฤติกรรมการใช้สื่อของตนเอง ทราบว่าสื่อสังคมมีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อตนเอง และสังคม
2. ระดับความเข้าใจ ผู้ที่รู้เท่าทันสื่อสังคมสามารถเข้าใจเนื้อหา ภาษาและสัญลักษณ์ ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อสังคม เข้าใจกระบวนการผลิตสื่อและสามารถตีความสิ่งที่สื่อนำเสนอ
3. ระดับการวิเคราะห์ ผู้ที่รู้เท่าทันสื่อสังคมสามารถแยกแยะองค์ประกอบของสื่อ ตีความนัยยะที่แฝงอยู่ในสาร วิเคราะห์วัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมาย สามารถระบุความแตกต่างของข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น
4. ระดับการประเมิน ผู้ที่รู้เท่าทันสื่อสังคมสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล สามารถเชื่อมโยงเนื้อความในสื่อสังคมกับบริบทอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และค่านิยม
5. ระดับการสร้างสรรค์ ผู้ที่รู้เท่าทันสื่อสามารถผลิตและ/ หรือเผยแพร่สื่อสังคม ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนารูปแบบการสอน

ความหมายของการออกแบบและพัฒนาระบบการสอน

Joyce and Showers (1992 อ้างถึงใน สุภวรรณ เล็กวิไล 2539, หน้า 51) ให้ความหมายของรูปแบบการสอนว่า เป็นแผนการสอนหรือรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ในชั้นเรียนหรือใช้สอนเสริมและเพื่อปรับสื่อการสอน เช่น หนังสือพิมพ์ ฟิล์ม เทป โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และหลักสูตรของรายวิชาที่สอนแต่ละรูปแบบ จะให้แนวทางว่าครูจะต้องเตรียมการสอนอย่างไร ดำเนินการสอนและประเมินผลอย่างไร จึงจะช่วยให้นักเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

Joyce, Weil and Calhoun (2004) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการสอนไว้ว่า เป็นแผนหรือแบบซึ่งสามารถใช้เพื่อการสอนในห้องเรียนทางตรง หรือการสอนเป็นกลุ่มย่อย เพื่อจัดสื่อการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งรวมทั้งหนังสือ ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง โปรแกรมคอมพิวเตอร์และหลักสูตรรายวิชาแต่ละรูปแบบ จะให้แนวทางในการออกแบบการสอน ที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์แตกต่างกัน

บุญชม ศรีสะอาด (2541, หน้า 140) กล่าวว่า รูปแบบการสอน หมายถึง กิจกรรมหรือวิธีสอนอีกแนวหนึ่ง มองรูปแบบการสอนกว้างกว่า โดยมองว่าเป็นโครงสร้าง ที่แสดงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสอนที่จะนำมาใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

บุญญา คงผล (2544, หน้า 9-10) สรุปความหมายของรูปแบบการสอนว่า หมายถึง โครงสร้างที่แสดงองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสอน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดผลกับผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

วรรณิ โสมประยูร (2541, หน้า 7) กล่าวถึงรูปแบบการเรียนการสอนว่า หมายถึง กรอบกระบวนการสอนหรือแบบแผนการสอนที่แสดงกระบวนการการจัดขั้นตอนและกิจกรรมการสอนเอาไว้อย่างมีระเบียบและเป็นระบบ ทุกขั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนสามารถนำเอาวิธีสอน เทคนิคการสอน กิจกรรมการสอนอื่น ๆ รวมทั้งสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ มาผสมผสานหรือบูรณาการเข้าด้วยกัน แล้วใช้ดำเนินการสอนภายใต้เงื่อนไขของกระบวนการสอนตามลำดับขั้นตอนของรูปแบบการสอนนั้น ๆ เพื่อมุ่งให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด

ทิสนา แคมมณี (2550) กล่าวถึง รูปแบบการเรียนการสอนว่า หมายถึง สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระบบระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือ รูปแบบจะต้องได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะรูปแบบนั้น

ตารางที่ 4 การสรุปสังเคราะห์นิยามการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน

ผู้แต่ง	ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน
Joyce and Showers (1992)	รูปแบบที่สามารถนำไปใช้ในชั้นเรียนหรือใช้สอนเสริมและเพื่อปรับสื่อการสอน และหลักสูตรของรายวิชาที่สอนแต่ละรูปแบบ จะให้แนวทางว่าครูจะต้องเตรียมการสอนอย่างไร ดำเนินการสอนและประเมินผลอย่างไร จึงจะช่วยให้ นักเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ผู้แต่ง	ความหมายของรูปแบบการเรียนการสอน
Joyce, Weil and Calhoun (2004)	แผนหรือแบบซึ่งสามารถใช้เพื่อการสอนในห้องเรียนหรือการสอนเป็นกลุ่มย่อยเพื่อจัดสื่อการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งหลักสูตรรายวิชาแต่ละรูปแบบ จะให้แนวทางในการออกแบบการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์แตกต่างกัน
บุญชม ศรีสะอาด (2541)	โครงสร้างที่แสดงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสอนที่จะนำมาใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้
วรรณิ โสภประยูร (2541)	กรอบกระบวนการสอนที่แสดงขั้นตอนและกิจกรรมการสอนเอาไว้ อย่างมีระเบียบและเป็นระบบ ทุกขั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนสามารถนำเอาวิธีสอน เทคนิคการสอน กิจกรรมการสอนอื่น ๆ รวมทั้งสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ มาผสมผสานหรือบูรณาการเข้าด้วยกัน แล้วใช้ดำเนินการสอนภายใต้เงื่อนไขของกระบวนการสอนตามลำดับขั้นตอนของรูปแบบการสอนนั้น ๆ เพื่อมุ่งให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด
บุญญา คงผล (2544)	โครงสร้างที่แสดงองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสอน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดผลกับผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
ทิสนา แคมมณี (2550)	สภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระบบระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และความเชื่อต่าง ๆ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการหรือแนวคิดที่ยึดถือ รูปแบบจะต้องได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบนั้น

จากแนวความคิดเกี่ยวกับความหมายของรูปแบบการสอนที่กล่าวมา สรุปได้ว่า รูปแบบการสอน หมายถึง ลำดับขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ของการสอน วิธีการ กิจกรรม สื่อประกอบการสอน การจัดสภาพแวดล้อม ทรัพยากร ฯลฯ

การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอน

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนาของรูปแบบการสอน สามารถสรุปขั้นตอนสำคัญในการพัฒนา รูปแบบการสอนได้ดังนี้ (ทศนา แจมมณี, ม.ป.ป.; ละเอียด รักษ์เฒ่า, 2528; Joyce & Weil, 1992)

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และข้อค้นพบจากการวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอด จนการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันหรือปัญหาจากเอกสาร ผลการวิจัย หรือการสังเกต สอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง
2. การกำหนดหลักการ เป้าหมาย และองค์ประกอบอื่น ๆ ของรูปแบบการสอน ให้สอดคล้องกับข้อมูล พื้นฐานและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบระเบียบ การกำหนดเป้าหมาย ของรูปแบบการสอน จะช่วยให้ผู้สอนสามารถเลือกรูปแบบการสอนไปใช้ให้ตรงกับจุดมุ่งหมาย ของการสอน เพื่อให้การสอนบรรลุผลสูงสุด
3. การกำหนดแนวทางในการนำรูปแบบการสอนไปใช้ ประกอบด้วย รายละเอียด เกี่ยวกับวิธีการและเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น ใช้กับผู้เรียนกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อย ผู้สอนจะต้องเตรียมงาน หรือจัดสภาพการเรียนการสอนอย่างไร เพื่อให้การใช้รูปแบบการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4. การประเมินรูปแบบการสอน เป็นการทดสอบความมีประสิทธิภาพของรูปแบบ ที่สร้างขึ้นโดยทั่วไปจะใช้วิธีการต่อไปนี้

4.1 ประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎี โดยคณะผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะประเมิน ความสอดคล้องภายในระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ

4.2 ประเมินความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติการ โดยการนำรูปแบบการสอนที่พัฒนา ขึ้นไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง ในลักษณะของการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลอง

5 การปรับปรุงรูปแบบการสอน มี 2 ระยะ คือ

5.1 ระยะก่อนนำรูปแบบการสอนไปทดลองใช้ การปรับปรุงรูปแบบการสอน ในระยะนี้ใช้ผลจากการประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎีเป็นข้อมูลในการปรับปรุง

5.2 ระยะหลังนำรูปแบบการสอนไปทดลองใช้ การปรับปรุงรูปแบบการสอน ในระยะนี้ อาศัยข้อมูลจากการทดลองใช้เป็นตัวชี้้นำในการปรับปรุง และอาจจะมีการนำรูปแบบ การสอนไปทดลองใช้และปรับปรุงซ้ำ จนกว่าจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

Joyce & Weil (1996 อ้างถึงใน ทิพรัตน์ ตะเกาหงส์, 2552 หน้า 9-10) ได้เสนอแนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนา รูปแบบการสอน สรุปได้ดังนี้ การพัฒนา รูปแบบการสอนควรมีปรัชญา และทฤษฎีมารองรับ เช่น ทฤษฎีด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ก่อนที่จะมีการนำรูปแบบการสอน ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ควรมีการวิจัยที่เป็นการทดสอบทฤษฎี รวมถึงการตรวจสอบคุณภาพ

ของรูปแบบและนำข้อค้นพบมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเป็นหลักประกันที่เชื่อถือได้ว่ารูปแบบนั้น ใช้ในสถานการณ์จริงได้ ซึ่งการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนอาจออกแบบให้ใช้ได้ อย่างกว้างขวางหรือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ โดยมีกำหนดจุดมุ่งหมาย หลักเพื่อการพิจารณาการใช้รูปแบบ

บุญชม ศรีสะอาด (2541, หน้า 147-148) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบการสอน มี 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการพัฒนารูปแบบความคิด ขั้นที่ สองเป็นการทดสอบประสิทธิภาพ ของรูปแบบความคิด ในขั้นแรก จะต้องสร้างรูปแบบการสอนขึ้นมาโดยศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิด หลักการ รูปแบบการสอนที่มีผู้คิดค้นไว้แล้ว พิจารณาว่า การที่จะสามารถจัดการสอน ให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพ จะต้องดำเนินการเช่นไรบ้าง มีขั้นตอนอย่างไร มีองค์ประกอบ หรือกิจกรรมใด องค์ประกอบหรือกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องผ่านการพิจารณา กลั่นกรอง เลือกเฟ้นด้วยความมั่นใจว่ามีความจำเป็นต่อการบรรลุผลอย่างมาก ควร มีทฤษฎี แนวความคิด และ/ หรือผลการวิจัยยืนยันในผลขององค์ประกอบหรือกิจกรรมดังกล่าว ในขั้นที่ 2 หลังจากที่เขียนรูปแบบการสอนออกมาแล้ว เพื่อตรวจสอบว่ารูปแบบดังกล่าวให้ผล อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ ควรนำไปทดลองใช้สอน ตรวจสอบดูผลที่เกิดขึ้นอาจปรับปรุง องค์ประกอบหรือกิจกรรม ซึ่งก็จะทำให้ได้รูปแบบการสอนที่สมบูรณ์

ทิศนา ขัมมณี (2545, หน้า 219-220) กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอน จำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1. ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดหรือความเชื่อ ที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบการสอน 2. การบรรยายและอธิบายสภาพหรือลักษณะ ของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ 3. การจัดระบบ คือ มีการจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สามารถนำผู้เรียน ไปสู่เป้าหมาย ของระบบ 4. การอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ กระบวนการเรียนการสอนนั้น ๆ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ทิศนา ขัมมณี (2548, หน้า 223) กล่าวถึง รูปแบบการเรียนการสอนและระบบการเรียน การสอนว่า มีความหมายในสาระหลักเหมือนกัน แต่มีความนิยมใช้แตกต่างกันไปบ้าง นักการศึกษา นิยมใช้คำว่า “ระบบ” ในความหมายที่เป็นระบบใหญ่ เช่น ระบบการศึกษา หรือถ้าเป็นระบบ การเรียนการสอน ก็จะครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของการเรียนการสอนในภาพรวม และนิยมใช้คำว่า “รูปแบบ” กับระบบที่ย่อยกว่า โดยเฉพาะกับ “วิธีสอน” ซึ่งเป็นองค์ประกอบย่อย ที่สำคัญของระบบการเรียนการสอน นิยมเรียกว่า “รูปแบบการเรียนการสอน” จึงสรุปได้ว่า ระบบ การจัดการเรียนการสอนกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนนั้นมีความหมายเหมือนกัน แต่นิยมใช้ ต่างกันในแง่ของระบบใหญ่และระบบย่อย

ระบบการสอนของ Gerlach & Ely (1980 อ้างถึงใน กิตานันท์ มลิทอง, 2548)

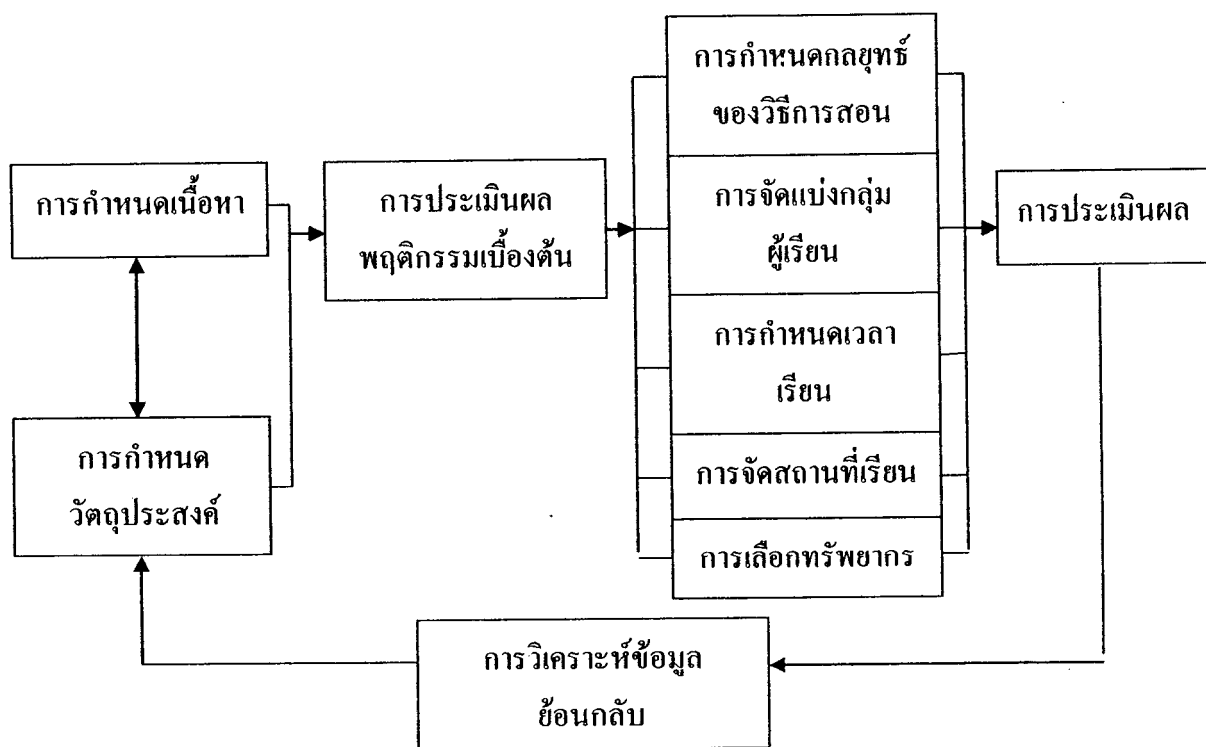
เป็นระบบการสอนที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมีทั้งหมด 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ โดยควรเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะหรือ “วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม” ที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติและผู้สอนสามารถวัดหรือสังเกตได้
2. การกำหนดเนื้อหา เป็นการเลือกเนื้อหาที่เหมาะสม เพื่อกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และบรรลุถึงวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้
3. การประเมินผลพฤติกรรมเบื้องต้น ก่อนการเรียนเพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมและภูมิหลังของผู้เรียนก่อนที่จะเรียนเนื้อหานั้น ๆ ว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในเรื่องที่จะสอนนั้นมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นแนวทางที่จะจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม
4. การกำหนดกลยุทธ์ของวิธีการสอน วิธีการของผู้สอนในการเลือกทรัพยากร และกำหนดบทบาทของผู้เรียนในการเรียนซึ่งเป็นแนวทางเฉพาะเพื่อช่วยให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนนั้น วิธีการสอนตามกลยุทธ์นี้แบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ
 - 4.1 การสอนแบบเตรียมเนื้อหาความรู้ให้แก่นักเรียน โดยสมบูรณ์ทั้งหมด (Expository approach) เป็นการสอนที่ผู้สอนป้อนความรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยการใช้สื่อต่าง ๆ และประสบการณ์ของผู้สอน การสอนแบบนี้ได้แก่ การสอนแบบบรรยายหรือแบบอภิปราย ซึ่งผู้เรียนไม่จำเป็นต้องค้นคว้าหาความรู้ใหม่ด้วยตนเองอย่างไร
 - 4.2 การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (Discovery หรือ Inquiry approach) เป็นการสอนที่ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้เตรียมสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียน เป็นการจัดสภาพการณ์เพื่อให้การเรียนรู้บรรลุตามจุดมุ่งหมายโดยที่ผู้เรียนต้องค้นคว้าหาความรู้เอง
5. การจัดแบ่งกลุ่มผู้เรียน เป็นการจัดกลุ่มผู้เรียนให้เหมาะสมกับวิธีสอน และการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเหมาะสม การจัดกลุ่มผู้เรียนต้องพิจารณาจากวัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีการสอนด้วย
6. การกำหนดเวลาเรียน การกำหนดเวลาหรือการใช้เวลาในการเรียนการสอนจะขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่จะเรียน วัตถุประสงค์ สถานที่ และความสนใจของผู้เรียน
7. การจัดสถานที่เรียน การจัดสถานที่เรียนจะขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่มผู้เรียน แต่ในบางครั้งสถานที่เรียนแต่ละแห่งอาจจะไม่เหมาะสมกับวิธีการสอนแต่ละอย่าง ดังนั้นจึงควรมีสถานที่เรียนหรือห้องเรียนในลักษณะต่างกัน 3 ขนาด คือ ห้องเรียนขนาดใหญ่ สามารถสอนได้ครั้ง 50-300 คน ห้องเรียนขนาดเล็ก เพื่อใช้ในการเรียนการสอนแบบกลุ่มย่อย หรือการจัดกลุ่มสัมมนาหรืออภิปราย และห้องเรียนแบบเสรีหรืออิสระ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนตามลำพังซึ่งอาจเป็นห้องศูนย์ สื่อการสอนที่มีคูหาเรียนรายบุคคล

8. การเลือกทรัพยากร เป็นการที่ผู้สอนเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการสอน และขนาดของกลุ่มผู้เรียน เพื่อให้การสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

9. การประเมินผล หมายถึง การประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียนอันเกิดจาก กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยตนเอง ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน หรือระหว่างผู้เรียนกับสื่อการสอน การประเมินผลการเรียนเป็นสิ่งสำคัญมากในการเรียนและเป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายของระบบการสอนที่ยึดเอาวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เป็นหลักในการดำเนินงาน

10. วิเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับ จะทำให้ทราบว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด ถ้าผลไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ต้องวิเคราะห์ผลหรือย้อนกลับมาพิจารณาว่า ในการดำเนินงานตั้งแต่ต้นนั้นมีข้อบกพร่องอะไรบ้างในระบบ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงระบบการสอนให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

ภาพที่ 3 ระบบการสอนของเกอร์ลัค และอีไล (Gerlach & Ely, 1980 อ้างถึงใน กิดานันท์ มลิทอง, 2548)

ระบบการสอนของกลาสเซอร์ (Glasser, 1998) กำหนดองค์ประกอบไว้ 5 ส่วน ได้แก่

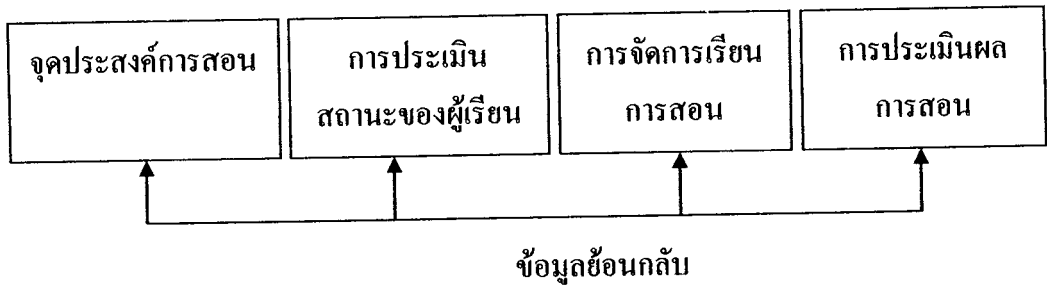
1. จุดประสงค์การสอนในการสอนทุกครั้งจำเป็นต้องกำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจน เพื่อจะได้ช่วยให้สามารถกำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ ได้สะดวก

2. การประเมินสถานะของผู้เรียนก่อนสอน เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะเรียนสิ่งใหม่ที่กำลังจะสอนหรือไม่ ถ้าพบว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเพียงพอก็ดำเนินการสอนต่อไปได้ แต่ถ้าพบว่าผู้เรียนยังมีพื้นฐานไม่เพียงพอก็จำเป็นต้องให้ความรู้พื้นฐานแก่ผู้เรียนเสียก่อน

3. การจัดกระบวนการเรียนการสอน เป็นขั้นที่ผู้สอนจะต้องตัดสินใจเลือกดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่จุดหมายปลายทางที่ตั้งไว้

4. การประเมินผลการสอน เป็นขั้นที่ดำเนินการต่อจากกิจกรรมการสอน เพื่อจะได้ทราบว่าผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด

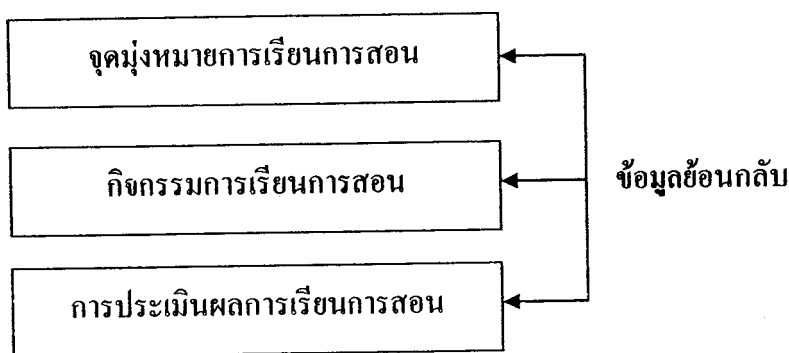
5. ข้อมูลย้อนกลับ เป็นการนำเอาผลที่ได้จากการประเมินไปประกอบพิจารณาแก้ไขการดำเนินงานในส่วนที่ 1, 2 และ 3 หากพบว่าส่วนใดยังมีข้อบกพร่องก็จะต้องทำการปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4 ระบบการสอนของกลาสเซอร์ (Glasser, 1998)

ระบบการสอนของ Tylor (1950 อ้างถึงใน สัจจ อูทรานันท์, 2532) เสนอองค์ประกอบของระบบการสอนไว้ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายการเรียนการสอนในการวางแผนการสอนต้องกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนให้ชัดเจน
2. กิจกรรมการเรียนการสอน ในขั้นสอนจำเป็นต้องเลือกจัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
3. การประเมินผลการเรียนการสอนต้องให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน และการจะพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพนั้น จุดสำคัญอยู่ที่การนำข้อมูลเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนไปใช้ให้เป็นประโยชน์

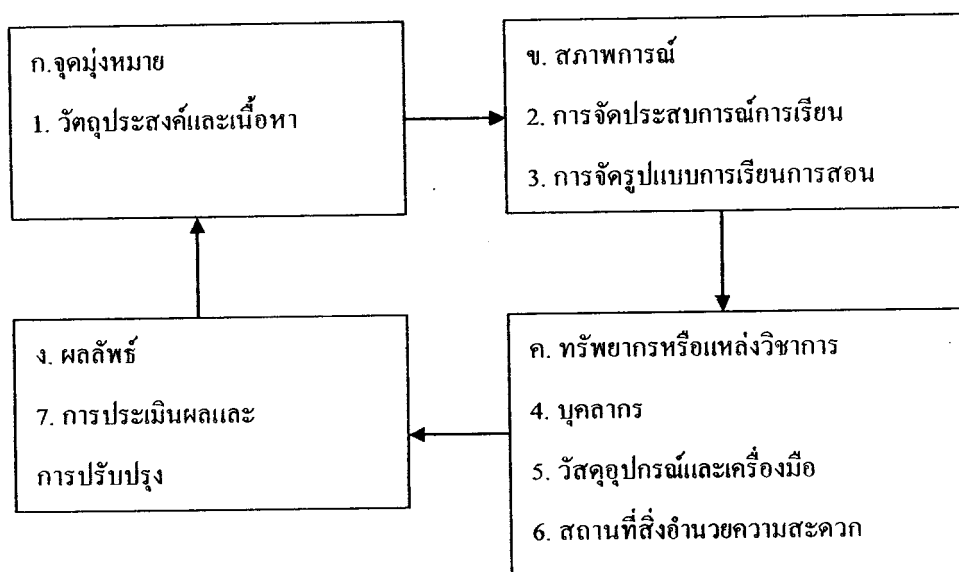
ภาพที่ 5 ระบบการสอนของไทเลอร์ (Tyler, 1950 อ้างถึงใน สงัด อุทรานันท์, 2532)

ระบบการสอนของ Brown (1973) เป็นระบบการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน ระบบการสอนประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. วัตถุประสงค์และเนื้อหา เพื่อกำหนดว่าผู้เรียนจะบรรลุถึงวัตถุประสงค์อะไรบ้าง ซึ่งจะต้องเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่สามารถวัดหรือสังเกตได้ จึงเลือกเนื้อหาบทเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ในลักษณะกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนต้องเลือกประสบการณ์ที่ดีที่สุดสำหรับนักเรียนแต่ละคนหรือเพื่อการเรียนรายบุคคล เช่น การฝึกให้คิด การอภิปราย การเขียน การอ่าน การฟัง ฯลฯ
3. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีที่สุด โดยคำนึงถึงกลุ่มผู้เรียน วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมและเนื้อหาบทเรียนด้วย โดยการจัดห้องตามขนาดกลุ่มผู้เรียน ใช้การบรรยาย การซักถามโต้ตอบกันและควรใช้สื่อการสอนร่วมด้วย แต่ถ้ามีผู้เรียนเพียงคนเดียวจะการใช้ศึกษารายบุคคลในลักษณะของการใช้สื่อประสม
4. บุคลากร ทุกคนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้สอนจึงหมายถึงครูหรือวิทยากร ผู้ถ่ายทอดความรู้ไปยังผู้เรียน ผู้สอนจะต้องมีบทบาทในการใช้สื่อการสอน เป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมและประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน เป็นผู้นำการอภิปรายแนะนำสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนแก้ปัญหาแก่ผู้เรียน ส่วนบทบาทของผู้เรียนนั้นอาจเป็นผู้ช่วยในการตั้งจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน การเตรียมกิจกรรมการใช้สื่อ ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนด้วย
5. วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือ เป็นสิ่งช่วยเกื้อกูลที่จะจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน สามารถแยกได้เป็นประเภทอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ เช่น เครื่องบันทึกเสียง เครื่องฉายสไลด์ เครื่องคอมพิวเตอร์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ ของจำลอง การ์ตูน รายการวิทยุ ฯลฯ

6. สถานที่สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง การจัดสภาพห้องเรียนตามขนาดของผู้เรียน เพื่อให้การจัดสภาพการณ์ในการเรียนรู้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และเหมาะสม ตลอดจนการจัดวัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอนเพื่อความสะดวกในการใช้ด้วย เช่น ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ และห้องนันทนาการ เป็นต้น

7. การประเมินผลและการปรับปรุง เป็นขั้นตอนสุดท้ายในระบบการสอน เพื่อเป็นการประเมินผลว่าผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้อะไรบ้าง และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ การประเมินผลจะทำให้ผู้สอนทราบได้ว่าระบบการสอนนั้นมีข้อบกพร่องอย่างไรบ้าง เช่น แผนการสอน จุดมุ่งหมาย สื่อการสอน เนื้อหา หรือแม้แต่ความพร้อมของผู้เรียนเอง ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เหล่านี้ในการสอนครั้งต่อไป

ภาพที่ 6 ระบบการสอนของบราวน์ (Brown, 1973)

ก. จุดมุ่งหมาย ในการเรียนการสอนนี้มีจุดมุ่งหมายอะไรบ้างที่ต้องการให้บรรลุผลสำเร็จ โดยต้องมีการเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ข. สภาพการณ์ ผู้สอนควรจัดสภาพการณ์อย่างไร และควรมีอะไรบ้าง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยต้องมีการเลือกประสบการณ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และคำนึงสภาพความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

ค. ทรัพยากรหรือแหล่งวิชาการ ผู้สอนควรจะต้องทราบว่ามิแหล่งทรัพยากร หรือแหล่งวิชาใดบ้างที่จัดว่าจำเป็นต่อการจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียน การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือที่เหมาะสมในการสอน ตลอดจนการจัดสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

ง. ผลลัพธ์ เป็นการพิจารณาว่าผลลัพธ์ที่ได้มานั้นสำเร็จตามจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด มีสิ่งใดบ้างที่จำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุง ซึ่งทั้งนี้หมายถึงกระประเมินผลและการพิจารณา เพื่อเสนอแนะในการปรับปรุงระบบการสอนให้ดีขึ้น

ตารางที่ 5 การสรุปองค์ประกอบของรูปแบบการสอน

Taylor (1950)	Brown (1973)	Gerlach & Ely (1980)	Joyce & Weil (1992)	Joyce & Weil (1996)	Glaser (1998)	Joyce, Weil and Calhoun (2004)	บุญชม ศรีสะอาด (2541)	ทิศนา แชนมณี (2545)	องค์ประกอบของรูปแบบการสอน
✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	ทฤษฎี แนวคิด หลักการของรูปแบบการสอน
			✓					✓	วัตถุประสงค์
			✓					✓	วิธีการใช้รูปแบบการเรียนการสอน
	✓	✓			✓				คุณลักษณะของผู้เรียน
		✓							เนื้อหา
✓	✓				✓		✓		การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
		✓						✓	กลยุทธ์การสอน
		✓							เวลาที่ใช้ในการเรียนการสอน
	✓								บุคลากร
	✓	✓							สื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ
	✓	✓							สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก
✓	✓	✓	✓		✓		✓		การประเมินผลและการปรับปรุง
		✓			✓				ข้อมูลย้อนกลับ

จากตารางที่ 5 กล่าวโดยสรุป การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนควรประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง มีทฤษฎีรองรับ มีการทดสอบทฤษฎีและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ สามารถประยุกต์ใช้ได้กว้างขวางและเหมาะสม สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการสอน 6 ประการ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบการสอน 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีการใช้รูปแบบการสอน 4) คุณลักษณะของผู้เรียน 5) กิจกรรมและกลยุทธ์การสอน 6) การประเมินผล

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้และการสร้างความรู้

ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism theory)

กลาสเซอร์เฟล (1991) กล่าวว่า การสร้างความรู้ว่าเป็นทฤษฎีของความรู้ที่มีรากฐานมาจากปรัชญา จิตวิทยา และการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อความหมาย และการควบคุมกระบวนการสื่อความหมายในตัวคน ทฤษฎีของความรู้นี้อ้างถึงหลักการ 2 ข้อ คือ

1. ความรู้ไม่ได้เกิดจากการรับรู้เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสร้างขึ้นโดยบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจ
2. หน้าที่ของการรับรู้คือการปรับตัวและการประมวลประสบการณ์ทั้งหมด แต่ไม่ใช่เพื่อการค้นพบสิ่งที่เป็นจริง ซึ่งถ้านำเอาหลักการทั้งสองนี้ไปใช้จะมีผลเกิดขึ้นตามมาแผ่กว้างไกลในการศึกษาพัฒนาการทางสติปัญญา และการเรียนรู้เช่นเดียวกับการฝึกปฏิบัติการสอนในจิตวิทยาบำบัด และในการจัดการระหว่างบุคคลการสร้างความรู้ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเองนั้นเป็นการนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรู้และการเรียนรู้มาใช้ในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ของตนเองขึ้นมาใหม่ โดยผู้สอนเป็นผู้จัดสถานการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าจากสื่อต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อจะได้ให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมที่มีอยู่ จากนั้นทำการตรวจสอบความรู้ใหม่ของผู้เรียนซึ่งสามารถกระทำได้ทั้งการตรวจสอบกันเองระหว่างกลุ่มหรือผู้สอนช่วยเหลือในการตรวจสอบความรู้ใหม่ให้กับผู้เรียน

Bell (1993 อ้างถึงใน วรรณทิพา รอดแรงคำ, 2540) ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับการเรียนรู้ตามแนวการสร้างความรู้ด้วยตนเองว่า การเรียนรู้ไม่ใช่การเติมสมองที่ว่างเปล่าของนักเรียนให้เต็มหรือไม่ใช่การได้มาซึ่งความคิดใหม่ ๆ ของนักเรียนแต่เป็นการพัฒนาหรือเปลี่ยนความคิดที่มีอยู่แล้วของนักเรียน การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงมโนคติ เป็นการสร้างและยอมรับความคิดใหม่ ๆ หรือเป็นการจัดโครงสร้างของความคิดเดิมที่มีอยู่แล้วใหม่

ซึ่งตระหนักว่านักเรียนเป็นผู้สร้างความคิดมากกว่าคุณซึมความคิดใหม่ ๆ และนักเรียนเป็นผู้สร้างความหมายจากประสบการณ์ด้วยตนเอง

Fosnot (1996) ให้ความหมายหลักของทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึมไว้ว่า เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้และการเรียนรู้โดยอาศัยพื้นฐานทางจิตวิทยา ปรัชญา และมานุษยวิทยา ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม อธิบายว่า ความรู้เป็นสิ่งชั่วคราวสามารถพัฒนาได้ ถูกสร้างขึ้นมาจากภายในตัวคน โดยอาศัยสื่อกลางทางสังคมและวัฒนธรรม

ทิสนา แซมณี และคณะ (2544) กล่าวว่า ทฤษฎีการสร้างความรู้มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ที่อธิบายว่า บุคคลแต่ละคนพยายามที่จะนำความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์และปรากฏการณ์ที่ตนพบเห็น มาสร้างเป็นโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive structure) ซึ่งประกอบด้วยความหมาย หรือความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์นั้น ผู้เรียนสร้างความหมายโดยใช้เครื่องมือทางปัญญาของตน ความหมายเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่สามารถถ่ายทอดจากครูไปสู่ผู้เรียนได้ แต่จะถูกสร้างขึ้นในสมองของผู้เรียนจากความสัมพันธ์ระหว่างประสาทสัมผัสของผู้เรียนกับโลกภายนอก

ภัทราภรณ์ คัมภีรา (2543) กล่าวว่าทฤษฎีการสร้างความรู้เป็นทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างความรู้และมีความเชื่อเกี่ยวกับความรู้ดังนี้

1. ความรู้เป็นสิ่งที่บุคคลสร้างขึ้นเอง
2. ความรู้เป็นสิ่งที่นึกเห็นและอาจผิดพลาดได้
3. ความรู้เจริญงอกงามขึ้นด้วยการเปิดโอกาสให้ทำต่อไป ความเข้าใจก็ยิ่งลุ่มลึก

และทวีความแข็งแกร่ง

สุรางค์ โค้วตระกูล (2541, หน้า 295) ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism theory) เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการสร้างความรู้ ได้มีการเปลี่ยนจากเดิมที่เน้นการศึกษาปัจจัยภายนอก มาเป็นสิ่งเร้าภายใน ซึ่งได้แก่ ความรู้ความเข้าใจหรือกระบวนการรู้คิดที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยภายในมีส่วนช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และความรู้เดิมมีส่วนเกี่ยวข้องและเสริมสร้างความเข้าใจของผู้เรียนแนวคิดของทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism) หรือเรียกชื่อแตกต่างกันไป ได้แก่ สร้างสรรค์ความรู้นิยมหรือสร้างสรรค์ความรู้นิยมหรือการสร้างความรู้

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545) ได้เน้นว่า ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ประสบการณ์ที่เคยมีมาก่อนจะมีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ เขามีความเห็นแตกต่างกับเพียเจต์ตรงที่เขาเชื่อว่า ลำพังวุฒิภาวะอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอต่อการพัฒนาโครงสร้างความรู้ใหม่

แต่ยังมีองค์ประกอบอื่น เช่น พัฒนาการด้านภาษา และประสบการณ์เดิมมีส่วนสำคัญ ในการเพิ่มความเจริญงอกงามทางสติปัญญา

กล่าวโดยสรุป การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนการ ที่เรียนรู้ ที่เกิดขึ้นผู้เรียนภายใต้สถานการณ์ที่ได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลความรู้ด้วยตนเอง แต่ละคน จะสร้างความหมายตามความเข้าใจของตนเองขึ้นมาจากประสบการณ์ใหม่ซึ่งแตกต่าง จากประสบการณ์เดิม ผ่านการร่วมมือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการเรียนรู้ นั้นจะคงอยู่และคงอยู่ อย่างมีความหมายกับผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้แบบสร้างความรู้ด้วยตนเอง

การออกแบบการสอนที่มีพื้นฐานจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism)

Bednar (1991 อ้างถึงใน โอภาส เกาไสยาภรณ์, 2555) ได้ให้ข้อตกลงไว้ดังนี้

1. การสร้างการเรียนรู้ (Learning constructed) ความรู้จะถูกสร้างจากประสบการณ์ การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้าง สิ่งขึ้นแทนความรู้ (Representation) ในสมองที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างขึ้น
2. การแปลความหมายของแต่ละคน (Interpretation personal) การเรียนรู้เป็นการแปล ความหมายตามสภาพจริงของแต่ละคน เป็นผลจากการแปลความหมายตามประสบการณ์แต่ละคน
3. การเรียนรู้เกิดจากการลงมือกระทำ (Learning active) จากการที่ผู้เรียน ได้ลงมือกระทำ ซึ่งเป็นการสร้างความหมายที่พัฒนาโดยอาศัยพื้นฐานของประสบการณ์
4. การเรียนรู้ที่เกิดจากการร่วมมือ (Learning collaborative) ความหมายในการเรียนรู้ เป็นการต่อรองจากแนวคิด ที่หลากหลาย การพัฒนาความคิดรวบยอดของตนเองได้มาจากการร่วม แบ่งปัน แนวคิดที่หลากหลายในกลุ่ม และในขณะเดียวกันก็ปรับเปลี่ยนการสร้างสิ่งที่แทนความรู้ ในสมองที่สนองตอบต่อแนวคิดที่หลากหลายนั้น ผู้เรียนจะมีการปรับเปลี่ยน โครงสร้างความรู้ ของตนด้วยและสร้างความหมายของตนเองขึ้นมาใหม่
5. การเรียนรู้ที่เหมาะสม (Learning situated) ควรเกิดขึ้นในสภาพชั้นเรียนจริง ต้องเหมาะสมกับบริบทของสภาพจริง หรือสะท้อนบริบทที่เป็นสภาพจริง
6. การทดสอบเชิงการบูรณาการ (Testing integrated) การทดสอบควรบูรณาการ เข้ากับภารกิจการเรียนรู้ ไม่ควรแยกออกจากบริบทการเรียนรู้

Gagnon and Michelle (2002) กล่าวว่า การออกแบบ การเรียนรู้ตามแนวการสร้างความรู้ ด้วยตนเอง ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ

1. การสร้างสถานการณ์ (Situation) เป็นการจัดสถานการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้ ผู้เรียนใช้อธิบายกระบวนการแก้ปัญหา การตอบคำถาม การตัดสินใจ การสรุปหรือการตั้งเป้าหมาย การสร้างสถานการณ์เป็นการคาดหวังว่าจะทำอย่างไรจึงจะสร้างความความรู้ได้ด้วยตนเอง

2. การจัดกลุ่ม (Groupings) ตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้มีสองลักษณะ ดังนี้

2.1 การจัดกลุ่มนักเรียน อาจจัดเป็นชั้น เป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มละ 2 – 6 คน หรือมากกว่า

2.2 การจัดกลุ่มเนื้อหา เพื่อให้ให้นักเรียนอธิบายสถานการณ์โดยทางกายภาพ โดยใช้กราฟ การใช้ตัวเลขหรือการเขียน

3. การเชื่อมโยงความรู้ (Bridge) เป็นกิจกรรมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้แล้ว กับสิ่งที่เรียนจากสถานการณ์ที่กำหนด โดยมีกิจกรรมให้นักเรียนแก้ปัญหาอย่างง่าย การอภิปรายในชั้นเรียน การเล่นเกมหรือการทำรายละเอียด (บัญชี) เป็นต้น

4. การตั้งคำถาม (Question) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทุกขั้นตอนของการออกแบบการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสถานการณ์ การจัดกลุ่ม การสร้างความเชื่อมโยง การให้แสดงออกตลอดจน การกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองหรือการสะท้อนความรู้

5. การแสดงออก (Exhibit) เป็นขั้นให้ผู้เรียนนำความคิด ความรู้ที่เก็บไว้จากการเรียนรู้ มาแสดงออกต่อผู้อื่น เช่น การอธิบายเหตุการณ์ โดยการเขียนบรรยายลงบนแผ่นการ์ด โดยการพูด เสนอ โดยกราฟ สร้างแผนภูมิ หรือแสดงด้วยรูปภาพ การแสดงออกหรือแสดงบทบาทที่ประทับใจ การสร้างรูปแบบทางกายภาพ การทำวิดีโอเทปหรือเทปบันทึกเสียง

6. การตอบสนองหรือการสะท้อนความรู้ (Reflections) เป็นการให้ผู้เรียนสะท้อนความรู้ ความคิดในการอธิบายสถานการณ์และการแสดงออกต่อผู้อื่น รวมถึงสิ่งที่ผู้เรียนจำ โดยผ่านกระบวนการและความรู้สึกของจิตใจในรูปแบบจินตนาการ และภาษาที่ใช้ในการสนทนา ทักษะคิด โน้ตทัศน์ที่นักเรียนแสดงออก สิ่งที่นักเรียนรู้อยู่แล้วซึ่งจะไม่ลืมในวันพรุ่งนี้

การเรียนรู้ตามแนวความคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) นั้นจะเกิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการที่นักเรียนได้แปลความหมายของความคิดรวบยอด หลักการ กฎเกณฑ์ สมมติฐาน ความสัมพันธ์ ฯลฯ นักเรียนจะต้องอาศัยการแปลความหมายด้วยตนเอง ซึ่งอาจจะมีการเพิ่ม การตัด การขยายการตัดแปลงข้อมูลนั้น ๆ ครูไม่สามารถให้ความรู้แก่นักเรียนได้ เพราะความรู้ที่นักเรียนจะต้องสร้างขึ้นเอง ดังนั้น ครูผู้สอนต้องใช้ทฤษฎีการสอนเพื่อให้นักเรียน ได้มีโอกาสสะท้อนความคิด ต้องสอนข้อมูลที่มีความหมาย กระตุ้นการเปลี่ยนแปลงมุมมอง โน้ตทัศน์ ที่มีอยู่เดิม และมีความสัมพันธ์กันนักเรียน การสอนที่ดีจะต้องให้นักเรียนได้ค้นพบและนำไปประยุกต์ใช้ได้กับตนเอง หน้าที่สำคัญของนักเรียน คือ จะต้องทำการตรวจสอบข้อมูลใหม่กับข้อมูลเดิม อยู่อย่างสม่ำเสมอ และเมื่อใดก็ตามที่พบว่าข้อมูลเดิมใช้ไม่ได้ ต้องรีบทำการปรับปรุงแก้ไข หน้าที่สำคัญของครูสอน คือ สอนให้นักเรียนรู้จักคิด และต้องคำนึงอยู่เสมอว่าการรู้นั้นเป็นกระบวนการ มิใช่ผลผลิตที่สำเร็จรูป (Knowing is a process, not a product)

Driver and Bell (1986) ได้ระบุขั้นตอนของการสอนแบบการสร้างความรู้ (Constructivist) มีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นนำ (Orientation) เป็นขั้นที่นักเรียนจะรับรู้ถึงจุดมุ่งหมาย และเกิดแรงจูงใจในการเรียน
2. ขั้นทบทวนความรู้เดิม (Elicitation of the prior knowledge) เป็นขั้นที่นักเรียนแสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจเดิมที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องที่เรียน อาจให้นักเรียนอภิปรายกลุ่ม หรือเขียนเพื่อแสดงความรู้ความเข้าใจเดิมที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องที่เรียน ขั้นนี้ทำให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive conflict)
3. ขั้นปรับเปลี่ยนตามแนวคิด (Restructuring of ideas) เป็นขั้นตอนที่สำคัญของบทเรียน ขั้นนี้ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยดังนี้

3.1 ทำความกระจ่างและแลกเปลี่ยนความคิด โดยผู้เรียนจะเข้าใจได้ดีขึ้น เมื่อ ได้พิจารณาความแตกต่าง และความขัดแย้งระหว่างความคิดของตนเองกับผู้อื่น

3.2 สร้างความคิดใหม่จากการอภิปรายและสาธิต นักเรียนจะเห็นแนวทาง รูปแบบวิธีการที่หลากหลาย ในการตีความจากปรากฏการณ์หรือ เหตุการณ์ แล้วกำหนดความคิดใหม่

3.3 ประเมินความคิดใหม่ ขั้นตอนนี้ นักเรียนอาจจะรู้สึกไม่พึงพอใจความคิด ความเข้าใจที่มีอยู่ เนื่องจากหลักฐานการทดลองสนับสนุนแนวคิดใหม่มากกว่า

4. ขั้นนำความคิดไปใช้ (Application of new ideas) ให้นักเรียนมีโอกาสดำเนินแนวคิด หรือความเข้าใจที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คุ้นเคยและไม่คุ้นเคย

5. ขั้นทบทวน (Review) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนจะได้ทบทวนความคิดความเข้าใจ ซึ่งเปลี่ยนไปโดยการเปรียบเทียบความคิดเมื่อเริ่มต้นบทเรียนกับความคิดของเขาเมื่อสิ้นสุดบทเรียน

Martin Ralph E. Jr et al (1994) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์มีขั้นตอนดังนี้

1. Explore หมายถึง การสำรวจ โดยผู้สอนเปิด โอกาสให้นักเรียนสังเกตสนับสนุนการร่วมมือกัน สำรวจเพื่อให้เห็นปัญหา
2. Explain หมายถึง การอธิบาย ผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน เช่น แนะนำถามให้คิดเพื่อให้นักเรียน ค้นพบหรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง ความรู้ที่ได้รับเป็นความรู้เชิงประจักษ์
3. Expand หมายถึง การคิดค้นเพิ่มเติม ผู้สอนช่วยพัฒนานักเรียนให้คิดค้นต่อ ๆ ไป พัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ พัฒนาการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และพัฒนาให้มีประสบการณ์กว้างไกล ทั้งเรื่องธรรมชาติและเทคโนโลยี่

4. Evaluate หมายถึง การประเมินผล ผู้สอนประเมินมโนทัศน์ของนักเรียน โดยตรวจสอบความคิดที่เปลี่ยนไป และทักษะกระบวนการ การปฏิบัติ การแก้ปัญหา การถามคำถาม ตลอดจนพัฒนาให้ผู้เรียนสนใจและเคารพความคิดและเหตุผลของคนอื่น ๆ ด้วย

Yager (1991) ได้เสนอโมเดลการเรียนการสอนตามแนวการสร้างความรู้ โดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเผชิญชวน ได้แก่

- 1.1 สังเกตสิ่งรอบตัวด้วยความอยากรู้อยากเห็น
- 1.2 ถามคำถาม
- 1.3 พิจารณาคำตอบที่เป็นไปได้ของคำถามที่ตั้งขึ้น
- 1.4 จุดบันทึกปรากฏการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อนว่าจะเกิดขึ้นแต่ได้เกิด
- 1.5 บ่งชี้สถานการณ์ที่การรับรู้ของนักเรียนแตกต่างกัน

2. ขั้นสำรวจ ได้แก่

- 2.1 ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
- 2.2 ระดมพลังสมองเกี่ยวกับทางเลือกที่เป็นไปได้
- 2.3 มองหาสารสนเทศ
- 2.4 ทำการทดลองโดยใช้วัสดุอุปกรณ์
- 2.5 สังเกตปรากฏการณ์ที่เฉพาะเจาะจง
- 2.6 ออกแบบโมเดล
- 2.7 รวบรวมและจัดกระทำข้อมูล
- 2.8 ใช้ยุทธวิธีการแก้ปัญหา
- 2.9 เลือกทรัพยากรที่เหมาะสม
- 2.10 อภิปรายการแก้ปัญหาร่วมกับนักเรียนคนอื่น ๆ
- 2.11 ออกแบบและดำเนินการทดลอง
- 2.12 ประเมินทางเลือกที่หลากหลาย
- 2.13 มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน
- 2.14 บ่งชี้การเสี่ยงและผลที่ตามมา
- 2.15 บอกขอบเขตของการสืบเสาะหาความรู้
- 2.16 วิเคราะห์ข้อมูล

3. ขั้นนำเสนอคำอธิบายและคำตอบของปัญหา ได้แก่

- 3.1 สื่อความหมายข้อมูลและความคิดเห็น

- 3.2 สร้างและอธิบายโมเดล
- 3.3 สร้างคำอธิบายใหม่
- 3.4 ทบทวนและวิจารณ์คำตอบของปัญหา
- 3.5 ให้เพื่อนประเมินผลการเสนอคำตอบ
- 3.6 รวบรวมคำตอบที่เหมาะสม
- 3.7 ชี้ให้เห็นถึงคำตอบที่เหมาะสม
- 3.8 บูรณาการคำตอบที่ได้กับความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่
4. ช้่นนำไปปฏิบัติ ได้แก่
 - 4.1 การตัดสินใจ
 - 4.2 นำความรู้และทักษะไปใช้
 - 4.3 ถ่ายโยงความรู้และทักษะ
 - 4.4 แลกเปลี่ยนสารสนเทศและความคิดเห็น
 - 4.5 ถามคำถามใหม่
 - 4.6 พัฒนาผลที่ได้จากการเรียนรู้และส่งเสริมความคิดเห็น
 - 4.7 ใช้โมเดลและความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการอภิปรายและการยอมรับจากเพื่อน ๆ

Hanley (1994 อ้างถึงใน บุปษชาติ ทพิทกรณ, 2540, หน้า 6) ได้เสนอแนวการสอนตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ มีขั้นตอนดังนี้

1. ทำให้นักเรียนสนใจในหัวข้อที่มีแนวคิดกว้าง อาจทำโดยการสาธิตการนำเสนอข้อมูลหรือคู่มือเรื่องสั้น ๆ
2. ถามคำถามปลายเปิดที่นำนักเรียนสู่แนวคิดเบื้องต้นของหัวข้อ
3. ให้สารสนเทศหรือข้อมูลที่ไม่พอดีกับสิ่งที่นักเรียนรู้มาก่อน
4. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก เพื่อให้นักเรียนได้ประสานสิ่งที่กำลังหาคำตอบกับความเข้าใจที่มีอยู่เดิม โดยการคิดคำตอบและทดลองในกลุ่มของตน

สุรกุล เจนอบรม (2543) ได้เสนอวิธีการเรียนการสอนตามแนวคิดสตรัคติวิสต์ มีลักษณะดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่เน้นการแก้ปัญหา ซึ่งจะประกอบด้วยการนำเสนอปัญหาการแก้ปัญหา และการชักจูงกลุ่มเพื่อนให้ร่วมกันค้นคว้า และหาแนวทางในการแก้ปัญหา
 2. การนำเสนอปัญหาในลักษณะที่มองเห็นได้ในรูปแบบการคิดที่ชัดเจน
- ครูควรจะนำเสนอปัญหาในลักษณะที่เป็นภาพที่เห็นได้ชัดเจนมากกว่าการเขียนเป็นตัวหนังสือ

3. สร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนที่สมบูรณ์ครบถ้วน เพื่อช่วยสนับสนุนการเรียน เช่น สื่อ ข้อมูล สารุกรม คอมพิวเตอร์

4. เป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเป็นกลุ่ม เน้นที่การทำงานเพื่อแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม มากกว่ารายบุคคล

5. เป็นการเรียนรู้ด้วยการทดลองทำ มีการสำรวจทางเลือกต่าง ๆ มากกว่าการหาคำตอบ ที่ถูกต้องเท่านั้น เป็นการเรียนรู้ด้วยการค้นพบเอง

6. ใช้วิธีการประเมินจากผลงาน ใช้การประเมินเชิงคุณภาพมากกว่าการประเมินเชิงปริมาณ ส่วนมากจะประเมินจากเพิ่มสะสมผลงานของนักเรียน คือ คูกระบวนการทำงานและผลงานนักเรียน พิมพ์พรรณ เดชะคุปต์ (2544) ได้เสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎี การสร้างความรู้ไว้ ดังนี้

1. ขั้นปฐมนิเทศ เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนสร้างจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้เนื้อหาที่กำหนด
2. ขั้นทำความเข้าใจ เป็นขั้นปรับแนวคิดหรือบรรยายความเข้าใจของตนเองในหัวข้อที่กำลังเรียน ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนอาจมีแบบจำลองความคิดรวบยอดที่อาจไม่สมบูรณ์ในตอนเริ่มเรียน โดยผู้เรียนอาจจะทำกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเขียนผังความคิด การอธิบายรายกลุ่ม
3. ขั้นจัดโครงสร้างแนวคิดใหม่ ขั้นจัดโครงสร้างแนวคิดใหม่นี้เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ ซึ่งประกอบด้วย การช่วยผู้เรียนสร้างสรรค์ความรู้ความเข้าใจใหม่ โดยผู้สอนช่วยเหลือให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดใหม่หรือการสร้างความคิดรวบยอดที่ยังไม่สมบูรณ์ขึ้นใหม่ตลอดจนขยายไปสู่แบบจำลองทางความคิดรวบยอดของตนเอง โดยผู้สอนต้องมีการระบอความรับผิดชอบที่สำคัญคือการวินิจฉัยความเข้าใจผิดของผู้เรียน ซึ่งสามารถทำได้โดยการสัมภาษณ์ ชักถามผู้เรียนโดยตรง การเขียนแผนผังความคิดรวบยอดเป็นรูปแบบโครงสร้างทางความคิดของผู้เรียนซึ่งดำเนินการได้ เช่น ผู้เรียนจัดความคิดรวบยอดของคำลงไป ในโครงสร้างหรือจัดทำเป็นหมวดหมู่ ระบอความคิดรวบยอดที่ต้องการศึกษาตั้งแต่สองความคิดขึ้นไป สร้างโครงสร้างความรู้ของความคิดรวบยอด และตัวปัญหาที่ต้องการศึกษาเป็นแผนผังความคิดรวบยอด นำโครงสร้างความรู้ที่ได้มาอภิปรายร่วมกันเป็นกลุ่ม และจัดทำเป็นแผนผังความคิดรวบยอดร่วมกัน เมื่อผู้เรียนสร้างความคิดรวบยอดใหม่ขึ้นด้วยตนเอง แล้วยังต้องมีการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน โดยพิจารณาจากเกณฑ์ความคิดรวบยอดว่า ได้เกิดการเชื่อมประสานระหว่างกัน และจัดระเบียบเป็นโครงสร้างความรู้แล้วหรือยัง เชื่อมโยงเข้าสู่เครือข่ายของปัญหาที่ต้องพิสูจน์หรือยัง ตัวความรู้สามารถนำไปใช้ในบริบททางสังคมของโลกแห่งความจริงหรือไม่

4. ช้ันนำแนวความคิดไปใช้ เป็นขั้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำแนวความคิดของตนเอง ที่สร้างขึ้นไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลายทั้งที่คุ้นเคยและแปลกใหม่

5. ช้ันทบทวนหรือเปรียบเทียบความรู้ โดยให้ผู้เรียนสะท้อนตนเองว่าแนวความคิด ของตนได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมก่อนเริ่มเรียนรู้อย่างไร โดยอาจจะเขียนหรือวาดภาพเปรียบเทียบ ระหว่างความคิดตอนเริ่มต้นเรียนรู้ในบทเรียนนั้นกับความคิดตอนสิ้นสุดการเรียนรู้ในบทเรียน

กล่าวโดยสรุปจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการสอน แบบสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อสังคม ดังต่อไปนี้

1. ช้ันนำ เตรียมความพร้อมของผู้เรียนเข้าสู่กิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการแนะนำลักษณะของกิจกรรม วัตถุประสงค์และข้อตกลงในการเรียนรู้

2. ช้ันเรียนรู้ เป็นขั้นการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ ดังนี้

2.1 ทบทวนความรู้เดิม

2.2 จัดกลุ่มสร้างปฏิสัมพันธ์เรียนรู้ร่วมกัน

2.3 เรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ

2.4 เชื่อมโยงความรู้

3. ช้ันสรุป ผู้เรียนสรุปประสบการณ์การเรียนรู้ ทบทวนประสบการณ์ ได้ตรง และสะท้อนความรู้เมื่อสิ้นสุดการเรียน

การสอนแบบกรณีศึกษา (Case study)

การสอนแบบกรณีศึกษา มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

Cliff (1999 อ้างถึงใน นิตยา โสรีกุล, 2547) กล่าวว่า การเรียนด้วยกรณีศึกษา

(Case-based learning) หมายถึงการเรียนการสอนโดยใช้กลวิธีในการแสดงออกถึงหลักการ เนื้อหา

ที่มีความสัมพันธ์กันออกมาในรูปของเรื่องราว การวาดรูป ข่าว สถานการณ์ต่าง ๆ ฯลฯ

ซึ่งวิธีการแสดงออกของการสอนประกอบด้วย การบรรยาย การอภิปรายกลุ่มย่อย โดยเน้น

ทักษะการทำงานเป็นทีม

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524, หน้า 82) กล่าวว่า การสอนแบบกรณีศึกษา หมายถึง การบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ อาจเป็นลายลักษณ์อักษรหรือเทปบันทึกเสียง เทปบันทึกภาพ ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคล หรือสถาบันใดสถาบันหนึ่งเกี่ยวกับปัญหาหรือการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง สถานการณ์แต่ละประเภทที่บันทึกไว้จะต้องมีข้อมูลหรือรายละเอียดเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ ของผู้เรียน การบันทึกเหตุการณ์จะต้องเปลี่ยนแปลงชื่อบุคคล สถานที่ และเวลาที่เกี่ยวข้อง เพื่อมิให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อบุคคล หรือเหตุการณ์นั้น

อัญชติ เครือคำขาว (2540, หน้า 14) กล่าวว่า การสอนแบบกรณีศึกษา หมายถึง การนำเรื่องราวหรือสภาพปัญหาในชีวิตจริงที่เกิดขึ้นในสังคมและนำมาผูกเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนได้ศึกษา กรณีต้องเหมาะสมกับผู้เรียน มีคุณค่าส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม มีความละเอียดชัดเจน โดยให้ผู้เรียนมีความรู้สึกเป็นจริงจนคิดว่าเป็นเรื่องราวของตนเอง

ลำลี รักสุทธิ (2544, หน้า 19) กล่าวว่า การสอนแบบกรณีศึกษา หมายถึง การยกเอาสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งมาให้ให้นักเรียนช่วยกันศึกษาวิเคราะห์ อภิปรายและซักถาม เพื่อสรุปสาระสำคัญและองค์ความรู้ร่วมกัน

ฤทัยวรรณ คงชาติ (2544, หน้า 37) กล่าวว่า การสอนแบบกรณีศึกษา หมายถึง การนำเรื่องราวหรือสภาพปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตจริงมาศึกษา ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ อภิปราย เพื่อสร้างความเข้าใจและนำไปสู่การตัดสินใจหาแนวทางแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล

สุคนธ์ สินทรพานนท์ (2545, หน้า 111) กล่าวว่า การสอนแบบกรณีศึกษา หมายถึง การสอนที่มีการนำเสนอเอาสถานการณ์หรือปัญหา หรือใช้กรณี หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง หรืออาจจะเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริงมาดัดแปลงเพื่อเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ และมีการฝึกให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจมองเห็นปัญหาอย่างแท้จริง และฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ ผู้เรียนมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ตลอดจนการร่วมกันตัดสินใจ

ทศนา แคมมณี (2551, หน้า 362) กล่าวว่า การสอนแบบกรณีศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้นจากความเป็นจริงและตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาของคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

จากความหมายของการสอนแบบกรณีศึกษา สรุปได้ว่า การสอนแบบกรณีศึกษา หมายถึง กระบวนการสอนที่ผู้สอนนำเสนอกรณีศึกษา หรือตัวอย่าง หรือเรื่องราว ที่เกิดจากสถานการณ์ใด ๆ ซึ่งมีปัญหาความขัดแย้งอยู่ โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันในการหาแนวทางแก้ปัญหา จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจพื้นฐานของปัญหาและตัดสินใจแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

ขั้นตอนการสอน

ทศนา แคมมณี (2551, หน้า 363) กล่าวถึง ขั้นตอนของการสอน ดังนี้

1. ผู้สอน/ ผู้เรียนนำเสนอกรณี

2. ผู้เรียนศึกษากรณีตัวอย่าง
3. ผู้เรียนอภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบ
4. ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายคำตอบ
5. ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาและวิธีแก้ปัญหาของผู้เรียน และสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ

6. ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

เทคนิคและข้อเสนอแนะในการนำกรณีศึกษาไปใช้ในการสอน ประกอบด้วย

1. การเตรียมการ ก่อนการสอน ผู้สอนจำเป็นต้องเตรียมกรณีศึกษาให้พร้อม กรณีศึกษาที่เหมาะสมจะต้องมีสาระซึ่งจะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง กรณีที่นำมาใช้ส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องที่มีสถานการณ์ปัญหาชัดเจน ผู้สอนอาจใช้วิธีการตั้งประเด็นคำถามที่ท้าทายให้ผู้เรียนคิดก็ได้ ผู้สอนอาจนำเรื่องจริงมาเขียนเป็นกรณีศึกษา หรืออาจใช้เรื่องจากหนังสือพิมพ์ ข่าว และเหตุการณ์รวมทั้งจากสื่อต่าง ๆ โดยผู้สอนจะต้องเตรียมประเด็นคำถามสำหรับการอภิปรายเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่ต้องการ
2. การนำเสนอกรณีศึกษา ผู้สอนอาจเป็นผู้นำเสนอกรณี หรืออาจใช้เรื่องจริงจากผู้เรียนเป็นกรณีศึกษาก็ได้ วิธีการนำเสนอทำได้หลายวิธี เช่น การพิมพ์เป็นข้อมูลมาให้ผู้เรียนอ่าน การเล่ากรณีศึกษาให้ฟัง หรือนำเสนอโดยใช้สื่อ เช่น สไลด์ วิดิทัศน์ ภาพยนตร์หรืออาจให้ผู้เรียนแสดงเป็นละครหรือบทบาทสมมติก็ได้
3. การศึกษากรณีศึกษาและการอภิปราย โดยแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยและให้เวลาอย่างเพียงพอในการศึกษากรณีศึกษา และคิดหาคำตอบ ไม่ควรให้ผู้เรียนตอบประเด็นคำถามทันที ผู้เรียนแต่ละคนควรมีคำตอบของตนเอง แล้วจึงร่วมกันอภิปรายเป็นกลุ่ม และนำเสนอผลการอภิปรายระหว่างกลุ่ม เป็นการแลกเปลี่ยนกัน คำถามสำหรับการอภิปรายนี้ ไม่ควรมีคำตอบที่ถูกหรือผิดอย่างชัดเจนแน่นอน แต่ต้องการให้ผู้เรียนเห็นคำตอบและเหตุผลที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดที่กว้างขึ้น จึงควรมุ่งเน้นที่เหตุผลหรือที่มาที่ผู้เรียนใช้ในการแก้ปัญหาเป็นสำคัญ

การวัดและประเมินผล

วาริรัตน์ แก้วอุไร (2541, หน้า 78) กล่าวว่า การประเมินผลการสอนแบบกรณีตัวอย่าง จะเน้นให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเอง (Self evaluation) และประเมินการปฏิบัติงานของสมาชิกกลุ่ม (Peer evaluation) ฉะนั้น การประเมินจึงใช้เพื่อการประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้ว่าตนเรียนรู้อะไรและยังบกพร่องในจุดใด โดยเน้นการประเมินกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) และนำข้อมูลเสนอให้ผู้เรียนได้ทราบเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไปมากกว่าที่จะประเมินผลรวม (Summative evaluation) แต่เพียงอย่างเดียว

ผลกระทบที่มีต่อผู้เรียน

1. ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ
2. ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดในสถานการณ์นั้น ๆ
3. ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์
4. ผู้เรียนมีการปรับใช้เครื่องมือและองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ
5. ผู้เรียนมีทักษะด้านการสื่อสาร
6. ผู้เรียนมีทักษะการเขียน
7. ผู้เรียนมีการบริหารเวลา
8. ผู้เรียนมีการเข้าสังคมและรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น

การเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think-pair-share)

เป็นเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างผู้เรียน 2 คน ที่จับคู่กัน แล้วช่วยกันแบ่งปันความคิดในประเด็นปัญหา หลังจากทีร่วมกันคิดเป็นคู่แล้ว จึงนำความรู้ที่ได้ไปเสนอให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนได้รับฟัง เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์วิจารณ์ผลร่วมกันทั้งชั้น มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้สอนตั้งประเด็นปัญหาสั้น ๆ หรือโจทย์คำถามกับผู้เรียนทั้งชั้น
2. ผู้เรียนแต่ละคนหาคำตอบด้วยตนเองโดยลำพังอย่างอิสระ สัก 1-2 นาที
3. ผู้เรียนจับคู่แบบคณะกรรมการให้ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิด ผลัดกันเล่าความคิด

หรือคำตอบของตนให้เพื่อนฟัง จนได้ข้อสรุปที่เห็นพ้องกัน

4. ผู้เรียนคนใดคนหนึ่งสามารถอธิบายคำตอบ นำผลสรุปเสนอหน้าชั้นเรียน ให้เพื่อนฟังทั้งชั้น เพื่อหาข้อสรุปของประเด็นคำถามจากผู้เรียนทั้งชั้น

ขั้น Think เป็นขั้นตอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดในประเด็นปัญหาต่าง ๆ การกล่าวนำถึงสาระสำคัญของบทเรียนรวมทั้งการแนะนำ ให้ผู้เรียนได้คิดถึงเรื่องที่จะต้องศึกษาในขั้นตอนต่อไป ในขั้นนี้จะต้องดำเนินการทั้งชั้นเรียนเพื่อให้ผู้เรียนทั้งหมดเกิดความคิดร่วมและประสานความคิดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ขั้น Pair เป็นขั้นตอนที่จัดให้ผู้เรียนจับคู่กันเป็นคู่ ๆ เพื่อให้แต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาบทเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ให้สามารถศึกษาบทเรียนได้สำเร็จลุล่วงและสามารถค้นหาคำตอบของประเด็นปัญหาที่ต้องการได้ การเรียนรู้ในขั้นตอนนี้เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

1. Motivation ขั้นตอนการนำ เข้าสู่บทเรียน
2. Information ขั้นตอนการศึกษาเนื้อหาบทเรียน โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

ที่พัฒนาขึ้นหรือจากใบความรู้

3. Application ขั้นการทดสอบความสำเร็จในการเรียนรู้

4. Progress ขั้นตอนการประเมินผลความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน

ชั้น Share เป็นขั้นตอนสุดท้าย หลังจากการศึกษาบทเรียนแล้ว โดยการทำการสลายกลุ่มผู้เรียนที่จับกันเป็นคู่แล้วสรุปผลการค้นหาคำตอบร่วมกัน ทั้งชั้นอีกครั้งหนึ่งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้สรุปผล และอภิปรายผลการค้นพบจากการศึกษาบทเรียนในขั้นตอนที่ผ่านมารวมทั้งให้ข้อสรุปหรือเสนอแนะใด ๆ ต่อผู้สอนได้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม

โคลเบิร์ต (1976 อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2524) ได้ศึกษาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนอเมริกัน อายุ 10-16 ปี และได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ชั้น ดังนั้น พัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ตทั้งหมด 6 ชั้น

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม จะพบในเด็ก 2-10 ปี โคลเบิร์ตแบ่งชั้นพัฒนาการระดับนี้เป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 ระดับจริยธรรมของผู้อื่น ในขั้นนี้เด็กจะใช้ผลของพฤติกรรมเป็นเครื่องชี้ว่าพฤติกรรมของตน “ถูก” หรือ “ผิด” เช่น การกระทำพฤติกรรมจากการลงโทษและการชื่นชม

ชั้นที่ 2 ระดับจริยธรรมของผู้อื่น ในขั้นนี้เด็กจะสนใจทำตามกฎข้อบังคับเพื่อประโยชน์หรือความพอใจของตนเอง หรือทำดีเพราะอยากได้รางวัล พฤติกรรมของเด็กในขั้นนี้ทำเพื่อสนองความต้องการของตนเอง แต่มักจะเป็นการแลกเปลี่ยนกับคนอื่น

ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม จะพบในวัยรุ่นอายุ 10-16 ปี โคลเบิร์ตแบ่งพัฒนาการ ระดับนี้เป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 3 การยอมรับของกลุ่มหรือสังคม โดยใช้เหตุผลเลือกทำในสิ่งที่กลุ่มยอมรับ โดยเฉพาะเพื่อน เพื่อเป็นที่ชื่นชมและยอมรับของเพื่อน ไม่เป็นตัวของตัวเอง คล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น เพื่อต้องการรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดี

ชั้นที่ 4 กฎและระเบียบของสังคม โดยจะใช้หลักทำตามหน้าที่ของสังคม โดยปฏิบัติตามระเบียบของสังคมอย่างเคร่งครัด เรียนรู้การเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ปฏิบัติตามหน้าที่ของสังคมเพื่อดำรงไว้ซึ่งกฎเกณฑ์ในสังคม พบในอายุ 13-16 ปี ซึ่งจะแสดงพฤติกรรมโดยคำนึงถึงบทบาทและหน้าที่ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น

ระดับที่ 3 ระดับจริยธรรมอย่างมีวิจารณญาณ

เป็นหลักจริยธรรมของผู้มีอายุ 20 ปี ขึ้นไป ผู้ทำหรือผู้แสดงพฤติกรรมจะพยายามตีความหมายของหลักการและมาตรฐานทางจริยธรรมด้วยวิจารณญาณ ก่อนที่จะยึดถือเป็นหลักของความประพฤติที่จะปฏิบัติตาม โคลเบิร์ตแบ่งพัฒนาการ ระดับนี้เป็น 2 ชั้น ดังนี้

ขั้นที่ 5 สัญญาสังคมหรือหลักการทำตามคำมั่นสัญญา โดยขั้นนี้เน้นถึงความสำคัญ ของมาตรฐานทางจริยธรรมที่ทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกและสมควร ปฏิบัติ โดยพิจารณาถึงประโยชน์และสิทธิของบุคคลก่อนที่จะใช้เป็นมาตรฐานทางจริยธรรม ได้ใช้ความคิดและเหตุผลเปรียบเทียบ “ถูก” และ “ผิด” โดยขึ้นอยู่กับค่านิยมและความคิดเห็น ของแต่ละบุคคล

ขั้นที่ 6 หลักการคุณธรรมสากล ขั้นนี้เป็นหลักการเพื่อมนุษยธรรม เพื่อความเสมอภาค ในสิทธิมนุษยชนและเพื่อความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคน ในขั้นนี้สิ่งที่ “ถูก” และ “ผิด” เป็นสิ่งที่ขึ้นมโนธรรมของแต่ละบุคคลที่เลือกยึดถือ

จริยธรรมการใช้สื่อสังคม

จริยธรรม หมายถึง "หลักศีลธรรมจรรยาที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ หรือควบคุมการใช้ระบบคอมพิวเตอร์และสารสนเทศ" ในทางปฏิบัติแล้ว การระบุว่าการกระทำ สิ่งใดผิดจริยธรรมนั้น อาจกล่าวได้ไม่ชัดเจนมากนัก ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของสังคม ในแต่ละประเทศด้วย ตัวอย่างของการกระทำที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นการกระทำที่ผิด จริยธรรม เช่นการใช้คอมพิวเตอร์ทำร้ายผู้อื่นให้เกิดความเสียหายหรือก่อความรำคาญ เช่น การนำภาพหรือข้อมูลส่วนตัวของบุคคลไปลงบนอินเทอร์เน็ตโดยไม่ได้รับอนุญาต การใช้คอมพิวเตอร์ในการขโมยข้อมูลการเข้าถึงข้อมูลหรือคอมพิวเตอร์ของบุคคลอื่น โดยไม่ได้รับอนุญาตการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยทั่วไป เมื่อพิจารณาถึงจริยธรรมเกี่ยวกับ การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และสารสนเทศ แล้ว จะกล่าวถึงใน 4 ประเด็น ประกอบด้วย

1. ความเป็นส่วนตัว (Information privacy)
2. ความถูกต้อง (Information accuracy)
3. ความเป็นเจ้าของ (Information property)
4. การเข้าถึงข้อมูล (Data accessibility) ความเป็นส่วนตัว (Information privacy)

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยสรุปจริยธรรมการใช้สื่อสังคมออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านการใช้สื่อสังคม 2) ด้านภาษาในสื่อสังคม 3) ด้านความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยในการใช้สื่อสังคม

การเรียนรู้แบบดิจิทัลของบลูม Bloom's digital taxonomy

แนวคิด Bloom's digital taxonomy

Churches (2008 อ้างถึงใน เทพพงษ์ เศษคิมงบ, 2555) กล่าวว่า การจัดการความรู้ความคิด ของบลูมที่ถูกปรับปรุงขึ้นใหม่เรียกว่าทฤษฎี Bloom's revised taxonomy ได้อธิบายถึงพฤติกรรมใหม่ การกระทำและโอกาสทางการเรียนรู้ที่อุบัติขึ้นมาพร้อมกับความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี ซึ่ง Bloom's revised taxonomy ได้อธิบายถึงการปฏิบัติ พฤติกรรม และการกระทำสำหรับห้องเรียน

แบบดั้งเดิม แต่ไม่ได้อธิบายถึงกระบวนการและการกระทำใหม่ที่เกี่ยวข้องกับสื่อสังคมหรือเทคโนโลยีเว็บ 2.0 ที่นับวันจะยิ่งแพร่หลายเพิ่มมากขึ้น ทฤษฎีของบลูมมีระดับความรู้ ความคิดต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นกระบวนการเรียนรู้ แต่ไม่ได้ชี้ชัดว่าผู้เรียนจะต้องเริ่มต้นเรียนรู้ที่ระดับต่ำสุดขึ้นไป กล่าวคือ การเรียนรู้สามารถเริ่มต้นที่จุดใดก่อนก็ได้ แต่โดยธรรมชาติของการเรียนรู้จะเริ่มที่ระดับต่ำกว่าก่อน นอกจากนี้ ระดับความรู้ ความคิดต่าง ๆ ในกระบวนการเรียนรู้ ก็ได้รับผลกระทบจากการทำงานร่วมกัน (Collaboration) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ซึ่งสิ่งที่จะมาช่วยอำนวยความสะดวกได้นั้นก็คือสื่อดิจิทัลและทำให้เกิดห้องเรียนดิจิทัลเพิ่มขึ้น

การแยกย่อยของคํ่าประกอบทฤษฎี Bloom's revised taxonomy

Churches (2008, p. 5 อ้างถึงใน เทพยพงษ์ เศษคิมบง, 2555) ได้กล่าวว่า

ในการจัดการความรู้ ความคิดแต่ละระดับสามารถแยกย่อยออกเป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เป็นคำกริยาได้ดังนี้

1. สร้างสรรค์ (Creating) ประกอบด้วย การออกแบบ (Designing), การสร้าง (Constructing), การวางแผน (Planning), การผลิต (Producing), การคิดค้น (Inventing), การประดิษฐ์ (Devising), การประกอบ (Making) เป็นต้น
2. ประเมินค่า (Evaluating) ประกอบด้วย การตรวจสอบ (Checking), การทดสอบสมมติฐาน (Hypothesising), การวิจารณ์ (Critiquing), การทดลอง (Experimenting), การตัดสิน (Judging), การทดสอบ (Testing), การสืบหา (Detecting), การสังเกตการณ์ (Monitoring) เป็นต้น
3. วิเคราะห์ (Analyzing) ประกอบด้วย การเปรียบเทียบ (Comparing), การจัดระเบียบ (Organising), การรื้อสร้างใหม่ (Deconstructing), การให้เหตุผล (Attributing), การร่าง (Outlining), การวินิจฉัย (Finding), การบูรณาการ (Integrating)
4. นำไปใช้ (Applying) ประกอบด้วย การใช้เป็นเครื่องมือ (Implementing), การดำเนินการ (Carrying out), การใช้ (Using), การดำเนินงาน (Executing)
5. เข้าใจ (Understanding) ประกอบด้วย การตีความ (Interpreting), การสรุปความ (Summarising), การอนุมาน (Inferring), การถอดความ (Paraphrasing), การจำแนกประเภท (Classifying), การเปรียบเทียบ (Comparing), การอธิบาย (Explaining), การยกตัวอย่าง (Exemplifying)
6. จำได้ (Remembering) ประกอบด้วย การระลึกได้ (Recognizing), การบันทึก (Listing), การบรรยาย (Describing), การจำแนกแยกแยะ (Identifying), การค้นคืน (Retrieving), การกำหนด (Naming), การระบุที่มา (Locating), การค้นหา (Finding)

Bloom's revised taxonomy in 2001

เกิดจากการปรับปรุงแนวคิดการแบ่งประเภทการเรียนรู้แบบดั้งเดิมโดยนักการศึกษา 2 ท่านได้แก่ Anderson และ Krathwohl ซึ่งได้ปรับปรุงวัตถุประสงค์ให้พิจารณาเป็น 2 มิติ คือ พิจารณาลักษณะของความรู้ และพิจารณาการเรียนรู้ทางปัญญา 6 ชั้น สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างแนวคิดของ Bloom (1956) กับแนวคิดของ Anderson และ Krathwohl (2001) คือ

1) การเพิ่มมิติด้านลักษณะความรู้เพื่อช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

2) การปรับรูปแบบคำที่ใช้จากคำนามเป็นคำกริยา

3) ชั้นที่ 1 เปลี่ยนจากคำว่า “ความรู้” เป็น “การจำ”, ชั้นที่ 5 เปลี่ยนจาก “สังเคราะห์” เป็น “ประเมิน” และ ชั้นที่ 6 เปลี่ยนจาก “ประเมิน” เป็น “สร้างสรรค์”

กล่าวโดยสรุป แนวคิดชั้นการเรียนรู้ของบลูมแสดงถึงความสอดคล้องกับการเรียนรู้ ด้วยสื่อดิจิทัลและการประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลในบริบทต่าง ๆ ของการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองผ่านการเลือกใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม

แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักและการสร้างความตระหนัก

นิตยา วิมลศักดิ์ (2548) ให้ความหมายของความตระหนักว่า หมายถึง การแสดงออก ถึงความรู้สึก ความคิดเห็น ความสำนึก เป็นภาวะที่บุคคลเข้าใจและประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เกี่ยวกับตนเองได้โดยอาศัยระยะเวลา เหตุการณ์ ประสบการณ์หรือสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัย ให้เกิดความตระหนัก

กระบวนการสร้างความตระหนัก เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนให้ความสนใจเอาใจใส่ รับรู้เห็นคุณค่าในปรากฏการณ์พฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรม นามธรรมที่เกิดขึ้น มีขั้นตอน ดังนี้ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540, หน้า 48)

1. สังเกต ให้ข้อมูลที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เอาใจใส่ และเห็นคุณค่า
2. วิเคราะห์ ให้ตัวอย่าง สถานการณ์ ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์สาเหตุผลดี ผลเสีย
3. สรุป ให้อภิปรายหาข้อมูลหรือหลักฐานมาสนับสนุนคุณค่าของสิ่งที่จะต้องตระหนัก

และวางเป้าหมายที่จะพัฒนาตนเองในเรื่องนั้น

การวัดความตระหนัก

เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้สึกและอารมณ์นั้นมีหลายประเภทด้วยกัน ดังนี้

(ประพล มลิทินจินดา, 2542, หน้า 25-27)

1. วิธีการสัมภาษณ์ อาจเป็นการสัมภาษณ์ชนิดที่มีโครงสร้างแน่นอน โดยสร้างคำถาม และมีคำตอบให้เลือกเหมือน ๆ กับ แบบสอบถามชนิดเลือกตอบ และคำถามจะต้องตั้งไว้ก่อน

เรียงลำดับก่อนหลังไว้อย่างดี หรืออาจเป็นแบบไม่มีโครงสร้างซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่มีไว้แต่หัวข้อใหญ่ ๆ ให้ผู้ตอบมีเสรีภาพในการตอบ และคำถามก็เป็นไปตามโอกาสอันววยในขณะที่สนทนากัน

2. แบบสอบถาม อาจเป็นชนิดเปิดหรือปิดหรือแบบผสมระหว่างเปิดกับปิดก็ได้
3. แบบตรวจสอบรายการ เป็นเครื่องมือวัดชนิดที่ให้ตรวจสอบว่าเห็นด้วย/ไม่เห็นด้วยสิ่งที่กำหนดตามรายการอาจอยู่ในรูปของการทำเครื่องหมายตอบหรือเลือกว่าใช่/ไม่ใช่ก็ได้
4. มาตรฐานวัดอันดับคุณภาพ เครื่องมือชนิดนี้เหมาะสำหรับการวัดอารมณ์และความรู้สึกที่ต้องการทราบความเข้มว่ามีมากน้อยเพียงใดในเรื่องนั้น
5. การใช้ความหมายภาษา เทคนิคการวัดโดยใช้ความหมายภาษาของออสกูด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

1.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสอน

ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอน

โดยใช้กรณีศึกษาทางศาสตร์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิด

อย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาวิชาชีพครู ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการสอนโดยใช้กรณีศึกษาทางศาสตร์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาวิชาชีพครู มีชื่อว่า PCSSC Model มี 4 องค์ประกอบคือ หลักการ วัดดูประสงค์ กระบวนการเรียนการสอนและเงื่อนไขของการนำรูปแบบการสอนไปใช้ กระบวนการเรียนการสอนมี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ชั้นเตรียมการเรียนรู้ ชั้นนำสู่กรณีศึกษา ชั้นสรรหาวิธีการแก้ไข ชั้นแบ่งปันประสบการณ์และชั้นสืบสานสร้างความรู้ใหม่ ผลการทดลองใช้รูปแบบการสอน พบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูมีความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ ด้านการประเมินและตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด นักศึกษาวิชาชีพครูมีคุณลักษณะของผู้ที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้ด้านการรับฟังความคิดเห็น ข้อวิพากษ์ วิจารณ์ ความเชื่อและสมมติฐานในมุมมองที่แตกต่าง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและนักศึกษา มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นในระดับมาก

มนตรี แยมกสิกร (2546) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการคิด

เชิงระบบของนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยมีกระบวนการวิจัย

3 ขั้นตอนหลักคือ ขั้นสร้างรูปแบบการสอน ขั้นนำรูปแบบการสอนไปทดลองใช้

และขั้นการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการสอน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสอน

เพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบของนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา หลังจากผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงขั้นสุดท้ายแล้ว มีลำดับชั้นการสอน 6 ชั้น คือ ขัดแย้งกัน คำค้นคว้า ข้อมูล เพิ่มพูนปัญญา สัมมนามวลมิตร เสนอความคิดกลุ่มใหญ่และสร้างความมั่นใจร่วมกัน ผลการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการสอน พบว่า ค่าประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน ด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบ มีค่าประสิทธิภาพโดยรวมและผลสัมฤทธิ์ ด้านเนื้อหา พบว่า หน่วยการเรียนเรื่อง การจัดการศึกษานอกสถานที่ มีค่าประสิทธิภาพ 77.097/ 75.631 หน่วยการเรียนเรื่อง การจัดนิทรรศการ มีค่าประสิทธิภาพ 70.007/ 79.923 หน่วยการเรียน เรื่อง กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และเกม มีค่าประสิทธิภาพ 81.361/ 79.825 เมื่อพิจารณา แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงค่าประสิทธิภาพโดยรวม พบว่า มีพัฒนาการความก้าวหน้าที่มีแนวโน้ม สูงขึ้นของค่าประสิทธิภาพทั้งด้านกระบวนการเรียนและหลังการเรียนของแต่ละหน่วยการเรียน ผลการวัดความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการเรียนจากระบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบ ที่พัฒนาขึ้น พบว่า นิสิตมีความพึงพอใจในระดับมาก

สมชาย รัตนทองคำ (2545) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการสอนที่เน้น กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาถ่ายภาพบำบัด โดยสังเคราะห์กรอบแนวคิด และร่างต้นแบบรูปแบบการสอน พัฒนาโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการจำนวน 3 วงจรกับนักศึกษา ภาพบำบัดชั้นปีที่ 3 จำนวน 43 คน จากนั้นประเมินรูปแบบการสอนโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย เชิงทดลองกลุ่มเปรียบเทียบก่อนและหลัง เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยกระบวนการคิดก่อน และหลังการสอนระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่มผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการสอนที่เน้น กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณฯ ประกอบด้วย 1) กรอบแนวคิดและหลักการ 2) วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของรูปแบบ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การเตรียมการสำหรับการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5) องค์ประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 6) บทบาท ผู้สอนและผู้เรียน 7) บรรยากาศที่ส่งเสริมการพัฒนาความสามารถในกระบวนการคิด อย่างมีวิจารณญาณ โดยมุ่งกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหา/ สถานการณ์เพื่อฝึกและพัฒนา กระบวนการคิด ซึ่งประกอบด้วย (1) กิจกรรมไตร่ตรองรายบุคคล (2) กิจกรรมไตร่ตรอง ระดับกลุ่มย่อย (3) การนำเสนอผลและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นต่อกลุ่มใหญ่ ผลการประเมินรูปแบบ การสอน พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และทั้งสองกลุ่มมีค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่าเกณฑ์ของรายวิชาซึ่งกำหนดไว้ร้อยละ 60

1.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ

อดุลย์ เพ็ชรรุ่งโรจน์ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวคิดเพื่อกำหนดตัวแปรความรู้เท่าทันสื่อสำหรับการวิจัยสื่อสารมวลชน พบว่า การรู้เท่าทันสื่อวัดได้จาก

(1) นิสัยการเปิดรับสื่อ ได้แก่ การวัดความถี่และเวลาที่ใช้บริโภคสื่อแต่ละประเภทแต่ละเนื้อหา และวัดปฏิกิริยาตอบกลับของผู้รับสื่อต่อการนำเสนอของสื่อ

(2) การวัดความสามารถวิเคราะห์วิพากษ์สื่อ ได้แก่ การวิเคราะห์สื่อในแง่ความหมายตรงและความหมายแฝง การวิเคราะห์ความลึก และความน่าเชื่อถือของข้อมูล การวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของผู้ผลิตสื่อ การแยกแยะข้อเท็จจริงและความคิดเห็น

(3) การวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อ เช่น สภาพการเป็นเจ้าของสื่อ กฎหมายและการควบคุมสื่อ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมืองที่มีผลต่อการดำเนินงานของสื่อ รัฐบาลทหาหน้าที่ของสื่อและรัฐบาลทหาหน้าที่ของตนเองในฐานะผู้เปิดรับสื่อ

เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ระดับการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามวัดการรู้เท่าทันสื่อโดยเป็นการวัดในด้านความรู้ ความคิด โดยพัฒนาจากแนวคิดทฤษฎีลำดับขั้นการเรียนรู้และการคิด แนวคิดสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ แนวคิดโครงสร้างหน้าที่และแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง โดยได้กำหนดระดับการรู้เท่าทันสื่อออกเป็น 4 ระดับ ตามลำดับของความรู้คิด ได้แก่

ระดับที่ 1 ความตระหนัก (Awareness)

ระดับที่ 2 ความเข้าใจ (Comprehension)

ระดับที่ 3 การวิเคราะห์ (Analyze)

ระดับที่ 4 การประเมิน (Evaluate)

โดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน ส่วนแรกเป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบและการรับสื่อของผู้ตอบ จำนวน 22 ข้อ ส่วนที่ 2 ส่วนที่ 3 และ ส่วนที่ 4 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ รวม 60 ข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือกในแต่ละตัวเลือก จะมีความสัมพันธ์กับระดับการรู้เท่าทันสื่อในแต่ละระดับ ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือความเชื่อมั่นชนิดทดสอบซ้ำ (Test and retest method) โดยทิ้งช่วงเวลา 15 วันขึ้นไป มีค่า .66

สุภาณี แก้วมณี (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อหนังสือพิมพ์: กรณีศึกษานักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามวัดการรู้เท่าทันสื่อ โดยแบ่งเป็น 4 ระดับเช่นเดียวกับเอื้อจิต แต่มีรูปแบบการวัดที่เหมือนและแตกต่างกันในบางระดับ โดย

ในระดับที่ 1 การตระหนัก งานวิจัยเรื่องนี้จะให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นต่อข้อความที่กำหนดจำนวน 8 ข้อความ ตามมาตราวัดแบบลิเคอร์ท 5 อันดับ (เห็นด้วยอย่างยิ่ง-ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง)

ในระดับที่ 2 การเข้าใจ และระดับที่ 3 การวิเคราะห์ คำถามจะเป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือกตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน

ในระดับที่ 4 การประเมิน จะให้ผู้ตอบแบบสอบถามอ่านบทความโฆษณาแล้วตอบคำถามปลายเปิดโดยในแต่ละข้อจะมีแนวทางในการพิจารณาการให้คะแนนตามคำตอบว่าผู้ตอบสามารถประเมินสื่อได้ในระดับใด ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือความเชื่อมั่น โดยวิธีของครอนบาค สำหรับแบบสอบถามชนิดประมาณค่า ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาได้เท่ากับ .63

จินตนา ต้นสุวรรณนท์ (2550) ศึกษาผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ได้กำหนดระดับการรู้เท่าทันสื่อด้านการคิดวิจารณ์ญาณไว้ 4 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 การรู้ ระดับที่ 2 การเข้าใจ ระดับที่ 3 การวิเคราะห์ และระดับที่ 4 การประเมิน โดยสร้างแบบทดสอบปรนัย เป็นคำถามปลายปิด 4 ตัวเลือก โดยแต่ละตัวเลือกจะมีเกณฑ์ในการให้คะแนนแตกต่างกัน ซึ่งทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าผู้ตอบมีระดับการรู้เท่าทันสื่อในระดับใด เช่น หากผู้ตอบเลือกตอบในข้อที่อยู่ในระดับการประเมินจะได้ 4 คะแนน เลือกตอบข้อที่อยู่ในระดับการวิเคราะห์จะได้ 3 คะแนน เลือกตอบข้อที่อยู่ในระดับการเข้าใจจะได้ 2 คะแนน และเลือกตอบในข้อที่อยู่ในระดับการรู้จะได้ 1 คะแนน ผู้ที่ตอบได้คะแนนสูงแสดงว่ามีการรู้เท่าทันสื่อในระดับวิจารณ์ญาณสูงกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนต่ำกว่า

2. งานวิจัยต่างประเทศ

TJ Kalaitzidis (2015) ได้ทำการออกแบบและการศึกษาระบบการเรียนรู้เท่าทันสื่อขั้นใหม่ โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพในการออกแบบการวิจัย เป็นเวลาสองภาคการศึกษา จากการทดลองพบว่า กระบวนการของการรู้เท่าทันสื่อเกิดขึ้นพร้อมกับความสามารถในการพัฒนาคนให้คิดและลงมือทำ ทั้งนี้ได้เสนอกรอบการออกแบบการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล และการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย วิธีการที่มุ่งเน้นการวิจารณ์สื่อ การสะท้อนคิดของผู้เรียน การปรับโครงสร้างความคิดของผู้เรียน และการให้คำแนะนำของผู้สอน ในขณะจัดการเรียนการสอน

Dale (2003) ศึกษาเรื่อง การรู้เท่าทันสื่อและการเรียนรู้ออนไลน์ การศึกษาวิจัยนี้เป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริงของการตอบสนองของนักเรียนในการรู้เท่าทันสื่อและการเรียนรู้ทางไกลในหลักสูตรการศึกษาในประเทศแคนาดา การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลของนักศึกษาและทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อและการเรียนรู้ออนไลน์ ได้มาจากการศึกษาโพสต์

แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษา โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอน และได้ศึกษาข้อมูลในเชิงลึกจากการสังเกตและรวบรวมข้อมูลจากการโพสต์ของนักเรียน จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งทำให้ทราบปัญหาและมุมมอง ของนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อและการเรียนรู้ออนไลน์ที่นักศึกษาแสดงออกมา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีศักยภาพ ในการเรียนด้วยสื่อการเรียนรู้ออนไลน์เป็นอย่างดี มีทักษะการใช้งานสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ อย่างรู้เท่าทัน

Natalia (2011) ได้ศึกษาวิจัยกลุ่มวัยรุ่นกับความท้าทายในการใช้งาน Facebook ในสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อในการใช้งานเครือข่ายสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อสังคมของผู้เรียนชั้นปีที่ 11 โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม ในการเรียนรู้เท่าทันสื่อผ่านกระบวนการแบบดิจิทัล ในสภาพแวดล้อมของการใช้สื่อสังคม การอ่าน การเขียน การดูและการสร้างสื่อดิจิทัลโดยสรุปกรอบแนวคิดโดยอาศัยหลักในการรู้เท่าทันสื่อ ในบริบทสื่อสิ่งพิมพ์-สื่อมัลติมีเดีย, การใช้งานระดับบุคคล-การใช้งานร่วมกัน, ความเป็นส่วนตัว และความเป็นสังคม และการมีส่วนร่วมอื่น ๆ ในการวิจัยพบว่า ผู้เรียนแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจ ความเสี่ยงและทางเลือกในการโต้ตอบในสื่อดิจิทัล สำหรับครู พบปัญหาความขัดแย้งระหว่าง การใช้สื่อสังคมและความยุ่งยากในการควบคุมชั้นเรียน ในการเรียนการสอนกลุ่มใหญ่

Juanita (2011) ศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ของนักเรียนเกรด 7 ในชนบท รายวิชาศิลปะ การสื่อสาร ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ทราบว่านักเรียนมีการพูด การคิดและการเขียน เกี่ยวกับสื่อโฆษณาอย่างไร ใช้เวลาในการศึกษา 4 สัปดาห์ โดยมีเนื้อหาเรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิค การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจในข้อความโฆษณาชวนเชื่อ ประกอบกับ การสัมภาษณ์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียนเกี่ยวกับการเขียนและการผลิตสื่อโฆษณา และได้นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์วิธีการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการสร้างองค์ความรู้ ด้วยตนเอง ประกอบด้วยวิธีการดังนี้คือ ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหาการเรียนรู้เกี่ยวกับประเภท ของงานโฆษณา โดยครูเป็นผู้จัดเตรียมเครื่องมือในการเรียนรู้ จัดตารางเวลาให้ผู้เรียนได้พูดคุย และเปลี่ยนความรู้ ออกแบบและสร้างสรรค์สื่อโฆษณาร่วมกัน ซึ่งผลของการวิจัยจะทำให้ทราบ ถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

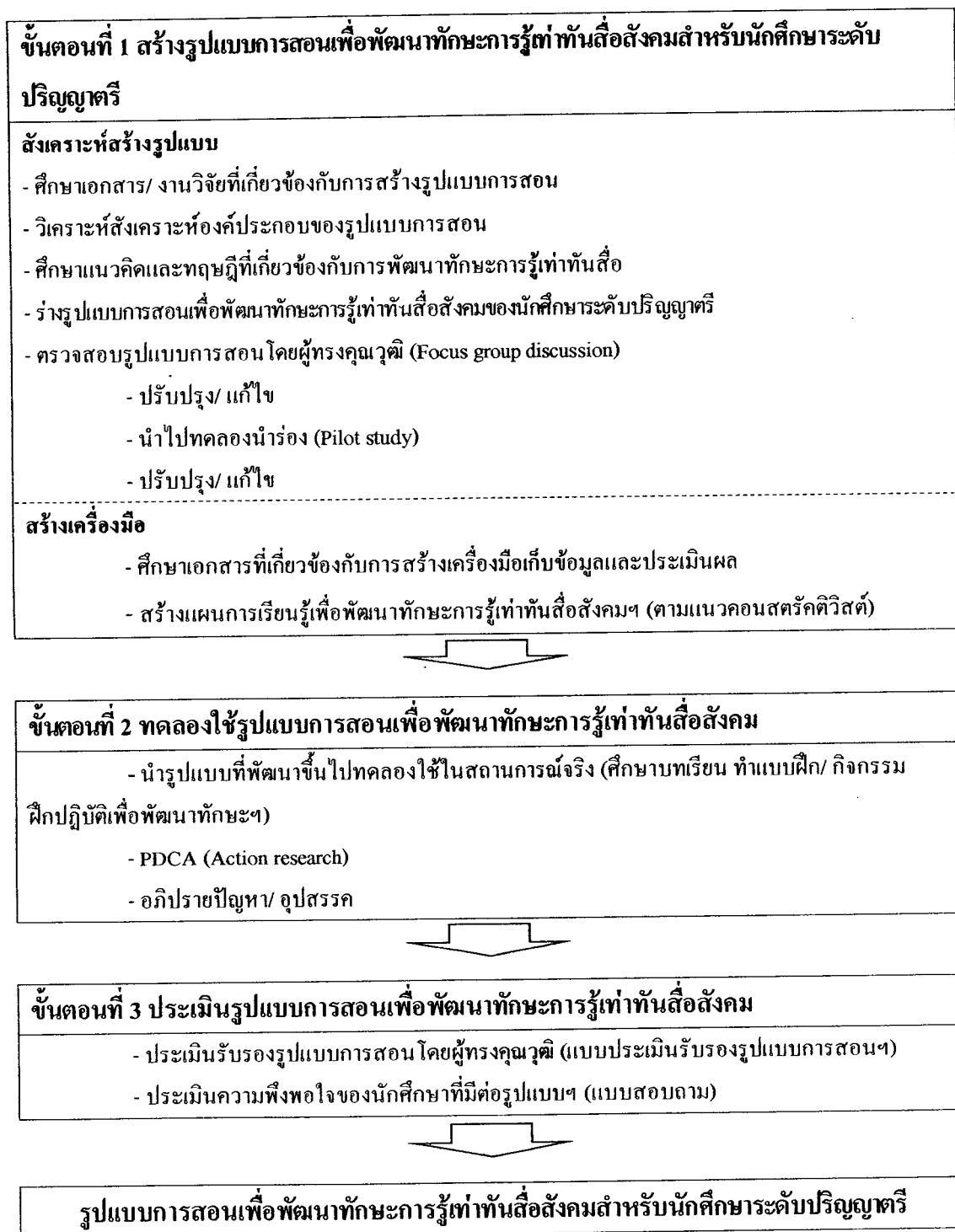
การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 สร้างรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

ขั้นตอนที่ 2 ทดลองใช้รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม โดยทดลองใช้ในสถานการณ์จริงกับกลุ่มตัวอย่าง และปรับปรุงข้อบกพร่องที่พบ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม โดยนำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการทั้งหมดมาทำการประเมินหาประสิทธิภาพและความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 7 แสดงขั้นตอนการวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

ขั้นตอนที่ 1 สร้างรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมสำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

1. การสร้างรูปแบบการสอนและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการสอน
เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ผู้วิจัยดำเนินการสร้าง
และพัฒนา ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. สังเคราะห์ทฤษฎี หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสอน
เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ
2. สังเคราะห์สร้างรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม
แหล่งข้อมูล

เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบรูปแบบการสอน
เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

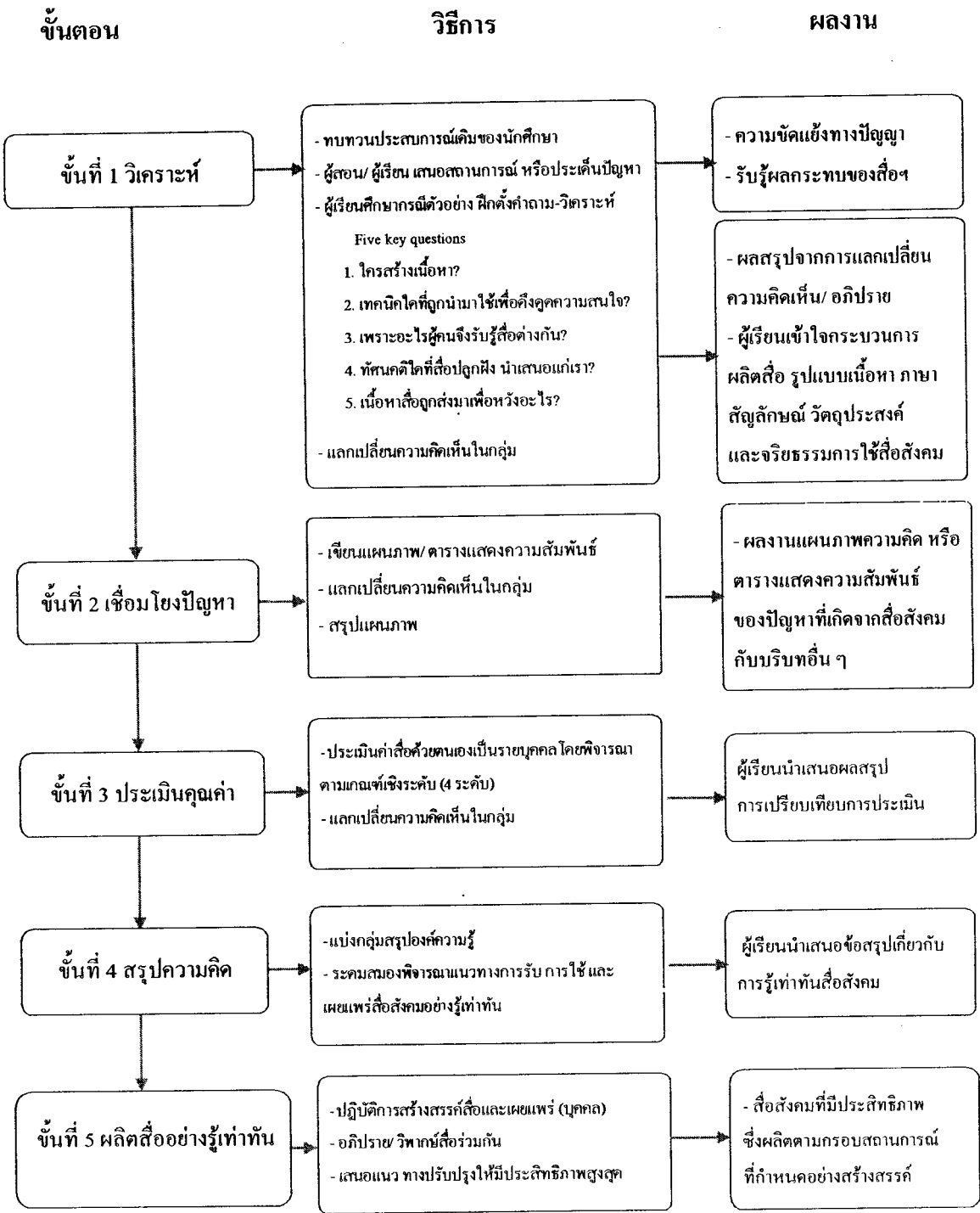
ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์สร้างรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม
สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้า แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนารูปแบบ
การเรียนการสอน ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ได้แก่

- 1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสอน
- 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)
- 1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ

2. ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป สำหรับนำมาเพื่อกำหนด
เป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีในร่างรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม
ผลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารผู้วิจัยสรุปขั้นตอนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม
5 ขั้นตอนสำคัญ คือ การวิเคราะห์สื่อ การเชื่อมโยงปัญหา การประเมินคุณค่า การสรุปความคิด
และการผลิตสื่ออย่างรู้เท่าทัน

รายละเอียดรูปแบบการสอนเบื้องต้นปรากฏใน ภาพประกอบ

ภาพที่ 8 รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมก่อนทดลองใช้ในสถานการณ์จริง

2. การตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการสอนและเครื่องมือที่ใช้ประกอบการสอน
ตามรูปแบบการสอน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

วัตถุประสงค์

เพื่อตรวจสอบรูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี

แหล่งข้อมูล

1. ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบการเรียนการสอน ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม
(Focus group) ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านเทคโนโลยีการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา
และผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน

2. ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านเทคโนโลยี
การศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน

3. นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ที่ลงทะเบียน
เรียนในรายวิชา 400-13-01 เทคโนโลยีสารสนเทศบูรณาการ (Integrated information and
technology) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 24 คน

เกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบการสอน

ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา ได้แก่ เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับคุณวุฒิบัณฑิต
สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง หรือมีประสบการณ์ในการสอน
ระดับอุดมศึกษา สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา หรือมีตำแหน่งทางวิชาการ ซึ่งผู้วิจัย
เลือกด้วยวิธีการแบบเจาะจง จำนวน 9 คน (ปรากฏในภาคผนวก)

วิธีดำเนินการ

การนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาเป็นกรอบความแนวคิดการวิจัย
สำหรับใช้กำหนดเป็นประเด็นสำหรับใช้สอบถามผู้ทรงคุณวุฒิด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม
(Focus group) จำนวน 9 คน เมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2557

ข้อสรุปจากการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยดำเนินการประมวลข้อมูล
จากการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อตรวจสอบความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบ
การสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม มีสาระสำคัญที่สรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการสอนควรจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม
ผ่านช่องทางที่หลากหลาย เนื่องจากแต่ละบุคคลอาจมีความสนใจหรือพฤติกรรมในการเลือกใช้
สื่อสังคมแตกต่างกัน

2. ควรกำหนดให้มีการประชุมพิเศษก่อนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจกิจกรรมในการเรียนการสอน เนื่องจากผู้เรียนอาจมีพื้นฐานและความสามารถแตกต่างกัน เช่น การให้ความรู้ในการเขียนแผนผังความคิด เป็นต้น

3. ขั้นตอนของรูปแบบการสอน ในขั้นที่ 5 ขั้นผลิตสื่อสังคมอย่างรู้เท่าทัน อาจสร้างความเข้าใจผิดพลาดคลาดเคลื่อนในการนำรูปแบบการสอน ไปใช้ เนื่องจากอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าเมื่อผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมแล้วจะเป็นผู้ผลิตสื่อที่มีความเชื่อถือได้ เนื่องจากการใช้คำดังนั้นอาจสามารถปรับค่า เช่น การใช้สื่อสังคมหรือปรับลดขั้นตอนลง คงไว้เพียงการสรุปภายหลังการประเมินสื่อได้

4. พิจารณาการกำหนดระยะเวลาในการทำกิจกรรมในแต่ละเนื้อหาให้เหมาะสม เนื่องจากผู้เรียนต้องศึกษาเนื้อหาในส่วนของบทเรียนหลักและการทำงานกิจกรรมในส่วนการวิจัย อาจทำให้ผู้เรียนเกิดความตึงเครียดได้

5. ควรมีการกำหนดชื่อย่อของโมเดลเพื่อให้จดจำง่ายขึ้น
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

2. แบบประเมินแผนจัดการเรียนรู้และแบบประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อจากคะแนนผลงานตามรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

3. แบบประเมินแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอน
วิธีดำเนินการ

1. การสร้างแผนจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

1.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1.1.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์

1.1.2 แนวคิดและหลักการเรียนรู้เท่าทันสื่อ

1.1.3 กลยุทธ์การสอนแบบกรณีศึกษา (Case study)

1.1.4 กลยุทธ์การสอนแบบเพื่อนคู่คิด (Think-pair-share)

1.2 ศึกษาเนื้อหาวิชา 400-13-01 เทคโนโลยีสารสนเทศบูรณาการ

และสร้างแผนจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยนำข้อมูลมาออกแบบแผนจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการเข้ากับเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง ระบบอินเทอร์เน็ต

และสื่อสังคมออนไลน์, เทคโนโลยีมัลติมีเดีย, พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์, การสืบค้นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ และกฎหมายและจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.3 นำแผนการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยประเมินความสอดคล้องของแผนจัดการเรียนรู้และรูปแบบการสอนกับวัตถุประสงค์ ปรับปรุงแก้ไขตามข้อคิดเห็นและคำแนะนำ

1.4 นำแผนการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองสอนก่อนนำไปใช้จริงกับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 32 คน เพื่อปรับปรุงสื่อ ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมและภาษา และสรุปเป็นแผนจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์

2. สร้างแบบประเมินความเหมาะสมของแผนจัดการเรียนรู้และแบบประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมคะแนนผลงานตามรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ดังนี้

2.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินความเหมาะสมของเครื่องมือ

2.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินและกำหนดรายละเอียดของแบบประเมินตามกรอบของรูปแบบการสอน

2.3 กำหนดเกณฑ์การวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ตามองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อสังคม 5 ด้าน ได้แก่ ความตระหนัก ความเข้าใจ การวิเคราะห์ การประเมิน และการใช้สื่อสังคม โดยใช้เกณฑ์การประเมินแบบรูบริกส์ (Scoring rubrics) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดระดับการให้คะแนนเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง แสดงพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อสังคมได้น้อยมากหรือไม่ได้เลย

ระดับ 2 หมายถึง แสดงพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อสังคมได้ในระดับปานกลางหรือผ่าน

ระดับ 3 หมายถึง แสดงพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อสังคมได้ในระดับมากหรือดี

3. ตรวจสอบความเหมาะสมของแผนจัดการเรียนรู้และวิธีการวัดคะแนนผลงานตามรูปแบบการสอนฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน (ปรากฏในภาคผนวก) โดยใช้การประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-objective congruence: *IOC*) โดยกำหนดคะแนนความเห็นเป็น 3 ระดับ ได้แก่

มีความเห็นว่า สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น +1

มีความเห็นว่า ไม่แน่ใจ กำหนดคะแนนเป็น 0

มีความเห็นว่า ไม่สอดคล้อง กำหนดคะแนนเป็น -1

จากนั้นนำคะแนนการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาแทนค่าในสูตรดัชนีความสอดคล้อง เมื่อค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ .05 ขึ้นไป ถือว่า เกณฑ์การให้คะแนนดังกล่าว

อยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ ไม่ต้องทำการปรับปรุง ซึ่งจากการวิเคราะห์ผลการประเมินได้ค่าคะแนนความสอดคล้องของจุดประสงค์และแผนจัดการเรียนรู้ เท่ากับ 1 ความสอดคล้องของเกณฑ์การประเมิน เท่ากับ 1 จึงถือว่าแผนจัดการเรียนรู้และเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนดขึ้นสามารถนำไปใช้ได้ และมีส่วนที่ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4. นำรูปแบบการสอน แผนจัดการเรียนรู้และเกณฑ์การให้คะแนน ไปทดลองใช้แบบนำร่อง (Pilot study) กับนักศึกษา ก่อนนำรูปแบบการสอนฯ ไปใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้สอน ผู้วิจัยดำเนินการทดลองศึกษานำร่อง (Pilot study) กับนักศึกษา ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในรายวิชาที่เปิดสอนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 รายวิชาเทคนิคการนำเสนอ (Presentation techniques: 405-12-06) จำนวน 3 หน่วยกิต จำนวน 32 คน ในภาคการศึกษาที่ 2/ 2556 จำนวน 1 ครั้ง โดยจัดสอนตามรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย

- ขั้นที่ 1 วิเคราะห์
- ขั้นที่ 2 เชื่อมโยงเนื้อหา
- ขั้นที่ 3 ประเมินค่า
- ขั้นที่ 4 สรุปความคิด

ผลการศึกษานำร่อง (Pilot study) พบข้อสรุป ดังนี้

1. ขั้นตอนการวิเคราะห์ เป็นขั้นตอนที่ฝึกให้ผู้เรียนจำแนกแยกแยะเนื้อหาและองค์ประกอบที่ได้รับสารมาอย่างพินิจพิจารณาตามหลักการรู้เท่าทันสื่อ พบว่า ผู้เรียนใช้เวลาในการคิดและแสวงหาคำตอบเพื่อตอบคำถามตามกรอบแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ (Five key questions) ทีละประเด็น โดยยังคงมีความไม่เข้าใจในการตอบคำถามอยู่บ้างในบางประเด็น เนื่องจากองค์ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อเป็นเรื่องที่นักศึกษาไม่เคยเรียนรู่มาก่อนจึงยังไม่สามารถอธิบายแบบแตกประเด็นได้กว้างมากนัก เช่น ผู้สร้างเนื้อหาสามารถอยู่ในบริบทใดได้บ้าง จุดประสงค์ในการนำเสนอเนื้อหาสามารถมีได้หลากหลายอย่างไรบ้าง เป็นต้น ส่วนการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเพื่อประกอบการวิเคราะห์นั้นผู้เรียนสามารถทำได้ดี และสามารถเลือกแหล่งข้อมูลได้หลากหลาย บางคนมีการนำข้อมูลมาเปรียบเทียบจากหลายแหล่งที่มา ก่อนนำมาประกอบการวิเคราะห์ด้วย นอกจากนั้นเทคนิคในการใช้ภาพหรือภาษาในการสื่อสารนั้นผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ได้ดี

2. ขั้นตอนการเชื่อมโยงเนื้อหา พบว่า ผู้เรียนยังเชื่อมโยงเนื้อหาไม่ได้หลากหลายประเด็นมากนัก เพราะยังมองประเด็นแอบแฝงไม่ออกเนื่องจากการรู้เท่าทันสื่อจำเป็นต้องอาศัยการฝึกฝนและความคิดที่ซับซ้อน การทดลองเพียงครั้งเดียวจึงยังไม่สามารถทำให้มอง

ความเชื่อมโยงของเนื้อหากับบริบทที่เกี่ยวข้องเช่น สังคม การเมือง ธุรกิจ กลุ่มเป้าหมาย ฯลฯ ได้ชัดเจนมากพอ

3. ขั้นตอนการประเมินค่า พบว่า ผู้เรียนสามารถประเมินค่าสื่อเชิงระดับได้ดี และมีความสอดคล้องของเหตุและผล เนื่องจากผู้เรียนเข้าใจกรอบการประเมินค่าสื่อเชิงระดับ จึงสามารถประเมินได้

4. ขั้นตอนการสรุปความคิด พบว่า ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ได้อย่างดี แต่การสรุปความคิดยังมีประเด็นไม่หลากหลายมากนัก ผู้สอนต้องกระตุ้นและแนะนำ ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันนำเสนอประเด็น นอกจากนั้นนักศึกษายังไม่มี ความมั่นใจในการสรุป และอภิปรายผลร่วมกัน

หลังจากการทดลองนำร่องเสร็จสิ้นผู้วิจัยจึงนำรูปแบบการสอนฯ ไปสู่ขั้นตอน การใช้รูปแบบการสอนในสถานการณ์จริง (Implementation) ต่อไป

2.6 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 มีความหมายว่า	พึงพอใจมากที่สุด
4 มีความหมายว่า	พึงพอใจมาก
3 มีความหมายว่า	พึงพอใจปานกลาง
2 มีความหมายว่า	พึงพอใจน้อย
1 มีความหมายว่า	พึงพอใจน้อยที่สุด

การแปลความหมายของคะแนนความเหมาะสมแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

4.50-5.00 แปลว่า	มีความพึงพอใจมากที่สุด
3.50-4.49 แปลว่า	มีความพึงพอใจมาก
2.50-3.49 แปลว่า	มีความพึงพอใจปานกลาง
1.50-2.49 แปลว่า	มีความพึงพอใจน้อย
1.00-1.49 แปลว่า	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

2.7 ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน (ปรากฏในภาคผนวก) โดยใช้การประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-objective congruence: *IOC*) โดยผลจากการประเมินแผนจัดการเรียนรู้และการวัดคะแนน มีค่าเท่ากับ 1 จึงคัดเลือกทั้งหมดและปรับปรุงรายละเอียดตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 2 ทดลองใช้รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

การทดลองใช้รูปแบบ (Implementation) และศึกษาผลการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดยการนำรูปแบบการสอนที่ผ่านการตรวจสอบรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไปใช้ในสถานการณ์จริง มีการดำเนินการ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน โดยนำรูปแบบการสอนที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วมาทดลองใช้สอนในสถานการณ์จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศบูรณาการ ปีการศึกษา 2557 มีนักศึกษาลงทะเบียนเรียน 24 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลโดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อฯ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วยเนื้อหา 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ การใช้สื่อสังคม การทำธุรกิจด้วยสื่อสังคม และกฎหมายและจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อสังคม
2. เกณฑ์การให้คะแนนร่องรอยการรู้เท่าทันสื่อสังคมจากผลงานของนักศึกษา โดยมีเป้าหมายการวัดผลงานตามกรอบการรู้เท่าทันสื่อสังคม 5 ทักษะ ได้แก่ ความตระหนัก ความเข้าใจ การวิเคราะห์ การประเมินและการใช้สื่อสังคมอย่างรู้เท่าทัน
3. เกณฑ์การให้คะแนน และผลงานที่ได้จากการจัดการเรียนการสอน นำไปทดสอบ โดยให้อาจารย์ผู้สอนรายวิชา 400-13-01 เทคโนโลยีสารสนเทศบูรณาการ จำนวน 3 ท่าน (รายชื่อปรากฏในภาคผนวก) ทำการประเมินเพื่อตรวจสอบความเที่ยงของเกณฑ์การให้คะแนน (inter-rater reliability) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น (Intra-class correlation coefficient: ICC) อยู่ในระดับมาก ได้เท่ากับ .90

ดำเนินการใช้รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

ดำเนินการใช้รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมใน ปีการศึกษา 2557 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ใช้ระยะเวลาในการทดลองทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ มีวิธีดำเนินการ โดยใช้รูปแบบดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์

ขั้นที่ 2 เชื่อมโยงเนื้อหา

ขั้นที่ 3 ประเมินค่า

ขั้นที่ 4 สรุปความคิด

เมื่อสิ้นสุดการทดลองในแต่ละสัปดาห์ ผู้วิจัยกำหนดใบงานให้ผู้เรียน เพื่อวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมในแต่ละครั้ง โดยใช้วิธีการวัดซ้ำ (Repeated measurement) เพื่อตรวจสอบความสามารถที่แสดงถึงการรู้เท่าทันสื่อสังคมของนักศึกษาที่ได้หลังจากเรียนจากรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นและนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ และนำผลสะท้อนจากการเรียนการสอนมาปรับปรุงขั้นตอนการสอนแล้วนำไปทดลองใช้ในสัปดาห์ถัดไป จนกระทั่งได้ขั้นตอนการสอนที่สมบูรณ์ ผลการใช้รูปแบบการสอนในสถานการณ์จริง สามารถสรุปประเด็นที่นำมาปรับปรุงขั้นตอน ดังนี้

1. การใช้รูปแบบการสอนในสัปดาห์แรก ผู้วิจัยทำความเข้าใจกับการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน โดยการปฐมนิเทศ เป็นไปด้วยความเรียบร้อยแต่เนื่องจากผู้เรียนยังไม่ทราบว่า จะต้องทำอะไรอย่างไรบ้างในกิจกรรมการเรียนการสอน จึงยังไม่มีผลการตอบกลับจากผู้เรียนมากนัก แต่ผู้เรียนแสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการเรียนเป็นอย่างดี โดยการสอบถามถึงรายละเอียด แนวทางการทำกิจกรรม จึงคงแนวทางการปฐมนิเทศไว้ก่อนการใช้รูปแบบการสอนดังเดิม เนื่องจากช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการทำกิจกรรมมากยิ่งขึ้น

2. ขั้นตอนการวิเคราะห์ นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ได้เพียงบางประเด็นเนื่องจาก นักศึกษาไม่มีพื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อมาก่อนเลย จึงยังมองประเด็นที่นำมาศึกษาไม่รอบด้าน ยังไม่มีมุมมองต่อสื่อที่ได้รับอย่างหลากหลายมากพอ นอกจากนั้นยังไม่สามารถแสดงความคิดเห็นถึงผลกระทบของสื่อได้อย่างชัดเจนเมื่อยังสรุปผลการวิเคราะห์ได้ไม่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงปรับปรุงขั้นตอนโดยการแยกขั้นตอนของการสร้างความตระหนักออกจากขั้นการวิเคราะห์

3. ขั้นเชื่อมโยงเนื้อหา นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่วิเคราะห์กับบริบทที่เกี่ยวข้องได้ เมื่อนำมาวาดเป็นแผนผังความคิด นักศึกษามีความสนุกสนานกับการวาดและลงสีให้สวยงาม แต่ผลการเชื่อมโยงส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับสิ่งที่วิเคราะห์ได้ ดังนั้น ในการทดลองสัปดาห์ที่ 5 ผู้วิจัยจึงปรับปรุงขั้นตอนนี้รวมเข้ากับขั้นตอนการวิเคราะห์ และให้ผู้เรียนอธิบายความเชื่อมโยง

สรุปลงในขั้นตอนการวิเคราะห์เพื่อลดเวลาในการจัดการเรียนการสอนที่มีกิจกรรมซ้ำซ้อนกันลงไป และปรับส่วนของการแสดงพฤติกรรมภายหลังการวิเคราะห์ด้วยการพิจารณาทางเลือกว่าจะเลือกทำหรือไม่ทำสิ่งใดภายหลังจากวิเคราะห์สื่อแล้ว เพื่อยืนยันสิ่งที่นักศึกษาค้นพบและสามารถระบุทางเลือกที่เหมาะสมและสมเหตุสมผลได้

4. ขั้นประเมินค่า ในขั้นตอนนี้ นักศึกษาสามารถประเมินค่าสื่อเชิงระดับได้ค่อนข้าง สอดคล้องกันเป็นอย่างดี แม้ว่าผลคะแนนในการทดลองแต่ละครั้งจะไม่เพิ่มขึ้นอย่างแตกต่างกัน มากนักแต่ก็สามารถประเมินได้อย่างสมเหตุสมผล ส่วนการประเมินเชิงจริยธรรมผู้เรียน สัมพันธ์กับการตีความอยู่บ้างแต่แนวโน้มในการทดลองอย่างต่อเนื่องก็เป็นที่ไปในทิศทางที่สูงขึ้น จึงคงขั้นตอนนี้ไว้ดังเดิม

5. ขั้นสรุปความคิด การสรุปความคิดและองค์ความรู้ที่นักศึกษาได้รับการจากเรียน ด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดสรุป แนวทางการใช้สื่อสังคม อย่างรู้เท่าทัน ได้สอดคล้องกับหลักการและแนวทางหลัก ของการรู้เท่าทันสื่อ แต่เนื่องจากผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าการแสดงความคิดเห็นยังไม่สามารถสรุปเป็นทักษะ การแสดงพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมอย่างสร้างสรรค์ได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงเพิ่ม ขั้นตอนพินิจใช้อย่างสร้างสรรค์ซึ่งแยกมาจากขั้นการสรุปความคิด โดยให้ผู้เรียนได้ลองปฏิบัติการ สร้างสรรค์เนื้อหาและเผยแพร่ในสื่อสังคม เพื่อให้สามารถวัดผลงานได้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม มากยิ่งขึ้น ซึ่งยังคงสอดคล้องกับแนวคิดที่ได้สังเคราะห์หลักการรู้เท่าทันสื่อว่าควรสามารถวัดได้ จากการผลิตสร้างสรรค์สื่อด้วย

สามารถสรุปขั้นตอนรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม จากการปรับปรุงได้ 6 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 สร้างความตระหนัก

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นที่ 3 พิจารณาทางเลือก

ขั้นที่ 4 ประเมินคุณค่า

ขั้นที่ 5 สรุปความคิด

ขั้นที่ 6 พินิจใช้อย่างสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการสอนที่สร้างขึ้น

และประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอน

วิธีการศึกษา

การดำเนินการในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาเพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงรูปแบบการสอนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยพิจารณาดังนี้

เกณฑ์ในการพิจารณาประสิทธิภาพของรูปแบบการสอน

ค่าเฉลี่ยคะแนนหลังจากผู้เรียนได้เรียนจากรูปแบบการสอน มีพัฒนาการของคะแนนที่เป็นแนวโน้มสูงขึ้น โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนของหน่วยการเรียนรู้สุดท้ายจะสูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนของหน่วยการเรียนรู้แรกและหน่วยการเรียนรู้ถัดมาตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยใช้สถิติ ANOVA

การประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอน

1. ลักษณะแบบประเมิน

แบบประเมินที่ใช้เป็นแบบประเมินมาตรฐานค่า 5 ระดับ (Rating scale)

ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert scale)

2. การหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ศึกษาค้นคว้าตามแนวคิดทฤษฎี เอกสาร ตำรา ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษา

วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดและเทคนิคการสร้างแบบสอบถาม

2.2 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนด้วยรูปแบบการสอนให้ครอบคลุมตามองค์ประกอบที่กำหนดไว้โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบสอบถาม โดยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ +.6 ขึ้นไป แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะ

2.3 จัดพิมพ์แบบประเมินฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงที่กำหนดไว้

เกณฑ์การให้คะแนน มีการแปลผลคะแนน ดังนี้

5 มีความหมายว่า	มากที่สุด
4 มีความหมายว่า	มาก
3 มีความหมายว่า	ปานกลาง
2 มีความหมายว่า	น้อย
1 มีความหมายว่า	น้อยที่สุด

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักของคะแนนความเหมาะสมแบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้

4.50-5.00 แปลว่า	มีความพึงพอใจมากที่สุด
3.50-4.49 แปลว่า	มีความพึงพอใจมาก
2.50-3.49 แปลว่า	มีความพึงพอใจปานกลาง
1.50-2.49 แปลว่า	มีความพึงพอใจน้อย
1.00-1.49 แปลว่า	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าสถิติพื้นฐานของเครื่องมือประเมิน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงมาตรฐาน และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัด และสถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือประเมิน ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ดังนี้

1. ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยหา (Index of item objective congruence: *IOC*) ใช้กับ
 - 1.1 แผนจัดการเรียนรู้
 - 1.2 แบบประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม (Rubric)
 - 1.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา
2. ความเชื่อมั่นของแบบประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมด้วยวิธีการหาความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน (Inter-rater reliability) โดยผู้ประเมินจำนวน 3 คนใช้การวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชั้น (Intra-class correlation coefficient: *ICC*)
3. วัดพัฒนาการของทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้วยการวิเคราะห์ค่า ANOVA แบบการวัดซ้ำ (Repeat measure) และ *t-test* แบบ Paired sample

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการประเมินรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีผลการดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการสังเคราะห์รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมสำหรับ
นักศึกษาระดับปริญญาตรี

ขั้นตอนที่ 2 ผลการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทัน
สื่อสังคม

ขั้นตอนที่ 3 ผลการรับรองรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมสำหรับ
นักศึกษาระดับปริญญาตรี

1. ผลการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อยกร่างรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะ
การรู้เท่าทันสื่อสังคม

ในการสังเคราะห์กระบวนการในการรู้เท่าทันสื่อสังคม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด
คอนสตรัคติวิสต์ และกระบวนการจัดเรียนรู้แบบกรณีศึกษา ผลปรากฏดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ผลการสังเคราะห์แนวคิดการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

แนวคิด	ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ
Silverblatt (1995)	<p>การรู้เท่าทันสื่อว่าต้องประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การตระหนักถึงผลกระทบของสื่อ 2. การเข้าใจในกระบวนการของสื่อสารมวลชน 3. การมีความสามารถในการวิเคราะห์และอภิปรายเนื้อหาสื่อ 4. การเข้าใจในเนื้อหาสื่อในแต่ละวัฒนธรรม 5. ความสามารถในการเปิดรับสื่อด้วยความเปิดใจ 6. เข้าใจและยอมรับในคุณค่าของเนื้อหาที่อยู่ในสื่อ
Midori (2000) อ้างถึงใน พรทิพย์ เย็นจะบก (ม.ป.ป.)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การวิเคราะห์ วิจัยสื่อ 2. การประเมินค่าสื่อ 3. การเข้าถึงสื่อ 4. การนำเสนอสื่อในแบบฉบับของตนเอง 5. ผลิตสื่อเพื่อการสื่อสาร ได้หลากหลายรูปแบบ
Baran (2004)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การทำความเข้าใจ 2. ใช้ประโยชน์จากสื่อและเนื้อหาจากสื่อ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิภาพ 3. เข้าใจในข้อบังคับทางจริยธรรมของผู้ผลิตสื่อ 4. การใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
Potter (2005)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเปิดรับสื่อ 2. การตีความความหมายของเนื้อหาสื่อ 3. ความตระหนักถึงผลกระทบของสื่อและมีสติในการเปิดรับสื่อ
รักจิต มั่นพลศรี (2547)	<ol style="list-style-type: none"> 1. เข้าใจกระบวนการประกอบสร้างของสื่อ 2. ตระหนักถึงผลกระทบทางบวกและลบจากการนำเสนอของสื่อ 3. แสวงหาข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับตน ได้อย่างหลากหลายและครบถ้วน

ตารางที่ 6 (ต่อ)

แนวคิด	ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ
จินตนา คันสุวรรณ นนท์ (2550)	<ol style="list-style-type: none"> 1. เข้าใจ 2. วิเคราะห์ 3. ตีความ 4. ประเมินสื่อ 5. ตระหนักถึงผลกระทบของสื่อที่มีต่อบุคคลและสังคม 6. เลือกรับและใช้สื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ
พรทิพย์ เอ็นจะบก (ม.ป.ป.)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเข้าถึงสื่อ 2. การวิเคราะห์ 3. การตีความในสื่อ 4. การประเมินค่า 5. เข้าใจผลกระทบของสื่อ 6. ผลิตสื่อในแบบฉบับของตนเอง

จากความหมายข้างต้น จึงอาจสรุปได้ว่า กระบวนการรู้เท่าทันสื่อ เมื่อพิจารณาจากบริบทการใช้สื่อสังคมผู้วิจัยจึงสรุปกระบวนการรู้เท่าทันสื่อดังนี้การรู้เท่าทันสื่อเป็นความสามารถหรือคุณลักษณะของบุคคล โดยผู้ที่มีความรู้เท่าทันสื่อสังคมจำเป็นต้องมีความตระหนักถึงผลกระทบของสื่อสังคม สามารถเข้าใจในสิ่งที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อสังคม สามารถวิเคราะห์ตีความเนื้อหาสาระที่แฝงอยู่ในสาร สามารถประเมินคุณค่าสารในสื่อสังคม สามารถใช้สื่อสังคมให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมตลอดจนสามารถนำเสนอหรือเผยแพร่ข้อมูลในมิติผู้สร้างสรรค์เนื้อหาให้ปรากฏในสื่อสังคมอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย

ตารางที่ 7 การสังเคราะห์ขั้นตอนการรู้เท่าทันสื่อสังคม

ขั้นตอนการรู้เท่าทันสื่อสังคม	Silverblatt (1995)	Midori (2000)	Baran (2004)	Potter (2005)	รักจิต มั่นพาศรี (2547)	จินตนา ตันสุวรรณนนท์ (2550)	พรทิพย์ เย็นจะบก (ม.ป.ป.)
ความตระหนักถึงผลกระทบของสื่อ	✓			✓	✓	✓	✓
การเปิดรับสื่อ	✓			✓	✓	✓	
การเข้าถึงสื่อและการเข้าถึงข้อมูล		✓			✓		✓
เข้าใจกระบวนการผลิตสื่อ	✓				✓		
เข้าใจเนื้อหาสื่อ	✓		✓	✓		✓	
เข้าใจข้อบังคับทางจริยธรรม			✓				
การวิเคราะห์สื่อ	✓	✓				✓	✓
ประเมินค่าสื่อ	✓	✓				✓	✓
ใช้ประโยชน์จากสื่อ			✓			✓	
การผลิตสื่อ		✓					✓

จากตารางสามารถสรุปขั้นตอนในการรู้เท่าทันสื่อ 5 ขั้นตอนได้

1. ความตระหนักถึงผลกระทบของสื่อ
2. การเปิดรับสื่อ
3. เข้าใจเนื้อหาสื่อ
4. การวิเคราะห์สื่อ
5. การประเมินค่าสื่อ

รูปแบบการสอนและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนตามแนวคิดการสร้างความรู้
ด้วยตนเอง (Constructivism)

ตารางที่ 8 ผลการสังเคราะห์แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนตามแนวคิดการสร้างความรู้
ด้วยตนเอง (Constructivism)

แนวคิด	รูปแบบการสอน/ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน
Gagnon and Collay (2002)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสร้างสถานการณ์ (Situation) 2. การจัดกลุ่ม (Grouping) ตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้ ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 การจัดกลุ่มนักเรียน 2.2 การจัดกลุ่มเนื้อหา 3. การเชื่อมโยงความรู้ (Bridge) เป็นกิจกรรมที่สร้างความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้แล้วกับสิ่งที่เรียนจากสถานการณ์ที่กำหนด 4. การตั้งคำถาม (Question) จากการสร้างสถานการณ์ การจัดกลุ่ม การสร้างความเชื่อมโยง การให้แสดงออกตลอดจนการกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองหรือการสะท้อนความรู้ 5. การแสดงออก (Exhibit) เป็นขั้นให้ผู้เรียนนำความคิด ความรู้ที่เก็บไว้จากการเรียนรู้มาแสดงออกต่อคนอื่นหรือสิ่งอื่น ๆ 6. การตอบสนองหรือการสะท้อนความรู้ (Reflection) เป็นการให้ผู้เรียนสะท้อนความรู้ความคิดของผู้เรียนในการอธิบายสถานการณ์และการแสดงออกต่อผู้อื่น

ตารางที่ 8 (ต่อ)

แนวคิด	รูปแบบการสอน/ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
Driver and Bell (1986)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ขั้นนำ (Orientation) เป็นขั้นที่นักเรียนจะรับรู้ถึงจุดมุ่งหมาย และเกิดแรงงูใจในการเรียน 2. ขั้นทบทวนความรู้เดิม (Elicitation of the prior knowledge) เป็นขั้นที่นักเรียนแสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจเดิมที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องที่เรียน อาจให้นักเรียนอภิปรายกลุ่ม หรือเขียนเพื่อแสดงความรู้ ความเข้าใจเดิมที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องที่เรียน ขั้นนี้ทำให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive conflict) 3. ขั้นปรับเปลี่ยนตามแนวคิด (Restructuring of ideas) เป็นขั้นตอนที่สำคัญของบทเรียนขั้นนี้ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 3.1 ทำความกระจ่างและแลกเปลี่ยนความคิด (Clarification and exchange of ideas) นักเรียนจะเข้าใจได้ดีขึ้น เมื่อได้พิจารณาความแตกต่าง และความขัดแย้งระหว่างความคิดของตนเองกับผู้อื่น 3.2 สร้างความคิดใหม่ (Construction of new ideas) จากการอภิปรายและการสาธิตนักเรียนจะเห็นแนวทาง รูปแบบวิธีการที่หลากหลาย ในการตีความจากปรากฏการณ์หรือ เหตุการณ์ แล้วกำหนดความคิดใหม่ 3.3 ประเมินความคิดใหม่ (Evaluation of new ideas) ในขั้นตอนนี้ นักเรียนอาจจะรู้สึกไม่พึงพอใจความคิดความเข้าใจที่มีอยู่ เนื่องจากหลักฐานการทดลองสนับสนุนแนวคิดใหม่มากกว่า 4. ขั้นนำความคิด ไปใช้ (Application of new ideas) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนมีโอกาสใช้แนวคิดหรือความเข้าใจที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คุ้นเคยและไม่คุ้นเคย 5. ขั้นทบทวน (Review) เป็นขั้นตอนสุดท้ายนักเรียนจะได้ทบทวนความคิดความเข้าใจของเขาได้เปลี่ยนไปโดยการเปรียบเทียบความคิดเมื่อเริ่มต้นบทเรียนกับความคิดของเขาเมื่อสิ้นสุดบทเรียน

ตารางที่ 8 (ต่อ)

แนวคิด	รูปแบบการสอน/ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
Martin (1994)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสำรวจ (Explore) โดยผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนสังเกต สนับสนุนการร่วมมือกัน สำรวจเพื่อให้เห็นปัญหา 2. การอธิบาย (Explain) ผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน เช่น แนะนำ ถามให้คิดเพื่อให้นักเรียนค้นพบหรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง 3. การคิดค้นเพิ่มเติม (Expand) ช่วยพัฒนานักเรียนให้คิดค้นต่อไป เช่น ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ฯลฯ 4. การประเมินผล (Evaluate) ประเมินมโนทัศน์ของนักเรียน โดยตรวจสอบความคิดที่ เปลี่ยน ไป และทักษะกระบวนการ การปฏิบัติ การแก้ปัญหา การถามคำถาม และการเคารพความคิดและเหตุผลของผู้อื่น
Yager (1991)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ขั้นเผชิญชน ได้แก่ สังเกตสิ่งรอบตัว ถามคำถาม พิจารณาคำตอบ ที่เป็นไปได้ของคำถามที่ตั้งขึ้น จดบันทึกปรากฏการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อนว่าจะเกิดขึ้นแต่ได้เกิด บ่งชี้สถานการณ์ที่การรับรู้ของผู้เรียนแตกต่างกัน 2. ขั้นสำรวจ ได้แก่ ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ระดมสมอง เกี่ยวกับทางเลือกที่เป็นได้ มองหาสารสนเทศ รวบรวมและจัดกระทำข้อมูล ใช้ยุทธวิธีการแก้ปัญหา เลือกทรัพยากรที่เหมาะสม อภิปรายการแก้ปัญหา ร่วมกับนักเรียนคนอื่น ๆ ประเมินทางเลือกที่หลากหลาย มีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน บ่งชี้ความเสี่ยงและผลที่ตามมา นอกขอบเขตของการสืบเสาะหาความรู้ วิเคราะห์ข้อมูล 3. ขั้นนำเสนอคำอธิบายและคำตอบของปัญหา ได้แก่ สื่อความหมาย ข้อมูลและความคิดเห็น สร้างและอธิบายโมเดล สร้างคำอธิบายใหม่ ทบทวนและวิจารณ์คำตอบของปัญหา ให้เพื่อนประเมินผลการเสนอ คำตอบ รวบรวมคำตอบที่เหมาะสม ชี้ให้เห็นถึงคำตอบที่เหมาะสม บูรณาการคำตอบที่ได้กับความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ 4. ขั้นนำไปปฏิบัติ ได้แก่ การตัดสินใจ นำความรู้และทักษะไปใช้ ถ่ายโยงความรู้และทักษะ แลกเปลี่ยนสารสนเทศและความคิดเห็น ถามคำถามใหม่ พัฒนาผลที่ได้จากการเรียนรู้และส่งเสริมความคิดเห็น ใช้โมเดลและความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการอภิปรายและการยอมรับจากเพื่อน

ตารางที่ 8 (ต่อ)

แนวคิด	รูปแบบการสอน / ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
Hanley (1994)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทำให้นักเรียนสนใจในหัวข้อที่มีแนวคิดกว้าง อาจทำโดยการสาธิต การนำเสนอข้อมูล หรือคู่มือเรื่องสั้น ๆ 2. ถามคำถามปลายเปิดที่นำนักเรียนสู่แนวคิดเบื้องต้นของหัวข้อ 3. ให้สารสนเทศหรือข้อมูลที่ไม่พอดีกับสิ่งที่นักเรียนรู้อีก่อน 4. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก เพื่อให้นักเรียนได้ประสานสิ่งที่กำลังหาคำตอบกับความเข้าใจที่มีอยู่เดิม โดยการคิดคำตอบ และทดลองในกลุ่มของตน
พิมพ์พรรณ เดชะคุปต์ (2544)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชั้นปฐมนิเทศ เป็นขั้นที่ให้โอกาสผู้เรียนสร้างจุดมุ่งหมาย 2. เรียนรู้ในเนื้อหาที่กำหนด 3. ขั้นทำความเข้าใจ เป็นขั้นปรับแนวคิดในปัจจุบันหรือบรรยายความเข้าใจของตนเองในหัวข้อที่กำลังเรียน ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนอาจมีแบบจำลองทางความคิดรวบยอดที่อาจจะไม่สมบูรณ์ในตอนแรกที่เริ่มเรียน โดยผู้เรียนอาจจะทำกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเขียนผังความคิด การอธิบายรายกลุ่ม 4. ขั้นจัดโครงสร้างแนวคิดใหม่ ซึ่งประกอบด้วย การช่วยผู้เรียนสร้างสรรค์ความรู้ความเข้าใจใหม่ เป็นขั้นที่ผู้สอนช่วยเหลือผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดใหม่หรือการสร้างความคิดรวบยอดที่ยังไม่สมบูรณ์ขั้นใหม่ตลอดจนขยายไปสู่แบบจำลองทางความคิดรวบยอดของตนเอง 5. ขั้นนำแนวความคิด ไปใช้ เป็นขั้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำแนวความคิดของตนเองที่สร้างขึ้น ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลายทั้งที่คุ้นเคยและแปลกใหม่ 6. ขั้นทบทวนหรือเปรียบเทียบความรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนตนเองว่าแนวความคิดของตนได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมก่อนเริ่มเรียนรู้ อย่างไร

ตารางที่ 8 (ต่อ)

แนวคิด	รูปแบบการสอน/ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
วิจิต เทพประสิทธิ์ (2552)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชั้นเชิงชุมชน กระตุ้นการเรียนรู้ 2. ชั้นสำรวจ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ระดมสมอง และอภิปรายกลุ่ม 3. ชั้นนำเสนอคำตอบของปัญหา ทบทวนและชี้ให้เห็นคำตอบที่เหมาะสม 4. ชั้นนำไปปฏิบัติ ถ่ายโยงความรู้เข้ากับการลงมือทำผลงาน

ตารางที่ 9 สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเอง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามแนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเอง	Gagnon (2002)	Driver & Bell (1986)	Martin (1994)	Yager (1991)	Underhill (1991)	Hanley (1994)	พิมพ์พรณ เดชะกุลปต์ (2544)	วิจิต เทพประสิทธิ์ (2552)
	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
✓	✓		✓		✓	✓	✓	
✓			✓	✓	✓			
✓		✓	✓	✓		✓		
✓	✓		✓	✓	✓		✓	
✓		✓	✓		✓		✓	
✓	✓			✓			✓	
✓		✓		✓		✓	✓	
✓		✓	✓	✓		✓	✓	

สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นสร้างความขัดแย้งทางปัญญา
2. ขั้นเชื่อมโยงความรู้
3. ขั้นปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนความรู้
4. ขั้นปรับโครงสร้างความคิด
5. ขั้นทบทวนและประเมินผลการเรียนรู้
6. ขั้นนำความรู้ไปใช้

ตารางที่ 10 ผลการสังเคราะห์แนวคิดการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา

แนวคิด	ขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา
เมตลิช และบริงค์ (1990 อ้างถึงใน ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง, 2553)	<p>ขั้นที่ 1 นักศึกษาศึกษาและทำความเข้าใจกรณีศึกษา และเตรียมพร้อมที่จะวิเคราะห์ วิเคราะห์สาระสำคัญในกรณีศึกษา</p> <p>ขั้นที่ 2 นักศึกษาร่วมกันวิเคราะห์วิจารณ์กรณีศึกษา ซึ่งเป็นการใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ในขณะนี้ นักศึกษา อาจต่อต้านข้อคิดเห็นใหม่ ๆ ที่ขัดแย้งกับความเชื่อของตน</p> <p>ขั้นที่ 3 นักศึกษาเปรียบเทียบสิ่งที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยตนเอง และจากการวิเคราะห์ของกลุ่ม</p> <p>ขั้นที่ 4 นักศึกษาจะผสมผสานความรู้ใหม่และความรู้เก่าเข้าด้วยกัน</p>
เอสตัน (1992 อ้างถึงใน ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง, 2553)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การทำความเข้าใจสถานการณ์ 2. การวินิจฉัยขอบเขตของปัญหา 3. สร้างทางเลือกในวิธีการแก้ไขปัญหา 4. ทำนายผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น 5. ประเมินทางเลือก 6. วิเคราะห์ผลออกมาชัดเจน 7. สื่อสารผลลัพธ์ที่ได้

ตารางที่ 10 (ต่อ)

แนวคิด	ขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา
โคลดเนอร์ (1992 อ้างถึงใน นิตยา โสรีกุล, 2546)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การระลึกถึงประสบการณ์เดิม เพื่อดึงเข้าไปอยู่ในความจำของผู้เรียน ถ้ากรณศึกษานั้น ๆ มีความชัดเจน การรับรู้ในกรณศึกษานั้นก็จะยิ่งดีขึ้น 2. การตีความสถานการณ์ใหม่จากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่เพื่อเปรียบเทียบ และจำแนกความแตกต่างจากประสบการณ์เดิมไปสู่ประสบการณ์ใหม่ 3. นำวิธีการแก้ปัญหาแบบเดิมที่จำเป็นต้องนำมาใช้ในสถานการณ์ใหม่ หากการแก้ปัญหาในกรณศึกษาเดิมมีส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาใหม่ได้ ผู้เรียนก็จะยอมรับนำวิธีนั้นเพื่อนำมาใช้ แต่ถ้าไม่มีส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาริธีนั้นก็จะไม่ได้รับความสนใจ
ทิศนา ขัมมณี (2551)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอน/ ผู้เรียนนำเสนอกรณีตัวอย่าง 2. ผู้เรียนศึกษากรณีตัวอย่าง 3. ผู้เรียนอภิปรายประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบ 4. ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายคำตอบ 5. ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาและวิธีแก้ปัญหาของผู้เรียนและสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ 6. ผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

ตารางที่ 10 (ต่อ)

แนวคิด	ขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา
<p>ปรีณัฐ กิจรุ่งเรือง (2553)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเตรียมตัวผู้เรียน เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนแนะนำจุดมุ่งหมาย ทบทวนประสบการณ์เดิมและเติมเต็มความรู้พื้นฐานให้เพียงพอ ต่อการเรียนรู้จากกรณีศึกษานั้น 2. การนำเสนอกรณีศึกษา เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนนำเสนอกรณีศึกษา ผ่านสื่อที่หลากหลาย ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อที่เป็นเทคโนโลยี สารสนเทศ เป็นต้น 3. การวินิจฉัยและอภิปรายกรณีศึกษา เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมุมมองต่อปัญหาตามหลักการเหตุผล ในลักษณะกระบวนการกลุ่ม 4. การประเมินและตัดสินใจ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนคิดและตัดสินใจ ลงข้อสรุปคำตอบ หรือแนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับกรณีศึกษา และรายงานผลการคิด
<p>ชัยวัฒน์ สุทธิรักษ์ (2554)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. การนำเข้าสู่บทเรียน โดยการสนทนาทบทวนความรู้เดิม และนำเข้าสู่เรื่องที่จะเรียนด้วยภาพหรือคำถาม 2. เสนอแนวทางการเรียน เมื่อผู้เรียนทราบเรื่องที่จะเรียน ครูควรอธิบายแนวทางการเรียน โดยใช้กรณีศึกษาให้ผู้เรียน เข้าใจตรงกัน 3. ศึกษากรณี โดยแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ให้แต่ละกลุ่ม มีหัวหน้ากลุ่มและเลขานุการกลุ่ม แล้วให้แต่ละกลุ่มศึกษา กรณีศึกษา อภิปราย เพื่อสรุปประเด็นปัญหาจากเอกสาร ที่ประกอบด้วยกรณีศึกษาและประเด็นปัญหาที่กำหนด 4. นำเสนอผลการศึกษา โดยให้ตัวแทนผู้เรียนของทุกกลุ่ม ได้ออกมาอภิปรายผล สรุปผลการศึกษาของกลุ่มในประเด็นปัญหา ต่าง ๆ ที่กลุ่มรับผิดชอบ 5. สรุปองค์ความรู้และการประยุกต์ใช้

ตารางที่ 11 การสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา

ขั้นตอนการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา	Mellish and Bring (1990)	Easton (1992)	Kolodner (1992)	ทิตนา แจมมณี (2551)	ประณัฐ กิจรุ่งเรือง (2553)	ชัยวัฒน์ สุทธิรักษ์ (2554)
เสนอสถานการณ์หรือกรณีศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓
วิเคราะห์กรณีศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	
สร้างทางเลือกให้กับสถานการณ์		✓	✓	✓	✓	✓
ทำนายผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น		✓			✓	
ประเมินทางเลือก		✓		✓	✓	
อภิปราย/ แลกเปลี่ยนกับกลุ่ม	✓	✓		✓	✓	✓
ผลานความรู้ใหม่และความรู้เก่า	✓				✓	✓

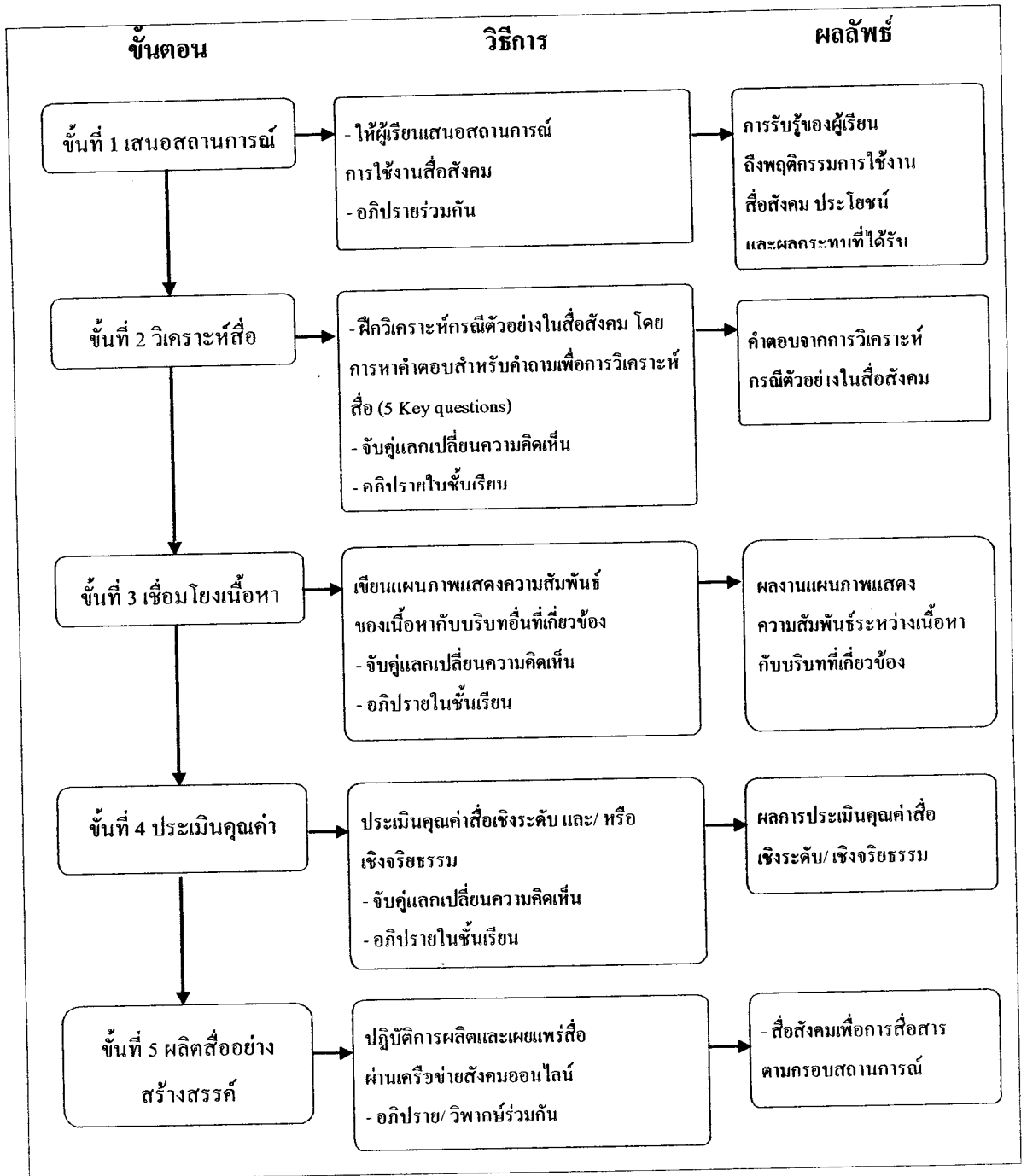
สรุปขั้นตอนการสอนด้วยกรณีศึกษา

1. นำเสนอกรณีศึกษา
2. ศึกษาและวิเคราะห์กรณีศึกษา
3. สร้างทางเลือก
4. ประเมินทางเลือก
5. อภิปรายแลกเปลี่ยนกับกลุ่ม

ตารางที่ 12 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ทำหนังสือสังคม

ขั้นตอนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง	การเรียนรู้ทำหนังสือ	ขั้นตอนการสอนด้วยกรณีศึกษา	แนวคิดขั้นการเรียนรู้ Bloom's digital taxonomy	ขั้นตอนของรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ทำหนังสือสังคม
<ol style="list-style-type: none"> 1. ขั้นสร้างความเข้าใจทางปัญญา 2. ขั้นเชื่อมโยงความรู้ 3. ขั้นปฏิบัติสัมพันธ์แลกเปลี่ยนความรู้ 4. ขั้นปรับโครงสร้างความคิด 5. ขั้นทบทวนและประเมินผลการเรียนรู้ 6. ขั้นนำความรู้ไปใช้ (Driver and Bell, 1986; Yager, 1991; Martin et.al, 1994) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความตระหนักถึงผลกระทบของสื่อ 2. การเปิดรับสื่อ 3. เข้าใจเนื้อหาสื่อ 4. การวิเคราะห์สื่อ 5. การประเมินค่าสื่อ (Silverblatt, 1995; Midori, 2000 <p>อ้างอิงจาก พรทิพย์ เข็นจະบะก ม.ป.ป.; Baran, 2004; Potter, 2005; รักจิต มั่นพดศรี, 2547; จันทนา ตันสุวรรณนนท์, 2550; พรทิพย์ เข็นจະบะก, ม.ป.ป)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. นำเสนอกรณีศึกษา 2. วิเคราะห์กรณีศึกษา 3. สร้างทางเลือก 4. ประเมินทางเลือก 5. อภิปรายแลกเปลี่ยนกับกลุ่ม (Mellish and Bring (1990 อ้างถึงใน ประณัฐ กิจรุ่งเรือง, 2553); Easton (1992 อ้างถึงใน ประณัฐ กิจรุ่งเรือง, 2553); Kolodner (1992 อ้างถึงใน นิตยา ไกรฤกษ์, 2546); ทิศนา แจมณี, 2551; ประณัฐ กิจรุ่งเรือง, 2553; ชัยวัฒน์ สุทธิรักษ์, 2554) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำได้ (Remembering) 2. เข้าใจ (Understanding) 3. นำไปใช้ (Applying) 4. วิเคราะห์ (Analyzing) 5. ประเมินค่า (Evaluating) 6. สร้างสรรค์ (Creating) 	<ol style="list-style-type: none"> ขั้นที่ 1 เสนอสถานการณ์ ขั้นที่ 2 วิเคราะห์สื่อ ขั้นที่ 3 เชื่อมโยงเนื้อหา ขั้นที่ 4 ประเมินคุณค่า ขั้นที่ 5 ผลัดคืออย่างสร้างสรรค์

ร่างรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

ภาพที่ 9 (ร่าง) รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ก่อนวิพากษ์

โดยผู้เชี่ยวชาญ

2. รูปแบบการสอนภายหลังการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

ภายหลังการตรวจสอบคุณภาพร่างรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิ
ผู้วิจัยนำข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขขั้นตอนรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะ
การรู้เท่าทันสื่อสังคมเป็น 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

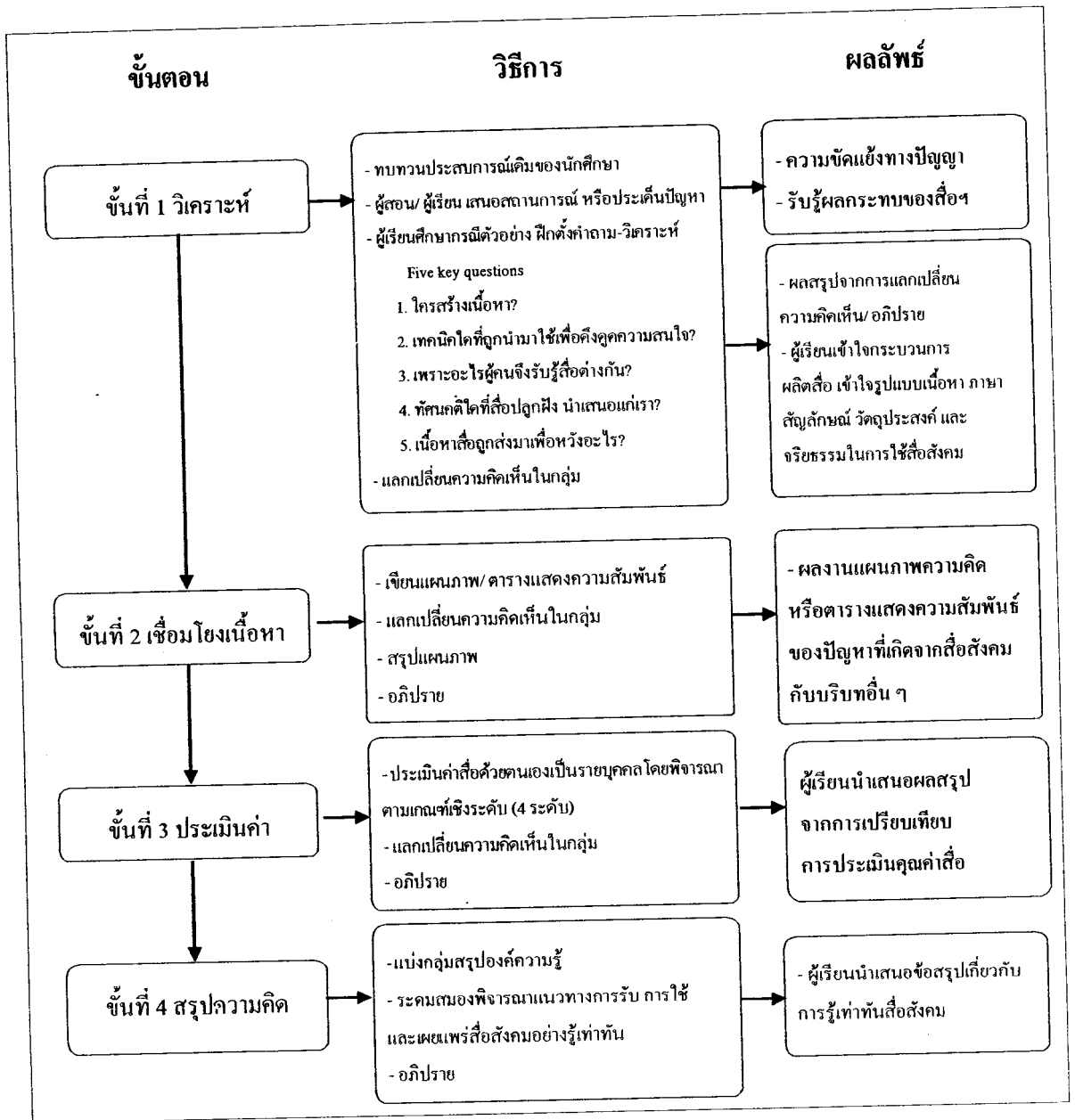
ขั้นที่ 1 วิเคราะห์

ขั้นที่ 2 เชื่อมโยงเนื้อหา

ขั้นที่ 3 ประเมินค่า

ขั้นที่ 4 สรุปความคิด

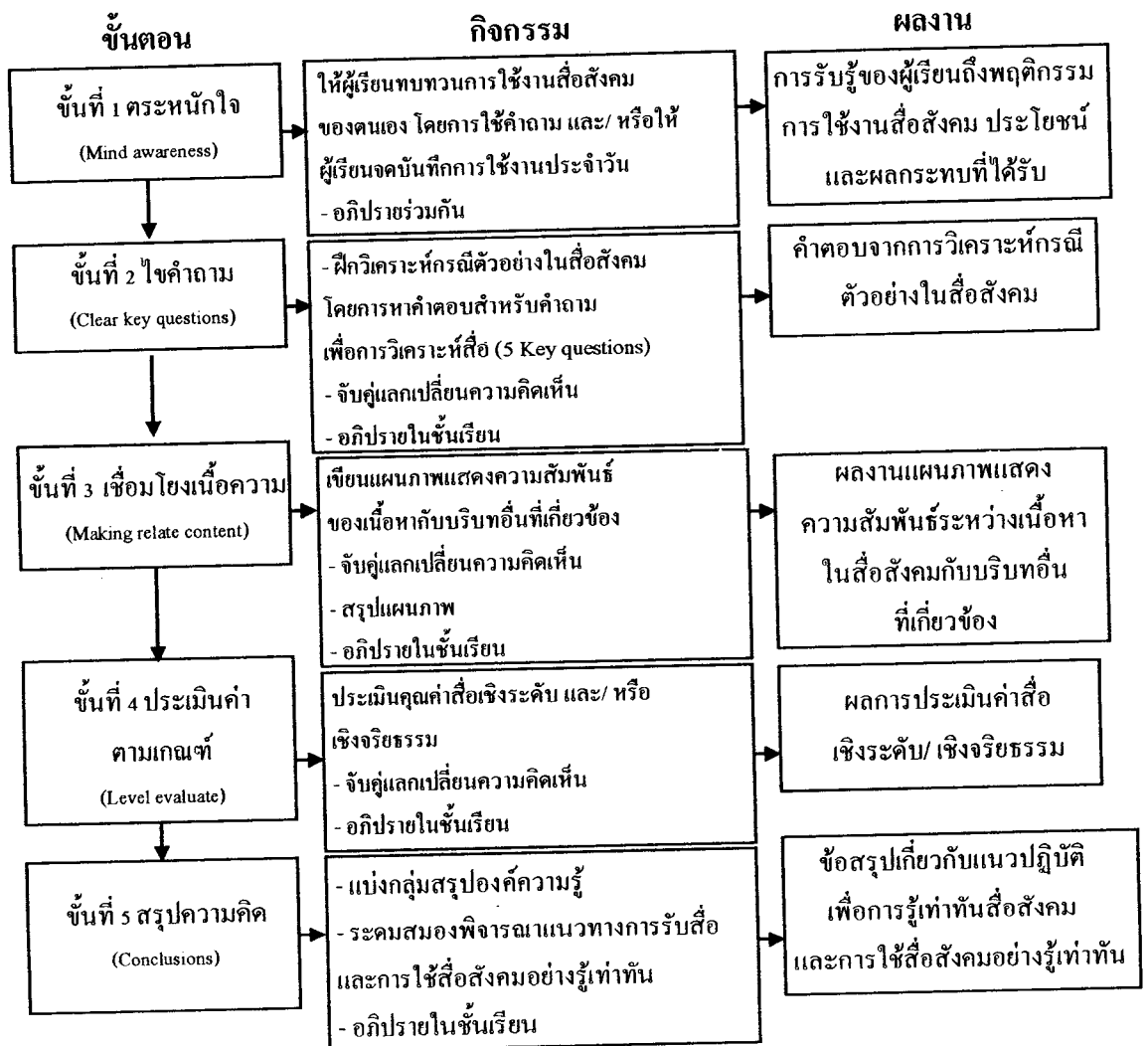
ขั้นตอนของรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม หลังการวิพากษ์

ภาพที่ 10 รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมภายหลังการวิพากษ์ โดยผู้เชี่ยวชาญ

รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม
(ต้นแบบชิ้นงานปรับปรุง ครั้งที่ 1)

รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี
โดยมีขั้นตอนและรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 11 รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ปรับปรุงครั้งที่ 1 ภายหลังการทดลองใช้รูปแบบฯ

(ต้นแบบชิ้นงานปรับปรุง ครั้งที่ 2)

รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยมีขั้นตอนและรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 12 รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ปรับปรุงครั้งที่ 2 ภายหลังจากทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 2 ผลการประเมินการใช้รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ สังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

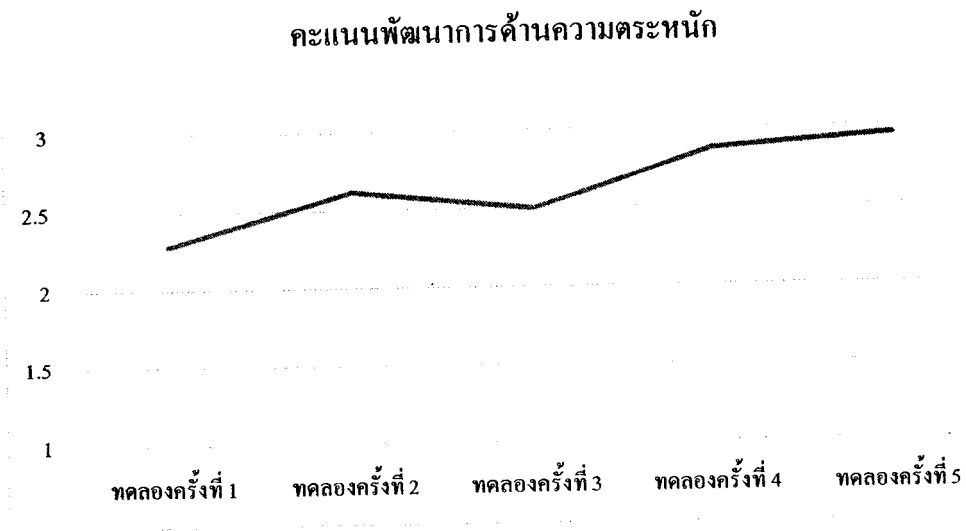
1. การประเมินรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม มีรายละเอียด
ดังต่อไปนี้

1.1 การประเมินทักษะด้านความตระหนัก ระหว่างการเรียนรู้จากรูปแบบการสอน
เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ด้วยการวิเคราะห์
ความแปรปรวนทางเดียว แบบวัดซ้ำ (One way repeated measures ANOVA) โดยผู้วิจัย ได้ออกแบบ
การวิจัยเป็น แบบกลุ่มเดียว Treatments เดียว วัดหลายครั้ง

ตารางที่ 13 ผลคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความตระหนัก

รอบทดสอบครั้งที่	N = 24	
	\bar{X}	SD
1	2.29	.55
2	2.62	.49
3	2.50	.51
4	2.87	.33
5	2.95	.20
เฉลี่ย	2.65	.49

จากตารางที่ 13 แสดงคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม
ด้านความตระหนัก ซึ่งเกิดจากการนำรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม
สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ไปทดลองใช้ จำนวน 5 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.65 ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐานเท่ากับ .49 สามารถนำมาสร้างกราฟพัฒนาการของผู้เรียนได้ดังนี้

ภาพที่ 13 กราฟแสดงพัฒนาการ ความสามารถด้านความตระหนัก

ตารางที่ 14 ค่าสถิติการทดสอบค่าความแปรปรวนร่วมของคะแนนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความตระหนัก

Within Subjects Effect	<i>Mauchly's W</i>	<i>Approx. Chi-Square</i>	<i>df</i>	<i>P</i>
ความตระหนัก	.635	9.718	9	.375

จากตารางที่ 14 แสดงว่าค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมของคะแนนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความตระหนักพบว่า มีค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมไม่แตกต่างกัน ทำให้สามารถดำเนินการวิเคราะห์ความแปรปรวนโดยไม่ต้องปรับค่าสถิติ

ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความตระหนัก

แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	P
ด้านความตระหนัก	842.700	1	842.700	2177.764	.000*
ความคลาดเคลื่อน	8.900	23	.387		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 15 แสดงว่า รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น เมื่อนำมาทดลองใช้ทั้ง 5 ครั้ง พบว่า ผลของการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความตระหนัก มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบความแตกต่างรายคู่ในตารางถัดไป

ตารางที่ 16 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการเก็บคะแนนพัฒนาการด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความตระหนัก ด้วยวิธีการของ Scheffe

	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5
ครั้งที่ 1		.025*	1.000	.001*	.000*
ครั้งที่ 2			1.000	.306	.025*
ครั้งที่ 3				.011*	.009*
ครั้งที่ 4					1.000
ครั้งที่ 5					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการเก็บคะแนนพัฒนาการด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความตระหนัก ด้วยวิธีการของ Scheffe พบว่า

1. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)

3. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

4. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5 (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)

5. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)

6. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)

7. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

8. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

9. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

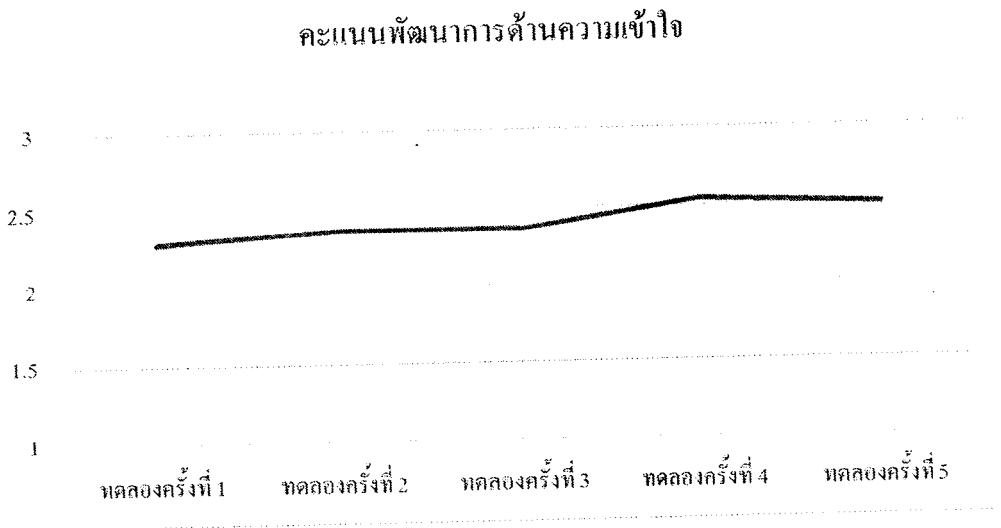
10. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5 (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)

1.2 การประเมินทักษะด้านความเข้าใจ ระหว่างการเรียนรู้จากรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว แบบวัดซ้ำ (One way repeated measures ANOVA) โดยผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นแบบกลุ่มเดียว Treatments เดียว วัดหลายครั้ง

ตารางที่ 17 ผลคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความเข้าใจ

รอบทดสอบครั้งที่	N = 24	
	\bar{X}	SD
1	2.29	.55
2	2.37	.57
3	2.37	.49
4	2.54	.50
5	2.50	.51
เฉลี่ย	2.41	.52

จากตารางที่ 17 แสดงคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความเข้าใจ ซึ่งเกิดจากการนำรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ไปทดลองใช้ จำนวน 5 ครั้ง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.41 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .52 สามารถนำมาสร้างกราฟพัฒนาการของผู้เรียนได้ดังนี้

ภาพที่ 14 กราฟแสดงพัฒนาการ ความสามารถด้านความเข้าใจ

ตารางที่ 18 ค่าสถิติการทดสอบค่าความแปรปรวนร่วมของคะแนนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความเข้าใจ

Within Subjects Effect	Mauchly's <i>W</i>	Approx. Chi-Square	<i>df</i>	<i>P</i>
ความเข้าใจ	.061	59.802	9	.000

จากตารางที่ 18 แสดงว่าค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมของคะแนนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม พบว่ามีค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความเข้าใจ

แหล่งความแปรปรวน	<i>SS</i>	<i>df</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ด้านความเข้าใจ	700.833	1	700.833	823.807	.000*
ความคลาดเคลื่อน	19.567	23	.851		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 19 แสดงว่า รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น เมื่อนำมาทดลองใช้ทั้ง 5 ครั้ง พบว่า ผลของการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความเข้าใจ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบ ความแตกต่างรายคู่ในตารางถัดไป

ตารางที่ 20 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการเก็บคะแนนพัฒนาการทักษะ
การรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความเข้าใจ ด้วยวิธีการของ Scheffe

	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5
ครั้งที่ 1		1.000	1.000	.558	1.000
ครั้งที่ 2			1.000	1.000	1.000
ครั้งที่ 3				1.000	1.000
ครั้งที่ 4					1.000
ครั้งที่ 5					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการเก็บคะแนนพัฒนาการ
ด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความเข้าใจ ด้วยวิธีการของ Scheffe พบว่า

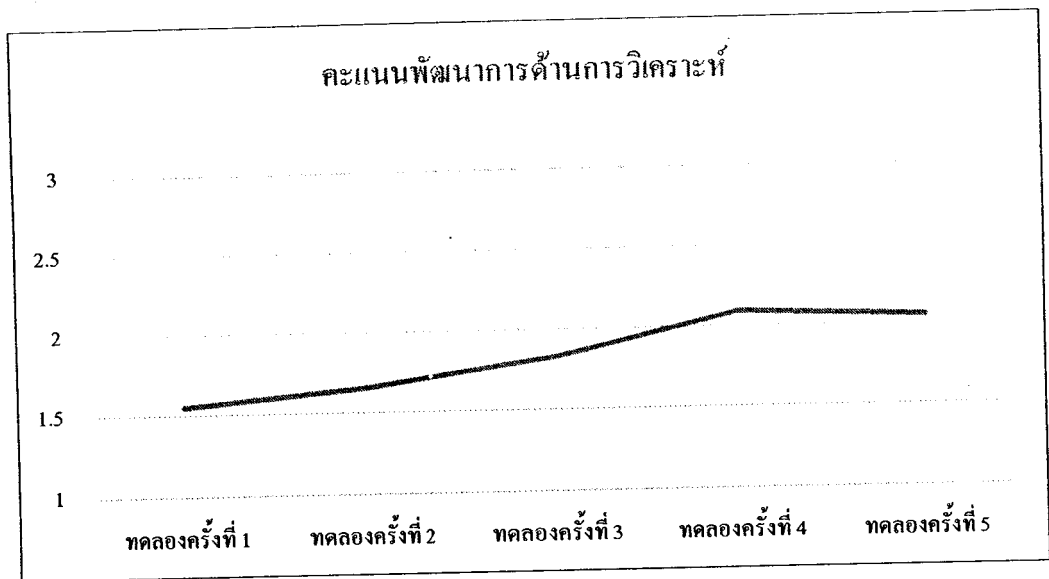
1. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
2. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
3. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
4. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5 (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
5. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
6. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
7. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5 (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
8. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
9. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5 (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
10. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5 (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)

1.3 การประเมินทักษะด้านการวิเคราะห์ ระหว่างการเรียนรู้จากรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว แบบวัดซ้ำ (One way repeated measure ANOVA) โดยผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นแบบกลุ่มเดียว Treatments เดียววัดหลายครั้ง

ตารางที่ 21 ผลคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการวิเคราะห์

รอบทดสอบครั้งที่	N = 24	
	\bar{X}	SD
1	1.55	.25
2	1.66	.30
3	1.83	.28
4	2.09	.12
5	2.05	.19
เฉลี่ย	1.83	.31

จากตารางที่ 21 แสดงคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการวิเคราะห์ ซึ่งเกิดจากการนำรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ไปทดลองใช้ จำนวน 5 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.83 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .31 สามารถนำมาสร้างกราฟพัฒนาการของผู้เรียน ได้ดังนี้

ภาพที่ 15 กราฟแสดงพัฒนาการ ความสามารถด้านการวิเคราะห์

ตารางที่ 22 ค่าสถิติการทดสอบค่าความแปรปรวนร่วมของคะแนนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการวิเคราะห์

Within Subjects Effect	Mauchly's <i>W</i>	Approx. Chi-Square	<i>df</i>	<i>P</i>
การวิเคราะห์	.488	15.354	9	.082

จากตารางที่ 22 แสดงว่าค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมของคะแนนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการวิเคราะห์ พบว่า มีค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมไม่แตกต่างกัน ทำให้สามารถดำเนินการวิเคราะห์ความแปรปรวนโดยไม่ต้องปรับค่าสถิติ

ตารางที่ 23 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการวิเคราะห์

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
ด้านการวิเคราะห์	406.088	1	406.088	2122.984	.000*
ความคลาดเคลื่อน	4.399	23	.191		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 23 แสดงว่า รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น เมื่อนำมาทดลองใช้ทั้ง 5 ครั้ง พบว่า ผลของการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการวิเคราะห์ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบ ความแตกต่างรายคู่ในตารางถัดไป

ตารางที่ 24 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการเก็บคะแนนพัฒนาการด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการวิเคราะห์ ด้วยวิธีการของ Scheffe

	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5
ครั้งที่ 1		.084	.000*	.000*	.000*
ครั้งที่ 2			.010*	.000*	.000*
ครั้งที่ 3				.000*	.000*
ครั้งที่ 4					1.000
ครั้งที่ 5					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 24 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการเก็บคะแนนพัฒนาการทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการวิเคราะห์ ด้วยวิธีการของ Scheffe พบว่า

1. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
2. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

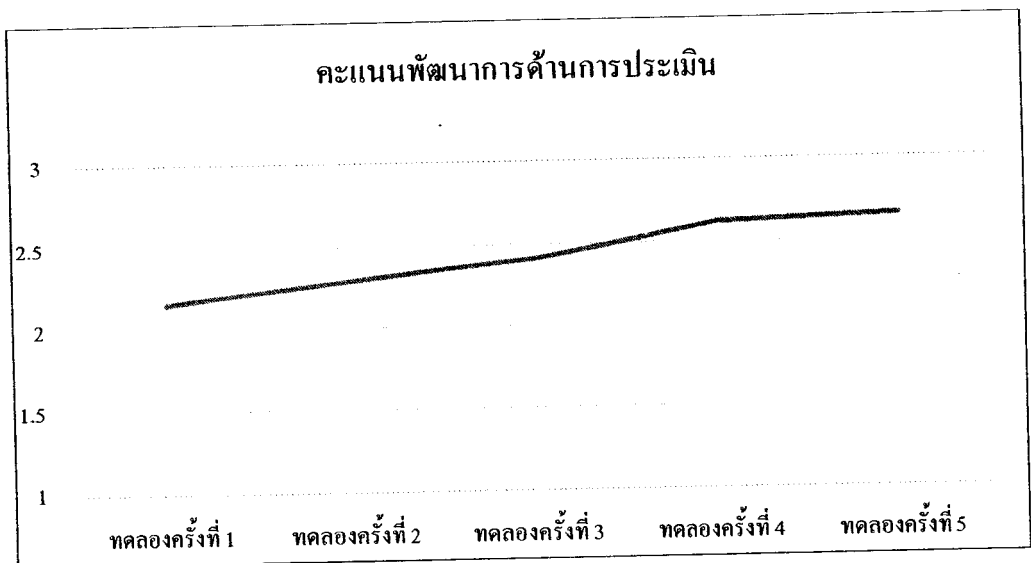
3. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4
(ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
4. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5
(ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
5. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3
(ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
6. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4
(ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
7. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5
(ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
8. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4
(ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
9. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5
(ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
10. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5
(ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)

1.4 การประเมินทักษะด้านการประเมิน ระหว่างการเรียนรู้จากรูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการประเมิน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว แบบวัดซ้ำ (One way repeated measures ANOVA) โดยผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็น แบบกลุ่มเดียว Treatments เดียว วัดหลายครั้ง

ตารางที่ 25 ผลคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการประเมิน

รอบทดสอบครั้งที่	N = 24	
	\bar{X}	SD
1	2.16	.38
2	2.29	.46
3	2.41	.50
4	2.62	.49
5	2.66	.48
เฉลี่ย	2.43	.49

จากตารางที่ 25 แสดงคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการประเมิน ซึ่งเกิดจากการนำรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ไปทดลองใช้ จำนวน 5 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.43 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .49 สามารถนำมาสร้างกราฟพัฒนาการของผู้เรียนได้ดังนี้

ภาพที่ 16 กราฟแสดงพัฒนาการ ความสามารถด้านการประเมิน

ตารางที่ 26 ค่าสถิติการทดสอบค่าความแปรปรวนร่วมของคะแนนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการประเมิน

Within Subjects Effect	<i>Mauchly's W</i>	<i>Approx. Chi-Square</i>	<i>df</i>	<i>P</i>
การประเมิน	.494	15.105	9	.089

จากตารางที่ 26 แสดงว่าค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมของคะแนนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการประเมินพบว่า มีค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมไม่แตกต่างกัน ทำให้สามารถดำเนินการวิเคราะห์ความแปรปรวนโดยไม่ต้องปรับค่าสถิติ

ตารางที่ 27 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการประเมิน

แหล่งความแปรปรวน	<i>SS</i>	<i>df</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ด้านการประเมิน	710.533	1	710.533	1332.250	.000*
ความคลาดเคลื่อน	12.267	23	.533		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 27 แสดงว่า รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น เมื่อนำมาทดลองใช้ทั้ง 5 ครั้ง พบว่า ผลของการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการประเมิน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบ ความแตกต่างรายคู่ในตารางถัดไป

ตารางที่ 28 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการเก็บคะแนนพัฒนาการ
ด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการประเมิน ด้วยวิธีการของ Scheffe

	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5
ครั้งที่ 1		1.000	.306	.002*	.004*
ครั้งที่ 2			.830	.082	.041*
ครั้งที่ 3				.961	.558
ครั้งที่ 4					1.000
ครั้งที่ 5					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 28 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการเก็บคะแนน
ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการประเมิน ด้วยวิธีการของ Scheffe พบว่า

1. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2
(ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
2. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3
(ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
3. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05
4. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05
5. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3
(ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
6. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4
(ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
7. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05
8. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4
(ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)

9. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5
(ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)

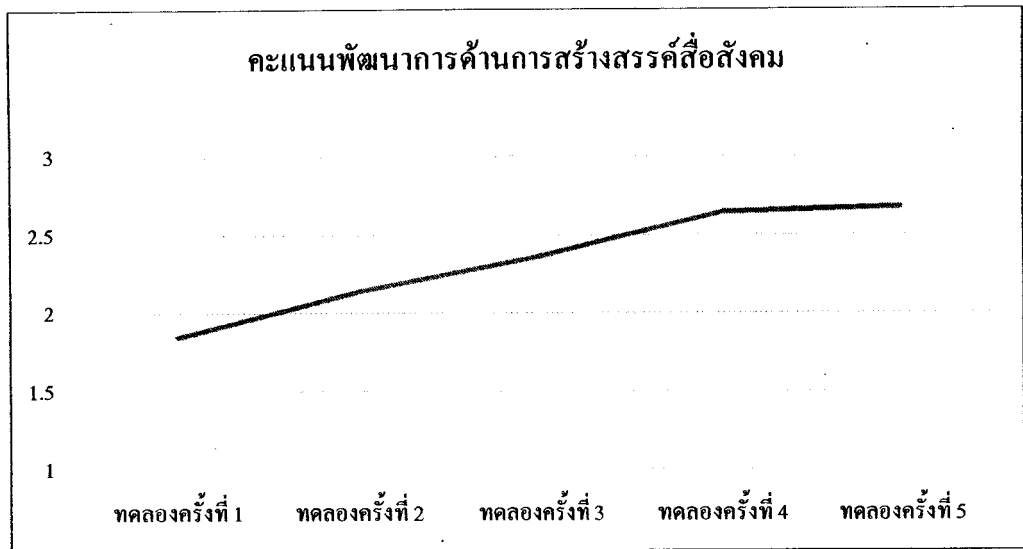
10. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5
(ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)

1.5 การประเมินทักษะด้านการใช้อย่างสร้างสรรค์ ระหว่างการเรียนรู้จากรูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ด้วยการวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว แบบวัดซ้ำ (One way repeated measures ANOVA) โดยผู้วิจัยได้ออกแบบ การวิจัยเป็น แบบกลุ่มเดียว Treatments เดียว วัดหลายครั้ง

ตารางที่ 29 ผลคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการสร้างสรรค์สื่อสังคม

รอบทดสอบครั้งที่	N = 24	
	\bar{X}	SD
1	1.85	.27
2	2.14	.23
3	2.37	.36
4	2.64	.37
5	2.68	.28
เฉลี่ย	2.34	.43

จากตารางที่ 29 แสดงคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการประเมิน ซึ่งเกิดจากการนำรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมสำหรับ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ไปทดลองใช้ จำนวน 5 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.34 และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน เท่ากับ .43สามารถนำมาสร้างกราฟเพื่อดูพัฒนาการของผู้เรียนได้ดังนี้

ภาพที่ 17 กราฟแสดงพัฒนาการ ความสามารถด้านการสร้างสรรค์สื่อสังคม

ตารางที่ 30 ค่าสถิติการทดสอบค่าความแปรปรวนร่วมของคะแนนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการใช้สื่อสังคมอย่างสร้างสรรค์

Within Subjects Effect	<i>Mauchly's W</i>	<i>Approx. Chi-Square</i>	<i>df</i>	<i>P</i>
การสร้างสรรคสื่อฯ	.490	15.296	9	.084

จากตารางที่ 30 แสดงว่าค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมของคะแนนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการสร้างสรรคสื่อสังคม พบว่า มีค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมไม่แตกต่างกัน ทำให้สามารถดำเนินการวิเคราะห์ความแปรปรวนโดยไม่ต้องปรับค่าสถิติ

ตารางที่ 31 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการสร้างสรรค์สื่อสังคม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ด้านการสร้างสรรค์สื่อ	658.008	1	658.008	2568.745	.000*
ความคลาดเคลื่อน	5.892	23	.256		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 31 แสดงว่า รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น เมื่อนำมาทดลองใช้ทั้ง 5 ครั้ง พบว่า ผลของการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบ ความแตกต่างรายคู่ในตารางถัดไป

ตารางที่ 32 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการเก็บคะแนนพัฒนาการทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านการสร้างสรรค์สื่อสังคม ด้วยวิธีการของ Scheffe

	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5
ครั้งที่ 1		.002*	.000*	.000*	.000*
ครั้งที่ 2			.024*	.000*	.000*
ครั้งที่ 3				.005*	.001*
ครั้งที่ 4					1.000
ครั้งที่ 5					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 32 การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการเก็บคะแนนพัฒนาการด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมด้วยวิธีการของ Scheffe พบว่า

1. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05
2. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

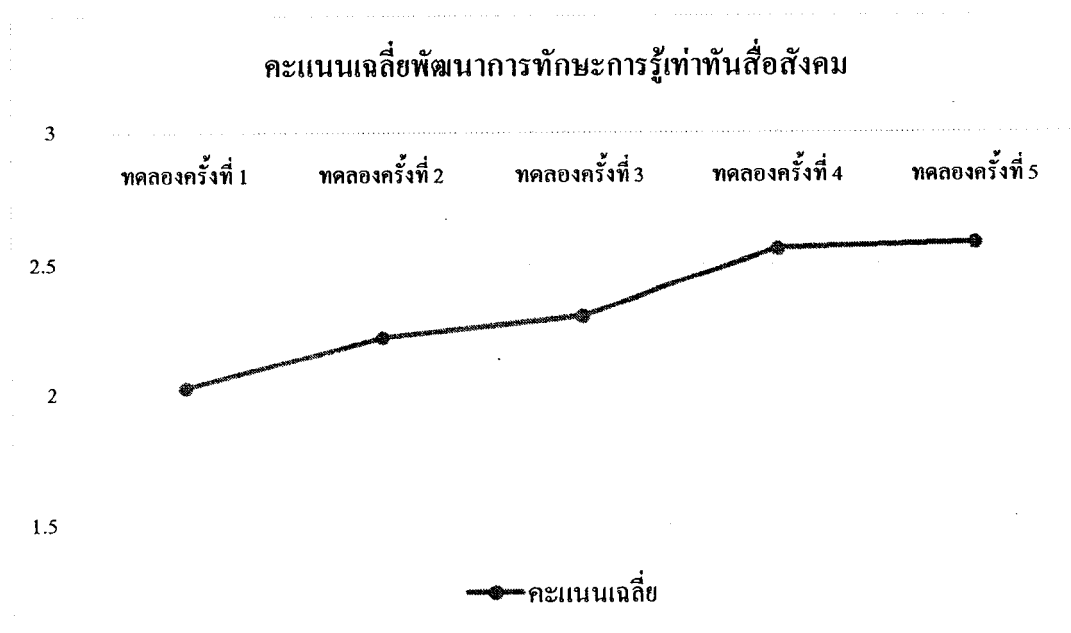
3. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
5. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
6. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
7. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
8. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
9. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
10. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5 (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)

1.6 การประเมินรูปแบบการรู้เท่าทันสื่อระหว่างการเรียนจากรูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว แบบวัดซ้ำ (One way repeated measures ANOVA) โดยผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็น แบบกลุ่มเดียว Treatments เดียว วัดหลายครั้ง

ตารางที่ 33 ผลคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

รอบทดสอบครั้งที่	N = 24	
	\bar{X}	SD
1	2.03	.21
2	2.22	.25
3	2.30	.20
4	2.56	.20
5	2.57	.17
เฉลี่ย	2.34	.29

จากตารางที่ 33 แสดงคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ซึ่งเกิดจากการนำรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมสำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี ไปทดลองใช้ จำนวน 5 ครั้ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.34 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .29 สามารถนำมาสร้างกราฟพัฒนาการของผู้เรียนได้ดังนี้

ภาพที่ 18 กราฟแสดงคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

ตารางที่ 34 ค่าสถิติการทดสอบค่าความแปรปรวนร่วมของคะแนนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

Within Subjects Effect	<i>Mauchly's W</i>	<i>Approx. Chi-Square</i>	<i>df</i>	<i>P</i>
รูปแบบการสอนฯ	.537	13.325	9	.150

จากตารางแสดงว่าค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมของคะแนนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม พบว่า มีค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมไม่แตกต่างกัน ทำให้สามารถดำเนินการวิเคราะห์ความแปรปรวนโดยไม่ต้องปรับค่าสถิติ

ตารางที่ 35 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนที่ได้จากรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

แหล่งความแปรปรวน	<i>SS</i>	<i>df</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
รูปแบบการสอนฯ	16374.192	1	16374.192	5286.052	.000*
ความคลาดเคลื่อน	71.245	23	3.098		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 35 แสดงว่า รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น เมื่อนำมาทดลองใช้ทั้ง 5 ครั้ง พบว่า ผลของการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบความแตกต่างรายคู่ในตารางถัดไป

ตารางที่ 36 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการเก็บคะแนนพัฒนาการ
ด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมด้วยวิธีการของ Scheffe

	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5
ครั้งที่ 1		.001*	.000*	.000*	.000*
ครั้งที่ 2			.757	.000*	.000*
ครั้งที่ 3				.000*	.000*
ครั้งที่ 4					1.000*
ครั้งที่ 5					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 36 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการเก็บคะแนนพัฒนาการด้านทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้วยวิธีการของ Scheffe พบว่า

1. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 1 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
5. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)
6. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
7. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
8. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

9. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3 มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

10. คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 4 ไม่มีความแตกต่างจากคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 5 (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ)

2. การประเมินความพึงพอใจและข้อเสนอแนะของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

การประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ประกอบด้วยผลคะแนนการประเมินจาก 2 ส่วน ดังนี้

2.1 ผลคะแนนความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนฯ จากรายงานความคิดเห็นของนิสิตจากระบบสำรวจความคิดเห็นของนิสิตต่อการเรียนการสอน ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ (<http://reg.rmutsb.ac.th>) ต่อการเรียนการสอนรายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศบูรณาการ (Integrated information technology) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ระดับปริญญาตรี จำนวนนักศึกษาที่ตอบแบบสำรวจ จำนวน 24 คน

ตารางที่ 37 คะแนนเฉลี่ยแสดงระดับความพึงพอใจของนิสิตที่เรียนจากรูปแบบการสอนฯ จากระบบสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเรียนการสอน

ความคิดเห็นต่อพฤติกรรมของผู้เรียน	ค่าเฉลี่ย
1. เข้าเรียนสม่ำเสมอตรงเวลา	4.29
2. ตั้งใจเรียนและซักถามเมื่อสงสัย	4.63
3. ทบทวนบทเรียนและค้นคว้าเพิ่มเติม	4.50
4. ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองและตรงเวลา	4.54
5. สามารถทำงานเป็นทีมกับเพื่อนเมื่อได้รับมอบหมายงาน	4.00
6. มีความพร้อมในการสอบ	3.96
7. มีสัมมาคารวะกับอาจารย์ผู้สอน	4.17
8. มีความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน	4.21
ภาพรวมการเรียนของนิสิต	4.35

ตารางที่ 37 (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อเนื้อหาสาระของวิชา	ค่าเฉลี่ย
1. ท่านมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต้องมาก่อนเรียนวิชานี้	4.33
2. ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาเกี่ยวกับสภาพการณ์ปัจจุบัน	4.92
3. ความยากง่ายของเนื้อหาวิชามีความเหมาะสม	4.46
4. ปริมาณเนื้อหาตลอดหลักสูตรมีความเหมาะสม	3.79
5. เนื้อหาวิชานี้สามารถประยุกต์ใช้กับวิชาอื่น ๆ ได้	4.71
6. เนื้อหาวิชาเรียนมีบางหน่วยเรียนที่สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองได้	4.58
ภาพรวมเนื้อหาสาระของวิชา	4.47
ความคิดเห็นต่อสภาพห้องเรียน	ค่าเฉลี่ย
1. มีวัสดุทัศนอุปกรณ์และอุปกรณ์ช่วยสอน	3.92
2. มีเครื่องปรับอากาศและพัดลมพอเพียง	5.00
3. ความสะอาดของห้อง	4.83
4. ความเหมาะสมของห้อง	4.33
5. สัดส่วนศูนย์ของห้องต่อจำนวนนักศึกษา	4.50
ภาพรวมด้านสภาพห้องเรียน	4.52
ความคิดเห็นต่อการสอนและผู้สอน	ค่าเฉลี่ย
1. ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ ขอบเขตเนื้อหา แผนการสอน และวิธีการวัดและประเมินผล ก่อนการสอน	4.71
2. ผู้สอนคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะตัวของนักศึกษาเป็นรายบุคคล	4.38
3. ผู้สอนมีวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาอย่างเหมาะสมและหลากหลายรูปแบบ	4.67
4. ผู้สอนมีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้กับนักศึกษามีความสุขกับการเรียน	4.83
5. ผู้สอนมีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม ระหว่างการสอน	5.00

ตารางที่ 37 (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อการสอนและผู้สอน	ค่าเฉลี่ย
6. ผู้สอนมีการมอบหมายงาน และสนับสนุนให้นักศึกษาแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง	4.50
7. ผู้สอนเปิดโอกาสให้เข้าพบ และให้คำแนะนำช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนมีปัญหา มาขอคำปรึกษา	4.38
8. ผู้สอนมีบุคลิกภาพ กิริยา วาจาสุภาพ เหมาะสม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน	4.75
ภาพรวมด้านการสอนและผู้สอน	4.65
ความคิดเห็นต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	ค่าเฉลี่ย
1. เอกสารการสอนที่เหมาะสม และให้คำแนะนำหนังสือ หรือ ตำรา หรือ แหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง	4.75
2. สื่อการสอนที่ทันสมัย และมีคุณภาพเหมาะสม	4.92
3. ตำราหรือหนังสือ ในห้องสมุดหรือแหล่งให้บริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนมีความหลากหลาย และเพียงพอต่อความต้องการ	4.42
4. การให้บริการคอมพิวเตอร์ และจุดเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนมีคุณภาพเหมาะสม และเพียงพอต่อความต้องการ	4.17
ภาพรวมด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	4.56
ความคิดเห็นต่อวิธีการวัดและประเมินผล	ค่าเฉลี่ย
1. ผู้สอนใช้วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและสภาพการเรียนรู้	4.21
2. ผู้สอนให้ข้อมูลการวัดและประเมินผลกลับไปยังนักศึกษาเพื่อปรับปรุงผลการเรียน	4.71
ภาพรวมด้านวิธีการวัดและประเมินผล	4.46

2.2 ผลการประเมินความพึงพอใจจากแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น
ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 24 คน

ตารางที่ 38 คะแนนเฉลี่ยแสดงระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนจากรูปแบบการสอนฯ
จากแบบสอบถามความพึงพอใจ

ข้อที่	ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย
1.	การปฐมนิเทศมีความเหมาะสมทำให้เข้าใจกระบวนการเรียนการสอน	4.50
2.	วัตถุประสงค์การเรียนมีความชัดเจน	4.46
3.	การตั้งประเด็นปัญหาและเสนอสถานการณ์มีความเหมาะสม และน่าสนใจ	4.50
4.	เนื้อหาสาระมีความยากง่ายเหมาะสมกับความสามารถของนักศึกษา	4.00
5.	ระบบสนับสนุนการค้นคว้าข้อมูลที่สะดวกและหลากหลาย	4.21
6.	กิจกรรมการเรียนการสอนให้ประสบการณ์ใหม่กับผู้เรียน	4.88
7.	การทำกิจกรรมกลุ่มช่วยสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้ได้ มุมมองหลากหลาย	4.88
8.	กิจกรรมการเรียนช่วยส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	5.00
9.	กิจกรรมการเรียนช่วยส่งเสริมทั้งกระบวนการคิด และการปฏิบัติ	4.33
10.	สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.88
11.	ระยะเวลาการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนฯ มีความเหมาะสม	3.96
12.	บรรยากาศการเรียนรู้อตามรูปแบบการสอนฯ เป็นบรรยากาศเชิงบวก	4.58
13.	สื่อและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการนำเสนอและการปฏิบัติมี ความครบถ้วนเพียงพอ	3.92
14.	การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อช่วยให้ระมัดระวังการใช้สื่อสังคม มากขึ้น	4.88
15.	ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนฯ ในภาพรวม	4.92
ผลการประเมินภาพรวม		4.53

ขั้นตอนที่ 3 ผลการประเมินรับรองรูปแบบการสอนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ตารางที่ 39 คะแนนเฉลี่ยการประเมินรับรองรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม
สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

หัวข้อประเมิน	คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
1. กรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนฯ	4.43	ระดับมาก
2. ทฤษฎีที่นำมาใช้ในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม	4.43	ระดับมาก
3. ความสอดคล้องของทฤษฎีที่นำมาใช้ในแต่ละขั้นตอน	4.14	ระดับมาก
4. ความเหมาะสมของจำนวนขั้นตอน	4.57	ระดับมากที่สุด
5. ความเหมาะสมของการเรียงลำดับขั้นตอน	4.29	ระดับมาก
6. ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ในแต่ละขั้นตอน		
ขั้นที่ 1 สร้างความตระหนัก	4.86	ระดับมากที่สุด
ขั้นที่ 2 วิเคราะห์เนื้อหา	4.57	ระดับมากที่สุด
ขั้นที่ 3 พิจารณาทางเลือก	4.71	ระดับมากที่สุด
ขั้นที่ 4 ประเมินคุณค่า	4.71	ระดับมากที่สุด
ขั้นที่ 5 สรุปความคิด	4.43	ระดับมาก
ขั้นที่ 6 พินิจใช้สื่ออย่างรู้เท่าทัน	4.14	ระดับมาก
7. รายละเอียดของกิจกรรมในแต่ละขั้นตอน		
ขั้นที่ 1 สร้างความตระหนัก	4.57	ระดับมากที่สุด
ขั้นที่ 2 วิเคราะห์เนื้อหา	4.14	ระดับมาก
ขั้นที่ 3 พิจารณาทางเลือก	4.43	ระดับมาก
ขั้นที่ 4 ประเมินคุณค่า	4.29	ระดับมาก
ขั้นที่ 5 สรุปความคิด	4.29	ระดับมาก
ขั้นที่ 6 พินิจใช้สื่ออย่างรู้เท่าทัน	4.29	ระดับมาก

ตารางที่ 39 (ต่อ)

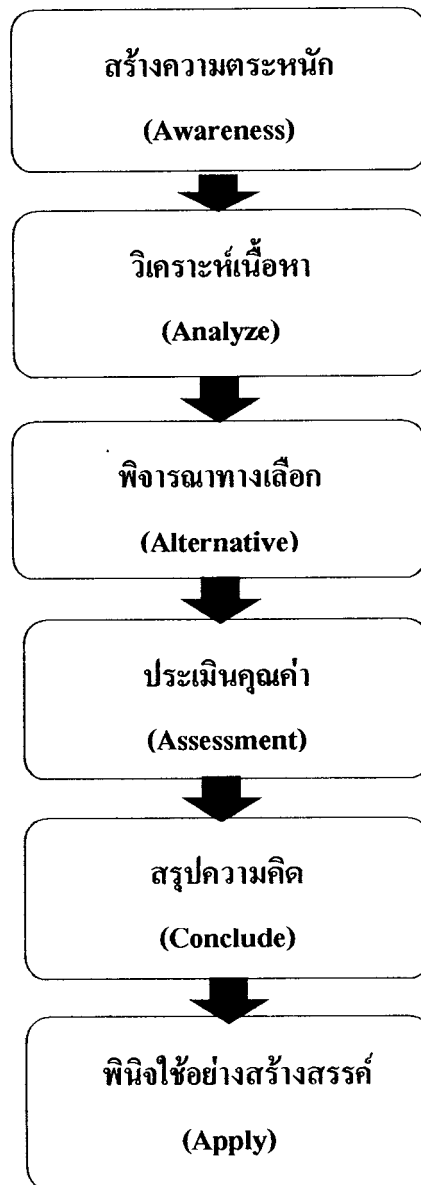
หัวข้อประเมิน	คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
8. บทบาทผู้เรียนในแต่ละขั้นตอน		
ขั้นที่ 1 สร้างความตระหนัก	4.43	ระดับมาก
ขั้นที่ 2 วิเคราะห์เนื้อหา	4.43	ระดับมาก
ขั้นที่ 3 พิจารณาทางเลือก	4.29	ระดับมาก
ขั้นที่ 4 ประเมินคุณค่า	4.57	ระดับมากที่สุด
ขั้นที่ 5 สรุปความคิด	4.57	ระดับมากที่สุด
ขั้นที่ 6 พินิจใช้สื่ออย่างรู้เท่าทัน	4.57	ระดับมากที่สุด
9. บทบาทผู้สอนในแต่ละขั้นตอน		
ขั้นที่ 1 สร้างความตระหนัก	4.29	ระดับมาก
ขั้นที่ 2 วิเคราะห์เนื้อหา	4.57	ระดับมากที่สุด
ขั้นที่ 3 พิจารณาทางเลือก	4.29	ระดับมาก
ขั้นที่ 4 ประเมินคุณค่า	4.57	ระดับมากที่สุด
ขั้นที่ 5 สรุปความคิด	4.71	ระดับมากที่สุด
ขั้นที่ 6 พินิจใช้สื่ออย่างรู้เท่าทัน	4.29	ระดับมาก
10. เจื่อนใจในการใช้รูปแบบการสอนฯ	4.43	ระดับมาก
11. ความเหมาะสมในภาพรวมของรูปแบบการสอนฯ นี้	4.14	ระดับมาก
ผลการประเมินภาพรวม	4.43	ระดับมาก

จากตารางที่ 39 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.43

บทที่ 5

ต้นแบบชิ้นงาน

รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี
ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีชื่อว่า “4ACA Model” (AAAACA) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนในการเรียน
การสอน 6 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ 19 ขั้นตอนของรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม
สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนระดับปริญญาตรี ประกอบด้วยรายละเอียดตามแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 20 รายละเอียดของรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

ส่วนที่ 1 รูปแบบการสอนฯ

รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีขั้นตอนและกระบวนการจัดการเรียนรู้ ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการสอนฯ

รูปแบบการสอนฯ มุ่งพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมของผู้เรียนใน 5 ด้าน ดังนี้

1.1 ความตระหนัก

1.2 ความเข้าใจ

1.3 การวิเคราะห์

1.4 การประเมิน

1.5 การใช้สื่อสังคมอย่างสร้างสรรค์

2. ลำดับขั้นตอนและกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

ขั้นที่ 1 สร้างความตระหนัก เริ่มต้นด้วยการให้ผู้เรียนได้ทบทวนประสบการณ์การใช้สื่อสังคมของตนเอง

มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบถึงพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมในบริบทต่าง ๆ พิจารณาผลกระทบที่ได้รับในแง่มุมต่าง ๆ ที่หลากหลายจากประสบการณ์ใช้งานของตนเอง และเพื่อน และเปิดรับประสบการณ์ใหม่ของสถานการณ์ที่น่าเสนอ โดยผู้สอนในชั้นเรียน

บทบาทผู้สอน

- กระตุ้นให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์การใช้งานในแง่มุมต่าง ๆ ให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น โดยไม่จำกัดรูปแบบหรือเครื่องมือในการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนกล้านำเสนอประสบการณ์เพื่อสามารถทราบผลกระทบได้อย่างแท้จริงและมีความหลากหลาย

- นำเสนอสถานการณ์ที่สร้างความขัดแย้งทางความคิด/ กระตุ้นผู้เรียนนำเสนอประเด็นที่เป็นกระแสในสื่อสังคมที่ผู้เรียนทั้งชั้นมีความคิดเห็นต่อสื่อแตกต่างกัน

บทบาทผู้เรียน

มีบทบาทในการนำเสนออย่างเปิดเผย ร่วมแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันในชั้นเรียนแล้วสรุปผลการพิจารณาให้มีความครอบคลุมตามการใช้งานจริง ร่วมนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจ โดยการนำเสนอด้วยปากเปล่าแล้วพิจารณาประเด็นที่เหมาะสมร่วมกัน หรือให้ผู้เรียนนำเสนอประเด็นที่กำลังอยู่ในความสนใจของสังคมผ่านการค้นข้อมูลข่าวสารในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ฯลฯ จากนั้นสรุปลงในใบงาน

การจัดกิจกรรมประกอบด้วย

การทบทวนประสบการณ์ของนักศึกษา หรือให้ผู้เรียนจดบันทึก/ ค้นประวัติการใช้งานย้อนหลัง จากสื่อสังคมที่ใช้งานอยู่ในชีวิตประจำวัน สรุปผลการใช้งานและอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน จากนั้นผู้สอนนำเสนอสิ่งเร้าจากสถานการณ์ ประเด็นปัญหาหรือเนื้อหาใหม่ โดยผู้สอนควรจัดสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเห็นลักษณะของสิ่งเร้าอย่างชัดเจน สร้างความขัดแย้งทางความคิดต่อประสบการณ์เดิม จากกรณีตัวอย่างที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้ หรือให้ผู้เรียนนำเสนอประเด็นที่สนใจร่วมกัน

ผลงาน/ ร่องรอย

ผู้เรียนทราบมุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับการใช้งานสื่อสังคม พฤติกรรมการใช้งานของตนเองและเพื่อน รวมถึงผลกระทบจากการใช้งานในรูปแบบต่าง ๆ จากการจดบันทึกตามสถานการณ์จริง

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์เนื้อหา เมื่อรับรู้ประเด็นปัญหาแล้วให้ผู้เรียนฝึกวิเคราะห์สื่อสังคมด้วยวิธีการฝึกตั้งคำถามกับสิ่งที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อ โดยใช้แนวคิดหลักของการรู้เท่าทันสื่อ

มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์สื่อสังคม จำแนกแยกแยะองค์ประกอบของสิ่งที่ปรากฏในสื่อสังคม ด้วยวิธีการฝึกตั้งคำถามกับสิ่งที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อสังคม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการประกอบสร้างสื่อ วิธีการสร้างสื่อ การรับรู้สื่อของมนุษย์ การแฝงความคิดและค่านิยมในสื่อ และวัตถุประสงค์ในการผลิตและเผยแพร่สื่อสังคม

บทบาทผู้สอน

- ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนพิจารณาสิ่งที่ปรากฏในสื่อสังคม วิเคราะห์และตีความสิ่งที่สื่อหรือผู้ผลิตสื่อพยายามสื่อสารกับผู้รับสื่อ
- ตั้งเกตุผู้เรียนและคอยแนะนำให้วิเคราะห์อย่างรอบคอบ รอบด้าน

บทบาทผู้เรียน

ร่วมนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจ โดยการนำเสนอด้วยปากเปล่าแล้วพิจารณาประเด็นที่เหมาะสมร่วมกัน หรือให้ผู้เรียนนำเสนอจากประเด็นที่กำลังอยู่ในความสนใจของกระแสสังคม ผ่านการค้นคว้าจากข่าวสารในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ฯลฯ และเขียนลงในใบงาน จากนั้นวิเคราะห์ด้วยการตั้งคำถามอย่างรอบคอบ พิจารณาผลการวิเคราะห์ร่วมกับคู่เพื่อนอย่างตั้งใจและเปิดใจรับฟังความคิดเห็น

การจัดกิจกรรมประกอบด้วย

ภายหลังจากผู้สอนนำเสนอกรณีศึกษา ให้ผู้เรียนฝึกวิเคราะห์กรณีศึกษาในสื่อสังคม ผ่านการค้นคว้าแสวงหาข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและตอบคำถามตามแนวทางการรู้เท่าทันสื่อ

(5 Key questions) ด้วยตนเองเป็นรายบุคคล เมื่อได้ข้อสรุปของตนเองแล้วจึงทำการจับคู่แบบคณะกรรมการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน เพื่อทบทวนความเข้าใจของตนเอง และรับฟังความคิดเห็นและมุมมองตามเข้าใจของเพื่อน จากนั้นสรุปและอภิปรายในชั้นเรียน

ผลงาน/ ร่องรอย

ใบงานแสดงผลงานการวิเคราะห์สื่อสังคมของผู้เรียน โดยการแสวงหาคำตอบตามกรอบแนวทางการรู้เท่าทันสื่อ

ขั้นที่ 3 พิจารณาทางเลือก

มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถระบุทางเลือกต่อการกระทำหรือพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการใช้งานสื่อสังคมในสถานการณ์ที่กำลังรับสาร โดยพิจารณาและตัดสินใจจากสิ่งที่ปรากฏในสื่อสังคม รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบและสมเหตุสมผล

บทบาทผู้สอน

- กระตุ้นให้ผู้เรียนคิด และให้เหตุผลที่มีต่อทางเลือกทั้งหมดที่สามารถเป็นไปได้ โดยอิงกับพฤติกรรมการใช้งานจริง
- เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกอย่างอิสระแต่มีเหตุผล และระบุผลลัพธ์ที่สามารถเกิดขึ้นได้จากทางเลือก ประกอบมาด้วยเสมอ

บทบาทผู้เรียน

คิดอย่างรอบคอบ ในทุกมิติของการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมใด ๆ ขณะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยพิจารณาผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นตามมาจากแต่ละการกระทำอย่างสมเหตุสมผล หากมีหลักการประกอบการให้เหตุผลต้องอ้างอิงแหล่งที่มาอย่างถูกต้องด้วย

การจัดกิจกรรม

การนำผลการวิเคราะห์สื่อสังคมในชั้นเรียนก่อนหน้ามาพิจารณาอย่างรอบคอบ และระบุทางเลือกการปฏิบัติตนต่อการใช้งานเครือข่ายสังคม พร้อมให้เหตุผลประกอบอย่างเหมาะสม จากนั้นจับคู่แบบคณะกรรมการเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองและการตัดสินใจระหว่างคู่ จากนั้นสรุปผลร่วมกันแล้วอภิปรายในชั้นเรียน

ผลงาน/ ร่องรอย

ใบงานซึ่งแสดงถึงทางเลือกต่าง ๆ ที่เป็นไปได้ซึ่งนักศึกษาพิจารณาแล้วว่าเป็นการกระทำที่เหมาะสมต่อการใช้งานสื่อสังคมตามกรอบประเด็นของกรณีศึกษา ที่ได้ทำการวิเคราะห์แล้ว

ขั้นที่ 4 ประเมินคุณค่า

มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้พิจารณาว่าการใช้สื่อสังคม ในแต่ละกรณีศึกษานั้น ผู้ผลิตสารได้นำเสนอสิ่งที่มีคุณค่าในระดับใด และ/ หรือ มีคุณธรรมจริยธรรมในขั้นใด

บทบาทผู้สอน

จัดเตรียมกรอบการประเมินสื่อเชิงระดับ และแนวทางการประเมินจริยธรรม ขณะทำกิจกรรมผู้สอนควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับการตีความ และคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนพิจารณาอย่างสมเหตุสมผลด้วย

บทบาทผู้เรียน

พิจารณาและทำความเข้าใจแนวทางการประเมินสื่อเชิงระดับ และแนวทางการประเมินสื่อเชิงจริยธรรม ให้เหตุผลอย่างรอบคอบรอบด้าน

การจัดกิจกรรมประกอบด้วย

ให้นักศึกษาประเมินคุณค่าสื่อจากความรู้ตีก่อน จากนั้นพิจารณาประเมินใน 2 ประเด็น หลักคือการประเมินคุณค่าสื่อสังคมเชิงระดับและการประเมินคุณค่าสื่อสังคมเชิงจริยธรรม

การประเมินคุณค่าทางกฎหมายและจริยธรรม โดยแบ่งผู้เรียนเป็น 2 กลุ่มจากความคิดเห็นที่แตกต่างเมื่อพิจารณากรณีตัวอย่างสื่อสังคมที่มีเนื้อหาหรือข้อมูลที่ละเมิดหรือกระทำความผิดในแง่มุมต่าง ๆ แล้วพิจารณากฎหมายและจริยธรรมที่เกี่ยวข้องจากนั้นจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมอง โดยนำเสนอหลักการด้านคุณธรรมจริยธรรม หลักธรรม หรือหลักกฎหมายประกอบ สรุปผลแล้วอภิปรายและหาข้อสรุปร่วมกัน

ผลงาน/ ร่องรอย

ใบงานแสดงผลการประเมินคุณค่าสื่อ ซึ่งระบุระดับคุณค่าและ/ หรือระดับจริยธรรม พร้อมให้เหตุผลประกอบอย่างมีหลักการ และอ้างอิงแหล่งที่มา

ขั้นที่ 5 สรุปความคิด

มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนและสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ และร่วมนำเสนอแนวทางการใช้สื่อสังคมอย่างรู้เท่าทัน

บทบาทผู้สอน

ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสรุปให้ตรงประเด็น และการนำเสนอข้อมูลเพื่อให้เข้าใจได้ง่าย

บทบาทผู้เรียน

รวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์ และการระดมความคิดในกลุ่มเพื่อสรุปเป็นแนวทางการใช้สื่อสังคมอย่างรู้เท่าทันในมิติต่าง ๆ อย่างรอบด้าน

กิจกรรมประกอบด้วย

แบ่งกลุ่มนักศึกษากลุ่มละ 3-4 คน สรุปองค์ความรู้ร่วมกัน และระดมสมอง พิจารณาแนวทางการรับ การใช้และเผยแพร่สื่อสังคมอย่างรู้เท่าทันว่าควรเป็นอย่างไร เช่น บริบทผู้รับสารควรมีพฤติกรรมอย่างไร บริบทผู้เผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูลควรมีพฤติกรรมอย่างไร บริบทของผู้ผลิตสื่อหรือประกอบสร้างสารในสื่อควรมีพฤติกรรมอย่างไร จากนั้นนำเสนอข้อสรุปเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมของแต่ละกลุ่มและอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

ผลงาน/ ร้อยรอย

รายงานสรุปแนวทางการใช้สื่อสังคมอย่างรู้เท่าทันของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

ขั้นที่ 6 พินิจใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ เป็นการฝึกให้ผู้เรียนปฏิบัติการวางแผนและออกแบบผลิตเนื้อหาเพื่อนำเสนอในสื่อสังคมด้วยตนเอง ตามกรอบสถานการณ์ที่กำหนดอย่างสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการตั้งคำถามต่อตนเองเกี่ยวกับสื่อสังคมที่กำลังผลิตว่า กำลังนำเสนออะไร ควรคำนึงถึงประเด็นสำคัญอะไรบ้างและในขณะที่เขียนสื่อหรือผลิตสื่อเราจะต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่นำเสนอ นั่นแล้วทำการเผยแพร่สู่ช่องทางที่เหมาะสม จากนั้นดำเนินการวิพากษ์สื่อโดยการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อสื่อร่วมกันพร้อมเสนอแนวทางในการปรับปรุงให้สื่อมีประสิทธิภาพสูงสุด

มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกวิเคราะห์ตนเองเมื่อเป็นผู้ผลิตเนื้อหาเพื่อเผยแพร่ในสื่อสังคมในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อสามารถใช้สื่อสังคมได้อย่างรู้เท่าทัน

บทบาทผู้สอน

ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวิเคราะห์ออกแบบและวางแผนการนำเสนอข้อมูลที่ต้องการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์ตนเองเมื่อเป็นผู้สร้างสรรค์สื่อหรือเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ ในสื่อสังคม

บทบาทผู้เรียน

กำหนดประเด็นในการนำเสนอเนื้อหาหรือข้อมูล วางแผนวิเคราะห์สิ่งที่ต้องการนำเสนอและประกอบสร้างให้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและให้มุมมองถึงผลกระทบที่จะเกิดจากการนำเสนอของตนเองอย่างรอบด้าน

กิจกรรมประกอบด้วย

ผู้เรียนออกแบบแผนเพจเพื่อนำเสนอเนื้อหาในประเด็นต่าง ๆ ตามกรอบสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนด หรือให้มีการกำหนดร่วมกันในชั้นเรียน จากนั้นวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารของตนเอง สร้างสรรค์เนื้อหาเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพผ่านข้อความ ภาพ คลิปวิดีโอ ฯลฯ อย่างเหมาะสมและรู้เท่าทันผลกระทบที่จะตามมาจากการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคม

ผลงาน/ ร้อยรอย

เพลงที่นักศึกษาออกแบบและนำเสนอเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพตามกรอบสถานการณ์ที่กำหนดและใบงานการวิเคราะห์การใช้สื่อสังคม

ส่วนที่ 2 การนำรูปแบบการสอนฯ ไปใช้

การนำรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีไปใช้ครูณาศึกษาเงื่อนไขและคำแนะนำก่อนนำไปปฏิบัติ เพื่อทราบหลักการวัตถุประสงค์รวมถึงขั้นตอนและรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในบริบทของผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

เงื่อนไขและคำแนะนำการใช้รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

1. การปฐมนิเทศ ก่อนการดำเนินการใช้รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้สอนจำเป็นต้องให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักการที่จำเป็น ดังนี้

1.1 แนวคิดหลักของการรู้เท่าทันสื่อ (Five core concepts) เพื่อเข้าใจหลักการเบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งที่เราได้รับจากสื่อสังคม ได้แก่ 1) เนื้อหาสื่อล้วนถูกประกอบสร้างขึ้น 2) สื่อใช้กลวิธีต่าง ๆ ให้เข้าใจตามที่สื่อต้องการ 3) เนื้อหาเดียวกันผู้คนรับรู้ได้แตกต่างกัน 4) เนื้อหาจะแฝงค่านิยม ทศนคติบางอย่าง และ 5) เนื้อหาสื่อหวังประโยชน์บางอย่างเสมอ

1.2 หลักการวิเคราะห์สื่อสังคมเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ (Five key questions) เพื่อเป็นกรอบให้ผู้เรียนตั้งคำถามในการวิเคราะห์สื่อสังคม ได้แก่ 1) ใครสร้างเนื้อหา 2) เทคนิคใดที่ถูกนำมาใช้เพื่อดึงดูดความสนใจ 3) เพราะอะไรผู้คนจึงรับรู้สื่อต่างกัน 4) ทศนคติใดที่สื่อปลูกฝัง นำเสนอแก่เรา 5) เนื้อหาที่ถูกส่งมาเพื่อหวังอะไร

1.3 หลักการเขียนแผนภาพหรือผังความคิด (Mind map) เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการนำความคิดมาเขียนเป็นแผนผังเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้จากความคิดเพื่อให้สามารถถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นแผนภาพได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

1.4 การประเมินค่าสื่อสังคมเชิงระดับ โดยให้ผู้เรียนทราบกรอบการประเมินซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1: (ต่ำสุด) ตอบสนอง อารมณ์/ ความรู้สึก

ทำให้เกิดความรู้สึกสนุก ตื่นเต้น เร้าใจ สะใจ เสรี สงสาร หดหู่ใจ เป็นต้น ส่วนมากสื่อที่ให้คุณค่าระดับนี้จะเน้นอารมณ์ ความรู้สึกมากกว่าสารประโยชน์

ระดับที่ 2: ให้ความรู้/ ข้อมูลใหม่

ทำให้ผู้รับสื่อได้รับข้อมูลใหม่ ๆ เป็นความรู้ที่ผู้รับสื่อยังไม่เคยรู้มาก่อน เช่น ความรู้เฉพาะทางต่าง ๆ ที่บุคคลทั่ว ๆ ไปไม่รู้ แต่เป็นเพียงข้อมูล ยังไม่สามารถสร้างแนวความคิดใหม่ได้

ระดับที่ 3: สร้างความคิด

ทำให้ผู้รับสื่อเกิดความคิดใหม่ ๆ กระตุ้นความคิด สร้างแนวคิด ตอบสนองกับการเรียนรู้และการเติบโตในแต่ละวัย เช่น สื่อที่สร้างให้ผู้รับเกิดความคิดสร้างสรรค์ หรือกระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ หรือสื่อที่ทำให้ค้นพบแก่นความคิด มุมมองด้านบวก

ระดับที่ 4: พัฒนาจิตใจให้ดีขึ้น

ทำให้ผู้รับสื่อเข้าถึงความจริง (Truth) ทำให้เห็นสังขรณ์ชีวิตบางอย่าง ชำระล้างความคิดติดอกติดใจ เกิดแรงบันดาลใจ จุดประกายวิถีการดำเนินชีวิต สร้างความมุ่งมั่น สร้างสายคาที่มองเห็นแก่นแท้ของโลกหรือสรรพสิ่งรอบตัว

1.5 การประเมินคุณค่าทางกฎหมายและจริยธรรมตามหลักพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์กมี ทั้งหมด 3 ระดับใหญ่ ๆ และแต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ชั้นตอน คือ

ระดับที่ 1 ระดับต่ำกว่าเกณฑ์ หรือระดับก่อนจริยธรรม ที่เป็นเหตุเป็นผล

(Preconventional or pre-moral level)

- ระดับจริยธรรมของผู้อื่น (Heteronomous morality)
- ผลประโยชน์ของตนเองเป็นใหญ่ หรือหลักการแสวงหารางวัลหรือคำชม

(Individualism and instrumental purpose and exchange)

ระดับที่ 2 ระดับมีจริยธรรมอย่างมีเกณฑ์ หรือระดับตามเกณฑ์ (Conventional role conformity)

• การยอมรับของกลุ่มหรือหลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (Mutual interpersonal expectations relationships and interpersonal conformity)

- ระบบระเบียบของสังคม (Social system and conscience)
- ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์หรือระดับมีจริยธรรมอย่างมีวิจารณญาณ

(Post conventional level or self accepted moral principles)

- สัญญาทางสังคม (Social contract or utility and individual right)
- คุณธรรมสากล (Universal ethical principle)

2 บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

2.1 บทบาทของผู้สอน

จากการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism theory) และการสอนแบบกรณีศึกษา ผู้สอนควรมีบทบาท ดังนี้

- ผู้สอนเป็นผู้เตรียมกรณีตัวอย่างจากข้อมูลข่าวสาร สื่อ เรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ
- ผู้สอนเป็นผู้นำเสนอกรณีให้ผู้เรียน ได้ทราบหรืออาจจะมอบให้ผู้เรียน

เป็นการสมมติขึ้นก็ได้

- ผู้สอนต้องตั้งคำถามช่วยผู้เรียนเกิดความคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงกรณีตัวอย่างนั้นกับเรื่องราวอื่น ๆ

- ผู้สอนและกระตุ้นผู้เรียนอภิปรายเรื่องราวของกรณีตัวอย่างนั้น
- ผู้สอนให้ผู้เรียนสรุปแนวคิดที่ได้จากกรณีตัวอย่าง

2.2 บทบาทผู้เรียน

- ผู้เรียนต้องมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการหลากหลายเพื่อได้มาซึ่งคำตอบที่ถูกต้อง สมเหตุสมผล

- ผู้เรียนต้องเป็นผู้แลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์ นำเสนอกระบวนการคิดของตนเอง แลกเปลี่ยนกับคู่ และเพื่อนร่วมชั้นเรียน

- ผู้เรียนต้องเปิดใจจะช่วยกันอภิปราย วิเคราะห์ และยินดีรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างสมเหตุสมผลและมีวิจารณญาณ เพื่อนำไปสู่การสรุปความรู้ความจริงและเชื่อมโยงสู่บริบทอื่นอย่างรอบด้าน

ส่วนที่ 3 การวัดผล

การวัดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมของผู้เรียน ใช้แบบประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมจากร่องรอยของผลงาน โดยใช้เกณฑ์การประเมินแบบ Rubric score โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อสังคม เป็น 3 ระดับ คือ

- 1 หมายถึง แสดงพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อสังคมได้น้อยมากหรือไม่ได้เลย
- 2 หมายถึง แสดงพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อสังคมในระดับปานกลางหรือผ่าน
- 3 หมายถึง แสดงพฤติกรรมการรู้เท่าทันสื่อสังคมในระดับมากหรือดี

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การพัฒนา รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มีวัตถุประสงค์ วิธีการวิจัย สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะตามลำดับ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสร้างและพัฒนา รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี

วัตถุประสงค์การวิจัยย่อย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
3. เพื่อรับรองรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมของนักศึกษาระดับ ปริญญาตรี

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การพัฒนา รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมของนักศึกษาระดับ ปริญญาตรีมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นสังเคราะห์สร้างรูปแบบการสอน (Construction) มีการดำเนินงานตามลำดับ ดังนี้
 - 1.1 ศึกษา ค้นคว้า แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบการเรียนการสอน การพัฒนา รูปแบบ การเรียนการสอน องค์ประกอบเกี่ยวกับรูปแบบการสอน ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism theory) แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) แนวคิดการสอนแบบกรณีศึกษา (Case study) ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ
 - 1.2 ยก (ร่าง) รูปแบบการสอนฯ โดยดำเนินการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ร่วมกัน เพื่อสร้างข้อสรุปกำหนดเป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีในการร่างรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะ การรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี
 - 1.3 ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการสอนฯ โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบการสอนฯ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ (IOC) ดังนี้

1.3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนฯ ได้ค่า 1.00 ทุกรายการ

1.3.2 แบบประเมินร่องรอยของผลงาน ได้ค่า 1.00 ทุกรายการ

1.3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอนฯ

ได้ค่า 1.00 ทุกรายการ

2. ขั้่นนำรูปแบบการสอนไปใช้ในสถานการณ์จริง (Implementation) ผู้วิจัยดำเนินการนำรูปแบบการสอนที่ปรับปรุงแก้ไขหลังการวิพากษ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากนั้นนำรูปแบบการสอนต้นแบบไปใช้ในสถานการณ์จริงกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 24 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ใช้วิธีการวัดซ้ำ (Repeated measurement) เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงรูปแบบการสอน โดยทดสอบจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นทั้งสิ้น 5 ครั้ง โดยบูรณาการรูปแบบการสอนเข้ากับเนื้อหาสาระในรายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศบูรณาการ ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557

3. ขั้่นประเมิน (Evaluation) ขั้่นประเมินเป็นการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการสอนที่สร้างขึ้น และประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอน ประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม จากแบบสอบถามความพึงพอใจการประเมินรูปแบบการสอนฯ พิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยทักษะการรู้เท่าทันสื่อ เป็นแนวโน้มที่สูงขึ้น และนำผลที่ได้จากการทดลองใช้รูปแบบฯ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน ได้พิจารณาและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอน เพื่อเป็นการรับรองรูปแบบการสอนในขั้นตอนสุดท้าย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ พบว่า ได้รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มี 6 ขั้นตอน คือ

ขั้่นสร้างความตระหนัก

ขั้่นวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้่นพิจารณาทางเลือก

ขั้่นประเมินคุณค่า

ขั้นสรุปความคิด

ขั้นการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์

2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี พบว่า จากการนำรูปแบบการสอนไปทดลองใช้ ผลการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนจากรูปแบบการสอนในแต่ละครั้งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อดำเนินการวิเคราะห์เป็นรายคู่ พบว่า รูปแบบการสอน ๑ ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการของคะแนนสูงขึ้น จะเห็นว่าคะแนนของครั้งที่ 2 มากกว่าครั้งที่ 1 และคะแนนของครั้งที่ 3 มากกว่าครั้งที่ 2 คะแนนของครั้งที่ 4 มากกว่าครั้งที่ 3 แต่ครั้งที่ 5 ไม่แตกต่างจากครั้งที่ 4 อาจเนื่องมาจากผู้เรียนมีพัฒนาการที่สูงขึ้นคงที่ ดังนั้น ครั้งที่ 5 และครั้งที่ 4 จึงไม่แตกต่างกัน แสดงว่ารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรีมีประสิทธิภาพ

3. การรับรองรูปแบบการสอนฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.43

4. ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนจากรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่า นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นในระดับมาก คือ ผลการประเมินความพึงพอใจ จากแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.53 และผลคะแนนความพึงพอใจจากระบบสำรวจความคิดเห็นผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ มีค่าเฉลี่ย 4.54

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1. รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน ซึ่งเป็นระดับปริญญาตรี ด้วยการฝึกกระบวนการรู้เท่าทันสื่อสังคม โดยมีพื้นฐานความเชื่อตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism theory) ทฤษฎีดังกล่าวที่มีพื้นฐานมากจากทฤษฎีของความรู้ (Theory of knowledge) ของเพียเจต์ (Jean Piaget) ซึ่งอธิบายว่าพัฒนาการเกี่ยวกับความคิด ความเข้าใจของบุคคลนั้นเกิดจากการที่บุคคลพยายามจะปรับตัวให้อยู่ในสภาวะสมดุลเมื่อมีปฏิสัมพันธ์

กับสิ่งแวดล้อม โดยทำให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา ซึ่งเป็นกระบวนการที่เรียนรู้ ที่เกิดขึ้นผู้เรียน ภายใต้อาณัติที่ได้ศึกษา ค้นคว้าข้อมูลความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนแต่ละคนจะสร้างความหมาย ตามความเข้าใจของตนเองขึ้นมาจากประสบการณ์ใหม่ซึ่งแตกต่างจากประสบการณ์เดิม ผ่านการร่วมมือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยเน้นกลยุทธ์กิจกรรมการสอนแบบกรณีศึกษา (Case study) โดยนำเสนอตัวอย่างสถานการณ์จากสื่อสังคมในรูปแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียน ได้ศึกษา วิเคราะห์ และแสวงหาคำตอบจากการตั้งคำถามต่อสื่อสังคมที่ได้รับ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับสื่อ เข้าใจกลยุทธ์ในการนำเสนอ รวมถึงความเชื่อทัศนคติหรือค่านิยมต่าง ๆ ที่แฝงมาในเนื้อหาหรือข้อมูลในสื่อเมื่อผู้เรียนเข้าใจก็จะสามารถตัดสินใจ เชื่อ ตัดสินใจรับหรือปฏิเสธข้อมูลจากสื่อ ได้อย่างสมเหตุสมผล นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำกิจกรรม การเรียนแบบเพื่อนคู่คิด (Think-pair-share) ซึ่งเป็นเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ ระหว่างผู้เรียน 2 คน ที่จับคู่กัน แล้วช่วยกันแบ่งปันความคิดในประเด็นปัญหา เพื่อให้ผู้เรียน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน หลังจากทีร่วมกันคิดเป็นคู่แล้ว จึงนำความรู้ที่ได้ไปเสนอ ให้เพื่อนร่วมชั้น เรียน ได้รับฟัง เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์วิจารณ์ผลร่วมกันทั้งชั้นเพื่อให้ผู้เรียน เกิดความตระหนัก สร้างความเข้าใจร่วมกัน สามารถวิเคราะห์ ประเมินสื่อและสร้างสรรค์สื่อสังคม ได้อย่างมีประสิทธิภาพและรู้เท่าทัน

เมื่อพิจารณาถึงประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนในภาพรวมแล้วพบว่า รูปแบบ การสอนมีประสิทธิภาพ เนื่องจากรูปแบบการสอนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนี้ผ่านกระบวนการ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ทั้งทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบ ตลอดจนกระบวนการพัฒนารูปแบบ และได้ปรับปรุงแก้ไขในทุกขั้นตอนสอดคล้องกับ ทิสนา แจมณี (2550) ซึ่งกล่าวว่า รูปแบบ การเรียนการสอนคือสภาพลักษณะของการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระบบระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิดและความเชื่อ โดยประกอบด้วยกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีสอนและเทคนิค การสอนต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิดที่ยึดถือ รูปแบบจะต้องได้รับการพิสูจน์ ทดสอบ หรือยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนในการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะรูปแบบนั้น ๆ ดังนั้น จึงทำให้รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมจึงมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น ยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดของนักการศึกษาอีกหลากหลายท่าน ดังประเด็นที่ค้นพบต่อไปนี้

1.1 การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

ขึ้นสร้างความตระหนักของนักศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับวิธีการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ ของ Potter (2005) ที่เห็นว่า วิธีการที่จะทำให้ผู้รับสื่อมีการรู้เท่าทันสื่อเพิ่มมากขึ้นคือ ให้ผู้รับสื่อ

ตระหนักและเข้าใจผลกระทบและอิทธิพลของสื่อ ซึ่งจะช่วยให้ผู้รับสื่อปกป้องตนเองได้ ผู้วิจัย เน้นที่การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ให้นักศึกษาได้ทบทวนถึงพฤติกรรมการใช้สื่อสังคม ในหลายมุมมอง หลายมิติ เพื่อให้สามารถรับรู้ถึงผลกระทบของสื่อสังคมที่มีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ในเชิงบวกและเชิงลบ การที่นักศึกษามีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความตระหนักในภาพรวม ที่สูงขึ้นนั้น เป็นเพราะเมื่อเริ่มเรียนด้วยรูปแบบการสอนฯ นักศึกษาได้อยู่ในสภาวะ ที่ต้องทำการทบทวนพฤติกรรมกรรมการใช้สื่อสังคมของตนเองทำให้เกิดการรับรู้พฤติกรรมของตนเอง และเมื่อนำมาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในชั้นก็ให้เห็นปรากฏการณ์พฤติกรรมของผู้อื่น และได้ร่วม วิเคราะห์ผลกระทบในเชิงบวกและลบร่วมกัน ซึ่งกระบวนการในชั้นนี้มีความสอดคล้องกับ นิติยา วิมลศักดิ์ (2548) ที่กล่าวว่า ความตระหนักเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึก ความคิดเห็น ความสำนึก เป็นภาวะที่บุคคลเข้าใจและประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับตนเอง ได้โดยอาศัย ระยะเวลา เหตุการณ์ ประสบการณ์หรือสภาวะแวดล้อมเป็นปัจจัยให้เกิดความตระหนัก นอกจากนี้ กิจกรรมการบันทึกพฤติกรรมกรรมการใช้งานยังสอดคล้องกับกระบวนการสร้างความตระหนัก ของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540) ที่ให้ผู้เรียนสนใจเอาใจใส่ รับรู้เห็นคุณค่า ในปรากฏการณ์พฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรม นามธรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งมีขั้นตอนของการสังเกต ให้ข้อมูล ที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เอาใจใส่ และเห็นคุณค่า การวิจารณ์ ให้ตัวอย่าง สถานการณ์ ประสบการณ์ตรง เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์สาเหตุผลดี ผลเสีย และการสรุป โดยให้อภิปรายหาข้อมูลหรือหลักฐานมาสนับสนุนคุณค่าของสิ่งที่จะต้องตระหนัก และวางเป้าหมายที่จะพัฒนาตนเองในเรื่องนั้น ดังนั้น กระบวนการสอนในขั้นตอนนี้จึงส่งผล ให้เกิดทักษะความตระหนักในตัวผู้เรียนได้ ส่วนการทดลองในครั้งที่ 3 ค่าคะแนนความตระหนัก ลดลงเล็กน้อยนั้น อาจเป็นเพราะการที่นักศึกษาได้เรียนรู้จากกรณีศึกษาที่มีความท้าทายต่อสภาวะ ทางค่านิยม เนื่องจากเนื้อหาที่ใช้เป็นกรณีศึกษาในการทดลองครั้งนี้มีความเกี่ยวข้องกับ การใช้สื่อสังคมเพื่อเป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้า และเป็นตัวอย่างสินค้าเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ อาหารเสริม และเครื่องสำอางที่กำลังได้รับความนิยมในการซื้อขายผ่านสื่อสังคมกันอย่างแพร่หลาย และนอกจากกรณีศึกษาที่ได้นำมาใช้ศึกษาแล้วนักศึกษายังต้องสวมบทบาทการเป็นผู้ขายสินค้า และผลิตสื่อโฆษณาเพื่อนำเสนอผ่านสื่อสังคมเองอีกด้วย ทั้งในแง่มุมมองการเป็นผู้รับสาร และผู้ส่งสาร สอดคล้องกับ จินตนา ดันสุวรรณนนท์ (2550) ที่กล่าวว่าสื่อโฆษณามีอิทธิพล อย่างมากต่อการสร้างหรือการเปลี่ยนแปลงเจตคติและค่านิยมของผู้บริโภคสื่อ สื่อโฆษณา ได้เข้ามากระตุ้นพฤติกรรมกรรมการบริโภคของประชาชน โดยเฉพาะกับกลุ่มวัยรุ่น ในสภาวะ ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างในการทดลองครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาหญิง มากถึง 20 คน จากนักศึกษาทั้งหมด 24 คน คิดเป็นร้อยละ 83 ของชั้นเรียน และอยู่ในช่วงอายุ 17-19 ปี

ถือว่าเป็นกลุ่มวัยรุ่นซึ่ง จินตนา คັນสุวรรณนนท์ (2550) อธิบายว่า เป็นวัยที่กำลังสร้างอัตลักษณ์ทางสังคม มีจิตใจอ่อนไหว ชักจูงได้ง่าย อยู่ในช่วงของการแสวงหาความเป็นตัวเอง สนใจในสิ่งต่าง ๆ รอบตัวสูง มักให้ความสนใจในสิ่งที่ทันสมัย วัยดังกล่าว จึงมักตกเป็นเหยื่อของค่านิยมที่โฆษณาจูงใจนำเสนอเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจโดยไม่รู้ตัว แต่เมื่อเรียนด้วยรูปแบบการสอนอย่างต่อเนื่องค่าคะแนนพัฒนาการทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ด้านความตระหนักมีแนวโน้มสูงขึ้นแสดงว่าขั้นตอนการสร้างความตระหนักมีประสิทธิภาพ

1.2 การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

ชั้นวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนนี้ผู้เรียนมีโอกาสได้พัฒนาทักษะทางปัญญา ได้แก่ ทักษะการอ่านจากการค้นคว้า ทักษะการเขียน ทักษะการพูด ทักษะการอภิปราย ทักษะการวิเคราะห์ คิดใช้เหตุผล ทักษะทางสังคม การได้เรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ ได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้และได้เรียนรู้กระบวนการ เรียนรู้วิธีที่ตนเองเกิดการเรียนรู้ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2540) ผู้วิจัยเน้นที่การจัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักจิตวิทยา คือ เพียเจต์ (Piaget) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึม (Constructivism) โดยกระบวนการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย การสร้างความขัดแย้งทางความคิดให้ผู้เรียน โดยผู้สอนนำเสนอสถานการณ์ให้ผู้เรียน หรือผู้สอนให้ผู้เรียนเป็นผู้เสนอกรณีศึกษาโดยเลือกเนื้อหาที่นักศึกษาให้ความสนใจอยู่ในกระแสสังคม และฝึกกระบวนการวิเคราะห์จำแนกแยกแยะองค์ประกอบของสิ่งที่ปรากฏในสื่อสังคมด้วยตนเอง โดยการหาคำตอบให้กับคำถามเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ 5 Key questions (Foundation for media inquiry, Online) ได้แก่ การวิเคราะห์สิ่งที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อว่าใครคือผู้สร้างสื่อ มีวิธีการสร้างอย่างไร บุคคลรับรู้สื่อแตกต่างกันหรือไม่และอย่างไรบ้าง ผู้สร้างสื่อได้แฝงทัศนคติ ความคิด ความเชื่อหรือค่านิยมอะไรของตนลงไปในสื่อบ้าง และแท้จริงแล้วสิ่งที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อสังคมนั้นมีจุดประสงค์อย่างไรต่อผู้รับสาร ซึ่งเมื่อผู้เรียนได้ฝึกทักษะการวิเคราะห์จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการประกอบสร้างสื่อ การรับรู้สื่อที่แตกต่างกันของมนุษย์ การแฝงหรือสอดแทรกความคิดและค่านิยมต่าง ๆ ในสื่อฯ และจุดประสงค์ในการเผยแพร่สื่อต่าง ๆ ผ่านเครือข่ายสังคม ซึ่งสอดคล้องตามแนวทางการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของ Thorman (2003) ที่เห็นว่า องค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อจะต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้ทักษะการใช้การคิดวิเคราะห์ เรียนรู้ที่จะวิเคราะห์และตั้งคำถามว่าจะอะไรอยู่ในภาพ สิ่งเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นมาจากอะไร สร้างมาได้อย่างไร และมีอะไรที่ถูกละเว้น ไม่ให้นำเสนอ รู้จักตั้งคำถามว่าใครเป็นเจ้าของสื่อ ผลิตขึ้นมาเพื่อจุดประสงค์ใด ใครได้ประโยชน์ ใครเสียประโยชน์ อะไรคือผลกระทบที่จะเกิดกับบุคคลหรือสังคม การเรียนรู้ดังกล่าวสามารถทำได้ผ่านการตั้งคำถาม การอภิปรายซักถามในห้องเรียน

และการทำกิจกรรมกลุ่ม การซึ่งผู้เรียนจะคิดวิธีตอบสนองการกระตุ้นที่ได้รับ โดยใช้โครงสร้างทางความคิดในสมอง (Schema) ที่ตนมีอยู่ และตอบสนองต่อสิ่งเร้าตามที่ได้คิดไว้ จากนั้นจะนำไปสู่กระบวนการดูดซึม (Assimilation) หรือกระบวนการปรับโครงสร้าง (Accommodation) ซึ่งเป็นกระบวนการพื้นฐานของ Constructivism ที่ทำให้เกิดการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในที่สุด และเมื่อมีการแลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนในชั้นเรียนมุมมองในการวิเคราะห์สื่อของนักศึกษาจึงกว้างมากยิ่งขึ้น ภายหลังจากทดลองกับผู้เรียนทั้ง 5 ครั้ง ผลคะแนนเฉลี่ยไม่มีความแตกต่างกัน (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ) ปรากฏการณ์นี้อาจเกิดจากภาวะ

ในการทำความเข้าใจต่อเนื้อหาอย่างพินิจพิจารณา และประสบการณ์การใช้สื่อสังคมที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เรียนมีประสบการณ์การใช้สื่อสังคมประเภท Facebook มาเป็นระยะเวลา นานพอที่จะทราบถึงธรรมชาติของความเป็นสื่อสังคม มีประสบการณ์ในการใช้สื่อที่หลากหลาย ทั้งด้านบวกและลบ ประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อมเกี่ยวกับการใช้งานในรูปแบบต่าง ๆ ประกอบกับในช่วงเวลาของการทดลองใช้รูปแบบการสอนฯ เป็นช่วงเวลาที่สังคมให้ความสำคัญกับการให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมอย่างระมัดระวังและปรากฏข่าวสารที่มีความเกี่ยวข้องกับผลกระทบจากสื่อสังคมในเชิงลบออกมามากขึ้น มีส่วนทำให้นักศึกษามีความเข้าใจพื้นฐานหรือมีความรู้เดิมเกี่ยวกับสภาพความเป็นสื่อสังคม ฉะนั้น คะแนนเฉลี่ยในการทดลองครั้งแรกจึงไม่ได้อยู่ในระดับต่ำมากและเมื่อทดลองในครั้งต่อ ๆ ไป มีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้น เพียงเล็กน้อยเท่านั้น และอาจสามารถอธิบายด้วยแนวคิดเรื่องทัศนคติเกี่ยวกับความไว้วางใจ ความปลอดภัยของระบบและความเป็นส่วนตัว เนื่องจากนักศึกษามีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการให้บริการสื่อสังคมและทัศนคติเชิงบวกที่มีต่อสื่อสังคมประเภท Facebook ซึ่งสอดคล้องกับ Shin (2010) ศึกษาพบว่า ทัศนคติด้านความไว้วางใจมีความสัมพันธ์กับการยอมรับความรู้สึกลดภัยในการทำงาน ซึ่งความไว้วางใจถือเป็นปัจจัยที่สำคัญส่งผลต่อการเปิดเผยข้อมูลผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ Stutzman, et al. (2011 อ้างถึงใน นกัศกร กรวยสวัสดิ์, 2553) อธิบายว่า เมื่อผู้ใช้บริการมีทัศนคติทางบวกจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล แต่ถ้าผู้ใช้บริการมีทัศนคติเชิงลบการแลกเปลี่ยนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้น การที่ค่าคะแนนเฉลี่ยไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นแนวโน้มที่สูงขึ้นอย่างชัดเจนอาจเกิดจากทัศนคติเชิงบวกที่มีอยู่ในตัวนักศึกษาส่วนใหญ่ทำให้รู้สึกไว้วางใจระบบการให้บริการและการใช้งานส่งผลให้ผู้เรียนไม่มีการวิเคราะห์ในแง่ลบเชิงลบที่นอกเหนือจากความรู้หรือประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ได้อย่างรอบด้านและลึกซึ้งมากขึ้นกว่าเดิมมากนัก และการทดลองในครั้งที่ 5 คะแนนเฉลี่ยลดลงเล็กน้อยอาจเนื่องมาจากเนื้อหาที่นักศึกษานำมาใช้ในการวิเคราะห์เกี่ยวข้องกับ

กับประเด็นที่ต้องพิจารณาร่วมกับหลักกฎหมายซึ่งด้วยธรรมชาติของเนื้อหาค่อนข้างมีความยาก และต้องทำความเข้าใจมากกว่าเนื้อหาในหน่วยอื่น ๆ

1.3 การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

ขั้นพิจารณาทางเลือก เป็นทักษะที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถระบุทางเลือกที่เหมาะสมต่อการใช้งานสื่อสังคมทั้งในสถานการณ์ที่เป็นผู้รับสารและผู้ส่งสาร โดยพิจารณาและตัดสินใจต่อทางเลือกที่เป็นไปได้ในการใช้สื่อสังคมในมิติต่าง ๆ อย่างรอบคอบ และสมเหตุสมผล เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองของ Yager (1991) ในขั้นสำรวจ ได้แก่ การระดมพลังสมองเกี่ยวกับทางเลือกที่เป็นได้และประเมินทางเลือกที่หลากหลาย สามารถบ่งชี้ความเสี่ยงและผลที่ตามมา นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ สรุกล เจนอบรม (2543) ที่เห็นว่าการเรียนรู้ที่มีการสำรวจทางเลือกต่าง ๆ มากกว่าการหาคำตอบที่ถูกต้องเท่านั้น เป็นการเรียนรู้ด้วยการค้นพบ ซึ่งการพิจารณาทางเลือกนี้ผู้วิจัยให้อิสระกับผู้เรียนในการนำเสนอเหตุผล โดยเชื่อว่าส่งผลให้ผู้เรียนเลือกกระทำหรือละเว้นการกระทำเมื่อพิจารณาถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น หรือพร้อมรับผิดชอบต่อผลการกระทำที่อาจเป็นไปได้ทั้งหมดหากเลือกกระทำหรือละเว้นการกระทำใด ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สื่อสังคมอย่างไม่เหมาะสม ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสังเกตว่าผู้เรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในวัยรุ่นนั้น บางครั้งยังคงถึงเลตต่อพฤติกรรมบางประการที่มีความสอดคล้องกับค่านิยมทางสังคม โดยบางกรณีผู้เรียนมีแนวโน้มจะให้เหตุผลต่อทางเลือกอย่างลำเอียงโดยอ้างถึงการปฏิบัติโดยทั่วไปของคนในสังคม ปรากฏการณ์ดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2542) ได้ให้ความคิดเห็นว่า ค่านิยมทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานหรือมาตรฐานของพฤติกรรมทั้งหลายของบุคคลกล่าวคือ ค่านิยมจะเป็นตัวกำหนดการแสดงออกของพฤติกรรมของบุคคลว่า บุคคลควรจะทำหรือไม่ควรจะทำสิ่งใด ค่านิยมจะช่วยกำหนดจุดยืนในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและค่านิยมจะทำหน้าที่ประเมินการปฏิบัติการต่าง ๆ ทั้งของตัวบุคคลเอง และของคนอื่น นอกจากนั้นค่านิยมยังทำหน้าที่เป็นแบบแผนในการตัดสินใจ และการแก้ไขข้อขัดแย้งต่าง ๆ ในบางกรณีบุคคลต้องเจอกับสถานการณ์บางอย่างที่ขัดแย้งกัน ทำให้เขาต้องเลือกทางใดทางหนึ่ง บุคคลจะเลือกทางไหนนั้นค่านิยมที่มีอยู่จะเป็นตัวกำหนดทางเลือก

1.4 การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

ขั้นประเมินคุณค่า ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้พิจารณาว่าการใช้สื่อสังคม ในแต่ละกรณีศึกษานั้น ผู้ผลิตสาร ได้นำเสนอสิ่งที่มีคุณค่าในระดับใด และ/ หรือ มีคุณธรรมจริยธรรมในขั้นใด สอดคล้องกับ Baran (2004) ซึ่งเห็นว่าการรู้เท่าทันสื่อต้องเข้าใจข้อบังคับทางจริยธรรมด้วย เป็นการสร้างและพัฒนาเจตคติที่ดีต่อการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งผลคะแนนเฉลี่ยด้านการประเมินมีแนวโน้มสูงขึ้น

McGuire (1969 อ้างถึงใน จินตนา ดันสุวรรณนนท์, 2550) อธิบายถึงรู้เท่าทันสื่อผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ได้แก่ องค์ประกอบด้านความรู้เชิงประเมินค่าโดยใช้กิจกรรมการอภิปรายกลุ่ม องค์ประกอบด้านความรู้สึก โดยชมสื่อที่มีคุณค่าและสื่อสร้างปัญหาพร้อมระบุข้อคิดที่ได้จากการรับชม ฯลฯ กิจกรรมในขั้นตอนนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเลือกรับสื่อที่มีประโยชน์มากขึ้น และนำเสนอหรือเผยแพร่เนื้อหาผ่านสื่อสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ขั้นสรุปความคิด ในขั้นนี้ผู้เรียนจะได้ทบทวนและสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ โดยแบ่งกลุ่มนักศึกษา กลุ่มละ 3-4 คน สรุปองค์ความรู้ร่วมกัน และร่วมนำเสนอแนวทางการใช้สื่อสังคมอย่างรู้เท่าทันร่วมกัน และระดมสมอง พิจารณาแนวทางการรับ การใช้และเผยแพร่สื่อสังคมอย่างรู้เท่าทันว่าควรเป็นอย่างไรการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนนี้ จะส่งผลทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเรียนรู้แนวคิดวิธีการเรียนรู้ของเพื่อน ทั้งที่เป็นเพื่อนกลุ่มเดียวกันและเพื่อนกลุ่มอื่น ๆ ทำให้ผู้เรียนได้รับความคิดและกลวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ประสบการณ์เหล่านี้จะถูกดูดซับไว้ในโครงสร้างความรู้ของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาเชื่อมโยงเข้ากับความเข้าใจของตนเอง ใช้เหตุผลในการปรับโครงสร้างความคิดจากความขัดแย้งต่าง ๆ จนสามารถสร้างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ของตนเองขึ้นมา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยเป็นการสร้างความหลากหลายของมุมมองและแนวคิดของผู้เรียนแต่ละคนซึ่งต่างมีเหตุผลเป็นของตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกันจะเป็นการช่วยสร้างประสบการณ์ใหม่ อันนำไปสู่การสรุปโครงสร้างทางปัญญาใหม่ในลักษณะที่เป็นกระบวนการปรับขยายโครงสร้าง (Accommodation) ทางปัญญาของผู้เรียน

1.6 การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ขั้นใช้สื่ออย่างรู้เท่าทัน ขั้นตอนนี้เป็นการฝึกให้ผู้เรียนปฏิบัติการวางแผนและออกแบบผลิตสื่อสังคมด้วยตนเอง ตามกรอบสถานการณ์ที่กำหนดอย่างสร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการตั้งคำถามต่อตนเองเกี่ยวกับสื่อสังคมที่กำลังผลิตว่า กำลังนำเสนออะไร ควรคำนึงถึงประเด็นสำคัญอะไรบ้าง และในขณะที่เขียนสื่อหรือผลิตสื่อเราจะต้องรับผิดชอบต่องื่อนั้น แล้วทำการเผยแพร่สู่ช่องทางที่เหมาะสม จากนั้นดำเนินการวิพากษ์สื่อโดยการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อสื่อร่วมกันพร้อมเสนอแนวทางในการปรับปรุงให้สื่อมีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้เรียนจะได้ฝึกวิเคราะห์ตนเองเมื่อเป็นผู้ผลิตเนื้อหาเพื่อเผยแพร่ในสื่อสังคมในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อสามารถใช้สื่อสังคมได้อย่างรู้เท่าทัน ซึ่งผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยพัฒนาการสร้างสรรค์เนื้อหาผ่านสื่อสังคมสูงขึ้น เนื่องจากผู้เรียนได้ผ่านกระบวนการเรียนตามรูปแบบการสอนฯ เกิดความตระหนักถึงผลกระทบของสื่อสังคม มีความเข้าใจธรรมชาติของสื่อสังคม สามารถวิเคราะห์และประเมินคุณค่าสื่อ ย่อมส่งผลให้ผู้เรียน

เกิดการเรียนรู้และสามารถแสดงออกถึงพฤติกรรมความรู้เท่าทันสื่อผ่านการสร้างสรรค์เนื้อหาอย่างรู้เท่าทันด้วย ทั้งนี้เพราะความสามารถในการผลิตสื่ออย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้างข้อความสื่อของตนเองเป็นตัวชี้วัดผลลัพธ์ของการรู้เท่าทันสื่อ (Thorman , 1999; พรทิพย์ เข็นจะบก, 2553; สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, ม.ป.ป.)

โดยสรุปในภาพรวมของขั้นตอนในรูปแบบการสอนยังสอดคล้องกับขั้นการเรียนรู้ของบลูม Bloom's digital taxonomy ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้เรียนได้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์อย่างหลากหลาย เช่นการใช้ความสามารถของเครื่องมือของ Google และ Windows ในการแสวงหาและรวบรวมข้อมูลเก็บไว้ การใช้ความสามารถและคุณสมบัติของเว็บ 2.0 ในการค้นคว้าแลกเปลี่ยนข้อมูล รวมถึงเครื่องมือในการสร้างสรรค์เนื้อหาสื่อและเผยแพร่สื่อผ่านแอปพลิเคชันในอุปกรณ์อื่น ๆ ที่สามารถประยุกต์ใช้งานได้อีกด้วย

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบและการศึกษาผลการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น

2.1 ลักษณะของผู้เรียน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อผู้เรียนจึงประทับใจการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อเนื่องจากเป็นความรู้ใหม่ที่ไม่เคยเรียนรู่มาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนการสอนในการทดสอบรูปแบบครั้งแรก ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม และกรณีศึกษาที่สร้างความหลากหลายทางความคิดของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนสนใจและติดตามผลลัพธ์ที่จะค้นคว้าและเรียนรู้ต่อไป ผู้เรียนชื่นชอบวิธีการเรียนจากการปฏิบัติมากกว่าการเรียนรู้ทฤษฎีและหลักการ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมั่นใจได้ว่ารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถทำให้ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะเกิดทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ได้อย่างแท้จริง เนื่องจากรูปแบบการสอนฯ เป็นกระบวนการเรียนรู้ ที่ผสมผสานทั้งการคิดและการปฏิบัติจริง ซึ่งเหมาะกับธรรมชาติของผู้เรียน

2.2 ธรรมชาติเนื้อหาของวิชาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นลักษณะเนื้อหาที่เน้นการบูรณาการความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เข้ากับศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ ของนักศึกษา มีเนื้อหากว้างแต่มีความยืดหยุ่น เหมาะกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างหลากหลาย โครงสร้างเนื้อหาหลักเหมาะสมกับการนำรูปแบบการสอนฯ ที่พัฒนาขึ้นไปบูรณาการร่วมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ใหม่ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ให้กับผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกไปกับการเรียนรู้ โดยการเสนอสถานการณ์ปัญหา หรือการให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบปัญหาคด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมและค้นคว้าได้สะดวกเนื่องจากเป็นรายวิชาที่เรียนในห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์

2.3 รูปแบบการสอน๑ ที่พัฒนาขึ้น มีจุดเด่น คือ เป็นรูปแบบการสอนที่เป็นขั้นตอน คือ เริ่มจากการให้ผู้เรียนได้มุมมองและประสบการณ์ใหม่จากกรณีศึกษาต่าง ๆ เมื่อพิจารณาในฐานะผู้รับสารแล้ว จากนั้นจึงลงมือปฏิบัติในฐานะผู้ส่งสาร ซึ่งทำให้ที่ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะเข้าใจบริบทของการใช้สื่อสังคมอย่างแท้จริง การเรียนรู้จึงสามารถนำไปสู่ทักษะ เมื่อผู้เรียนได้มีประสบการณ์อย่างรอบคอบ

2.4 ผู้เรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นทำให้ผู้เรียนมีความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และ เจตคติ (Psychomotor) ที่ดีต่อการรับรู้ การรับสาร-ส่งสาร ในบริบทของสื่อสังคมเพิ่มขึ้นมากกว่าเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ช่วยพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ทักษะการแสวงหาข้อมูล การเขียนแผนผังเชื่อมโยงความคิด และทักษะการผลิตสื่ออย่างสนุกสนาน ส่งผลให้ภาพรวมเห็นว่ามี ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ ตามรูปแบบการสอน๑ ในระดับมาก

2.5 รูปแบบการสอน๑ ที่พัฒนาขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะเกิดทักษะ การรู้เท่าทันสื่อสังคมและมีความยั่งยืนจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยที่ติดตัว เนื่องจากรูปแบบการสอน๑ เน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้หยุดคิดก่อนมีปฏิกิริยาใด ๆ ต่อข้อมูลที่ได้รับ ผู้เรียนเกิดภาวะที่ไม่ตอบสนองต่อการตัดสินใจ หรือตอบสนองต่อสื่อ ในทันทีทันใดดังเช่นที่เคย แต่จะพิจารณาก่อนหรือหากไม่แน่ใจผู้เรียนส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะเพิกเฉยไปก่อน และค้นหาคำตอบจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือเพื่อสนับสนุน ความน่าเชื่อถือจากข้อมูลที่มีอยู่ ก่อนจะแสดงพฤติกรรมต่อสื่อ เช่น การแสดงความคิดเห็น อย่างรอบคอบ การส่งต่อข้อมูลไปยังผู้อื่น หรือการนำเสนอข้อมูลของตนเองอย่างระมัดระวัง และรับผิดชอบต่อสังคมด้วย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม เป็นรูปแบบที่สามารถ พัฒนาการทักษะของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นแนวทางที่ดีที่สถาบัน การศึกษาระดับอุดมศึกษาควรที่จะพิจารณาประยุกต์รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทัน สื่อสังคมนี้ไปใช้ โดยสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการเข้ากับรายวิชาอื่น ได้อย่างหลากหลาย

2. ผลกระทบที่พบจากงานวิจัยนี้พบว่า ควรฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ การคิดวิจารณ์ญาณและการคิดอย่างสร้างสรรค์ประกอบรวมกันไปอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้เรียน

เป็นบุคคลวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ หรือวิเคราะห์ได้ซับซ้อน รอบด้านมากยิ่งขึ้น ด้านเนื้อหา อาจต้องปรับลดสัดส่วนของทฤษฎีและหลักการให้น้อยลง เน้นการปฏิบัติและกิจกรรมให้มากขึ้น

3. บทบาทของผู้สอนควรปรับเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุน เสนอแนะ ช่วยเหลือผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ใหม่จากการค้นพบและสร้างความรู้ด้วยตนเอง อย่างแท้จริง

4. ควรเพิ่มระยะเวลาของการติดตาม ประเมินผล สำหรับผู้เรียนที่ได้เรียนจากรูปแบบ การสอนนี้ไปแล้ว ว่าความสามารถของทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมนั้นมีความคงทนเพียงใด

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ธรรมชาติของสื่อมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การใช้รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนา ทักษะการรู้เท่าทันสื่อฯ ควรปรับใช้ร่วมกับกลยุทธ์การสอนที่เหมาะสมกับสื่อที่เปลี่ยนแปลง ไปอย่างไร รวมถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรมีแนวทางในการปรับหรือส่งเสริม ให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้นได้อย่างไร

2. รูปแบบการนำเสนอสถานการณ์ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความขัดแย้งทางความคิดนั้น ควรนำเสนอโดยผู้สอนหรือผู้เรียนจึงจะเหมาะสม และควรนำเสนอด้วยวิธีการใด ที่จะช่วยสร้างประสบการณ์ใหม่ และกระตุ้นความต้องการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

3. ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ คือ 1 ในทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การประยุกต์ นำรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม ไปใช้ในระดัขององค์กร กับบุคลากร ขององค์กรและมีเป้าหมายของการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ นั้น จะสามารถประยุกต์ใช้ และก่อให้เกิดประสิทธิภาพได้เพียงใด

4. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม อย่างมีประสิทธิภาพ ควรศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรว่าปัจจัยตัวใดมีอิทธิพลสูงสุด และพัฒนาแบบประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้มีความสอดคล้องกับตัวแปร และสามารถนำไปใช้ กับสื่อที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ควรทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างหลากหลายกันมากขึ้น เพื่อจะได้เปรียบเทียบความแตกต่างของการรับรู้ และความสามารถในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ กับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน

บรรณานุกรม

- ก่อ สวัสดิพานิช. (2518). *วัยรุ่นกับค่านิยมและระบบศีลธรรมในเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการศึกษา*. กรุงเทพฯ: กรมสามัญศึกษา.
- กาญจนา เกียรติประวัติ. (2524). *นวัตกรรมทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2543). *สื่อเพื่อชุมชน: การประมวลองค์ความรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2548). *เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). *ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิดค้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- จรงค์ เทศนา. (2549). *การพัฒนาทักษะการคิดในกระบวนการเรียนรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT)*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ร่วมกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- จารุวัจน์ สองเมือง. (2554). *เครือข่ายสังคมกับห้องเรียน*. เข้าถึงได้จาก <http://muallimthai.com>
- จินตนา ต้นสุวรรณนนท์. (2550). *ผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ทำหนังสือของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต*. ปรินญาณิพนธ์วิทยาศาสตร์คุณูปกัณฑ์, สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชญานิศวรรี กุรัตนมณีพร และคณะ. (2555). *การเสริมสร้างค่านิยม: การทบทวนองค์ความรู้และแนวทางการวิจัยด้านค่านิยมไทยในอนาคต*. รายงานวิจัย, กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรักษ์. (2554). *การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง*. นนทบุรี : สหมิตรพรินติ้งแอนพับลิซิ่ง.
- คลพร เพื่อกอง. (2541). *การรับรู้และความตระหนักของประชาชนในท้องถิ่นต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อม จากโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน สุราษฎร์ธานี*. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524). *พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม2: จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

โตมร อภิวันทนากร. (2552). *คู่มือจัดกระบวนการและกิจกรรมเพื่อพัฒนาเยาวชนรู้เท่าทันสื่อ*.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ปีนโต พับลิชชิง.

ทิพรรัตน์ ตะเกาหงส์. (2552). *การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติในการทดลองทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ทิสนา แคมณี และคณะ. (2544). *กระบวนการเรียนรู้: ความหมายแนวทางการพัฒนาและปัญหาข้อใจ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิสนา แคมณี. (2545). *รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.

ทิสนา แคมณี. (2548). *จิตวิทยาการสอน*. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมเนจ.

ทิสนา แคมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทพยพงษ์ เศษคิมบง. (2555). ผลการเรียนรู้ด้วยอิเล็กทรอนิกส์นึ่งแบบเรียนรู้ร่วมกันผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อความสามารถทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษา สาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์. *วารสาร Veridian E-Journal Silpakorn University*, 5, 569 - 584.

ธาม เชื้อสถาปนศิริ บรรณาธิการและคณะ. (2554). *รู้ทันสื่อ: รวมบทความ แนวคิด ทฤษฎี เทคนิค และประสบการณ์ด้านการรู้เท่าทันสื่อ*. กรุงเทพฯ: บริษัท ออฟเซ็ท ครีเอชั่น จำกัด.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2540). *108 คำถาม: การวิจัย การวัดและประเมินผลสถิติ*. กรุงเทพฯ: สมาคมวิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

นภัสกร กรวยสวัสดิ์. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*, 28(3), 85-87.

นัทธ์หทัย อุบล. (2552). *แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับการรู้เท่าทันสื่อหนังสือพิมพ์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทรปราการ เขต 1*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและสถิติการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- นิตยา วิมลศักดิ์. (2548). การศึกษาความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับมลพิษสิ่งแวดล้อม
ในชีวิตประจำวัน โดยใช้ชุดฝึกอบรมสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.
ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการมัธยมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิตยา โสรีกุล. (2546). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเครือข่ายเมตาคอกนิชัน
ในการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษาที่มีผลต่อการแก้ปัญหาในวิชาโครงงานอิเล็กทรอนิกส์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยี
และสื่อสารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2556). บรรทัดฐาน. เข้าถึงได้จาก [http://th.wikipedia.org/wiki/
บรรทัดฐาน](http://th.wikipedia.org/wiki/บรรทัดฐาน).
- บุญชม ศรีสะอาด. (2541). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัยเล่ม 1. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญญา คงผล. (2544). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์
ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยี
ทางการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ. (2537). เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย
(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: B&B Publishing.
- บุญรักษ์ บุญยะเขตมาลา. (2539). ความรู้เท่าทันสื่อมวลชน: การกิจของพลเมืองร่วมสมัย
ในฐานันดรที่สี่ จากระบบโลกถึงรัฐไทย. กรุงเทพฯ: อมรินทร์วิชาการ.
- บุปผชาติ ทัพพิกรณ์. (2540). เครือข่ายใยแมงมุมในโลกทางการศึกษา. INTERNET MAGAZINE.
- บุบผา เมฆศรีทองคำ. (2555). มุมมองของนักศึกษานิเทศศาสตร์ต่อการรู้เท่าทันสื่อ โซเชียลมีเดีย.
ในการประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพ ประจำปี 2555.
- ปรกรณ์ ไพรวงศ์. (2547). การสร้างแบบประเมินและการพัฒนาการคิดวิจารณ์ของนักเรียน
นายร้อยตำรวจ. ปริญญาานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง. (2553). การพัฒนารูปแบบการสอน โดยใช้กรณีศึกษาทางศาสตร์การเรียนรู้
การสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาวิชาชีพครู.
วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- ปรมะ สตะเวทิน. (2541). หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

- ประพล มิตินทจินดา. (2542). ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประวิทย์ ลี้สถาพรวงศา. (2555). กสม. ชี้โซเชียลมีเดียทรงอิทธิพล แต่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิ. เข้าถึงได้จาก <http://www2.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9550000011966>.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2555). เสวนา “สื่อออนไลน์กับนักสิทธิมนุษยชน”. เข้าถึงได้จาก <http://www.bangkokbiznews.com>.
- พนัส หันนาคินทร์. (2537). การสอนค่านิยมและจริยธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ.
- พรทิพย์ เอ็นจะบก. (2547). การพัฒนาองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อ: แนวคิด หลักการและกรณีศึกษา การรู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- พรทิพย์ เอ็นจะบก. (มปป). การรู้เท่าทันสื่อการศึกษาสื่อ: การรู้เท่าทันสื่อ Media literacy. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรทิพย์ เอ็นจะบก. (2553). บทบาทของสื่อมวลชนในภาวะวิกฤตของประเทศไทย. เอกสารประกอบการสัมมนา. ภาควิชานิเทศศาสตร์และสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิมพ์พรรณ เคชะคุปต์. (2544). การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: แนวคิดวิธีและเทคนิคการสอน 2. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป เมเนจเม้นท์.
- พิชิต วิจิตรบุญรักษ์. (2554). สังคม: สื่อแห่งอนาคต. วารสารนักบริหาร, 31(4), 99-103.
- เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์. (2537). การพัฒนารูปแบบการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพจิตร สดวกการ. (2539). ผลของการสอนคณิตศาสตร์ตามแนวคิดของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ภัทรารักษ์ คัมภีรา. (2543). การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2 เรื่องการคูณและการหารเบื้องต้น ตามแนวคิด *Constructivist* และ *Cooperative
learning*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการประถมศึกษา,
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภานุวัฒน์ กองราช. (2554). การศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของวัยรุ่น
ในประเทศไทย: กรณีศึกษา Facebook. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารเทคโนโลยี, วิทยาลัยนวัตกรรม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มนตรี แยมกสิกร. (2546). การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบของนิสิตระดับ
ปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา
การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มลิวลัย สมศักดิ์. (2540). รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน
ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เมธาสิทธิ์ โลกุตรพล. (2555). ผลเสียของสื่อออนไลน์: ปัญหาของเทคโนโลยีหรือปัญหาของสังคม?
เข้าถึงได้จาก <https://cujrnewmedia.wordpress.com/2012/01/14/>
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. (2547). สรุปปาฐกถาเรื่อง ความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพ
ในสังคมไทย ในการพัฒนาองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพ สู่หลักสูตรในระบบ
และนอกระบบการศึกษาของไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- รักจิต มั่นพลศรี. (2547). Media literacy: ศาสตร์แห่งการเปิดรับสื่อด้วยปัญญา.
วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. (2), 67-83.
- ละเอียด รักษ์เฒ่า. (2528). รูปแบบการสอนเป็นกลุ่มที่ให้ผลการเรียนใกล้เคียงกับผลการสอนแบบ
ครูหนึ่งคนต่อนักเรียนหนึ่งคน. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการวิจัย
และพัฒนาหลักสูตร, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฤทัยวรรณ คงชาติ. (2544). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์เชิงอธิบาย
ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอน
โดยใช้เทคนิคการจัดผังสายและการสอนแบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่าง.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการมัธยมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- วรวงษ์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอธิป จิตตฤกษ์. (2554). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส์.
- วรรณทิพา รอดแรงคำ. (2540). *Constructivism*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรรณิ์ โสมประยูร. (2541). การวิจัยและพัฒนารูปแบบการสอนและสื่อการสอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา. *วารสารการศึกษาเอกชน*. 9(83), 26-28.
- วรรษัญ คุรุจิต. (2554). *แนวทาง 10 ประการในการบูรณาการ “ความรู้เท่าทันสื่อ” เข้ากับการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: บริษัท ออฟเซ็ทพลัส จำกัด.
- วัลนิกา ฉลากบาง. (2548). *การพัฒนาความสามารถในการรู้จักคิดแบบ โยนิโสมนสิการ และการบริโภคด้วยปัญญาของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสกลนคร*. ปรินญาณินพนธ์ วิทยาศาสตร์คุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วาริรัตน์ แก้วอุไร. (2541). แนวโน้มการจัดการศึกษา: ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 2(3), 47-64.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิจิต เทพประสิทธิ์. (2552). *การพัฒนาสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยระบบปรับเหมาะ การเรียนแบบปฏิบัติการจริงตามวิธีการคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับข้าราชการกระทรวงพลังงาน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรคุษฎีบัณฑิต, สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิลาส น้าเลิศวัฒน์. (2555). *ว่าด้วยเรื่องสถิติของคน Digital*. เข้าถึงได้จาก <http://wilas.chamlertwat.in.th/thailand-digital-statistic/>
- ศุภวรรณ เล็กวิไล. (2539). *การพัฒนารูปแบบการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยกลวิธีการเรียนภาษาโดยใช้หลักการเรียนรู้แบบร่วมมือสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรคุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ. (2545). *ศึกษามองให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

- สมชาย รัตนทองคำ. (2545). การพัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักศึกษาภาพถ่ายบำบัด มหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยานิพนธ์การศึกษาศุภนิพนธ์บัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สกุลศรี ศรีสารคาม. (2552). การเขียนเพื่อสื่อออนไลน์. เข้าถึงได้จาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=480896>
- สงัด อุทรานันท์. (2532). พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- สาธารณสุข, กระทรวง. กรมสุขภาพจิต. (2544). คู่มือฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ: วงศ์กมล โปรดักชั่น จำกัด.
- สายสุนีย์ อุดมมา. (2541). ค่านิยมต่อพฤติกรรมทางเพศของนิสิตปริญญาตรี คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปริญญาวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาสุขศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนทร ลินพานนท์และคณะ. (2545). การจัดการกระบวนการเรียนรู้: เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สุชาดา จักรพิสุทธิ์. (2554). บทความ: หน้าที่พลเมืองกับการรู้เท่าทันสื่อ. กรุงเทพฯ: แผนงาน สื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.).
- สุรรัตน์ ดิษยวรรณนะ จันทราวัฒนากุล. (2554). รู้เท่าทันโซเชียลมีเดีย. บริษัท ออฟเซ็ทพลัส จำกัด.
- สุภาณี แก้วมณี. (2547). การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อหนังสือพิมพ์: กรณีศึกษานักศึกษา ระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา สื่อสารมวลชน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุมาลี กาญจนชาติ. (2543). การพัฒนาการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาในการสร้างความรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิซึม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรศุภนิพนธ์บัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรกุล เจนอบรม. (2543). ทฤษฎีการสร้างสรรค์ด้วยปัญญาเพื่อพัฒนาการศึกษาตลอดชีวิต. วารสารครุศาสตร์. 28(3), 55-60.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2550). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ. (2545). 21 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

- สุนทรีย์ โคมิน และสนธิ สมัครการ. (2540). *ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2542). *หน้าที่ของค่านิยม*. เข้าถึงได้จาก <http://th.wikipedia.org>.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2556). *สื่อสังคม (4 ตุลาคม 2556)*. เข้าถึงได้จาก <http://www.royin.go.th/>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). *สำรวจการมี การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในครัวเรือน พ.ศ. 2555*. มปท.
- สำลี รักสุทธี. (2544). *เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนและเขียนแผนการสอน โดยยึดผู้เรียน เป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- แสงเดือน วันอุดมเดชาชัย. (2556). *ค่านิยมและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ ตราสินค้าเสื้อผ้าแฟชั่นจากต่างประเทศของผู้หญิง*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญา โครงการ “การศึกษากิจการวิจัย”, สาขาการศึกษาวิจัย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อภิรัตน์ สิงห์ตระหง่าน. (2551). *การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างลักษณะ การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา หลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ในมหาวิทยาลัยเอเชีย อากเนย์*. วิทยานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อัญชลี เครือคำขาว. (2540). *การศึกษาค้นคว้าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจริยธรรม กับบุคคล โดยการสอนแบบเทคนิคศึกษาค้นคว้าตัวอย่างที่ใช้การเรียนแบบร่วมมือ*. ปริญญาโท วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการมัธยมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อศุทธ์ วิเชียรเจริญ. (2519). *ค่านิยมของสังคมไทย*. *วารสารสังคมศาสตร์*. 1(1), 188-216.
- อศุทธ์ เพ็ชรรุ่งโรจน์. (2543). *การศึกษานวนคิดเพื่อกำหนดตัวแปรความรู้เท่าทันสื่อสำหรับการวิจัย สื่อสารมวลชน*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสื่อสารมวลชน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อารี พันธุ์มณี. (2546). *จิตวิทยาสร้างสรรค์การเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: โยไทย.

- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2538). แนวทางในการจัดหลักสูตรสื่อมวลชนศึกษาในประเทศไทย.
 ในรายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องทิศทางการจัดการสื่อมวลชนศึกษาในประเทศไทย
 ไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อพัฒนาเด็ก.
- อุษา บั๊กกินส์. (2555). *การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์. (2540). *การวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอเรซีของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา
 ในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสาร
 การศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โอภาส เภาไสยากรณ์. (2555). *การพัฒนารูปแบบเครือข่ายสังคมเชิงเสมือนสำหรับห้องเรียน
 พหุวัฒนธรรมเพื่อการสร้างความรู้และความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมสำหรับนิสิต
 นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยี
 และสื่อสารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Baran, S. J. (2004). *Introduction to mass communication* (3rd ed). Boston: McGraw Hill.
- Brown. (1973). *A.V. Instruction technology, media and methods*. New York: Mc Graw Hill.
- Buckingham, D. (2003). *Media education: Literacy. Learning and contemporary
 culture*. Blackwell.U.K.
- Center for Media Literacy. (2011). *Five key questions that can change the world*.
 Retrieved from www.medialit.org.
- Cheung, C. M. K., & Lee, M. K. O. (2010). *A theoretical model of intentional social action in
 online social networks*. Retrieved from 10.1016/j.dss.2009. 12.006. Decision Support
 Systems.
- Chiu, C. M., Wang, E. T. G., Shih, F.J., & Fan, Y.W. (2011). *Understanding knowledge
 sharing in virtual communities: An Integration of expectancy disconfirmation and justice
 theories*. Online Information Review.
- Chow, W. S., & Chan, L. S. (2008). *Social network, Social trust and Shared goals in
 organizational knowledge sharing*. Retrieved from 10.1016/j.im.2008.06.007.
 Information & Management.
- Considine, M. D. (1995). Are We There? An update on the media literacy Movement.
Educational Technology. (4), 32-41.

- Dale, L. (2003). *Media literacy and online learning*. Masters of Education, Faculty of Education. Memorial University of Newfoundland.
- Driver, R. and Bell, B. (1986). *Students' thinking and the learning of science: A constructivist view*. The School Science Review.
- Ellen, E. (1997). *Dictionary of media literacy*. Publisher: Greenwood.
- Fosnot, C. F. (1996). *Constructivism : theory, perspectives and practice*. New York : Teacher College Press.
- Frank, L. (1981). *The responsive classroom discussion: The inclusion of all students*. Mainstreaming Digest. University of Maryland, College Park, MD.
- Gagne, R. M. (1970). *The condition of learning*. New York: Holt , Rinchart and Winston.
- Gagnon, G. W. and Michelle C. (2002). *Constructivist learning design*. Retrieved from <http://www.Prainbow.com>.
- Gathercoal, P. H. (1991). *Media literacy and children's comprehension of television advertisements and persuasive written text*. *Dissertation Abstracts International*. Retrieved from <http://info.arc.dusit.ac.th/dao/detail.nsp>.
- Gerlach, V. S. and D. P. Ely. (1980). *Teaching and media: a systematic approach*. New Jersey: Prentice – Hall Inc.
- Glasser, W. (1998). *Choice theory in the classroom (Rev. ed.)*. New York: Harper Perennial.
- Halliday, A. & Blackburn, D. (2003). *Media literacy for global citizenship*. Retrieved from www.worldvision.ca/home/media/MediaLit.pdf.
- Hobbs, R. (1998). *Research instructional practices in media literacy and their impact on students' learning*. *Journal of Communication*. Retrieved from <http://internet.uoregon.edu/Medialit/FA/mlhobbs/instpractice.html>.
- Joyce, B. and Weil, M. (1992). *Models of teaching*. (3 rd ed). Englewood Cliffs, N.J.: Prentice- Hall.
- Joyce, B., Weil, M. and Calhoun, E. (2004). *Model of teaching*, (7th ed) Boston: Allyn and Bacon.

- Kleinbaum, D. G. (1998). *Applied regression analysis and other multivariable methods* (3rd ed.). Duxbury Press.
- Lin, K. Y., & Lu, H. P. (2011). *Why people use social networking sites: An empirical study integrating network externalities and motivation theory*. *Computers in Human Behavior*, In Press, Corrected Proof.
- Levitan, L. C., & Visser, P. S. (2008). The impact of the social context on resistance to persuasion: Effortful versus effortless responses to counter-attitudinal information. *Journal of Experimental Social Psychology*, 44(3), 640-649.
- Juanita, W. (2011). *Engaging with advertising media in a constructivist classroom: case study of a rural seventh grade class*. Doctor of Philosophy, Faculty of the Graduate School, University of Missouri-Columbia.
- Martin, R. E. Jr. et al. (1994). *Teaching science for all children*. Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Murphy, E. (1997). *Constructivist checklist, Application of constructivist checklist*. Retrieved from <http://www.stemnet.nf.ac/-emurphy/emurphy/cle4-5a,c.html>.
- Natalia, S. R. (2011). *Facing the facebook challenge: designing online social networking environment for literacy development*. Doctor of Philosophy, York University. Toronto, Ontario.
- Pack, T. (2002, May-June). *Media literacy*. *Link-Up*, 19(3). Retrieve from <http://info.arc.dusit.ac.th/abi/detail.nsp>.
- Potter, W. J. (1998). *Media literacy*. California: Sage.
- Ross, C., Orr, E. S., Sisic, M., Arseneault, J. M., Simmering, M. G., & Orr, R. R. (2009). Personality and motivations associated with facebook use. *Computers in Human Behavior*, 25(2), 578-586.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterionreferenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49-60.
- Shin, D. H. (2010). *The effects of trust, security and privacy in social networking: A security based approach to understand the pattern of adoption*. *Interacting with Computers*.

- Shrout, P., & Fleiss, J. (1979). Intraclass correlations: Uses in assessing rater reliability. *Psychological Bulletin*, 86(2), 420-428
- Silverblatt, A. (1995). *Media literacy: Keys to interpreting media message*. Westport, CT: Praeger.
- Socialbaker. (2014). *Facebook overview statics*. Retrieved from www.socialbakers.com/facebook-overview-statistics/
- Textoris, D. (2012). *Media literacy workshop*. Retrieved from www.acluohio.org/get_involved/cllc/mlw.pdf
- Thoman, E. (2003). *Skill & strategies for media education*. center for media literacy. Retrieved from <http://www.medialit.org>.
- TJ Kalaitzidis. (2015). *Digital media & literacy: A design experiment in new literacies & learning*. Doctor of Philosophy (Curriculum and Instruction). University of Wisconsin-Madison.
- Van E., P., & Truyens, M. (2010). *Privacy and social networks*. *Computer Law & Security Review*, 26(5), 535-546.
- Yager, K. (1991). *The constructivist learning model*. *The Science Teacher*, 58(6): 52-57.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

1. สำเนาหนังสือขอเชิญเข้าร่วมประชุมวิพากษ์รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี
2. สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย
3. สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์รับรองรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

(สำเนา)

ที่ ศร

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

มีนาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมวิพากษ์รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมสำหรับ
นักศึกษาระดับปริญญาตรี

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑) รายละเอียดรูปแบบฯ ๒) กำหนดการประชุมวิพากษ์

ด้วย นางสาวนิธิตา วิวัฒน์พานิชย์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำคุณนิตินิพนธ์ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในความควบคุมดูแลของ รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แยมกสิกร อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีความประสงค์ขอเชิญท่านเข้าร่วมประชุมวิพากษ์รูปแบบ ในวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น. ณ ห้องประชุมชั้น ๑๔ สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) อนึ่ง ผู้วิจัยจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเดินทางของท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาเข้าร่วมประชุมตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว ทั้งนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม)

มนตรี แยมกสิกร

(รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แยมกสิกร)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา

โทรศัพท์ ๐-๓๘๑๐-๒๐๕๖ โทรสาร ๐-๓๘๑๕-๓๒๕๐ ติดต่อนักศึกษา ๐๘-๖๕๖๘-๓๘๓๕

(สำเนา)

ที่ ศธ

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน

ด้วย นางสาวนิธิตา วิวัฒน์พาณิชย์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในความควบคุมดูแลของ รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เข้มกลสิกร ประธานกรรมการ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือเพื่อการวิจัยของนักศึกษาในครั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม) มนตรี เข้มกลสิกร

(รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เข้มกลสิกร)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา

โทรศัพท์ ๐-๓๘๑๐-๒๐๕๖ โทรสาร ๐-๓๘๓๕-๓๒๕๐

ผู้วิจัยโทร ๐๘-๖๕๖๘-๓๘๓๕

(สำเนา)

ที่ ศธ ๖๖๒๑/ว.

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ตม.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

พฤษภาคม ๒๕๕๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์รับรองรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับ
นักศึกษาระดับปริญญาตรี

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑) รายละเอียดรูปแบบฯ ๒) แบบรับรองรูปแบบการสอนฯ

ด้วย นางสาวนิธิตา วิวัฒน์พาณิชย์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำคุณนินทา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในความควบคุมดูแลของ รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เข้มกสิกร อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก หลังจากผู้วิจัย ได้ดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบเป็นเวลา ๑ ภาคเรียน (ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๖) แล้ว มีการปรับปรุงรูปแบบตามรายละเอียดที่แนบมาพร้อมนี้ ในการนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการพิจารณารับรองรูปแบบการสอนฯ ตามที่แนบมาด้วยนี้ และขอความกรุณาจากท่านส่งกลับมายังผู้วิจัยตามที่อยู่ที่ปรากฏบนซองเอกสาร หรือท่านสามารถติดต่อผู้วิจัยเพื่อรับเอกสารคืนได้ ตามหมายเลข ๐๘-๒๓๕๕-๕๒๓๕ จักขอบพระคุณยิ่ง

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา ทั้งนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เข้มกสิกร)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา

โทรศัพท์ ๐-๓๘๑๐-๒๐๕๖ โทรสาร ๐-๓๘๓๕-๓๒๕๐

ภาคผนวก ข

- รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม Focus group
- รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือ
- รายนามผู้ทรงคุณวุฒิรับรองรูปแบบการสอน

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม Focus group

1. ผศ.ดร.ปณิตา วรรณพิรุณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระเจ้าเกล้าพระนครเหนือ
2. ผศ.ดร.สุรพล บุญลือ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
3. ผศ.ดร.ณัฐกรณ์ สงคราม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง
4. ว่าที่ร.ต.ดร.มนัส บุญประกอบ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. ผศ.ดร.ไพโรจน์ เบาลือ	มหาวิทยาลัยบูรพา
6. ผศ.ดร.สพลณภัทร ทองสอน	มหาวิทยาลัยบูรพา
7. ดร.อนิรุทธ์ สติมัน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
8. ดร.ไพฑูรย์ ศรีฟ้า	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
9. ดร.ศิเรก พรสีมา	ที่ปรึกษา สนง.เลขาธิการคุรุสภาด้านมาตรฐานวิชาชีพ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ผศ.ดร. รุ่งโรจน์ แก้วอุไร	มหาวิทยาลัยนเรศวร
2. ผศ.ดร.ไพโรจน์ เบาใจ	มหาวิทยาลัยบูรพา
3. ผศ.ดร.สพลณภัทร ทองสอน	มหาวิทยาลัยบูรพา
4. ดร.ธ.ธง พวงสุวรรณ	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
5. ดร. มนตรี สังข์ทอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิรับรองรูปแบบการสอน

1. รองศาสตราจารย์ ดร.สุขุม เฉลยทรัพย์	ประธานที่ปรึกษาอธิการบดี
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
2. ผศ.ดร. รุจโรจน์ แก้วอุไร	มหาวิทยาลัยนเรศวร
3. ผศ.ดร. ไพโรจน์ เบาใจ	มหาวิทยาลัยบูรพา
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง ทับศรี	มหาวิทยาลัยบูรพา
5. พท.ผศ.ดร.ปรัชญา อารีกุล	โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า
6. รองศาสตราจารย์ ดร. ทองหล่อ วงษ์อินทร์	กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
7. ดร.สรชัย ชวรังกูร	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ภาคผนวก ค

- ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ
- ผลการตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือวัดร่องรอยผลงาน

ตารางที่ 40 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการ	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ΣR	IOC
	1	2	3	4	5		
รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ							
สังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี							
ตอนที่ 1 ที่มาของรูปแบบ							
1. ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบฯ							
มีความเป็นเหตุเป็นผล และสอดคล้อง							
กับการพัฒนารูปแบบฯ ในระดับใด							
	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
2. แนวคิด/ ทฤษฎีที่ใช้เป็นฐานคิดของรูปแบบฯ							
ได้แก่ ทฤษฎีการสร้างความรู้ แนวคิดการเรียนรู้							
โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา							
รูปแบบฯ มีความเหมาะสมในระดับใด							
	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
3. หลักการของรูปแบบฯ มีความสอดคล้อง							
กับหลักการ และมีความเหมาะสมในระดับใด							
	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
4. วัตถุประสงค์ของรูปแบบฯ มีความสอดคล้อง							
กับหลักการ และมีความเหมาะสมในระดับใด							
	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
ตอนที่ 2 รูปแบบการสอนฯ							
ลำดับขั้นตอนและกระบวนการเรียนการสอน							
ของรูปแบบฯ โดยภาพรวมมีความเหมาะสม							
ในระดับใด							
	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
-ขั้นที่ 1 สร้างความตระหนัก							
	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
-ขั้นที่ 2 วิเคราะห์เนื้อหา							
	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
-ขั้นที่ 3 พิจารณาทางเลือก							
	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
-ขั้นที่ 4 ประเมินคุณค่า							
	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
-ขั้นที่ 5 สรุปความคิด							
	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00

ตารางที่ 40 (ต่อ)

รายการ	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ΣR	IOC
	1	2	3	4	5		
-ขั้นที่ 6 ให้ข้อมูลย้อนกลับทันที	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
ตอนที่ 3 การนำรูปแบบฯ ไปใช้ มีความเหมาะสม ในระดับใด							
1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้ มีความเหมาะสม ในระดับใด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
2. การใช้รูปแบบการสอนฯ ในรายวิชาต่าง ๆ มีความเหมาะสมในระดับใด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
3. บทบาทของผู้สอนมีความเหมาะสมในระดับใด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
4. บทบาทของผู้เรียนมีความเหมาะสมในระดับใด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
5. เงื่อนไขพื้นฐาน มีความเหมาะสมในระดับใด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
6. การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ มีความเหมาะสมในระดับใด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
						AVE.	1.00
แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีการศึกษา ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้							
1. มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ ของรูปแบบฯ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
2. มีความเหมาะสมและแสดงถึงสิ่งที่มุ่งหวัง ให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00

ตารางที่ 40 (ต่อ)

รายการ	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ΣR	IOC
	1	2	3	4	5		
ด้านเนื้อหา							
1. สอดคล้องกับจุดประสงค์ และสามารถนำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
2. การเรียงลำดับเนื้อหา มีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้							
1. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
2. ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความชัดเจน และปฏิบัติได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
ด้านสื่อและแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้							
สื่อและแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ มีความน่าสนใจ เหมาะแก่การบรรลุวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
ด้านการวัดและประเมินผล							
1. สอดคล้องกับกิจกรรมการสอน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
2. นิยามเชิงปฏิบัติการในแต่ละตัวชี้วัดมีความชัดเจน สามารถทำการวัดได้จริง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
3. คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้โดยรวม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
ด้านระยะเวลาที่ใช้							
การกำหนดระยะเวลา มีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
						AVE.	1.00

ตารางที่ 41 ผลการตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือวัดการรู้เท่าทันสื่อสังคม
(Inter-rater reliability)

ผู้สอน	Mean	Std Dev	Cases
คนที่ 1	10.15	1.04	24.0
คนที่ 2	9.70	.87	24.0
คนที่ 3	9.92	.75	24.0

Intraclass correlation coefficients

ICC 95% Confidence interval

Measure	Value	Lower Bound	Upper Bound	F-Value	Sig.
Single Rater	.766	.567	.887	13.628	.000
Average of Raters*	.907	.793	.959	13.628	.000

* Assumes absence of people*Rater interaction.

Alpha = .9266 Standardized item alpha = .9373

ผลการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียน
ด้วยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Reliability coefficients

N of cases = 29.0

N of items = 15

Alpha = .8116

ภาคผนวก ง
ตัวอย่างแผนจัดการเรียนรู้

แผนจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนเพื่อทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

แนวทางการใช้แผนจัดการเรียนรู้

แผนจัดการเรียนรู้ ตามรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลโดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมที่สร้างขึ้น โดยผู้วิจัยในรายวิชา 400-13-01 เทคโนโลยีสารสนเทศบูรณาการ (Integrated information technology) ดังนี้

ประมวลการสอนรายวิชา

400-13-01 เทคโนโลยีสารสนเทศบูรณาการ (Integrated information technology)
ตามรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

คำอธิบายรายวิชา

บทบาทความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ ผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีโทรคมนาคมสมัยใหม่ การประยุกต์ใช้งานอินเทอร์เน็ต จรรยาบรรณและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

วัตถุประสงค์รายวิชา

เมื่อผู้เรียนศึกษาดมรายวิชานี้จบแล้วต้องมีพัฒนาการในด้านต่อไปนี้

ด้านความรู้ (Knowledge)

1. ตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีต่อสังคมปัจจุบัน
2. ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ในชีวิตประจำวันได้
3. มีจรรยาบรรณและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information technology skills)

1. ผู้เรียนประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้ และแสวงหาความรู้ได้
2. ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลโดยใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม
3. ผู้เรียนสามารถวางแผน ออกแบบ และสร้างสรรค์สื่อมัลติมีเดียด้วยเทคโนโลยี

พื้นฐานได้

4. ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

5. ผู้เรียนมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

6. ผู้เรียนมีความรอบคอบในการทำงาน

7. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์

ด้านการรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy skills)

1. ผู้เรียนมีความตระหนักถึงผลกระทบของการใช้สื่อ

2. ผู้เรียนมีความเข้าใจธรรมชาติของสื่อ กระบวนการผลิตและเทคนิคในการสื่อสาร

และนำเสนอข้อมูล

3. ผู้เรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์ แยกแยะองค์ประกอบ ทัศนความหมายตรง

และความหมายแฝงที่อยู่ในสื่อ และจุดประสงค์ของการสื่อสารผ่านสื่อ

4. ผู้เรียนมีความสามารถในการค้นคว้าข้อมูลด้วยเครื่องมือและความสามารถ

ของเทคโนโลยีในปัจจุบัน

5. ผู้เรียนมีความสามารถในการพิจารณาผลกระทบต่อการกระทำและพฤติกรรม

ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อ

6. ผู้เรียนมีความมีเจตคติที่ดีต่อการใช้สื่ออย่างรู้เท่าทัน

7. ผู้เรียนมีความตระหนักต่อการรู้เท่าทันสื่อ

8. ผู้เรียนมีความมีเหตุผล และมีวิจารณญาณในการรับสื่อ

9. ผู้เรียนมีความมีคุณธรรมและเคารพศักดิ์ศรีของผู้อื่น

ขอบเขตเนื้อหา (Content scope)

1. ระบบอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์

2. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

3. เทคโนโลยีมัลติมีเดีย

4. พาณิชยอิเล็กทรอนิกส์

5. การสืบค้นข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

6. กฎหมายและจริยธรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

กระบวนการจัดการเรียนรู้ (Process/ activities)

ใช้รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงผลกระทบของสื่อสังคมและสามารถนำเสนอผลกระทบที่เกิดจากสื่อสังคมได้หลากหลายแง่มุม อธิบายสภาพความเป็นสื่อสังคม สามารถวิเคราะห์เนื้อหาในสื่อสังคมตามกรอบแนวทางการรู้เท่าทันสื่อ (5 Key questions) สามารถระบุทางเลือกการกระทำหรือพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการใช้สื่อสังคม สามารถกำหนดแนวทางการรับ-การใช้และการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อสังคมในชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นประโยชน์และรู้เท่าทัน

แนวทางการจัดกิจกรรม

แนวทางในการจัดกิจกรรมที่สำคัญ คือ การสร้างให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักเห็นประโยชน์ และผลกระทบของการรู้เท่าทันผู้สอนต้องตระหนักรู้ในบทบาทของตนเอง โดยเน้นที่กระบวนการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากกรณีศึกษา การฝึกวิเคราะห์ การลงมือปฏิบัติ ส่วนผู้เรียนต้องตระหนักรู้ในบทบาทของตนเอง มีความสนใจใฝ่รู้ กระตือรือร้นในการนำเสนอแนวคิดและแลกเปลี่ยนมุมมองระหว่างกันอย่างเปิดเผย มีเหตุผล และยินดีในการเรียนรู้ร่วมกันเป็นสำคัญ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นนี้ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 สร้างความตระหนัก (Awareness)

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์เนื้อหา (Analyze)

ขั้นที่ 3 พิจารณาทางเลือก (Consider)

ขั้นที่ 4 ประเมินคุณค่า (Evaluate)

ขั้นที่ 5 สรุปความคิด (Conclude)

ขั้นที่ 6 พินิจใช้อย่างสร้างสรรค์ (Apply)

การวัดและประเมินผล (Evaluation)

การสอบกลางภาค	20%
การสอบปลายภาค	20%
การทำแบบฝึกหัด และส่งงานระหว่างการเรียนรู้	35%
คะแนนเข้าเรียน/ จิตพิสัย	10%
คะแนนประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม	15%

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การใช้สื่อสังคมในชีวิตประจำวัน

คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

ศึกษาความหมายของสื่อสังคม ประเภทของสื่อสังคม สภาพความเป็นสื่อสังคม การใช้ประโยชน์จากสื่อสังคม อิทธิพลของสื่อสังคมต่อสังคมและผลกระทบที่เกิดจากสื่อสังคม การใช้สื่อสังคมเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันอย่างรู้เท่าทัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักศึกษาสามารถบอกหรือระบุผลกระทบที่สามารถเกิดขึ้นได้จากการใช้สื่อสังคม
2. นักศึกษาสามารถอธิบายสภาพความเป็นสื่อสังคม วิเคราะห์แยกองค์ประกอบของสื่อระบุผลการตีความ ความหมายตรงและความหมายแฝงที่ดูน่าเสนอผ่านสื่อได้อย่างสมเหตุสมผล โดยเลือกใช้เครื่องมือในการค้นคว้า แสวงหาข้อมูลเพื่อประกอบการวิเคราะห์และตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมและมีความน่าเชื่อถือ
3. นักศึกษาสามารถพิจารณาทางเลือกที่เป็นไปได้และระบุทางเลือกในการกระทำภายหลังการรับสื่อ อย่างสมเหตุสมผล
4. นักศึกษาสามารถประเมินค่าสื่อเชิงระดับ และ/ หรือ เจริญธรรมได้อย่างสมเหตุสมผล
5. นักศึกษาสามารถวางแผนการสร้างสรรค์และเผยแพร่ข้อมูลในสื่อสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

สื่อและแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ (Media and resources)

1. เอกสารประกอบการเรียน
2. โปรแกรมนำเสนอเอกสาร (Power point) เพื่อนำเสนอสาระ
3. ตัวอย่าง กรณีศึกษา
4. Search engine, Facebook, Youtube
5. แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสังคม

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นที่ 1 สร้างความตระหนัก (Awareness)

1. ผู้สอนแนะนำตัวและอธิบายกระบวนการเรียนการสอน สร้างกลุ่มห้องเรียนใน Facebook
2. นำเข้าสู่บทเรียนด้วยการตั้งคำถามเกี่ยวกับวิธีการสื่อสารของนักศึกษา ให้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารประเภท รูปแบบการใช้งาน และระยะเวลาการใช้งาน ของนักศึกษาแต่ละคน เพื่อให้เห็นถึงบริบทการใช้สื่อสารและการใช้สื่อสังคมในชีวิตประจำวัน
3. ผู้เรียนทบทวนประสบการณ์ใช้สื่อสังคมโดยการจดบันทึก ลงในใบงานที่ 1 หรือค้นประวัติการใช้งานย้อนหลัง จากสื่อสังคมที่ใช้งานอยู่ในชีวิตประจำวัน พิจารณาผลกระทบในแง่มุมต่าง ๆ สรุปผลการใช้งานและอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ (Analyze)

1. ผู้สอน/ ผู้เรียน นำเสนอสถานการณ์ หรือประเด็นที่กำลังเป็นกระแสสังคม ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้เรียนมีความคิดเห็น ได้หลากหลายเพื่อสร้างความขัดแย้งทางปัญญา (ในการทดลองครั้งนี้ใช้กรณีตัวอย่างที่ผู้สอนเตรียมไว้ ในใบงานที่ 2 โดยสามารถดาวน์โหลดได้จากเพจจากกลุ่มห้องเรียน)
2. ผู้เรียนแต่ละคนฝึกวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้รับจากการนำเสนอโดยผู้สอน หรือเพื่อนร่วมชั้น ด้วยการตั้งคำถามกับสิ่งที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อสังคม (Five key questions) โดยค้นคว้า แสวงหาคำตอบจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือหรืออ้างอิงได้ จากนั้นสรุปความคิดเห็นของตน แล้วจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนและสรุปผลร่วมกัน เพื่อนำไปอภิปรายในชั้นเรียน

ขั้นที่ 3 พิจารณาทางเลือก (Consider)

1. ผู้เรียนนำผลสรุปจากการวิเคราะห์ มาพิจารณาทางเลือกที่เป็นไปได้ในการกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมการใช้สื่อสังคม ภายหลังจากการรับสื่อ
2. ระบุทางเลือกที่เหมาะสม พร้อมให้เหตุผลประกอบ จากนั้นจับคู่แบบละความสามารถเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองและการตัดสินใจระหว่างคู่ สรุปผลร่วมกัน แล้วอภิปรายในชั้นเรียน

ขั้นที่ 4 ประเมินคุณค่า (Evaluate)

1. ผู้เรียนประเมินคุณค่าสื่อใน 2 ประเด็นหลักคือการประเมินคุณค่าเชิงระดับและการประเมินคุณค่าสื่อสังคมเชิงจริยธรรม
2. แบ่งผู้เรียนเป็น 2 กลุ่มจากความคิดเห็นที่แตกต่างเมื่อพิจารณากรณีตัวอย่างสื่อสังคมที่ในแง่มุมต่าง ๆ แล้วพิจารณากฎหมายและจริยธรรมที่เกี่ยวข้องจากนั้นจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองโดยนำเสนอหลักการด้านคุณธรรมจริยธรรม หลักธรรมหรือหลักกฎหมายประกอบ ระบุระดับจริยธรรมของผู้นำเสนอสื่อตามกรณีศึกษา สรุปผลแล้วอภิปรายและหาข้อสรุปร่วมกัน

ขั้นที่ 5 สรุปความคิด (Conclude)

แบ่งกลุ่มนักศึกษากลุ่มละ 3-4 คน สรุปองค์ความรู้ร่วมกัน และระดมสมอง พิจารณาแนวทางการรับ การใช้และเผยแพร่สื่อสังคมอย่างรู้เท่าทันว่าควรเป็นอย่างไร เช่น บริบทผู้รับสารควรมีพฤติกรรมอย่างไร บริบทผู้เผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูลควรมีพฤติกรรมอย่างไร บริบทของผู้ผลิตสื่อหรือประกอบสร้างสารในสื่อควรมีพฤติกรรมอย่างไร จากนั้นนำเสนอข้อสรุปเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมของแต่ละกลุ่มและอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

ขั้นที่ 6 พินิจใช้อย่างสร้างสรรค์ (Apply)

1. ผู้สอน/ ผู้เรียนกำหนดกรอบการนำเสนอเนื้อหาเพื่อการสื่อสารในสื่อสังคมร่วมกัน
 2. ผู้เรียนวางแผนการผลิตหรือสร้างสรรค์เนื้อหา ด้วยข้อความ ภาพ เสียง สัญลักษณ์รูปแบบ ฯลฯ เพื่อให้สามารถสื่อสารผ่านสื่อสังคมได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสารที่กำหนด ด้วยการตั้งคำถามกับตนเองก่อนการผลิตสื่อตามกรอบแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ
 3. ผู้เรียนฝึกปฏิบัติออกแบบเฟสบุคแฟนเพจเพื่อนำเสนอเนื้อหาในประเด็นต่าง ๆ ตามกรอบสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนด หรือให้มีการกำหนดร่วมกันในชั้นเรียน จากนั้นวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารของตนเอง สร้างสรรค์เนื้อหาเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพผ่านข้อความ ภาพ คลิปวิดีโอ ฯลฯ อย่างเหมาะสมและรู้เท่าทันผลกระทบที่จะตามมาจากการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคม
 4. ผู้เรียนร่วมกันอภิปราย ให้ทัศนะต่อสื่อที่เพื่อนผลิตด้วยมุมมองที่หลากหลายและเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงให้สื่อมีประสิทธิภาพในการสื่อสารสูงสุด
- สื่อการเรียนการสอน
1. ใบงาน
 2. โปรแกรมการนำเสนอ (Powerpoint) ประกอบการสอนเรื่อง การใช้สื่อสังคมในชีวิตประจำวัน

การวัดและประเมินผล

วิธีการ

ตรวจใบงานที่ 1 โดยวัดจาก

1. ความสามารถในการบอกพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมของตนเอง
2. ความสามารถในการระบุผลกระทบที่ได้รับจากการใช้สื่อสังคม

ตรวจใบงานที่ 2 กรณีศึกษา โดยวัดจาก

1. ความสามารถระบุผลกระทบของสื่อสังคม จากกรณีตัวอย่าง
2. ความสามารถในการบอกสภาพความเป็นสื่อสังคม กระบวนการและเทคนิค

การนำเสนอข้อมูลในสื่อสังคม

3. ความสามารถในการวิเคราะห์ตามกรอบแนวทางการรู้เท่าทันสื่อสังคม
4. ความสามารถในการประเมินคุณค่าของเนื้อหาสื่อ

ตรวจใบงานที่ 3 โดยวัดจาก

ความสามารถวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาและใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์

เครื่องมือ

แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสังคม

รหัสวิชา 400-13-01 วิชา เทคโนโลยีสารสนเทศบูรณาการ	ใบงานที่ 1	เวลา 30 นาที
--	------------	--------------

ข้อแนะนำสำหรับผู้สอน

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนทบทวนการใช้สื่อของตนเองในมิติการรับสื่อและการใช้สื่อสังคมลงในใบงานที่ 1
2. กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิพลที่สื่อมีต่อตนเอง และผลกระทบที่เกิดขึ้น

คำชี้แจง: ให้ผู้เรียนทบทวนการใช้สื่อสังคมของตนเองในแต่ละวัน โดยกรอกข้อมูลลงในตาราง และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “รับ” (หมายถึง ท่านเป็นผู้รับสาร) และ/ หรือ “ส่ง” (หมายถึง ท่านเป็นผู้ส่งสาร) สามารถเลือกตอบได้ทั้ง 2 ช่องกรณีที่ท่านเป็นทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสาร ตามลักษณะการใช้งานของท่าน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมในชีวิตประจำวันของตนเอง

ตาราง ทบทวนพฤติกรรมการใช้สื่อของนักศึกษาในชีวิตประจำวัน

ช่วงเวลา	สื่อที่ใช้	วัตถุประสงค์	รับ	ส่ง

รหัสวิชา 400-13-01 วิชา เทคโนโลยีสารสนเทศบูรณาการ	ใบงานที่ 2	เวลา 120 นาที
--	------------	---------------

กรณีตัวอย่าง: อย่าไปเลยเมืองไทย

(กรณีตัวอย่างที่นำมาให้ศึกษาเป็นข้อความที่ปรากฏจริงในเครือข่ายสังคม)

ต่างชาติหุดหิดลิป จงอย่าได้ไปเมืองไทย เพราะอะไรมาดุกัน

ให้นักศึกษาเข้ากลุ่มห้องเรียนเทคโนโลยีสารสนเทศบูรณาการ (IT-รหัสกลุ่มเรียน) และศึกษากรณีตัวอย่างที่ 1 จากนั้นตอบคำถามลงในใบงานที่ 2

(แนวคำถามสำหรับให้นักศึกษาฝึกพิจารณาสื่อสังคม)

1. จากกรณีศึกษานักศึกษาคิดว่าโพสต์นี้สามารถส่งผลกระทบต่ออย่างไรบ้าง ?

.....

.....

.....

2. วิเคราะห์สื่อสังคมจากตัวอย่าง โดยการตั้งคำถามตามกรอบแนวทางการรู้เท่าทันสื่อ (Five key questions) (ค้นคว้าข้อมูลเพื่อแสวงหาคำตอบ ให้เหตุผลประกอบให้นำเชื่อถือ)

.....

.....

.....

3. ระบุทางเลือกการกระทำที่เป็นไปได้ในการใช้สื่อสังคม ระบุทางเลือกที่เห็นว่ามีเหมาะสม พร้อมให้เหตุผลประกอบ

.....

.....

.....

4. จากกรณีตัวอย่าง ให้นักศึกษาระบุระดับการประเมินคุณค่าเนื้อหา พร้อมอธิบายเหตุผลประกอบ

.....

.....

.....

5. นักศึกษาคิดว่าแนวทางการรู้เท่าทันตนเองในการใช้สื่อสังคม ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

แนวทางการสรุป

ผู้ใช้สื่อสังคมควรทำอย่างไรเพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดพลาดคลาดเคลื่อนในการรับและส่งข้อมูลข่าวสารในสื่อสังคม

รหัสวิชา 400-13-01 วิชา เทคโนโลยีสารสนเทศบูรณาการ	ใบงานที่ 3	เวลา 90 นาที
--	------------	--------------

คำชี้แจง: ให้นักศึกษาร่วมกันเสนอประเด็นการนำเสนอข้อมูลผ่านสื่อสังคมที่ประกอบด้วยข้อความ ภาพ และคลิปวิดีโอ เพื่อสื่อสารข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเลือกจากกรอบสถานการณ์ เช่น

- 1 กิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนการสอน
- 2 กิจกรรมของชมรม/ สโมสรนักศึกษา
- 3 กิจกรรมของหอพักนักศึกษา

ประเด็นในการนำเสนอ

.....

.....

วัตถุประสงค์

.....

.....

กลุ่มเป้าหมาย

.....

.....

วิเคราะห์การนำเสนอของตนเอง (ตามแนวทาง Five key concepts)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้

ศึกษาความหมายของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การตลาดบนสื่อสังคม รูปแบบการตลาดบนสื่อสังคม กลยุทธ์การโฆษณาบนสื่อสังคม การออกแบบและวางแผนการใช้สื่อสังคมในการโฆษณาและขายสินค้าหรือบริการ ปฏิบัติการใช้สื่อสังคมเพื่อการพาณิชย์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ระบุผลกระทบที่เกิดจากการใช้สื่อสังคมในเชิงพาณิชย์
2. ทราบบทบาทของโฆษณาในสื่อสังคม สามารถบอกวิธีการ เครื่องมือและสามารถระบุกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารการตลาดในสื่อสังคมออนไลน์
3. สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเทคนิคการโฆษณากับกลุ่มเป้าหมาย
4. สามารถวิเคราะห์สื่อตามกรอบแนวทางการรู้เท่าทันสื่อได้
5. สามารถระบุระดับคุณค่าของสื่อโฆษณาที่ปรากฏในสื่อสังคม ได้อย่างสมเหตุสมผล
6. สามารถใช้หลักการรู้เท่าทันสื่อเป็นฐาน ในออกแบบและวางแผนการเลือก

ใช้สื่อสังคมเป็นเครื่องมือเพื่อการโฆษณาและขายสินค้าหรือบริการ ได้อย่างเหมาะสมและรู้เท่าทันสื่อและแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ (Media and resources)

1. เอกสารประกอบการเรียน
2. โปรแกรมนำเสนอเอกสาร (Power point) เพื่อนำเสนอสาระ
3. ตัวอย่าง กรณีศึกษา
4. Search engine, Facebook, Youtube
5. แบบวัดการรู้เท่าทันสื่อสังคม

กิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นที่ 1 สร้างความตระหนัก (Awareness)

1. นำเข้าสู่บทเรียนด้วยการตั้งคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์การซื้อ การขายสินค้าออนไลน์ของนักศึกษา ให้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในเชิงพาณิชย์
2. ผู้เรียนทบทวนประสบการณ์ใช้สื่อสังคมเชิงพาณิชย์ พิจารณาผลกระทบในแง่บวกต่าง ๆ สรุปผลของตนเอง จากนั้นจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ (Analyze)

1. ผู้สอน/ ผู้เรียน นำเสนอข้อบกพร่องของตนเอง และลองค้นหาข้อมูลสินค้าที่สามารถแก้ปัญหาได้

2. ผู้เรียนแต่ละคนฝึกวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้รับจากการนำเสนอสินค้าในสื่อสังคม ด้วยการตั้งคำถามกับสิ่งที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อสังคม (Five key questions) โดยค้นคว้า แสวงหาคำตอบจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือหรืออ้างอิงได้ จากนั้นสรุปความคิดเห็นของตน แล้วจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนและสรุปผลร่วมกัน เพื่อนำไปอภิปรายในชั้นเรียน

ขั้นที่ 3 พิจารณาทางเลือก (Consider)

1. ผู้เรียนนำผลสรุปจากการวิเคราะห์ มาพิจารณาทางเลือกที่เป็นไปได้ในการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมเชิงพาณิชย์ ภายหลังจากการรับสื่อ

2. ระบุทางเลือกที่เหมาะสมในบริบทของผู้ซื้อ พร้อมให้เหตุผลประกอบ จากนั้นจับคู่แบบละความสามารถเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองและการตัดสินใจระหว่างคู่ สรุปผลร่วมกัน แล้วอภิปรายในชั้นเรียน

ขั้นที่ 4 ประเมินคุณค่า (Evaluate)

1. ผู้เรียนประเมินคุณค่าสื่อใน 2 ประเด็นหลักคือการประเมินคุณค่าเชิงระดับและการประเมินคุณค่าสื่อสังคมเชิงจริยธรรม

2. แบ่งผู้เรียนเป็น 2 กลุ่มจากความคิดเห็นที่แตกต่างเมื่อพิจารณากรณีตัวอย่างในแง่มุมมอง ๆ แล้วพิจารณากฎหมายและจริยธรรมที่เกี่ยวข้องจากนั้นจับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองโดยนำเสนอหลักการด้านคุณธรรมจริยธรรม หลักธรรม หรือหลักกฎหมายประกอบ ระบุระดับจริยธรรมของผู้ขายสินค้าออนไลน์ ตามกรณีศึกษา สรุปผลแล้วอภิปรายและหาข้อสรุปร่วมกัน

ขั้นที่ 5 สรุปความคิด (Conclude)

แบ่งกลุ่มนักศึกษากลุ่มละ 3-4 คน สรุปองค์ความรู้ร่วมกัน และระดมสมอง พิจารณาแนวทางการใช้สื่อสังคมในเชิงพาณิชย์อย่างรู้เท่าทันว่าควรเป็นอย่างไร เช่น บริบทผู้ซื้อสินค้าควรมีพฤติกรรมอย่างไร บริบทผู้จำหน่ายสินค้าควรมีพฤติกรรมอย่างไร จากนั้นนำเสนอข้อสรุปเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมของแต่ละกลุ่มและอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

ขั้นที่ 6 พินิจใช้อย่างสร้างสรรค์ (Apply)

1. การการนำเสนอข้อบกพร่องทางกายภาพของผู้เรียนผู้ ให้จัดกลุ่มปัญหาที่มีความคล้ายคลึง หรือใกล้เคียงกัน

2. ผู้เรียนเลือกหัวข้อปัญหา 1 กรณี ที่ไม่ใช่ปัญหาที่ตนเองเสนอและกำหนดสินค้าที่สามารถแก้ไขปัญหาที่เลือกได้ จากนั้นวางแผนการออกแบบหรือสร้างสรรค์เนื้อหาเชิงพาณิชย์ ด้วยข้อความ ภาพ เสียง สัญลักษณ์ รูปแบบ ฯลฯ เพื่อให้สามารถดึงดูดหรือโน้มน้าวใจเพื่อนให้สนใจสินค้าที่สามารถแก้ปัญหของเพื่อนได้

3. ผู้เรียนฝึกปฏิบัติออกแบบเฟสบุคแฟนเพจเพื่อนำสินค้า ตามแนวทางการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารของตนเอง อย่างเหมาะสมและรู้เท่าทันผลกระทบที่จะตามมาจากการใช้สื่อสังคมในเชิงพาณิชย์

4. ผู้เรียนร่วมกันอภิปราย ให้ทัศนะต่อสื่อที่เพื่อนผลิตด้วยมุมมองที่หลากหลาย และเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงให้สื่อมีประสิทธิภาพในการสื่อสารสูงสุด
สื่อการเรียนการสอน

1. ใบงาน

2. โปรแกรมการนำเสนอ (Powerpoint) และประกอบการสอน

การวัดและประเมินผล

วิธีการ

ตรวจใบงานที่ 4 กรณีตัวอย่าง โดยวัดจาก

1. ความสามารถระบุผลกระทบของสื่อสังคม จากกรณีตัวอย่าง
2. ความสามารถในการบอกกระบวนการ เครื่องมือและเทคนิคการโฆษณา
3. ความสามารถในการวิเคราะห์ตามกรอบแนวทางการรู้เท่าทันสื่อสังคม
4. ความสามารถในการประเมินคุณค่าของเนื้อหาสื่อ

ตรวจใบงานที่ 5 โดยวัดจากความสามารถวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาและใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์

เครื่องมือ

แบบประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคม

รหัสวิชา 400-13-01 วิชา เทคโนโลยีสารสนเทศบูรณาการ	ใบงานที่ 4	เวลา 120 นาที
--	------------	---------------

คำชี้แจง ให้นักศึกษาปฏิบัติตามลำดับกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. นักศึกษาเสนอข้อบกพร่องทางกายภาพ ของตนเอง

.....

2. ลองค้นหาสินค้าที่สามารถแก้ปัญหาข้อบกพร่องของตนเองได้ พร้อมเหตุผลประกอบ

.....

.....

3. ระบุผลกระทบที่เกิดจากการใช้สื่อสังคมในเชิงพาณิชย์ จากกรณีตัวอย่างที่เลือก

.....

.....

4. วิเคราะห์สินค้า กลยุทธ์การโฆษณาและเนื้อหาโดยรวม โดยการตั้งคำถามตามกรอบการรู้เท่าทันสื่อ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ระบุทางเลือกที่เป็นไปได้ของการกระทำที่มีต่อ การใช้สื่อสังคมเชิงพาณิชย์ ตามกรณีตัวอย่าง

.....

.....

.....

6. ให้นักศึกษาพิจารณาประเมินคุณค่าสื่อโฆษณา พร้อมให้เหตุผลประกอบ

.....

.....

.....

7. นักศึกษาคิดว่าแนวทางในการใช้สื่อสังคมในเชิงพาณิชย์อย่างรู้เท่าทันควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สมาชิกกลุ่ม

1..... เลขที่.....

2..... เลขที่.....

3..... เลขที่.....